

LOKALNA STRATEGIA ROZWOJU

opracowana dla

gmin: Sokółka, Krynki, Szudziałowo,
Kuźnica, Sidra

działających w ramach

Lokalne Grupy Działania SZLAK Tatarski

*Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich
Europa inwestująca w obszary wiejskie*

Opracowane w ramach Osi 4 Leader Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013

Białystok, 2008

LOKALNA STRATEGIA ROZWOJU

opracowana dla

Lokalnej Grupy Działania SZLAK TATARSKI

ZAMAWIAJĄCY

Stowarzyszenie
LGD Szlak Tatarski
ul. Piłsudskiego 2
16-100 Sokółka

WYKONAWCA

EKOTON Sp. z o.o.
ul. Św. Rocha 5 lok. 210
15 -879 Białystok

AUTORZY OPRACOWANIA:

dr Grzegorz Chocian
mgr inż. Beata Gładkowska-Chocian
mgr Karina Magdalena Zalewska
mgr Anna Kotowska
mgr Joanna Sokólska

SPIS TREŚCI

WSTĘP	6
CZĘŚĆ I Charakterystyka Lokalnej Grupy Działania Szlak Tatarski jako jednostki odpowiedzialnej za realizację Lokalnej Strategii Rozwoju	9
I. 1. Nazwa LGD	10
I. 2. Status prawny LGD	10
I. 3. Proces budowania partnerstwa	10
I.4. Charakterystyka partnerów, sposób rozszerzania i zmiany składu LGD .	14
I.5. Zasady i procedury funkcjonowania LGD.....	17
I.5.1. Rozdział funkcji pomiędzy poszczególne organy LGD.....	17
I.5.2. Regulamin funkcjonowania LGD zapewniający przejrzystość i jawność podejmowanych decyzji.....	18
I.5.3. Procedura rekrutacji pracowników.....	18
I.5.4. Procedura postępowania w sytuacji wystąpienia trudności w zatrudnieniu pracowników o określonych wymaganiach	29
I.5.5. Zasada funkcjonowania biura, warunki techniczne i lokalowe	30
I.6. Struktura organu decyzyjnego – Rady	31
I.6.1. Skład Organu Decyzyjnego	31
I.6.2. Rola i zadania Organu Decyzyjnego	33
I.6.3. Sposób powołania i zmiany składu Organu Decyzyjnego.....	33
I.7. Kwalifikacje i doświadczenie osób wchodzących w skład Rady	33
I.8. Doświadczenie LGD i partnerów w realizacji operacji.....	41
CZĘŚĆ II Diagnoza obszaru objętego LSR wraz z uzasadnieniem jego wewnętrznej spójności.....	48
II. 1. Charakterystyka obszaru	49
II. 1.1. Uwarunkowania przestrzenne	49
II. 1.2. Uwarunkowania geograficzne i przyrodnicze	50
II. 1.3. Uwarunkowania historyczne.....	51
II. 1.4. Uwarunkowania kulturowe.....	54
II. 2. Potencjał demograficzny i gospodarczy	55
II.2.1. Charakterystyka ludności zamieszkującej obszar objęty LSR	55
II.2.2. Potencjał gospodarczy obszaru.....	57
II.2.3. Infrastruktura społeczna	60
II.2.4. Infrastruktura techniczna	62
II. 3. Specyfika obszaru objętego LSR	64
II.3.3. „Szlak Tatarski” na obszarze LGD Szlak Tatarski	67
II. 4. Uzasadnienie wewnętrznej spójności obszaru	70

CZĘŚĆ III Strategia działania LGD Szlak Tatarski.....	71
III. 1. Analiza SWOT dla obszaru objętego LSR i wnioski wynikające z przeprowadzonej analizy	72
III.2. Określenie wizji, misji oraz celów rozwoju LGD	75
III.2.1. Wizja rozwoju obszaru objętego LSR.....	75
III.2.2. Misja LGD.....	75
III.2.3. Cele ogólne i szczegółowe LGD.....	75
III.3. Spójny, zintegrowany i innowacyjny charakter przedsięwzięć planowanych w ramach LSR	80
III.3.1. Spójność specyfiki obszaru z celami LSR	80
III.3.2. Podejście zintegrowane dla planowanych w ramach LSR przedsięwzięć	81
III.3.3. Podejście innowacyjne dla planowanych w ramach LSR przedsięwzięć	84
III.3.4. Przedsięwzięcia planowane do realizacji w ramach LSR.....	86
III.4 Procedura wyboru operacji przez LGD wraz z opisem procedury ich zmiany	89
III.5. Budżet LGD dla każdego roku realizacji LSR.....	127
III.6.Opis procesu przygotowania i konsultowania LSR.....	132
III. 7. Opis procesu wdrażania i aktualizacji LSR.....	137
III.7.1. Sposób aktualizacji/zmiany LSR	137
III.7.2. Sposób wdrażania LSR	138
III. 8. Promocja i informowanie o LSR i LGD	138
III. 9. Zasady i sposób dokonywania ewaluacji własnej	140
III. 10. Relacje między LGD Szlak Tatarski, a obszarem jej działania	142
III.10.1 Powiązania LSR z innymi dokumentami planistycznymi związanymi z obszarem objętym LSR	142
III.10.2. Planowane działania/przedsięwzięcia/operacje realizowane przez LGD w ramach innych programów wdrażanych na obszarze LSR	150
III.10.3. Przewidywany wpływ realizacji LSR na rozwój regionu i obszarów wiejskich	151
IV. Informacja o załącznikach.....	154

***„...Twórzcie kulturę wsi, w której obok nowych wymiarów,
jakie niosą czasy, pozostanie - jak u dobrego gospodarza –
miejsce na rzeczy dawne, uświęcone tradycją,
potwierdzone przez prawdę wieków...”***

Jan Paweł II

WSTĘP

Inicjatywa LEADER z fran. *Liaison entre actions de développement de l'économie rurale* oznacza „powiązanie działań z zakresu rozwoju obszarów wiejskich”. Innowacyjne podejście LEADER eksperymentalnie po raz pierwszy zostało zastosowane w 1991 r. jako jedna z czterech inicjatyw wspólnotowych wspierających rozwój obszarów wiejskich, uruchomiona w celu podniesienia potencjału rozwojowego terenów wiejskich poprzez wykorzystanie lokalnych inicjatyw społeczności z terenów wiejskich. Inicjatywa miała trzy generacje: LEADER I (1991-93), LEADER II (1994-99) i LEADER+ (2000-06).

W okresie programowania 2007-2013 LEADER został zintegrowany ze wszystkimi krajowymi i regionalnymi programami rozwoju wsi, stał się częścią szerszej polityki UE. Włączenie LEADERA do głównego nurtu polityki rozwoju wsi otworzyło nowe możliwości zastosowania podejścia LEADER na znacznie szerszą skalę i przy znacznie większym, niż dotychczas wachlarzu działań z zakresu rozwoju terenów wiejskich. Inicjatywa LEADER jako partnerskie podejście zachęca lokalną społeczność wiejską do działania, poszukiwania nowych sposobów na poprawę jakości życia na wsi, osiągnięcia lub utrzymania konkurencyjności, pokonywania potencjalnych zagrożeń i jak najefektywniejszego wykorzystanie posiadanych atutów.

LEADER w Polsce jest realizowany w ramach osi 4 Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013. Celem osi 4 LEADER jest przede wszystkim budowanie kapitału społecznego poprzez aktywizację mieszkańców oraz przyczynianie się do powstawania nowych miejsc pracy na obszarach wiejskich, a także polepszenie zarządzania lokalnymi zasobami i ich waloryzacja, w skutek pośredniego włączenia lokalnych grup działania w system zarządzania danym obszarem. W dłuższej perspektywie czasowej realizacja osi 4 przyczyni się do osiągnięcia celów osi 3 Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich. Lokalne podejście powiązane z określonym obszarem wpływa na lepsze zdefiniowanie problemów obszaru i określenie sposobów ich rozwiązania.

LEADER jest podejściem przekrojowym, które ma przyczynić się do aktywizacji społeczności wiejskich poprzez włączenie partnerów społecznych i gospodarczych do planowania i wdrażania lokalnych inicjatyw. Inicjatywa LEADER jest oddolnym partnerskim podejściem do rozwoju obszarów wiejskich, realizowanym przez Lokalne Grupy Działania (LGD). Lokalna społeczność, aby otrzymać środki finansowe w ramach osi 4 LEADER Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich musi przygotować dokument zwany Lokalną Strategią Rozwoju (LSR), w którym jasno określi plan realizacji wynikających z niej innowacyjnych projektów łączących zasoby ludzkie, naturalne, kulturowe, historyczne, itp., wiedzę i umiejętności przedstawicieli trzech sektorów: publicznego, gospodarczego i społecznego. Lokalna Grupa Działania wybiera projekty, których realizacja przyczyni się do osiągnięcia celów wspólnie opracowanej LSR. Ostatecznymi beneficjentami Programu LEADER są jednak lokalne instytucje publiczne, partnerzy gospodarczy i społeczni ze zgłaszanymi przez nich projektami rozwoju na obszarach wiejskich.

Potrzeba stworzenia dokumentu jakim jest Lokalna Strategia Rozwoju jest więc ściśle związana z realizacją osi 4 LEADER Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013. Niniejsza Strategia opracowana dla obszaru pięciu gmin: Sokółka, Krynki, Szudziałowo, Kuźnica i Sidra jest próbą spojrzenia na analizowany region jako całość i wykazania spójności analizowanego obszaru. Takie podejście wykraczające poza obszar tylko jednej gminy pozwoliło na pozyskanie interesującego materiału, którego wykorzystanie będzie możliwe nie tylko przez

Lokalną Grupę Działania Szlak Tatarski, ale również przez mieszkańców, podmioty gospodarcze i publiczne z terenu objętego Strategią oraz spoza tego obszaru.

Niniejsza Strategia jako długofalowy program rozwoju analizowanego obszaru jest jednocześnie dokumentem spójnym z dotychczasowym dorobkiem planistycznym pięciu gmin tworzących LGD Szlak Tatarski. LSR jest spójna z uwarunkowaniami przestrzennymi, historycznymi, kulturowymi i przyrodniczymi, oraz sytuacją społeczno – gospodarczą obszaru objętego Strategią. Perspektywą, którą przyjęto dla realizacji założonych celów jest rok 2015.

LGD Szlak Tatarski opowiedziała się za rozwojem swojego regionu poprzez realizację wybranych celów strategicznych. Wybrane cele dalekosiężne i zadania wynikają z uwarunkowań obszaru objętego Lokalną Strategią Rozwoju, przeprowadzonej analizy SWOT oraz stanowią odpowiedź na zidentyfikowane podczas konsultacji potrzeby lokalnych społeczności i nakierowane będą przede wszystkim na pobudzenie do działań społeczności w oparciu o lokalne walory historyczno-kulturowe i zasoby naturalne. Działania aktywizujące, inicjatywy na rzecz podniesienia atrakcyjności turystycznej obszaru LGD, a także współpraca międzygminna i międzynarodowa z pewnością przyczynią się do poprawy jakości życia na obszarach wiejskich objętych działaniem Strategii.

Lokalna Strategia Rozwoju została napisana zgodnie z wytycznymi Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi i jest zgodna z kierunkami wiodącymi osi 4 LEADER Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich.

Przy opracowaniu Strategii wykorzystano następujące dokumenty planistyczne na poziomie pięciu gmin, na terenie których wdrażana będzie LSR:

Gmina Sokółka:

- ✚ Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Sokółka na lata 2008-2013,
- ✚ Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Sokółka do roku 2015,
- ✚ Strategia Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Sokółka na 2005-2010,
- ✚ Plan Gospodarki Odpadami dla Gm. Sokółka,
- ✚ Program Ochrony Środowiska na lata 2004-2007 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2008-2011,
- ✚ Wieloletni Plan Inwestycyjny na lata 2008 – 2012,
- ✚ Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego z dn. 30 października 2007 r.

Gmina Krynki:

- ✚ Plan Rozwoju Lokalnego na lata 2005-2009,
- ✚ Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2007-2014,
- ✚ Gminny System Profilaktyki i Opieki nad Dzieckiem i Rodziną w Gminie Krynki na lata 2007-2014.
- ✚ Program Ochrony Środowiska do 2012r.
- ✚ Plan Gospodarki Odpadami na lata 2004-2013,
- ✚ Program usuwania wyrobów zawierających azbest dla gminy Krynki na lata 2008-2032.

Gmina Szudziałowo:

- ✚ Uchwała Nr XIV/96/04 Rady Gminy Szudziałowo z dnia 25 czerwca 2004 r. w sprawie wprowadzenia zmiany w strategii rozwoju gminy,
- ✚ Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2005-2015,
- ✚ Plan Rozwoju Miejscowości Szudziałowo,
- ✚ Wieloletni Plan Rozwoju i Modernizacji Urządzeń Wodociągowych i Urządzeń Kanalizacyjnych na lata 2006 – 2008,

- ✚ Plan Gospodarki Odpadami,
- ✚ Program Ochrony Środowiska na lata 2005-2012,
- ✚ System przeciwdziałania przemocy,
- ✚ Gminny System Profilaktyki i Opieki nad Dzieckiem i Rodziną.

Gmina Sidra:

- ✚ Plan Rozwoju Lokalnego na lata 2007-2013,
- ✚ Plan Gospodarki Odpadami,
- ✚ Program Ochrony Środowiska
- ✚ Plan Odnowy Miejscowości Sidra.

Gmina Kuźnica:

- ✚ Plan Rozwoju Lokalnego 2004-2006,
- ✚ Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2005-2010.

Zgromadzono i poddano analizie aktualne dokumenty strategiczne na poziomie regionalnym i krajowym oraz dane Głównego Urzędu Statystycznego, tj:

- ✚ Plan Rozwoju Lokalnego Powiatu Sokólskiego na lata 2008-2015
- ✚ Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego,
- ✚ Strategia Rozwoju Obszarów Wiejskich i Rolnictwa na lata 2007-2013,
- ✚ Informacje z Urzędów Gmin wchodzących w skład LGD,
- ✚ Narodowa Strategia Spójności (Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia na lata 2007-2013),
- ✚ Dane statystyczne GUS i Urzędu Statystycznego w Białymstoku.

W procesie budowania Lokalnej Strategii Rozwoju przyjęto uspołeczniony model prac nad dokumentem polegający na szerokim i aktywnym udziale społeczności lokalnej. Dzięki szerokim konsultacjom i działaniom informacyjnym o inicjatywie LEADER w proces powstawania dokumentu miał szansę zaangażować się każdy mieszkaniec obszaru LGD. W formułowaniu i redagowaniu Strategii na każdym z jej etapów czynny udział brali członkowie Lokalnej Grupy Działania Szlak Tatarski, na czele z Zarządem, wójtowie gmin Krynki, Sidra, Kuźnica, Szudziałowo i burmistrz gminy Sokółka oraz ich współpracownicy oraz mieszkańcy terenu 5 gmin, na obszarze których wdrażana będzie Strategia.

Wszystkim członkom Lokalnej Grupy Działania Szlak Tatarski serdecznie dziękujemy za owocną współpracę i życzymy sukcesów w realizacji Lokalnej Strategii Działania, która jest naszym wspólnym dziełem. Szczególne podziękowania składamy Zarządowi LGD Szlak Tatarski za aktywizowanie lokalnej społeczności, a także koordynatorom z pięciu gmin, za zaangażowanie i współpracę przy tworzeniu Strategii. Jesteśmy przekonani, że wspólnie określona wizja rozwoju stanie się rzeczywistością poprzez realizację zawartego w Strategii planu działania na rzecz rozwoju obszaru objętego LSR.

Niniejsza Strategia jest planem otwartym stwarzającym możliwość aktualizacji w zależności od potrzeb społecznych i uwarunkowań finansowych. Oznacza to, że zapisy w Strategii mogą i powinny być aktualizowane.

CZĘŚĆ I

Charakterystyka Lokalnej Grupy Działania Szlak Tatarski jako jednostki odpowiedzialnej za realizację Lokalnej Strategii Rozwoju

I. 1. Nazwa LGD

Oficjalna nazwa LGD przyjęta w Statucie brzmi **Lokalna Grupa Działania Szlak Tatarski**. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Szlak Tatarski posługuje się skróconą nazwą LGD Szlak Tatarski. Nazwa LGD nawiązuje do rozwijanego na kresach wschodnich Szlaku Tatarskiego związanego z historią osadnictwa tatarskiego.

I. 2. Status prawny LGD

Lokalna Grupa Działania Szlak Tatarski, stanowiąca formę dobrowolnej współpracy partnerów z sektora publicznego, gospodarczego i społecznego przyjęła formę Stowarzyszenia. W dniu 16.05.2007 r. Stowarzyszenie LGD Szlak Tatarski zostało postanowieniem Sądu Rejonowego w Białymstoku, XII Wydział Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego wpisane do Krajowego Rejestru Sądowego – Rejestru Stowarzyszeń, Innych Organizacji Społecznych i Zawodowych, Fundacji Oraz Publicznych Zakładów Opieki Zdrowotnej pod numerem KRS: 0000280690 i z dniem 1 lipca 2007 roku Lokalna Grupa Działania Szlak Tatarski rozpoczęła działalność statutową. Siedzibą Stowarzyszenia jest miasto Sokółka. Stowarzyszenie posiada numer statystyczny REGON 200150526, i rachunek bankowy w Banku Spółdzielczym w Sokółce o numerze: NRB 76 8093 0000 0008 5182 2000 0010.

I. 3. Proces budowania partnerstwa

Utworzone na obszarze o żywych tradycjach kulturowych Stowarzyszenie LGD Szlak Tatarski powstało z inicjatywy osób, którym zależało na rozwoju i poprawie warunków życia na obszarze, który obejmuje Strategia. Jako pierwsze porozumiały się w kwestii współpracy Gminy Sokółka, Szudziałowo i Krynki. Kolejnymi gminami wyrażającymi wolę wspólnego działania w ramach LGD Szlak Tatarski były Gminy Kuźnica i Sidra. Rady Gmin podjęły uchwały o przystąpieniu do współpracy ze Stowarzyszeniem LGD Szlak Tatarski. Koordynacją działań i przyszłym wdrażaniem LSR zajęła się największa w ramach utworzonego partnerstwa Gmina Sokółka.

Na przełomie sierpnia i września 2008 r. przeprowadzono z udziałem wszystkich gmin tworzących LGD Szlak Tatarski warsztaty konsultacyjne, poświęcone wypracowaniu głównych założeń i kierunków rozwoju obszaru LGD, kształtu tworzonej LGD i zasad jej funkcjonowania. W procesie budowania Strategii przyjęto uspołeczniony model prac nad dokumentem polegający na szerokim i aktywnym udziale społeczności lokalnej. Do współpracy przy opracowywaniu LSR zaproszeni zostali eksperci, w charakterze partnerów doradców i moderatorów pewnych działań podejmowanych na etapie opracowywania Strategii, dbający o dopełnienie wszelkich wymogów formalno-prawnych stawianym polskim Lokalnym Grupom Działania, wynikających m.in. z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.

LGD Szlak Tatarski zostało powołane na Zebraniu Członków Założycieli w marcu 2007 r., podczas którego wybrano Komitet Założycielski i władze LGD.

Utworzenie Komitetu zostało udokumentowane stosownym protokołem, w którym zawarto informacje dotyczącą wszystkich zdarzeń i czynności z posiedzenia Komitetu (Załącznik Nr. 1). Członkami Komitetu Założycielskiego zostali wybrani: Piotr Bujwicki – uzyskując 24 głosy i Bogdan Budzisz – uzyskując 24 głosy. Komitet Założycielski uzyskał upoważnienie do zarejestrowania Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Szlak Tatarski w Sądzie Rejonowym w Białymstoku. Na członków Komisji Skrutacyjnej powołano Marka Marszałka i Roberta Konował.

Z terenu pięciu gmin: Sokółka, Krynki, Szudziałowo, Kuźnica i Sidra wyłoniono lokalnych liderów, którzy reprezentują mieszkańców we władzach LGD. Organem wykonawczym Stowarzyszenia jest siedmioosobowy Zarząd w składzie:

L.p.	Imię i nazwisko	Zakres odpowiedzialności w LGD	Dane teleadresowe
1	Piotr Bujwicki	Prezes	Ul. Kasztanowa 8, 16-100 Sokółka, e-mail: vice2@sokolka.pl, tel. kom. 664 732 053
2	Józef Konopacki	Wiceprezes	Ul. Pocztowa 2/2, 16-100 Sokółka, e-mail: juzk@wp.pl, tel. 0 504 330 680
3	Bogdan Budzisz	Wiceprezes	Ul. Wróblewskiego 8, 16-030 Supraśl, e-mail: trewi@interia.pl, tel. 0 515 186 700
4	Agnieszka Szczygalska	Skarbnik	Ul. Dąbrowskiego 5/10, 16-100 Sokółka, e-mail: sokodr@zetobi.com.pl; miro.aga@idealan.pl, tel. 600 511 841, 085 711 21 96
5	Wojciech Bułatewicz	Członek	Ul. Klin 1 a, 16-113 Szudziałowo, e-mail Wojciech_bulatewicz@wp.pl tel. 0 606 782 434, 085 722 18 17
6	Piotr Wojciechowski	Członek	Ul. Lek. Kuźmy 3/10, 16-124 Sidra, tel. kom. 691 253 351, e-mail: piotr.wojciechowski@ug.sidra.wrotapodlasia.pl
7	Jadwiga Hołubowska	Sekretarz	Ul. Sosnowa 6, 16-124 Sidra tel .085 711 21 96, 085 721 11 37, e-mail: holubowska@wp.pl

Regulamin funkcjonowania Zarządu zawiera Załącznik Nr. 2.

Organem kontrolnym Stowarzyszenia jest trzyosobowa Komisja Rewizyjna w składzie:

L.p.	Imię i nazwisko	Zakres odpowiedzialności w LGD	Dane teleadresowe
1	Zbigniew Tochwin	Przewodniczący	Ul. Juliana Tuwima 8, 16-100 Sokółka
2	Dżemil Gembicki	Wiceprzewodniczący	Ul. Łotewska 4 15-611 Białystok, e-mail: redtatar@poczta.onet.pl , tel. 0 502 543 871
3	Łukasz Moździerski	Członek	Ul. Grodzińska 22/7, 16-100 Sokółka, e-mail: geo-inwest@sokolka.com, tel. 512 204 747, 085 711 71 02

Regulamin funkcjonowania Komisji Rewizyjnej zawiera Załącznik Nr. 3.

Podczas Zebrania Założycielskiego Członkowie Założyciele zgłosili cztery propozycje nazwy Stowarzyszenia:

- LGD Naturalnie Wielokulturowo,
- LGD Szlak Tatarski,
- LGD Wzgórza Sokólskie,
- LGD Kresy Sokólskie,

i jednogłośnie wybrali nazwę Stowarzyszenia: Lokalna Grupa Działania Szlak Tatarski.

W wyniku podejmowanych przez Zarząd Stowarzyszenia i Członków Założycieli LGD Szlak Tatarski działań informacyjno-promocyjnych o realizowanej w ramach działalności LGD inicjatywie, mającej na celu wspieranie przedsięwzięć gospodarczych, kulturalnych i społecznych udało się pozyskać do Stowarzyszenia nowych członków. Obecnie Stowarzyszenie LGD Szlak Tatarski liczy 59 członków. LGD nie ustaje w podejmowaniu różnorodnych działań promocyjnych, które będą służyły dotarciu do potencjalnych nowych partnerów, tj. akcje promocyjne, informacje w mediach, plakaty, ulotki, informacja o LGD i LSR podczas imprez lokalnych, spotkania z potencjalnymi partnerami, podczas których propagowana jest idea współdziałania oraz przedstawiana wizja i cele rozwoju w ramach realizacji LSR.

Na pierwszym posiedzeniu Zarządu i Komisji Rewizyjnej Stowarzyszenia LGD Szlak Tatarski, które odbyło się w dniu 15 kwietnia 2007 roku uchwalono Statut Stowarzyszenia LGD Szlak Tatarski (Załącznik Nr. 4). Projekt Statutu, zanim został zgłoszony do Sądu Rejonowego został poddany szerokim konsultacjom wśród członków LGD i szczegółowo omówiony na Walnym Zebraniu. Zgodnie ze Statutem najwyższą władzą LGD jest Walne Zebranie Członków. Regulamin Walnego Zebrania Członków zawiera Załącznik Nr. 5.

Na mocy zapisów statutowych Lokalna Grupa Działania Szlak Tatarski jest dobrowolną inicjatywą organizacji pozarządowych, sektora prywatnego i publicznego oraz innych instytucji i osób działających na terenie gminy miejsko-wiejskiej Sokółka i czterech gmin wiejskich: Krynki, Szudziałowo, Kuźnica i Sidra, leżących w granicach administracyjnych województwa podlaskiego w powiecie sokólskim. Grupa powstała metodą szerokich konsultacji społecznych, w dniu 16. 05. 2007 r. Stowarzyszenie LGD Szlak Tatarski uzyskało wpis do Krajowego Rejestru Sądowego – Rejestru Stowarzyszeń, Innych Organizacji Społecznych i Zawodowych, Fundacji Oraz Publicznych Zakładów Opieki Zdrowotnej i z dniem 1 lipca 2007 roku rozpoczęło działalność.

Stowarzyszenie LGD Szlak Tatarski działa w oparciu o Statut. Celem Stowarzyszenia są działania określone Statutem (§ 7. Cele i zasady działania Stowarzyszenia):

1. Głównym celem Stowarzyszenia jest działanie na rzecz rozwoju obszarów wiejskich i miejsko-wiejskich:

- opracowanie Lokalnej Strategii Rozwoju (LSR) w rozumieniu przepisów PROW 2007-2013, dla gmin objętych obszarem działania Stowarzyszenia, zwanych dalej gminami,
- podejmowanie i wspieranie działań na rzecz realizacji LSR dla obszaru gmin,
- promocja obszarów wiejskich i miejsko- wiejskich położonych na terenie gmin,
- mobilizowanie ludności do wzięcia aktywnego udziału w procesie rozwoju obszarów wiejskich i miejsko- wiejskich położonych w gminach,
- upowszechnianie i wymiana informacji o inicjatywach związanych z aktywizacją ludności na obszarach wiejskich i miejsko- wiejskich położonych w gminach,

- wybór projektów finansowanych w ramach strategii oraz realizacja projektów współpracy.
2. Do celów Stowarzyszenia należy ponadto działalność w zakresie:
 - podtrzymywania tradycji, rozwoju świadomości obywatelskiej i kulturowej,
 - upowszechniania i ochrony praw kobiet oraz działalność na rzecz równych praw kobiet i mężczyzn,
 - wspomagania rozwoju społeczno-gospodarczego, w tym rozwoju przedsiębiorczości,
 - wspomagania rozwoju wspólnot i społeczności lokalnej.
 - wspierania nauki, edukacji, kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i tradycji,
 - ekologii i ochrony zwierząt oraz ochrony dziedzictwa przyrodniczego,
 - wspierania procesu integracji europejskiej oraz rozwijania kontaktów i współpracy między społeczeństwami,
 - wspieranie działań na rzecz ochrony dziedzictwa historyczno-kulturowego..
 3. Stowarzyszenie wszystkie swoje cele realizuje na rzecz ogółu społeczności.
 4. Stowarzyszenie działa na rzecz rozwoju obszarów wiejskich i miejsko- wiejskich, z uwzględnieniem ochrony oraz promocji środowiska naturalnego, krajobrazu i zasobów historyczno - kulturowych, rozwoju turystyki oraz popularyzacji i rozwoju produkcji wyrobów regionalnych.

Zgodnie z § 8. Statutu Stowarzyszenie realizuje swoje cele w szczególności poprzez:

1. organizowanie i finansowanie:
 - przedsięwzięć o charakterze informacyjnym lub szkoleniowym, w tym seminariów, szkoleń, konferencji i konkursów,
 - imprez kulturalnych, takich jak festiwale, targi, pokazy i wystawy, oraz sportowych, służących zwłaszcza promocji regionu i jego tożsamości kulturowej,
 - działalności propagandowej, promocyjnej, informacyjnej i poligraficznej, w tym:
 - opracowywanie i druk broszur, folderów, plakatów,
 - opracowywanie i rozpowszechnianie materiałów audiowizualnych,
 - tworzenie stron internetowych,
 - przygotowywanie i rozpowszechnianie innych materiałów o charakterze reklamowym lub promocyjnym,
2. prowadzenie doradztwa w zakresie przygotowywania projektów inwestycyjnych związanych z realizacją LSR,
3. współpracę i wymianę doświadczeń z instytucjami publicznymi i organizacjami pozarządowymi działającymi w zakresie objętym celem Stowarzyszenia na poziomie krajowym i międzynarodowym,
4. pozyskiwanie środków finansowych pochodzących z unijnych programów pomocy oraz innych źródeł pomocowych dla realizacji celów statutowych Stowarzyszenia.
5. prowadzenie innych działań przewidzianych dla LGD w przepisach PROW 2007-2013,
6. prowadzenie innych działań zmierzających do realizacji celów Stowarzyszenia.

I.4. Charakterystyka partnerów, sposób rozszerzania i zmiany składu LGD

W chwili obecnej LGD Szlak Tatarski liczy 59 członków (Załącznik Nr. 6). Partnerstwo jest trójsektorowe i składa się z 16 przedstawicieli sektora publicznego, 21 przedstawicieli sektora gospodarczego i 22 przedstawicieli sektora społecznego. LGD osiągnęło satysfakcjonujący skład zapewniający reprezentatywność interesów wszystkich trzech sektorów. Spośród członków LGD Szlak Tatarski wyłoniono 11 osób, które zostały oddelegowane do Organu Decyzyjnego (Rady). W skład Rady weszli przedstawiciele sektora publicznego, gospodarczego i społecznego. Zadbano również o rozdzielność funkcji decyzyjnej od zarządczej. Organ jakim jest Rada będzie odpowiedzialny za wybór operacji do realizacji.

Sposób rozszerzania składu LGD o kolejnych partnerów reguluje Statut Stowarzyszenia. LGD Szlak Tatarski w celu dotarcia do potencjalnych partnerów prowadził akcje informacyjno-promocyjne (np. podczas imprez lokalnych), które służyły propagowaniu idei wspólnego działania w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju na rzecz poprawy jakości życia na obszarach wiejskich.

Zgodnie z § 10 Statutu członkostwo w Stowarzyszeniu dzieli się na.:

- członkostwo zwyczajne,
- członkostwo wspierające,
- członkostwo honorowe.

Członkiem zwyczajnym Stowarzyszenia mogą być pełnoletnie osoby fizyczne i osoby prawne, w tym jednostki samorządu terytorialnego. Stowarzyszenie w co najmniej 50% składa się z partnerów gospodarczych i społecznych oraz innych podmiotów reprezentujących społeczeństwo obywatelskie.

Przystąpienie nowych członków do Stowarzyszenia następuje poprzez rekomendację (wskazanie) zawierającą w szczególności pozytywną opinię w tym zakresie udzieloną przez działających na obszarze, dla którego ma być opracowana LSR lub, którego dotyczy LSR:

- 1) partnera społecznego lub gospodarczego oraz innych odpowiednich podmiotów reprezentujących społeczeństwo obywatelskie, organizacje pozarządowe lub
- 2) gminę wiejską, lub
- 3) gminę miejsko-wiejską, lub
- 4) związek międzygminny, lub inną osobę prawną, której działalność obejmuje realizację celów Stowarzyszenia;
- 5) złoży deklarację członkowską.

Wzór deklaracji członkowskiej:

DEKLARACJA CZŁONKOWSKA	
 (Miejscowość i data)
Imię.....	
Nazwisko.....	
Adres.....	
Telefon.....	
e-mail.....	
Zawód.....	
Osoba rekomendująca.....	
<p>Oświadczam, że po zapoznaniu się z treścią Statutu LGD Stowarzyszenie Szlak Tatarski wyrażam chęć przystąpienia do LGD i zwracam się z prośbą do Zarządu o przyjęcie mnie w poczet członków Stowarzyszenia Szlak Tatarski.</p>	
<p>Ponadto oświadczam, że reprezentuję sektor:</p>	
☐ społeczny	☐ gospodarczy ☐ publiczny
.....	
Podpis	

Wolę przystąpienia przez jednostki samorządu terytorialnego lub jej związku do Stowarzyszenia wyraża się w drodze uchwały właściwej Rady jednostki samorządu terytorialnego.

Członkiem honorowym może być osoba szczególnie zasłużona dla realizacji celów Stowarzyszenia. Nadanie godności członka honorowego wymaga uchwały Walnego Zebrania Członków podjętej na wniosek Zarządu.

Zgodnie z zapisem § 14. osoby prawne mogą zostać członkami wspierającymi Stowarzyszenie po złożeniu wniosku do Zarządu Stowarzyszenia i pisemnym ustaleniu z Zarządem zasad wspierania Stowarzyszenia.

Nabycie i stwierdzenie utraty członkostwa w Stowarzyszeniu następuje na podstawie uchwały Zarządu Stowarzyszenia. Od uchwały Zarządu w przedmiocie wykluczenia członkowi Stowarzyszenia przysługuje odwołanie do Walnego Zebrania Członków w terminie 21 od dnia doręczenia uchwały Zarządu o wykluczeniu. Uchwała Walnego Zebrania w sprawie wykluczenia jest ostateczna i jest podejmowana na pierwszym Walnym Zebraniu po złożeniu odwołania.

Nowi partnerzy będą pozyskiwani poprzez aktywne działania informacyjno-promocyjne LGD, stałe komunikowanie się ze społecznością wiejską poprzez lokalne i regionalne media w celu przekazania informacji o możliwościach podjęcia

współpracy w ramach realizacji LSR, współpracę z rolnikami, przedsiębiorcami, instytucjami publicznymi i niepublicznymi oraz formalnymi i nieformalnymi grupami mieszkańców w celu opracowania projektów i wniosków o dofinansowanie ich działalności z różnych źródeł zewnętrznych, a także wspólne organizowanie imprez kulturalnych i wydarzeń informacyjno-promocyjnych.

LGD Szlak Tatarski korzysta z doświadczeń wypracowanych przez inne LGD przy realizacji Pilotażowego Programu LEADER + (i poprzednich edycji LEADER), stara się nawiązać i rozszerzać współpracę z LGD zarówno w kraju, jak i w UE w celu nabycia doświadczeń we wdrażaniu Lokalnej Strategii Rozwoju.

Aby zwiększyć szanse na lokalny i regionalny sukces LGD pozyskuje partnerów ze wszystkich lokalnych środowisk, a w szczególności rolników i przedsiębiorców, oraz inicjuje przy pełnym zaangażowaniu członków Rady i Zarządu oraz aktywności wszystkich członków tworzących LGD współpracę pomiędzy sektorem publicznym, prywatnym i organizacjami pozarządowymi.

Członkowie i Partnerzy Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Szlak Tatarski:

- Gmina Sokółka,
- Gmina Krynki,
- Gmina Szudziałowo,
- Gmina Sidra,
- Gmina Kuźnica Białostocka,
- Podlaskie Stowarzyszenie Agroturystyczne,
- Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Ziemi Sokólskiej „Barka”,
- Stowarzyszenie "Izba Regionalna" w Janowszczyźnie,
- Stowarzyszenie Przyjaciół Szudziałowa,
- Stowarzyszenie Klub Miłośników Sidry,
- Stowarzyszenie Inicjatyw Lokalnych „Partner”,
- Związek Przedsiębiorców i Pracodawców Ziemi Sokólskiej,
- Muzułmańska Gmina Wyznaniowa,
- Związek Tatarów Polskich,
- Klub Sportowy „Sokół”,
- Stowarzyszenie Klub Jeździecki „BIK”,
- Stadnina Koni w Bohonikach,
- Lech Sp. z o.o.,
- PPUH Agropol Sp. z o.o.,
- Geo-system Sp. z o.o.,
- Geo-inwest,
- DELTA sp.j.,
- AB9,
- Przedsiębiorstwo Drogowe - Mostowe,
- PPUH "CZYŚCIOCH" Sp. z o.o.,
- Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Szepietowie,
- Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa,
- Przedsiębiorstwo handlu Zagranicznego SZOKA,
- Zajazd „Sosna”,
- Dworek Pod Lipami,
- Gospodarstwo ekoagroturystyczne „Zielona Dolina”,
- Agroturystyka „Natura”,
- MVV Sp. z o.o.,

I.5. Zasady i procedury funkcjonowania LGD

I.5.1. Rozdział funkcji pomiędzy poszczególne organy LGD

Zapisy w Statucie Stowarzyszenia (Art. 17 i 29) gwarantują rozdzielenie funkcji decyzyjnej (Organ Decyzyjny) od zarządczej (Zarząd), co oznacza że członkowie Rady nie mogą być członkami Zarządu i Komisji Rewizyjnej. Zgodnie z Art. 29 Statutu, do wyłącznej kompetencji Rady należy wybór operacji, zgodnie z Art. 62 ust. 4 rozporządzenia nr 1698/2005, które mają być realizowane w ramach opracowanej przez Lokalną Grupę Działania Lokalnej Strategii Rozwoju. Zarząd ma jedynie obowiązek przesłania uchwał rady o wyborze operacji do realizacji do wiadomości Samorządu Województwa Podlaskiego. Organ Decyzyjny natomiast nie ma prawa ingerować w kwestie zarządzania LGD Szlak Tatarski, które stanowią wyłączne kompetencje Zarządu.

Zgodnie z § 26 do kompetencji Walnego Zebrania Członków należy w szczególności:

- 1) zatwierdzanie głównych kierunków działania Stowarzyszenia,
- 2) ustalanie liczby członków Zarządu i Komisji Rewizyjnej i Rady,
- 3) z uwzględnieniem § 26 ust. 2 wybór i odwołanie członków Zarządu i Komisji Rewizyjnej oraz Rady,
- 4) rozpatrywanie i zatwierdzanie sprawozdań Zarządu i Komisji Rewizyjnej, w szczególności dotyczących projektów realizowanych w ramach LSR,
- 5) udzielanie absolutorium ustępującemu Zarządowi,
- 6) uchwalanie zmian Statutu,
- 7) podejmowanie uchwał w sprawie przystąpienia Stowarzyszenia do innych organizacji,
- 8) podejmowanie uchwały w sprawie rozwiązania Stowarzyszenia,
- 9) rozpatrywanie odwołań od uchwał Zarządu, wniesionych przez członków Stowarzyszenia,
- 10) ustalanie wysokości składek członkowskich,
- 11) uchwalanie regulaminu Rady, Zarządu, Komisji Rewizyjnej, obrad Walnego Zebrania Członków.

Zgodnie z § 26 do kompetencji Zarządu należy:

- 1) sprawowanie zarządu majątkiem Stowarzyszenia
- 2) przyjmowanie nowych członków Stowarzyszenia,
- 3) reprezentowanie Stowarzyszenia na zewnątrz i działanie w jego imieniu,
- 4) kierowanie bieżącą pracą Stowarzyszenia,
- 5) zwoływanie Walnego Zebrania Członków,
- 6) przygotowanie na Walne Zebranie Członków propozycji w sprawie wysokości składek członkowskich,
- 7) ustalanie wysokości rocznych składek członkowskich,
- 8) opracowywanie, realizacja i aktualizacja LSR,
- 9) powoływanie i odwoływanie kierownika Biura Stowarzyszenia oraz zatrudnianie innych pracowników tego Biura,
- 10) ustalanie wielkości zatrudnienia i zasad wynagradzania pracowników Biura Stowarzyszenia,
- 11) wdrażanie projektów, które mają zostać realizowane przez Stowarzyszenie,
- 12) podejmowanie decyzji dotyczących uruchamiania innych instrumentów

- wsparcia aktywności lokalnej na terenie działania Stowarzyszenia,
- 13) ustalanie wielkości zatrudniania i zasad wynagradzania pracowników Biura Stowarzyszenia,
 - 14) ustalanie regulaminu Biura Stowarzyszenia.

Zgodnie z § 28 do kompetencji Komisji Rewizyjnej należy:

- 1) kontrola bieżącej pracy Stowarzyszenia,
- 2) składanie wniosków w przedmiocie absolutorium dla Zarządu na Walnym Zebraniu Członków,
- 3) występowanie z wnioskiem o zwołanie Walnego Zebrania Członków,
- 4) dokonywanie wyboru podmiotu mającego zbadać sprawozdanie finansowe Stowarzyszenia zgodnie z przepisami o rachunkowości.

I.5.2. Regulamin funkcjonowania LGD zapewniający przejrzystość i jawność podejmowanych decyzji

Rozdział kompetencji i zasady prac Zarządu, Organu Decyzyjnego, Komisji Rewizyjnej i Walnego Zebrania szczegółowo określają odpowiednie regulaminy stanowiące załączniki do niniejszej Strategii:

1. Regulamin Zarządu (Załącznik Nr. 2)
2. Regulamin Komisji Rewizyjnej (Załącznik Nr. 3)
3. Regulamin Walnego Zebrania (Załącznik Nr. 4)
4. Regulamin Rady (Załącznik Nr. 7)
5. Regulamin funkcjonowania Biura (Załącznik Nr. 8)

I.5.3. Procedura rekrutacji pracowników

Do realizacji zadań wynikających z LSR utworzone zostało Biuro LGD, które będzie składało się z dwóch stanowisk: kierownika biura i pracownika biurowego. Odpowiednie przygotowanie biura, w tym przede wszystkim dobór profesjonalnie wykwalifikowanej kadry zapewni od strony administracyjnej sprawne funkcjonowanie Lokalnej Grupy Działania i efektywne wdrażanie Strategii.

Pracownicy będą zatrudniani zgodnie z opracowaną procedurą rekrutacji, opartą na zasadach otwartości, fachowości i konkurencyjności. Celem procedury jest ustalenie zasad zatrudniania pracowników w oparciu o przejrzyste kryteria oraz zagwarantowanie równego dostępu do miejsc pracy jest dobór wysoko wykwalifikowanej i fachowej kadry na potrzeby funkcjonowania Biura LGD.

Przebieg procedury rekrutacji pracowników do Biura LGD:

Procedura rekrutacji będzie prowadzona w trybie konkursowym, rozpocznie się opublikowaniem ogłoszenia o naborze pracownika. W ogłoszeniu o naborze pracowników biura LGD będą podawane następujące informacje:

- Dane identyfikacyjne pracodawcy – LGD Szlak Tatarski,
- Rodzaj stanowiska, na które jest poszukiwany pracownik,
- Zakres głównych obowiązków,
- Wymagania niezbędne,
- Wymagania dodatkowe,

- Termin i miejsce składania ofert,
- Wykaz dokumentów, które należy złożyć z ofertą.

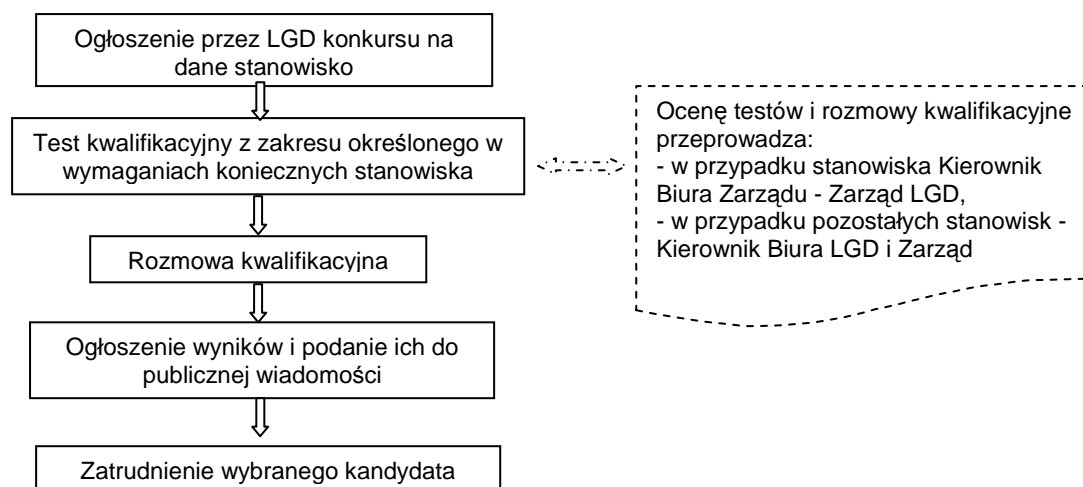
Ogłoszenia będą zamieszczane na stronie internetowej LGD Szlak Tatarski, biurach pośrednictwa pracy oraz tablicach ogłoszeń urzędów wchodzących w skład Regionu, a w miarę potrzeby również w lokalnej prasie. Czas publikacji ogłoszenia na tablicach ogłoszeń oraz na stronie internetowej LGD i w prasie regionalnej wynosi minimum dwa tygodnie przed terminem rozpoczęcia przyjmowania ofert kandydatów. Czas na składanie ofert nie będzie krótszy, niż jeden tydzień od ostatniego dnia publikacji ogłoszenia. Oferty powinny być składane przez kandydatów osobiście w Biurze LGD (wyklucza się przesyłanie ofert drogą elektroniczną).

Na podstawie dokumentacji przeprowadzona zostanie ocena formalna kandydatów. Kolejnym etapem będzie ocena merytoryczna, która zostanie dokonana na podstawie analizy ofert. Z kandydatami, którzy przeszli pozytywnie ocenę formalną przeprowadza się rozmowę kwalifikacyjną, podczas której sprawdza się umiejętności praktyczne i predyspozycje danego kandydata do pracy na danym stanowisku. Spośród osób spełniających warunki wymagane w ogłoszeniu, Kierownik Biura wybiera nie więcej, niż 2 kandydatów na jedno stanowisko, którzy najlepiej wypadli podczas rozmowy kwalifikacyjnej do zarekomendowania Zarządowi. Prezes Zarządu przeprowadza ostateczną rozmowę ze wskazanymi kandydatami i decyduje o zatrudnieniu spośród osób rekomendowanych mu przez Kierownika Biura i ustala warunki zatrudnienia. W przypadku rekrutacji na stanowisko Kierownika Biura proces oceny i przyjęcia kandydata przeprowadza Zarząd. Z przeprowadzonego naboru kandydatów na wolne stanowisko pracy sporządza się protokół.

Dokładny podział przedstawiają opisy wymaganych kwalifikacji na każde ze stanowisk. Informacja o przebiegu i wynikach naboru zostanie umieszczona na stronie internetowej LGD.

Przed przystąpieniem do procesu rekrutacji LGD i ustaleniem stawek wynagrodzeń dla kandydatów do pracy LGD przeanalizuje budżet pod kątem dostępnych środków, które można przeznaczyć na wynagrodzenia.

Schemat procedury nabory pracowników do Biura LGD:

Biorąc pod uwagę specyfikę oraz ilość prac, które będzie wykonywać biuro LGD utworzone zostanie 1 stanowisko pracy (zatrudnienie na podstawie umowy o pracę na pół etatu). LGD przewiduje zatrudnienie (jako podwykonawców) księgowego oraz specjalistę ds. wdrażania LSR. Dodatkowo LGD Szlak Tatarski będzie umożliwiać osobom chętnym zdobycie doświadczenia zawodowego w Biurze Stowarzyszenia. We współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy realizowany będzie program staży i przygotowania zawodowego.

Szczegółowe wymagania w odniesieniu do kandydatów do pracy w Biurze LGD pozwalające na zatrudnienie osób gwarantujących profesjonalną obsługę organów LGD i beneficjentów zawierają opisy stanowisk wraz z podziałem obowiązków i zakresem odpowiedzialności.

OPIS STANOWISKA PRACY		Data zatwierdzenia:
		Wersja:
Stanowisko pracy	Kierownik biura LGD	
Stanowisko bezpośredniego przełożonego	Prezes LGD	
Stanowiska podległe	Wszystkie stanowiska utworzone w biurze LGD, czyli: 1. pracownik biurowy 2. księgowy 3. specjalista ds. wdrażania LSR	
Liczba osób podległych bezpośrednio lub pośrednio	ww. stanowiska	
Cel stanowiska: kompleksowe zarządzanie biurem LGD		
Zakres obowiązków:		
<ul style="list-style-type: none">• wykonywanie uchwał Walnego Zebrania Członków i Zarządu Stowarzyszenia,• realizacja zadań określonych przez Zarząd,• doradztwo w zakresie przygotowania wniosku o przyznanie pomocy na realizację operacji w ramach działania „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju• koordynacja procesu informowania o obszarze objętym LSR, realizacji LSR oraz działalności LGD.• obsługa organu decyzyjnego,• obsługa księgowa Stowarzyszenia zgodnie z zapisami §11.• prowadzenie bieżących spraw Stowarzyszenia,• gromadzenie i udostępnianie informacji i dokumentacji z zakresu działalności Stowarzyszenia,• prowadzenie działalności wydawniczej,• wydawanie wewnętrznych materiałów informacyjnych i problemowych,• budowa i aktualizacja strony internetowej Stowarzyszenia,• ogólne poradnictwo prawne, finansowe, organizacyjne i inne w oparciu o własny bank danych oraz zamawiane ekspertyz i opinii specjalistycznych,• przygotowywanie materiałów na Walne Zebranie Członków i zebranie Zarządu Stowarzyszenia,• obsługa Walnego Zebrania Członków,		

- sporządzanie protokołów z Walnego Zebrania Członków,
- prowadzenie dokumentacji Walnego Zebrania Członków i Zarządu,
- sporządzanie odpisów uchwał Walnego Zebrania Członków i wydawanie ich uprawnionym organom,
- prowadzenie dokumentacji członkowskiej,
- obsługa Zarządu,
- prowadzenie rejestru uchwał Walnego Zebrania Członków i Zarządu,
- opracowywanie planów pracy, budżetu oraz sprawozdań merytorycznych i finansowych,
- prowadzenie korespondencji,
- udział w różnego rodzaju naradach, sympozjach, szkoleniach, uroczystościach związanych z działalnością Stowarzyszenia,
- utrzymywanie stałego kontaktu z członkami wspierającymi,
- sprawowanie pieczy nad sprzętem biurowym oraz zlecanie przeprowadzenia jego konserwacji lub naprawy.

Zakres odpowiedzialności:

- Kierownik biura LGD ponosi odpowiedzialność za sprawną koordynację wszelkich prac wykonywanych przez biuro LGD, a także realizację celów i zadań określonych przez Zarząd.

Udzielone stałe pełnomocnictwa:

- zatwierdzanie wydatków pod względem merytorycznym i finansowym w ramach określonych przez budżet projektu, sprawowanie całościowej kontroli nad jakością pracy całego personelu biura LGD.

Współpraca i kontakty wewnętrzne:

Nazwa stanowisk współpracujących	Cel kontaktów i współpracy
1. pracownik biurowy	Realizacja i nadzór nad całościowym rozliczaniem działań projektowych
2. księgowy	Realizacja i nadzór nad całościowym rozliczaniem działań projektowych
3. specjalista ds. wdrażania LSR	Realizacja i nadzór nad całościowym rozliczaniem działań projektowych
4. Prezes LGD	Realizacja i nadzór nad całościowym rozliczaniem działań projektowych

Współpraca i kontakty zewnętrzne:

Nazwa stanowisk współpracujących	Cel kontaktów i współpracy
1. Partnerzy projektowi	Realizacja i nadzór nad całościowym rozliczaniem działań projektowych

Wymagane kwalifikacje na stanowisko: Kierownika biura LGD

Wykształcenie	<ul style="list-style-type: none"> • wyższe
----------------------	--

Doświadczenie	<ul style="list-style-type: none"> udokumentowane doświadczenie w zakresie realizacji projektów współfinansowanych z budżetu Unii Europejskiej
Wymagania formalne (w tym kursy, szkolenia, certyfikaty)	<ul style="list-style-type: none"> bardzo dobra znajomość dokumentacji Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 wiedza z zakresu funkcjonowania instytucji europejskich oraz procesu decyzyjnego UE
Umiejętności	
1. Znajomość języka obcego	<ul style="list-style-type: none"> znajomość przynajmniej jednego języka obcego w stopniu komunikatywnym
2. Znajomość obsługi komputera	<ul style="list-style-type: none"> bardzo dobra znajomość obsługi komputera w tym szczególnie aplikacji biurowych
3. Kluczowe kompetencje	<ul style="list-style-type: none"> aktywne uczestnictwo w I schemacie Leader (lub Equal) uczestnictwo w II schemacie Leader
4. Dodatkowe kompetencje	<ul style="list-style-type: none"> rozliczanie projektów, znajomość procedur
5. Inne umiejętności	<ul style="list-style-type: none"> sprawne zarządzanie informacją
Wymiar czasu pracy: pół etat	

OPIS STANOWISKA PRACY		Data zatwierdzenia:
		Wersja:
Stanowisko pracy	Pracownik biurowy	
Stanowisko bezpośredniego przełożonego	1. Kierownik biura LGD 2. Prezes LGD	
Stanowiska podległe	brak	
Liczba osób podległych bezpośrednio lub pośrednio	brak	
Cel stanowiska: realizacja administracyjnych działań projektowych		

Zakres obowiązków:

- obsługa administracyjna i organizacyjna realizatorów projektu, zabezpieczenia materiałów dydaktycznych i innych pomocy niezbędnych dla administracyjnej realizacji projektu
- przygotowanie działań związanych z promocją projektu
- nadzór i zarządzanie materiałami informacyjnymi, promocyjnymi i szkoleniowymi związanymi z realizacją projektu
- prowadzenie ewidencji administracyjnej realizacji projektu
- prowadzenie i kompletowanie dokumentacji administracyjnej projektu
- składanie sprawozdań kierownikowi biura LGD z przebiegu realizacji poszczególnych zadań
- dbanie o terminowość realizacji zadań przez poszczególnych realizatorów projektu
- logistyczne przygotowanie wszelkich zebrań, posiedzeń Zarządu LGD i szkoleń
- pełny monitoring osiągniętych rezultatów projektu.

Zakres odpowiedzialności:

- prowadzenie bieżących spraw związanych z funkcjonowaniem i organizacją pracy biura;
- administracyjna obsługa projektu oraz kontrolowanie poziomu wydatków budżetowych z projektem w poszczególnych zakresach działań
- prowadzenie podstawowych spraw księgowych, finansowych i kadrowych;
- współpraca z biurem rachunkowym;
- prowadzenie kasy.

Pracownik biurowy jest zobowiązany do natychmiastowej reakcji i powiadamiania bezpośrednich przełożonych o zauważonych nieprawidłowościach w realizacji projektu lub jego zagrożeniach.

Udzielone stałe pełnomocnictwa:

- brak

Współpraca i kontakty wewnętrzne

Nazwa stanowisk współpracujących	Cel kontaktów i współpracy
1. Kierownik biura LGD	Realizacja i merytoryczne rozliczanie działań projektowych
3. Prezes LGD	Realizacja i merytoryczne rozliczanie działań projektowych, przygotowanie materiałów na posiedzenia Zarządu LGD

Współpraca i kontakty zewnętrzne

Nazwa stanowisk współpracujących	Cel kontaktów i współpracy
1. Partnerzy projektowi	Realizacja i merytoryczne rozliczanie działań projektowych

Wymagane kwalifikacje na stanowisko: Pracownik biurowy

Wykształcenie	• wyższe
Doświadczenie	• pożądane doświadczenie w pracy administracyjno - biurowej

Wymagania formalne (w tym kursy, szkolenia, certyfikaty)	<ul style="list-style-type: none"> • znajomość procedur projektowych (przygotowywanie i realizacja projektów współfinansowanych z UE • znajomość zasad i wytycznych związanych z promocją projektów współfinansowanych z UE
Umiejętności	
1. Znajomość języka obcego	<ul style="list-style-type: none"> • pożądana znajomość przynajmniej jednego języka obcego w stopniu komunikatywnym
2. Znajomość obsługi komputera	<ul style="list-style-type: none"> • bardzo dobra znajomość obsługi komputera w tym szczególnie aplikacji biurowych
3. Kluczowe kompetencje	<ul style="list-style-type: none"> • komunikatywność • wiedza ogólna umiejętność zestawienia informacji
4. Dodatkowe kompetencje	<ul style="list-style-type: none"> • znajomość Prawa Pracy
5. Inne umiejętności	<ul style="list-style-type: none"> • umiejętność obsługi sprzętu biurowego
Wymiar czasu pracy: staż	

OPIS STANOWISKA PRACY		Data zatwierdzenia:
		Wersja:
Stanowisko pracy	Księgowy	
Stanowisko bezpośredniego przełożonego	1. Kierownik biura LGD 2. Prezes LGD	
Stanowiska podległe	1. Pracownik biurowy	
Liczba osób podległych bezpośrednio lub pośrednio	ww. stanowisko	
Cel stanowiska: finansowe rozliczanie prowadzonych działań w ramach realizacji projektu		
Zakres obowiązków: Prowadzenie księgowości projektu, zgodnie z założeniami i warunkami finansowymi, zgodnie z wytycznymi Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz ustawą o księgowości. <ul style="list-style-type: none">• prowadzenie rachunkowości zgodnie z aktualnymi przepisami prawa,• wykonywanie obowiązków sprawozdawczych ustalonych przez Główny Urząd Statystyczny,• tworzenie warunków dla przestrzegania ścisłej dyscypliny finansowej i budżetowej Stowarzyszenia.		

- należyte przechowywanie i zabezpieczanie dokumentów księgowych, ksiąg rachunkowych, sprawozdań finansowych oraz środków pieniężnych,
- bieżące, prawidłowe prowadzenie księgowości z zastosowaniem racjonalnej organizacji pracy i techniki przetwarzania danych,
- rejestracja operacji gospodarczych - finansowych,
- analiza dokumentów finansowych,
- sporządzanie obowiązujących dowodów księgowych, kasowych i magazynowych,
- dokonywanie zamknięcia rocznego ksiąg oraz sporządzanie wymaganych zasadami rachunkowości sprawozdań finansowych w tym GUS,
- sporządzanie w obowiązującym terminie deklaracji i wykazów dla celów organów podatkowych i ZUS,
- udostępnianie ksiąg oraz dokumentów finansowych do kontroli sprawowanej przez uprawnione organa kontrolne,
- prowadzenie ewidencji środków trwałych i wyposażenia,
- prowadzenie kartotek wynagrodzeń,
- sporządzanie list płac,
- regulowanie zaliczek na podatek dochodowy od osób prawnych i fizycznych,
- prowadzenie tabel amortyzacyjnych i wyceny środków trwałych,
- wypłata udzielonych zaliczek i ich rozliczanie,
- regulowanie płatności wynikających z zobowiązań,
- odprowadzanie składek ZUS, rozliczenia z ZUS i wypłat zasiłków chorobowych,
- wypłata wynagrodzeń osobowych i honorariów, sporządzanie sprawozdań dotyczących zatrudnienia i funduszu płac,
- wystawianie rachunków,
- prowadzenie dokumentacji składek członków zwyczajnych i wspierających,
- prowadzenie rachunku bankowego,
- prowadzenie spraw kadrowych,
- opracowywanie projektu preliminarza budżetowego,
- czuwanie nad prawidłowym przebiegiem wykonania budżetu Stowarzyszenia,
- wnioskowanie wraz z uzasadnieniem o wprowadzenie zmian w preliminarzu budżetowym,
- realizowanie wydatków w zakresie ubezpieczeń społecznych i kosztów podróży,
- prowadzenie kasy gotówkowej zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie przepisami prawa,
- prowadzenie systematycznej kontroli wewnętrznej dokumentów zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa,
- prawidłowe zabezpieczenie środków finansowych i pozostałych składników majątkowych,
- sporządzanie pism, wniosków i podań związanych z działalnością finansowo-księgową Stowarzyszenia.

Zakres odpowiedzialności:

- poprawność rozliczeń z budżetem, wewnętrzna zgodność z przepisami o księgowości w organizacjach pozarządowych i pożytku publicznego. Księgowy ponosi również odpowiedzialność za nie przekroczenie budżetu projektu, stan rozliczeń z Urzędem Skarbowym, Zakładem Ubezpieczeń Społecznych i niedopuszczenie do zaległości w stosunku do świadczeniobiorców (czynsze, wypłaty dla personelu, media, itp.).

Udzielone stałe pełnomocnictwa:

- nadzorowanie realizacji projektu zgodnie z budżetem i harmonogramem oraz zasadność dokonywania wydatków i prawo żądania ustnych oraz pisemnych uzasadnień wydatków wzbudzających wątpliwość co do ich zasadności lub zgodności z dokumentacją projektową
- księgowy ma prawo w dowolnym czasie zwracać uwagę na zauważone zagrożenia lub wątpliwości co do stanu rozliczeń projektu

Współpraca i kontakty wewnętrzne

Nazwa stanowisk współpracujących	Cel kontaktów i współpracy
1. Kierownik biura LGD	Realizacja i finansowe rozliczanie działań projektowych
2. Pracownik biurowy	Realizacja i finansowe rozliczanie działań projektowych
3. Prezes LGD	Realizacja i finansowe rozliczanie działań projektowych
Współpraca i kontakty zewnętrzne	
Nazwa stanowisk współpracujących	Cel kontaktów i współpracy
1. Partnerzy projektowi	Realizacja i finansowe rozliczanie działań projektowych

Wymagane kwalifikacje na stanowisko: księgowy

Wykształcenie	<ul style="list-style-type: none"> • wyższe (ekonomia) oraz potwierdzona znajomość zasad rachunkowości
Doświadczenie	<ul style="list-style-type: none"> • udokumentowane doświadczenie na stanowisku księgowego ze szczególnym uwzględnieniem prowadzenia księgowości i finansowego rozliczania projektów współfinansowanych z budżetu Unii Europejskiej • pożądane doświadczenie w dziale personalnym lub kadrowo – płacowym
Wymagania formalne (w tym kursy, szkolenia, certyfikaty)	<ul style="list-style-type: none"> • bardzo dobra znajomość Ustawy o finansach publicznych, Ustawy o rachunkowości, Ustawy Prawo Zamówień Publicznych, Prawo pracy
Umiejętności	
1. Znajomość języka obcego	<ul style="list-style-type: none"> • nie wymagane
2. Znajomość obsługi komputera	<ul style="list-style-type: none"> • bardzo dobra znajomość obsługi komputera w tym szczególnie programów księgowych
3. Kluczowe kompetencje	<ul style="list-style-type: none"> • praktyka w finansowym rozliczaniu wniosków z Urzędem Marszałkowskim
4. Dodatkowe kompetencje	<ul style="list-style-type: none"> • Systematyczność, rzetelność
5. Inne umiejętności	<ul style="list-style-type: none"> • umiejętność pracy za pomocą generatora wniosków o płatność • Znajomość KPA

Forma rozliczenia: usługa zewnętrzna

OPIS STANOWISKA PRACY		Data zatwierdzenia:		
		Wersja :		
Stanowisko pracy	Specjalista ds. wdrażania LSR			
Stanowisko bezpośredniego przełożonego	1. Kierownik biura LGD 2. Prezes LGD			
Stanowiska podległe	brak			
Liczba osób podległych bezpośrednio lub pośrednio	brak			
Cel stanowiska: wsparcie LGD w zakresie wdrażania LSR				
Zakres obowiązków: <ul style="list-style-type: none"> • doradztwo unijne dla mieszkańców terenu LSR, • monitorowanie problematyki związanej z funduszami UE, • poszukiwanie możliwości pozyskania dofinansowań unijnych dla projektów Stowarzyszenia z PROW oraz z innych programów, • pomoc w przygotowaniu kompletnej dokumentacji na potrzeby realizacji projektu w ramach funduszy UE, • wykonawstwo projektów inwestycyjnych i szkoleniowo-doradczych (obsługa pozyskanych środków w ramach projektu, dokumentacja rozliczeniowa), • obsługa klientów (mieszkańców) udzielanie odpowiedzi i wyjaśnień, przyjmowanie wniosków i składanych postulatów przez mieszkańców dotyczące wdrażania LSR, • realizacja projektów Stowarzyszenia, • nadzór nad realizacją strategii promocyjnej projektów, • przygotowywanie i prezentowanie informacji na temat projektów, • współpraca z mediami, • promocja Stowarzyszenia, • organizowanie spotkań i konferencji, • redagowanie notatek prasowych, • zarządzanie treścią merytoryczną materiałów promocyjnych i informacyjnych, • redagowanie strony internetowej Stowarzyszenia. 				
Zakres odpowiedzialności: <ul style="list-style-type: none"> • przygotowanie LGD do wdrażania LSR, • wdrożenie LSR, w tym: <ul style="list-style-type: none"> ○ odpowiedzialność za kompletność dokumentacji związanej z realizacją projektu pod względem merytorycznym; ○ zobowiązanie do natychmiastowej reakcji i powiadamiania bezpośrednich przełożonych o zauważonych nieprawidłowościach w realizacji projektu lub jego zagrożeniach 				

Udzielone stałe pełnomocnictwa:	
<ul style="list-style-type: none"> W przypadku jakichkolwiek wątpliwości Specjalista ds. wdrażania LSR ma prawo żądać od partnerów projektowych ustnych lub pisemnych uzasadnień prowadzonych działań merytorycznych. 	
Współpraca i kontakty wewnętrzne	
Nazwa stanowisk współpracujących	Cel kontaktów i współpracy
1. Kierownik biura LGD	Realizacja i merytoryczne rozliczanie działań projektowych
2. Prezes LGD	Realizacja i merytoryczne rozliczanie działań projektowych
Współpraca i kontakty zewnętrzne	
Nazwa stanowisk współpracujących	Cel kontaktów i współpracy
1. Partnerzy projektowi	Realizacja i merytoryczne rozliczanie działań projektowych

Wymagane kwalifikacje na stanowisko: Specjalista ds. wdrażania LSR	
Wykształcenie	<ul style="list-style-type: none"> wyższe
Doświadczenie	<ul style="list-style-type: none"> doświadczenie na stanowisku związanym z przygotowaniem, realizacją wniosków finansowanych z funduszy UE współpraca z NGO
Wymagania formalne (w tym kursy, szkolenia, certyfikaty)	<ul style="list-style-type: none"> pełna zdolność do czynności prawnych oraz korzystania z praw publicznych; niekaralność za przestępstwo popełnione umyślnie; znajomość przepisów prawa i zagadnień związanych z funduszami Unii Europejskiej oraz rozwojem obszarów wiejskich; wiedza z zakresu funkcjonowania instytucji europejskich oraz procesu decyzyjnego UE Znajomość Ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie
Umiejętności:	
1. Znajomość języka obcego	<ul style="list-style-type: none"> pożądana znajomość przynajmniej jednego języka obcego w stopniu komunikatywnym
2. Znajomość obsługi komputera	<ul style="list-style-type: none"> sprawne poruszanie się po sieci Internet; bardzo dobra znajomość obsługi komputera w tym szczególnie aplikacji biurowych
3. Kluczowe kompetencje	<ul style="list-style-type: none"> aktywne uczestnictwo w I schemacie Leader (lub Equal) uczestnictwo w II schemacie Leader

4. Dodatkowe kompetencje	<ul style="list-style-type: none">• rozliczanie projektów, znajomość procedur projektowych• umiejętność szybkiej i dokładnej analizy dokumentacji• mile widziane prawo jazdy kat. B
5. Inne umiejętności	<ul style="list-style-type: none">• zdolność do samodzielnego podejmowania decyzji;• umiejętność interpretowania przepisów i stosowania ustaw• umiejętność sprawnej komunikacji
Forma rozliczenia: usługa zewnętrzna	

Kandydat na stanowisko, na które ogłoszony jest nabór zobowiązany jest złożyć:

- list motywacyjny;
- życiorys – curriculum vitae;
- kserokopie dokumentów potwierdzających wykształcenie;
- kserokopie zaświadczeń o ukończonych kursach, szkoleniach;
- dokumenty poświadczające staż pracy;
- oświadczenie kandydata o niekaralności za przestępstwo popełnione umyślnie;
- oświadczenie o wyrażeniu zgody na przetwarzanie danych osobowych dla potrzeb procesu rekrutacji w Lokalnej Grupie Działania Szlak Tatarski zgodnie z ustawą z dnia 29 sierpnia 1997r. o ochronie danych osobowych (tekst jednolity z 2002 roku, Dz. U. Nr 101, poz. 926 ze zm.) poświadczone własnoręcznym podpisem;

W przypadku rezygnacji któregośkolwiek z pracowników przewiduje się powtórzenie identycznego procesu rekrutacji w celu wypełnienia wolnego wakatu.

Szczegółowe zasady funkcjonowania Biura zawiera Regulamin Biura LGD, załączony do niniejszej Strategii (Załącznik Nr. 7).

I.5.4. Procedura postępowania w sytuacji wystąpienia trudności w zatrudnieniu pracowników o określonych wymaganiach

W przypadku braku ofert na dane stanowisko spełniających wymagania konieczne procedurę naboru przeprowadza się ponownie.

W przypadku trudności z zatrudnieniem pracowników spełniających wymagania konieczne Zarząd LGD ma prawo do zmiany niektórych z tych wymagań w celu zapewnienia ciągłości pracy Biura i zatrudnienie tymczasowo osoby nie w pełni je spełniających oraz ogłoszenia kolejnego konkursu, o krótszym terminie naboru i weryfikacji ofert. Po pojawieniu się kandydatury osoby, która spełniała wcześniejsze wymagania LGD ma prawo do ogłoszenia nowego naboru na dane stanowisko w celu podniesienia jakości pracy Biura.

I.5.5. Zasada funkcjonowania biura, warunki techniczne i lokalowe

Biuro LGD Szlak Tatarski spełnia wszystkie wymagania techniczne i lokalowe, które umożliwiają profesjonalną obsługę i przyjmowanie interesantów (np. osób przychodzących po informację i doradztwo, wnioskodawców), a także dają możliwość do właściwego archiwizowania dokumentów oraz organizacji spotkań i posiedzeń, warsztatów, konferencji, spotkań organów statutowych (zarządu, organu decyzyjnego, komisji rewizyjnej, innych komisji i grup istniejących w ramach Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Szlak Tatarski). Biuro LGD Szlak Tatarski zlokalizowane jest w Sokółce, przy ul. Piłsudskiego 2 i zajmuje ogólną powierzchnię 48 m².

Stowarzyszenie LGD Szlak Tatarski wykupiło dwie domeny i posiada witrynę internetową prowadzoną pod następującymi adresami:

- www.szlaktatarski.org,
- www.szlaktatarski.org.pl;

i korzysta z poczty elektronicznej:

- biuro@szlaktatarski.org,
- biuro@szlaktatarski.org.pl.

Biuro posiada do swojej dyspozycji pomieszczenie na prace biurowe, w którym będą funkcjonować 2-4 osoby i salkę szkoleniową na ok. 20 osób. Oba pomieszczenia posiadają dostęp do sieci internetowej i telefonicznej. Dokumentacja Stowarzyszenia oraz dokumentacja zgromadzona podczas prowadzenia projektu w ramach programu LEADER przechowywana jest w archiwum zorganizowanym w Biurze. Pracownicy mogą korzystać z urządzeń sanitarnych oraz z zaplecza socjalnego znajdujących się w siedzibie Biura. Pomieszczenia Biura LGD są wyposażone w niezbędne meble (biurko, krzesła, stół konferencyjny, szafa archiwistyczna itp.) i sprzęt elektroniczny (komputer, telefon, telefax, itp.) umożliwiający właściwe i profesjonalne jego funkcjonowanie.

W przypadku wystąpienia potrzeby zorganizowania spotkania z udziałem większej ilości osób istnieje możliwość zorganizowania szkoleń/konferencji w sali seminaryjnej w Urzędzie Miejskim w Sokółce, przy ul. Plac Kościuszki 1. Sala szkoleniowo – konferencyjna Urzędu Miejskiego w Sokółce jest wyposażona w projektor multimedialny, ekran i system nagłaśniający przeznaczona jest na spotkania maksymalnie 50 osób. Biuro zlokalizowane jest w centrum miasta, w siedzibie Sokólskiego Ośrodka Kultury i w sąsiedztwie Urzędu Miejskiego w Sokółce, co jest jego dodatkowym atutem, ponieważ budynek jest w ciągu dnia odwiedzany przez dużą liczbę osób. Biuro posiada dogodny dojazd zarówno publicznymi, jak i prywatnymi środkami transportu (w pobliżu znajduje się duży parking) z całego obszaru LGD.

I.6. Struktura organu decyzyjnego – Rady

I.6.1. Skład Organu Decyzyjnego

W ramach Stowarzyszenia zgodnie ze Statutem funkcjonuje Organ Decyzyjny (Rada), który został wybrany w dniu 26 września 2008 r. przez Członków LGD Szlak tatarski na Walnym Zebraniu.

Zadbano o reprezentatywność w składzie Radzie wszystkich trzech sektorów: publicznego, gospodarczego i społecznego. Zgodnie z § 29 Rada w co najmniej 50 % składa się z podmiotów o których mowa w art. 6 ust. 1 lit b i c rozporządzenia Rady (WE) nr 1698/2005 z dnia 20 września 2005 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich – czyli partnerów gospodarczych i społecznych oraz innych odpowiednich podmiotów reprezentujących społeczeństwo obywatelskie, a także zadbano o reprezentatywność samorządów terytorialnych wszystkich pięciu gmin tworzących LGD.

W skład Rady wchodzi 11 członków wybranych przez Walne Zebranie Członków. Spośród grona Organu Decyzyjnego wyłoniono Przewodniczącego i dwóch Wiceprzewodniczących.

L.p.	Imię i nazwisko	Podmiot delegujący	Zakres odpowiedzialności w LGD	Dane teleadresowe	Status
1	Piotr Romanowicz	Rada Miejska w Sokółce	Przewodniczący	Plac Kościuszki 1, 16-100 Sokółka, e-mail: romanowicz@sokolka.pl , tel. (085) 711 09-19, kom. 784048946	Publiczny
2	Jan Hryniewicz	Rada Gminy Sidra	Wiceprzewodniczący	ul. Sokółska 60, 16-124 Sidra, e-mail: Sidra@zetobi.com.pl , tel. 0 697 906 592	Publiczny
3	Stanisław Fiedorowicz	Rada Gminy Szudziałowo	Wiceprzewodniczący	Ul. Górna 4/4, 16-113 Szudziałowo, e-mail: ugszudzialowo@onet.pl , tel. 0606 647 939	Publiczny
4	Jolanta Gudalewska	Rada Gminy Krynki	Członek	ul. Bema 54/2, 16-120 Krynki, e-mail: wojt@krynki.pl , tel. 0 501 385 156	Publiczny
5	Jan Kwiatkowski	Rada Gminy Kuźnica	Członek	Ul. Nowodzielska 69, 16-123 Kuźnica, e-mail: ugkuznica@poczta.onet.pl	Publiczny
6	Janusz Bilmin	MVV Sp. z o.o.	Członek	ul. Sokółska 41/3, 16-123 Kuźnica, Tel. (085) 722 43 63, 0 691897684	Gospodarczy
7	Antoni Dziewiątkowski	AB9	Członek	Ul. Wiosenna 14, 16-100 Sokółka, e-mail: AB9ANTONI@interia.pl , tel. 0 502 516 856, 085 711 47 84	Gospodarczy
8	Leszek Olchowik	PPUH Agropol Sp. z o.o.	Członek	Ul. Szkolna 7E/3, 16-113 Szudziałowo, e-mail: agropolsz@interia.pl	Gospodarczy
9	Jan Ancypo	Stowarzyszenie "Izba Regionalna" w Janowszczyźnie	Członek	Janowszczyzna 36/2, 16-100 Sokółka, e-mail: ancypo@gmail.com , tel. 0 85 711 15 22	Społeczny
10	Marek Marszałek		Członek	Łapicze 27, 16-120 Krynki, e-mail: marek.m1@gmx.de	Społeczny
11	Lucyna Hołownia		Członek	ul. Słowackiego 17, 16-100 Sokółka, e-mail: lucylow@tlen.pl , tel. 0 85 711 77 44	Społeczny

W Radzie zasiada 3 przedstawicieli sektora gospodarczego, 3 przedstawicieli sektora społecznego i 6 przedstawicieli sektora publicznego.

Decyzje w sprawie wyboru projektów do finansowania podejmowane są przez Radę w formie uchwały i są ostateczne, nie mogą być zmieniane przez inne organy LGD. Regulamin Rady jako organu decyzyjnego Lokalnej Grupy Działania Szlak Tatarski stanowi Załącznik Nr. 8 do niniejszej Strategii.

I.6.2. Rola i zadania Organu Decyzyjnego

Do wyłącznej kompetencji Rady należy wybór operacji, zgodnie z art. 62 ust. 4 rozporządzenia nr 1698/2005, które mają być realizowane w ramach opracowanej przez Lokalną Grupę Działania Lokalnej Strategii Rozwoju. Zadaniem Organu Decyzyjnego jest głównie opiniowanie i wybór operacji do realizacji. Rada nie powinna ingerować w zarządzanie LGD Szlak Tatarski, co zgodnie z zapisami Statutu jest wyłączną kompetencją Zarządu.

Zakres kompetencji Organu Decyzyjnego został szczegółowo opisany w Regulaminie Rady (Załącznik Nr. 8).

I.6.3. Sposób powołania i zmiany składu Organu Decyzyjnego

I.7. Kwalifikacje i doświadczenie osób wchodzących w skład Rady

Kwalifikacje i doświadczenie osób wchodzących w skład Organu Decyzyjnego, podlegają aktualizacji w zależności od zmiany składu Rady.

Lp.	Imię i nazwisko	Podmiot delegujący	Dane teleadresowe	Zakres odpowiedzialności	Doświadczenie	Kwalifikacje
1.	Piotr Romanowicz	Rada Miejska w Sokółce	16-100 Sokółka, Plac Kościuszki 1	Przewodniczący	<p><u>Realizacja i rozliczenie rzeczowo-finansowe projektów:</u></p> <p>- Projekt: "Remont i wyposażenie szkoły oraz świetlicy szkolnej i klasy zerowej w Szkole Podstawowej w Starej Kamionce" o wartości 71,4 tys. zł, dofinansowanie 30 tys. zł z Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju (Bank Światowy) w ramach Programu Aktywizacji Obszarów Wiejskich - podkomponent B2 - Edukacja, zrealizowany w 2004 roku, Nr projektu: B2-65-0125, B2-65-0126, B2-65-0127, B2-65-0128. Zakres prac obejmował remont budynku szkoły i świetlicy oraz wyposażenie świetlicy szkolnej oraz klasy zerowej.</p> <p>- Projekt: "Remont i wyposażenie szkoły oraz świetlicy szkolnej i klasy zerowej w Szkole Podstawowej w Starej Rozedrance" o wartości 71,4 tys. zł, dofinansowanie 30 tys. zł. Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju (Bank Światowy) w ramach Programu Aktywizacji Obszarów Wiejskich - podkomponent B2 - Edukacja, zrealizowany w 2005 roku, Nr projektu: B2-65-0204, B2-65-0205, B2-65-0206, B2-65-0207. Zakres prac obejmował remont budynku szkoły i świetlicy oraz wyposażenie świetlicy szkolnej oraz klasy zerowej.</p> <p><u>Przygotowanie merytoryczne i techniczne wniosków oraz realizacja i rozliczenie rzeczowo-finansowe projektów:</u></p> <p>- Projekt Nr GRM.IV.0191-19/05: „Remont budynku Klubu Wiejskiego z Izłą Regionalną w Janowszczyźnie wraz z zagospodarowaniem terenu” o wartość: 252,5 tys. zł, dotacja z UE 165,5 tys. zł w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich 2004-2006”, Działanie 2.3 Odnowa wsi oraz zachowanie i ochrona dziedzictwa</p>	<p>Ukończone szkoły i uczelnie: Policealne Studium Zawodowe w Suwałkach; uzyskanie tytułu technika ekonomista o specjalności administracja państwowa.</p> <p>Wyższa Szkoła Administracji Publicznej w Białymstoku, kierunek administracja ogólna; uzyskanie tytułu licencjata.</p> <p>Uniwersytet w Białymstoku Wydział Prawa, kierunek Administracja; uzyskanie tytułu magistra administracji; praca magisterska na temat: „Zarządzanie drogami publicznymi”.</p> <p>Wyższa Szkoła Administracji Publicznej w Białymstoku; Studia Podyplomowe Finansowania Ochrony Środowiska (ukończone z wyróżnieniem).</p> <p>Ukończone liczne szkolenia z zakresu administracji publicznej, zamówień publicznych i funduszy strukturalnych Unii Europejskiej:</p> <p>- Certyfikat z ukończenia cyklu szkoleń specjalistycznych „Nowoczesne Zarządzanie w Administracji Publicznej” w 2003r. w ramach programu szkoleniowego MSWiA realizowanego przez Fundację Rozwoju Demokracji Lokalnej,</p> <p>- Certyfikat ukończenia kursu „Specjalista ds. Funduszy Europejskich” w 2004r.,</p> <p>- Certyfikat ukończenia szkolenia i warsztatów „Dobry projekt szansą dla rozwoju regionów” w 2005r., szkolenie z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Szkoleniowego Ministerstwa Gospodarki i Pracy,</p>

					<p>kulturowego, zrealizowany w latach 2005-2006. Realizacja projektu polegała na kompleksowym remoncie budynku klubu wiejskiego z izbą regionalną oraz zagospodarowanie terenu pod kontem turystycznym.</p> <p>- Projekt Nr RGM.III.0191-85/06: „Remont budynku Klubu Wiejskiego oraz wykonanie obiektów sportowo-rekreacyjnych w Starej Kamionce” o wartości 261,2 tys. zł, dotacją z UE 171,3 tys. zł w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich 2004-2006” Działanie 2.3 Odnowa wsi oraz zachowanie i ochrona dziedzictwa kulturowego, zrealizowany w latach 2006-2007. Realizacja projektu polegała na kompleksowym remoncie budynku klubu wiejskiego wraz z wyposażeniem oraz wykonane zostały trzy boiska sportowe.</p> <p>Dobra znajomość ustawy Prawo zamówień publicznych oraz wieloletnia praktyka w stosowaniu ustawy (roboty budowlane, usługi i ustawy), w szczególności przy realizacji inwestycji i prac remontowych przy zastosowaniu wymogów w/w ustawy (samodzielne stanowisko ds zamówień publicznych).</p> <p>Doświadczenie w realizacji inwestycji prowadzonych przez Gminę Sokółka w zakresie robót drogowych.</p> <p>Doświadczenie w sporządzaniu wniosków o dofinansowanie z funduszy pomocowych UE (różne fundusze i programy pomocowe).</p> <p>Bogata wiedza i doświadczenie związane z administracją samorządową.</p>	<p>- dobra znajomość i praktyka w stosowaniu ustawy Prawo zamówień publicznych:</p> <p>* zaświadczenie z ukończenia szkolenia „Prawo zamówień publicznych – nowe regulacje prawne” w 2004r.,</p> <p>* świadectwo uczestnictwa w szkoleniu „Jak udzielać zamówień zgodnie z prawem zamówień publicznych” w 2006r.,</p> <p>- Certyfikat ukończenia cyklu szkoleń w ramach projektu „Profesjonalny pracownik trzeciego sektora” w 2006r. współfinansowanego z Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach projektu realizowanego przez Ośrodek Wspierania Organizacji Pozarządowych w Białymstoku,</p> <p>- świadectwo ukończenia Studiów Podyplomowych w zakresie Finansowania Ochrony Środowiska w 2007r. w Wyższej Szkole Administracji Publicznej w Białymstoku,</p> <p>- w 2007 roku uzyskałem świadectwo audytora wewnętrznego zintegrowanego systemu zarządzania zgodnego z PN-EN ISO 9001:2001 i PN-EN ISO 14001:2005,</p> <p>- ukończone szkolenie w ramach projektu „Odkryj Puszczę Knyszyńską, jej walory przyrodnicze i zdrowotne oraz możliwości rozwoju” w 2008r. realizowanego przez Park Krajobrazowy Puszczy Knyszyńskiej,</p> <p>- ukończone liczne szkolenia i udział w konferencjach organizowanych przez Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego w zakresie funduszy UE, turystyki itp.</p>
--	--	--	--	--	--	---

						Udział w szkoleniu na temat podejścia LEADER w ramach PROW 2007-2013 organizowanym przez Lokalną Grupę Działania Szlak Tatarski (2008 r.)
2.	Jan Hryniewicz	Rada Gminy Sidra	ul. Sokółska 60, 16-124 Sidra, e-mail: Sidra@zetobi.com.pl , tel. 0 697 906 592	Wiceprzewodniczący	<p>- Projekt Nr Z/2.20/III/3.1/64/04 "Budowa wodociągu wiejskiego we wsiach: Bierniki, Krzysztoforowo, Pohorany, Staworowo, Zalesie" o wartości 311,5 tys. zł, dotacja z UE 221,9 tys. zł w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego 2004-2006, Działanie 3.1 Obszary wiejskie. Projekt polegał na wybudowaniu 11,11 km sieci wodociągowej oraz 54 szt. przyłączy wodociągowych w roku 2005.</p> <p>- Projekt Nr NEB/PDL/1.2/05/24 „Rozbudowa przygranicznego systemu odprowadzania ścieków w Sidrze” o wartości 2842,2 tys. zł, dotacja z UE 1982,9 tys. zł w ramach Programu Sąsiedztwa Polska-Białoruś-Ukraina INTERREG II A/ TACIS CBC 2004-2006 Działanie 1.2. Rozwój wspólnego transgranicznego systemu ochrony środowiska naturalnego. Projekt polegał na wybudowaniu mechaniczno-biologicznej oczyszczalni ścieków o przepustowości 100m3/dobę, 3 szt. przepompowni ścieków, sieci kanalizacji sanitarnej o długości 5,1 km, 104 szt. podłączeń indywidualnych. Okres realizacji 2006-2007.</p>	<p>Wykształcenie :</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyższe techniczne (inż. bud.) - Studia Podyplomowe w zakresie Europejskiej Integracji Gospodarczej – Uniwersytet w Białymstoku Wydział Ekonomiczny - konferencja na temat podejścia LEADER w ramach PROW organizowana przez Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego (2008 r.)
3.	Stanisław Fiedorowicz	Rada Gminy Szudziałowo	Ul. Bankowa 1, 16-113 Szudziałowo, e-mail: ugszudzialowo@onet.pl , tel. 0606 647 939	Wiceprzewodniczący	<ul style="list-style-type: none"> • 2004 r. z PAOW - klimatyzacja pomieszczeń w Gimnazjum w Szudziałowie, • 2004 r. Przystosowanie pomieszczeń i utworzenie świetlicy środowiskowej w Szudziałowie. • 2004 r. z INTERREG III - Modernizacja ulicy Centralnej w Szudziałowie. • 2005 r. z Programu Aktywizacji Zawodowej Absolwentów "Pierwsza praca" - utworzenie Gminnego Centrum Informacji. • 2006 r. z Funduszu Rozwoju Wsi utworzenie i 	<ul style="list-style-type: none"> • studia wyższe (Politechnika Białostocka) • studia podyplomowe (zarządzanie kadrami w administracji publicznej) • kurs dla kandydatów na członków Rad Nadzorczych (2000 r.) • kurs „Nadzór nad eksploatacją urządzeń elektrycznych” (2001 r.) • kurs z zakresu ochrony ludności (2004 r.)

					<p>funkcjonowanie w latach 2006-2008 Klubów Przedszkolaka na Wsi: w Szudziałowie, Babikach i Wierzchlesiu.</p> <ul style="list-style-type: none"> • 2007 r. z Europejskiego Funduszu Społecznego - utworzenie Centrum Kształcenia na odległość na wsi. • 2008 r. z Poakcesyjnego Programu Wsparcia Obszarów Wiejskich - Program Integracji Społecznej. 	<ul style="list-style-type: none"> • kurs języka angielskiego – certyfikat TELC (2006 r.) • certyfikat „Kierowanie kadrami w administracji samorządu lokalnego województwa podlaskiego” (2001 r.) • świadectwo kwalifikacyjne D – uprawniające do zajmowania się eksploatacją urządzeń, instalacji i sieci na stanowisku dozoru” (2001 r.) • szkolenie „Zamówienia publiczne po nowelizacji ustawy” (2001 r.) • szkolenie „Porozumienie lokalne” (2003 r.) • szkolenie „Prawo zamówień publicznych – nowe regulacje prawne” (2004 r.), • konferencja na temat podejścia LEADER w ramach PROW organizowana przez Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego (2008 r.)
4.	Jolanta Gudalewska	Rada Gminy Krynki	Ul. Bema 54/2, 16-120 Krynki, tel. (085) 7228550, (085) 7228061, kom. 501385156, e-mail: wojt@krynki.pl	Członek	<ul style="list-style-type: none"> • 2008 –2009r. – w trakcie realizacji Poakcesyjny Program Wsparcia Obszarów Wiejskich - Program Integracji Społecznej (182 313,62 PLN), • 2008 - 2013r. – Projekt systemowy „Rozwój społeczny Gminy Krynki”. Program Operacyjny „Kapitał Ludzki” Priorytet VII Promocja integracji społecznej – Działanie Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji przez ośrodki pomocy społecznej - na rok 2008 dotacja w wysokości 39 675,- PLN, • Bank Światowy PAOW – umowa z dnia 11.05.2004r. „Remont i wyposażenie Szkoły Podstawowej w Krynkach i świetlicy” – dotacja w wysokości 78 941 PLN, • „Budowa oczyszczalni ścieków i kanalizacji 	<ul style="list-style-type: none"> • mgr nauczania początkowego - 1993 Uniwersytet Warszawski Wydział Pedagogiki i Psychologii Filii UW w Białymstoku • Studia Podyplomowe w zakresie Zarządzania Oświatą - Uniwersytet w Białymstoku Wydział Pedagogiki i Psychologii • Studia Podyplomowe w zakresie Informatyki i Technologii Informatycznych dla Nauczycieli - Politechnika Białostocka • Studia Podyplomowe w zakresie Matematyki Pedagogicznej - 2007 WSFiZ w Białymstoku CKP • Warsztaty LGD „Szlak tatarski” (w Urzędzie Gminy w Krynkach) - 4

					<p>w Krynkach”:</p> <ul style="list-style-type: none"> – NFOŚiGW – 1 200 000 PLN (1996r.) – NFOŚiGW – 850 000 PLN (2000r.) – ARiMR - 442 918 PLN (1996r.), 299 999 PLN (1999r.), 299 999 PLN (2000r.), – AWRSP - 367 178,50 PLN (2000r.), – WFOŚiGW – 92 000 PLN (2001r.), – PUW – 40 000 PLN (2001r.), – Polsko-Szwajcarska Komisja Środków Złotowych – 100 000 PLN (2000r.) • Kontrakt Wojewódzki: „Budowa hali sportowej w Krynkach” – wartość inwestycji 2 300 000 PLN, dotacja 170 000 PLN; 	<p>IX 2008r.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Szkolenie z Osi 4 LEADER PROW 2007-2013 organizowane przez Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego – 23 IX 2008r. • kurs kierowników wycieczek szkolnych i obozów wędrownych, • szkolenie - Dofinansowanie i rozwój jednostek oświatowych. Praktyczne sposoby pozyskiwania środków unijnych, • szkolenie - Zapoznanie ze sposobami wdrażania technologii informacyjnej i możliwościami jej wykorzystania w usprawnieniu zarządzania oraz kreowania wizerunku szkoły, • szereg szkoleń z zakresu pedagogiki.
5.	Lucyna Hołownia		ul. Słowackiego 17, 16-100 Sokółka, tel. 85 711 77 44, e-mail: lucylow@tlen.pl	Członek	<p>Projekt “Szkoła Marzeń” w Gimnazjum w Sidrze Nr projektu PD-2-0074 Wartość projektu – 87 309 zł Dotacja z UE – 87 309 zł</p>	<p>Wykształcenie :</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wyższa Szkoła Humanistyczna w Pułtusku - magister dydaktyki języków obcych - Wszechnica Mazurska w Olecku – licencjat filologii angielskiej <p>Udział w szkoleniu na temat podejścia LEADER w ramach PROW 2007-2013 organizowanym przez Lokalną Grupę Działania Szlak Tatarski (2008 r.)</p>
6.	Jan Ancypo	Stowarzyszenie "Izba Regionalna" w Janowszczyźnie	16-100 Sokółka, Janowszczyzna 36/2 ancypo@gmail.com	Członek	<ol style="list-style-type: none"> 1. Projekty finansowane z FWW, Polsko – Amerykańskiej Fundacji Wolności, Stowarzyszenia „Szkoła Liderów” 2. W realizacji projekt „Poznaj tradycje sokólskiej wsi – projekt edukacyjny” – Działanie 9,5 Założenie w 2000 roku Izby Regionalnej w Janowszczyźnie która pełni rolę Ośrodka Kultury Regionalnej. Izba gromadzi zabytki 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wykształcenie średnie: Technik elektroniki 2. Planowanie i realizacja projektów na rzecz społeczności lokalnych w Łowiczu, Maruzie i Jachrance. 3. Certyfikat MSWiA – Nowoczesne Zarządzanie w Administracji Publicznej

					materialne i intelektualne wsi sokólskiej. Jej celem jest prowadzenie szeroko rozumianej działalności kulturalnej w tym działań na rzecz zachowania i rozwoju lokalnej tożsamości, tradycji, obyczajów i dóbr dziedzictwa kulturowego. Realizuje się tu szereg projektów kulturowych propagujących kulturę ludową Podlasia takich jak: „ Inscenizacje wesela wiejskiego z lat dawnych ”, „ Strojny zaprzęg konny ”, „ Noc Świętojańska w Janowszczyźnie ”, „ Kraina mlekiem i chlebem pachnąca ”.	<p>4. Certyfikat rocznego programu „Lider”</p> <p>5. Certyfikat „Profesjonalny pracownik III Sektora”</p> <p>Udział w szkoleniu na temat podejścia LEADER w ramach PROW 2007-2013 organizowanym przez Lokalną Grupę Działania Szlak Tatarski (2008 r.)</p>
7.	Janusz Bilmin	MVV Sp. z o.o.	ul. Sokólska 41/3, 16-123 Kuźnica (085) 722 43 63	Członek		<ul style="list-style-type: none"> • Politechnika Białostocka w Białymstoku (inż. elektryk) • Studium Prawo Samorządowe INP PAN • Seminarium „Aktualna pozycja prawna radnego Rady Gminy i komisji rewizyjnej” • Studia podyplomowe Instytut Nauk Prawnych PAN 2000 r. • Audytor wewnętrzny System zapewnienia jakości zgodnych z normą ISO 9001:1994, • Szkolenie „Praca biura w jednostkach samorządu terytorialnego od strony prawnej”. • Udział w szkoleniu na temat podejścia LEADER w ramach PROW 2007-2013 organizowanym przez Lokalną Grupę Działania Szlak Tatarski (2008 r.)

8.	Jan Kwiatkowski	Rada Gminy Kuźnica	ul. Nowodzielska 19, 16-123 Kuźnica	Członek	<ul style="list-style-type: none"> Projekt systemowy „Czas na zmianę na lepsze” w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego, okres realizacji lipiec-grudzień 2008 roku, projekt mający na celu rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji przez ośrodki pomocy społecznej, poddziałanie 7.1.1. Składano wnioski na następujące zadania: „Budowa boisk sportowych przy Gimnazjum i Szkole Podstawowej w Kuźnicy – etap drugi” złożony w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich 2004-2006” w zakresie działania 2.3 Odnowa wsi oraz zachowanie i ochrona dziedzictwa kulturowego Inicjatywa Federacji Rosyjskiej, działanie 1.3 Ochrona środowiska, wzrost rozwiązań energooszczędnych oraz promowanie odnawialnych źródeł energii „Budowa transgranicznej infrastruktury wodociągowej w Gminie Kuźnica” <p>Szkolenie w Urzędzie Marszałkowskim dot. osi 4 „Leader” PROW 2007-2014. Imprezy kulturalne:</p> <ul style="list-style-type: none"> Organizacja dożynek gminnych Organizacja „Dni Kuźnicy” <p>Organizacja konkursu poezji śpiewanej „Kuźnia”</p>	<ul style="list-style-type: none"> Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie (inż. rolnik) Konferencja „Ustawa o systemie informacji oświatowej – nowe wyzwania dla oświaty” Kurs zaawansowany dla pracowników administracji publicznej „Edukacja administracji publicznej dla rozwoju społeczeństwa informacyjnego” Kurs podstawowy dla Wójtów i Burmistrzów gmin i miast woj. podlaskiego przeprowadzony przez MOSOC w Białymstoku Konferencja na temat podejścia LEADER w ramach PROW organizowana przez Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego (2008 r.)
9.	Antoni Dziewiątkowski	AB9	Ul. Wiosenna 14, 16-100 Sokółka, e-mail: AB9ANTONI@interia.pl, tel. 0 502 516 856, 085 711 47 84	Członek		Udział w szkoleniu na temat podejścia LEADER w ramach PROW 2007-2013 organizowanym przez Lokalną Grupę Działania Szlak Tatarski (2008 r.)

10.	Marek Marszałek		Łapicze 27 16-120 Krynki	Członek		Wykształcenie średnie. Szkolenia i uczestnictwo w konferencjach <ul style="list-style-type: none"> konferencja na temat podejścia LEADER w ramach PROW organizowana przez Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego (2008 r.)
11.	Leszek Olchowik	PPUH Agropol Sp. z o.o.	Ul. Szkolna 7E/3 16-113 Szudziałowo	Członek	Inwestycje w gospodarstwach rolnych Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich	Wykształcenie wyższe techniczne Udział w szkoleniu na temat podejścia LEADER w ramach PROW 2007-2013 organizowanym przez Lokalną Grupę Działania Szlak Tatarski (2008 r.)

I.8. Doświadczenie LGD i partnerów w realizacji operacji

a) Doświadczenie LGD w zakresie realizacji projektów wspierających rozwój obszarów wiejskich (o charakterze podobnym do zakresu pomocy określonym dla osi 3 i 4).

SAMORZĄDY			
Lp.	Członkowie/ Partnerzy LGD	Istniejące dokumenty planistyczne	Tytuł projektu i źródło finansowania
1.	Gmina Sokółka	<ul style="list-style-type: none"> Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Sokółka na lata 2007-2013, Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Sokółka do roku 2015, Strategia Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Sokółka 	<ul style="list-style-type: none"> Projekt Nr 171/07/101: „Budowa hali sportowej z zapleczem przy Szkole Podstawowej nr 1 w Sokółce” o wartości 3 174 tys. zł, dofinansowanie w wysokości 700 tys. zł w ramach Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej, realizacja 2006-2008 rok. Zakres robót obejmuje wykonanie hali sportowej o wymiarach 20x36m wraz z zapleczem techniczno-magazynowym. Projekt NR BS07-01718: „Przebudowa z dobudową i adaptacją istniejącego

	<p>na 2005-2010,</p> <ul style="list-style-type: none"> • Plan Gospodarki Odpadami dla Gm. Sokółka, • Program Ochrony Środowiska na lata 2004-2007 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2008-2011, • Wieloletni Plan Inwestycyjny na lata 2008 – 2012, • Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego z dn. 30 października 2007 r. 	<p>budynku magazynowo-składowego na budynek wielorodzinny mieszkalno-socjalny w Sokółce” o wartość 472 tys. zł, dofinansowanie w wysokości 142 tys. zł z Funduszu Dopłat przez Bank Gospodarstwa Krajowego, realizacja 2007-2008 rok. W wyniku realizacji projektu dokonano kompleksowego remontu budynku w wyniku czego powstało 6 mieszkań socjalnych.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Projekt: "Remont i wyposażenie szkoły oraz świetlicy szkolnej i klasy zerowej w Szkole Podstawowej w Starej Kamionce" o wartości 71,4 tys. zł, dofinansowanie 30 tys. zł z Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju (Bank Światowy) w ramach Programu Aktywizacji Obszarów Wiejskich - podkomponent B2 - Edukacja, zrealizowany w 2004 roku, Nr projektu: B2-65-0125, B2-65-0126, B2-65-0127, B2-65-0128. Zakres prac obejmował remont budynku szkoły i świetlicy (wymiana okien, malowanie ścian, remont posadzek, wymiana drzwi, wymiana oświetlenia) oraz wyposażenie świetlicy szkolnej oraz klasy zerowej (meble). • Projekt: "Remont i wyposażenie szkoły oraz świetlicy szkolnej i klasy zerowej w Szkole Podstawowej w Starej Rozedrance" o wartości 71,4 tys. zł, dofinansowanie 30 tys. zł. Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju (Bank Światowy) w ramach Programu Aktywizacji Obszarów Wiejskich - podkomponent B2 - Edukacja, zrealizowany w 2005 roku, Nr projektu: B2-65-0204, B2-65-0205, B2-65-0206, B2-65-0207. Zakres prac obejmował remont budynku szkoły i świetlicy (wymiana okien, naprawa i malowanie ścian, remont posadzek, wymiana oświetlenia) oraz wyposażenie świetlicy szkolnej oraz klasy zerowej (meble). • Projekt Nr GRM.IV.0191-19/05: „Remont budynku Klubu Wiejskiego z Izba Regionalną w Janowszczyźnie wraz z zagospodarowaniem terenu” o wartość: 252,5 tys. zł, dotacja z UE 165,5 tys. zł w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich 2004-2006”, Działanie 2.3 Odnowa wsi oraz zachowanie i ochrona dziedzictwa kulturowego, zrealizowany w latach 2005-2006. Realizacja projektu polegała na kompleksowym remoncie budynku klubu wiejskiego z izbą regionalną (elewacja, okna, ściany, posadzki, wykonanie łazienki i oczyszczalni przyzagrodowej) oraz zagospodarowanie terenu pod kontem turystycznym (remont budynku gospodarczego, ogrodzenia, ustawienie zadaszanej wiaty, parking z kamienia i ciągi piesze, urządzenie terenów zielonych). • Projekt Nr RGM.III.0191-85/06: „Remont budynku Klubu Wiejskiego oraz wykonanie obiektów sportowo-rekreacyjnych w Starej Kamionce” o wartości 261,2 tys. zł, dotacja z UE 171,3 tys. zł w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich 2004-2006” Działanie 2.3 Odnowa wsi oraz zachowanie i ochrona dziedzictwa kulturowego, zrealizowany w latach 2006-2007. Realizacja projektu polegała na kompleksowym remoncie budynku klubu wiejskiego (remont pokrycia dachu, elewacji, wymiana okien, remont ścian, posadzki, remont łazienek) wraz z
--	---	--

			wyposażeniem oraz wykonane zostały trzy boiska sportowe: do piłki nożnej, do siatkówki i wielofunkcyjne asfaltowe do koszykówki i tenisa ziemnego.
2.	Gmina Krynki	<ul style="list-style-type: none"> Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Krynki na lata 2005-2009, Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2007-2014, Gminny System Profilaktyki i Opieki nad Dzieckiem i Rodziną w Gminie Krynki na lata 2007-2014. Program Ochrony Środowiska do 2012r. Plan Gospodarki Odpadami na lata 2004-20013 Program usuwania wyrobów zawierających azbest dla gminy Krynki na lata 2008-2032 	<ul style="list-style-type: none"> Poakcesyjny Program Wsparcia Obszarów Wiejskich; 2008 –2009r. - Program Integracji Społecznej (182 313,62 PLN), Projekt systemowy „Rozwój społeczny Gminy Krynki” 2008 - 2013r. Program Operacyjny „Kapitał Ludzki” Priorytet VII Promocja integracji społecznej – Działanie Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji przez ośrodki pomocy społecznej - na rok 2008 dotacja w wysokości 39 675,- PLN,”
3.	Gmina Szudziałowo	<ul style="list-style-type: none"> Strategia rozwoju gminy Szudziałowo, Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2005-2015, Plan Rozwoju Miejscowości Szudziałowo, Wieloletni Plan Rozwoju i Modernizacji Urządzeń Wodociągowych i Urządzeń Kanalizacyjnych na lata 2006 – 2008, Plan Gospodarki Odpadami, Program Ochrony Środowiska na lata 2005-2012, System przeciwdziałania przemocy, Gminny System Profilaktyki i Opieki nad Dzieckiem i Rodziną. 	<ul style="list-style-type: none"> 2004 r. z PAOW - klimatyzacja pomieszczeń w Gimnazjum w Szudziałowie, 2004 r. Przystosowanie pomieszczeń i utworzenie świetlicy środowiskowej w Szudziałowie. 2004 r. z INTERREG III - Modernizacja ulicy Centralnej w Szudziałowie. 2005 r. z Programu Aktywizacji Zawodowej Absolwentów "Pierwsza praca" - utworzenie Gminnego Centrum Informacji. 2006 r. z Funduszu Rozwoju Wsi utworzenie i funkcjonowanie w latach 2006-2008 Klubów Przedszkolaka na Wsi: w Szudziałowie, Babikach i Wierzchlesiu. 2007 r. z Europejskiego Funduszu Społecznego - utworzenie Centrum Kształcenia na odległość na wsi. 2008 r. z Poakcesyjnego Programu Wsparcia Obszarów Wiejskich - Program Integracji Społecznej. 2008 r. - Udział w międzynarodowym szkoleniu dotyczącym funduszy unijnych LEADER (Niemcy, Litwa)
4.	Gmina Sidra	<ul style="list-style-type: none"> Plan Rozwoju Lokalnego na lata 2007-2013, Plan Odnowy Miejscowości Sidra, Plan Gospodarki Odpadami, Program Ochrony Środowiska, Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Sidra na 	<p>Gmina Sidra zrealizowała następujące projekty finansowane z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego:</p> <ul style="list-style-type: none"> Projekt Nr Z/2.20/III/3.1/64/04 „Budowa wodociągu wiejskiego we wsiach Bierniki, Krzysztoforowo, Pohorany, Staworowo, Zalesie” realizowany w 2005r. w ramach Programu ZPORR, długość sieci wodociągowej – 11 107m, ilość przyłączy – 54 szt. (całkowita wartość projektu: 311 523,60 zł, dofinansowanie: 221 925,45 zł), Projekt Nr NEB/PL/PDL/1.2/05/24 „Rozbudowa przygranicznego systemu

		lata 2005 – 2010.	<p>odprowadzania i oczyszczania ścieków w Sidrze” realizowany w latach 2006 – 2007. W ramach projektu została wybudowana oczyszczalnia ścieków o przepustowości 100m³/d, kanalizacja sanitarna: grawitacyjna – 3 901m, tłoczna -1 208m, przyłącza – 104szt. (Program INTERREG III A / TACIS CBC, 2004-2006 r., całkowita wartość projektu: 2 842 205,71 zł, dofinansowanie: 1 982 878,32zł).</p> <p>W 2008r. zostały złożone wnioski o dofinansowanie w ramach programu RPOWP na następujące projekty:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Przebudowa układu komunikacyjnego gminy Sidra (Oś Priorytetowa II – Rozwój infrastruktury transportowej, Działanie 2.1.Rozwój transportu drogowego, Poddziałanie 2.1.2. Lokalna infrastruktura drogowa), • Przebudowa budynku weterynarii wraz z dobudową dźwigu osobowego ze zmianą przeznaczenia na Zakład Opieki Zdrowotnej Otwarty w Sidrze (Oś Priorytetowa VI – Rozwój infrastruktury społecznej, Działanie 6.2. Rozwój infrastruktury z zakresu opieki zdrowotnej) <p>Przedstawiciele gminy Sidra uczestniczyli w 2008 r. w konferencjach organizowanych przez Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego w Białymstoku i poświęconych Programowi Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 – 2013:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Oś 3. Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej, • Oś 4. Leader.
5.	Gmina Kuźnica	<ul style="list-style-type: none"> • Plan Rozwoju Lokalnego 2004-2006 • Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2005-2010 • Program Ochrony Środowiska • Plan Rozwoju Miejscowości Kuźnica • Gminny Plan Gospodarki Odpadami 	<p>Gmina Kuźnica zrealizowała następujące projekty finansowane z UE</p> <ul style="list-style-type: none"> • Projekt systemowy „Czas na zmianę na lepsze” w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego, okres realizacji lipiec-grudzień 2008 roku, projekt mający na celu rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji przez ośrodki pomocy społecznej, poddziałanie 7.1.1. <p>Składano wnioski na następujące zadania:</p> <ul style="list-style-type: none"> • „Budowa boisk sportowych przy Gimnazjum i Szkole Podstawowej w Kuźnicy – etap drugi” złożony w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich 2004-2006” w zakresie działania 2.3 Odnowa wsi oraz zachowanie i ochrona dziedzictwa kulturowego • Inicjatywa Federacji Rosyjskiej, działanie 1.3 Ochrona środowiska, wzrost rozwiązań energooszczędnych oraz promowanie odnawialnych źródeł energii „Budowa transgranicznej infrastruktury wodociągowej w Gminie Kuźnica”.

b) Doświadczenie osób, które obecnie tworzą LGD Szlak Tatarski w zakresie realizacji innych projektów realizowanych na obszarach wiejskich

Lp.	Pozostali Partnerzy działający w ramach LGD	Siedziba/adres zamieszkania	Doświadczenie
1.	Stowarzyszenie Przyjaciół Szudziałowa	ul. Bankowa 1 16-113 Szudziałowo,	<p>1. 2007 rok. - "Edukacja w terenie (patriotyczna, przyrodnicza, zdrowotna, rekreacyjna, sportowa)" dofinansowanie budowy Ścieżki edukacyjnej, wiaty, tablic informacyjnych i edukacyjnych. Uzyskano pomoc finansową z Fundacji na Rzecz Rozwoju Wsi "Polska Wieś 2000" im. Macieja Rataja.</p> <p>2. 2008 rok – Prowadzenie zajęć w Świetlicy Środowiskowej "Promyk Dnia" w Babikach. Realizacja do końca 2008 roku. Pomoc uzyskano z Fundacji "Ogólnopolskie Stowarzyszenie Chrześcijańskich Organizacji Wiejskich".</p> <p>3. Na zaproszenie Urzędu Marszałkowskiego przedstawiciele Gminy Szudziałowo i jednocześnie Stowarzyszenia brali udział w dwóch międzynarodowych szkoleniach dotyczących wykorzystania funduszy unijnych z programu Leader.</p>
2.	Stowarzyszenie "Izba Regionalna" w Janowszczyźnie	Janowszczyzna 36/2 16-100 Sokółka,	<p>1. "Strojny zaprzęg konny"- festyn odpustowy na św. Rocha połączony ze zjazdem i konkursem zaprzęgów konnych. Jest to odtworzenie dawniejszego zwyczaju wyjazdu furmanką na odpusty do kościołów oddalonych nieraz o kilkadziesiąt kilometrów. W roku 2007 wzięło udział 30 furmanek i bryczek oraz kilkanaście koni pod wierzch. Zainteresowanie festynem przeszło oczekiwania organizatorów, zebraliśmy szereg pochwał i uznanie dla celowości takiej imprezy, wzięło udział około 800 gości.</p> <p>2. Projekt "Wielkanocne zwyczaje" Projekt ten służy do aktywizacji młodych mieszkańców Janowszczyzny i okolicy, poprzez włączenie ich do realizacji wydarzenia kulturowego. Ukazania i zachęcenia do zachowania pięknych tradycji, różnorodności i bogactwa form kulturowego Podlasia. Przy tej okazji młode gospodynie z sąsiednich wsi mają okazję popisać się oryginalnymi wystrojami "stołu wielkanocnego"</p> <p>3. Projekt "Wilja". Dotyczy przypomnienia ceremoniału jaki towarzyszył dawniej przy przygotowywaniu wieczerzy wigilijnej, jak i zwyczajów temu towarzyszących. Szerszym zainteresowaniem młodych mieszkańców wsi ludowością i tradycją, oraz kultywowaniem jej i czerpaniem z niej radości.</p> <p>4. Projekt "Kraina mlekiem i chlebem pachnąca".</p>

			<p>Celem projektu jest odtworzenie i przywrócenie pięknych tradycji wiejskich, takich jak pieczenie chleba, "bicie masła", robienia serów białych i żółtych. Zachęcenie i wykazanie celowości takiego przedsięwzięcia, jako źródła dodatkowego dochodu dla młodych mieszkańców wsi. Pokazania możliwości zarabiania pieniędzy w oparciu o tradycję wsi sokólskiej. Pokaz a jednocześnie i promocja takich produktów odbywa się w "Izbie Regionalnej" wobec zaproszonych gości.</p> <p>5. Projekt „Święte wieczory” Odtworzenie dawnych obrzędów związanych z tym okresem(gospodynie wraz z gospodarzami wykonują prace przeznaczone na ten czas, darcie pierza, opowieści, kołowrotek</p> <p>6. Projekt „Wiejskie wesele z dawnych lat" (impreza cykliczna, gromadząca wielu widzów)</p>
2.	Piotr Bujwicki	ul. Kasztanowa 8 16-100, Sokółka	<ul style="list-style-type: none"> - wykształcenie wyższe prawnicze, ekonomiczne studia podyplomowe, - liczne odbyte szkolenia i konferencje organizowane przez Departament Rozwoju Rolnictwa Urzędu Marszałkowskiego woj. Podlaskiego, - odbyte szkolenia i konferencje organizowane przez Podlaski Klaster Spożywczy, - odbyte szkolenia i konferencje organizowane przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz Oddziały Doradztwa Rolniczego itp. - auditor TÜV zarządzania jakością, - regularne uczestnictwo w spotkaniach i konferencjach Wójtów i Burmistrzów gmin wiejskich i miejsko-wiejskich woj. podlaskiego, - liczne, odbyte szkolenia z zakresu motywacji i rozmowy z klientem, - kurs dla kierowników z zakresu bhp i p.poż, - posiadana klauzula dostępu do informacji niejawnych. <p>Udział w konferencjach nt. Perspektyw LEADER w woj. podlaskim (Urząd marszałkowski Województwa Podlaskiego, 2006 r., 2008 r.).</p> <p>Doświadczenie w organizowaniu spotkań i zebrań wiejskich z rolnikami Gminy Sokółka</p>
3.	Wojciech Bułatewicz	Klin 1A, 16-113 Szudziałowo	<p>Utworzenie projektu wodociągu gminnego i jego realizacja.</p> <p>Realizacja projektu budowy ekologicznej oczyszczalni ścieków w Szudziałowie</p> <p>Realizacja projektu budowy kotłowni ekologicznej w Szudziałowie</p> <p>Realizacja programu „Orlik” – budowa kompleksu rekreacyjno-sportowego</p> <p>Udział w międzynarodowym szkoleniu dotyczącym funduszy unijnych LEADER.</p>
4.	Józef Konopacki	Ul. Poczтовая 2/2, 16-100 Sokółka	<p>Koordynator cyklicznej imprezy organizowanej w Sokółce, Krynkach i Kruszynianach pn. „X Międzynarodowa Letnia Akademia Wiedzy o Tatarach Polskich”</p> <p>Udział w konferencji nt. Perspektyw LEADER w woj. podlaskim” (Urząd marszałkowski Województwa Podlaskiego, 2006 r.).</p>

5.	Maria Bosteels	Siderka 66 16-124 Sidra	Udział w konferencji nt. podejścia LEADER w ramach PROW 2007-2013 (Urząd marszałkowski Województwa Podlaskiego, 2008 r.). Działalność społeczna na rzecz integracji i rozwoju kultury fizycznej (organizacja rajdów, spływów kajakowych, narciarstwo biegowe),

CZĘŚĆ II

Diagnoza obszaru objętego LSR wraz z uzasadnieniem jego wewnętrznej spójności

II. 1. Charakterystyka obszaru

II. 1.1. Uwarunkowania przestrzenne

W skład obszaru objętego Lokalną Grupą Działania Szlak Tatarski (LGD Szlak Tatarski) wchodzi pięć gmin zlokalizowanych na terenie województwa podlaskiego, należących do powiatu sokólskiego:

1. Gmina miejsko-wiejska Sokółka
2. Gmina wiejska Szudziałowo
3. Gmina wiejska Krynki
4. Gmina wiejska Kuźnica
5. Gmina wiejska Sidra

Powiat sokólski położony jest w środkowo-wschodniej części woj. podlaskiego, na wschodzie graniczy z Republiką Białorusi.

Obszar LGK Szlak Tatarski od północy i zachodu graniczy z gminami powiatu sokólskiego: Nowy Dwór, Dąbrowa Białostocka, Janów; od południowego-zachodu i południa z gminami powiatu białostockiego (wchodzącymi w skład LGD Puszcza Knyszyńska): Czarna Białostocka, Supraśl, Gródek. Wschodnią granicą LGD Szlak Tatarski jest, podobnie jak całego powiatu sokólskiego, granica państwowa z Republiką Białorusi. Granica ta jest jednocześnie granicą wschodnią UE, o czym warto pamiętać analizując mocne i słabe strony, szanse i zagrożenia.

Rys. 1. Mapa obszaru LGD na tle powiatu sokólskiego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie obrazu pobranego z <http://images.google.pl>

Łączna powierzchnia obszaru LGD Szlak Tatarski wynosi 1.087,92 km², z tego ok. 62% stanowią użytki rolne; ok. 32% użytki leśne i ok. 6% pozostałe grunty. Jest to więc ciągle obszar w przeważającej części rolnej.

Tabela 1 Powierzchnia LGD Szlak Tatarski w układzie gminnym – stan na 31.12.2005

L.p.	Gmina	Powierzchnia (ha)	Użytki rolne		Użytki leśne	
			ha	%	ha	%
1.	Sokółka	31.300,00	21.763,00	ok. 70	6.356,40	ok. 21
2.	Szudziałowo	30.164,00	14.357,00	ok. 48	14.519,10	ok. 48
3.	Krynki	16.591,00	8.375,00	ok. 51	7.483,90	ok. 45
4.	Kuźnica	13.341,00	9.494,00	ok. 71	2.711,30	ok. 20
5.	Sidra	17.396,00	12.864,00	ok. 74	3.141,10	ok. 18
	Ogółem	108.792,00	66.853,00	ok. 62	34.211,80	ok. 32

Źródło: www.stat.gov.pl

Charakterystyczną cechą obszaru objętego diagnozą jest jednak stały wzrost użytków leśnych kosztem użytków rolnych i gruntów pozostałych. Jest to efektem prowadzonej na szeroką skalę od lat dziewięćdziesiątych XX w. akcji zalesiania obszarów porolnych, tj. obszarów o najniższej klasie gruntów i nieużytków. Jest to niewątpliwie jeden z bardziej specyficznych rysów wspólnych tego terenu.

II. 1.2. Uwarunkowania geograficzne i przyrodnicze

Obszar LGD Szlak Tatarski wchodzi w skład makroregionu fizycznogeograficznego Nizina Północnopodlaska. W podziale na mniejsze jednostki: część zachodnia LGD Szlak Tatarski to mezoregion Wysoczyzna Białostocka, a część wschodnia to mezoregion Wzgórz Sokólskie. Położenie na styku tych dwóch mezoregionów oraz na styku wododziału wód powierzchniowych oddzielających zlewnię rzeki Wisły od Niemna stanowi o specyfice tego obszaru i jego niezwykłych walorach geograficznych i przyrodniczych.

Wzgórz Sokólskie cechują się występowaniem wysokich wałów morenowych, kemowych i ozowych, często zalesionych, przypominających krajobraz pojezierzy, jednak bez istniejących współcześnie jezior. Ukształtowane zostały w najstarszym stadium zlodowacenia bałtyckiego (ok. 12 tys. lat temu), a ich materiałem narzutowym są skały pochodzące ze wschodniej Finlandii i Karelii. Wysokości bezwzględne tych form przekraczają często 200 m (np. Góra Wojnowska k. Sokółki – 238 m n.p.m., a Góry Karpackie – 227 m n.p.m.). Cechą charakterystyczną południowej części Wzgórz Sokólskich jest występowanie niewielkich zarastających jezior. Znajdują się one w okolicy Sukowicz, Pierożek i Ostrówka (gm. Szudziałowo). Południowa część Wzgórz Sokólskich, położona na wschód od Puszczy Knyszyńskiej, od 1986 r. stanowi obszar chronionego krajobrazu.

Wysoczyzna Białostocka charakteryzuje się zróżnicowanym krajobrazem: od wysokich wzgórz moren i kemów po rozległe powierzchnie sandrowe, zajęte przez obszary leśne. Znaczną ich część stanowi dzisiejsza Puszcza Knyszyńska, będąca na obszarze LGD Szlak Tatarski pozostałością rozległej Puszczy Grodzieńskiej (później Puszcze Kuźnicka, Molawicka, Odelska i Kryńska, połączone w jedną Puszcę Sokólską).

Obszar gmin wchodzących w skład LGD Szlak Tatarski to także wododział wód powierzchniowych oddzielających zlewnię rzeki Wisły od Niemna. I tak zlewnię Niemna stanowi rzeka Świsłocz z dopływami Nietupą, czy Krynką oraz rzeka Łosośna. Natomiast zlewnię Wisły stanowią Sokółka, Słoja (dopływy Supraśli – zlewnia Narwi), czy Sidra (dopływ Biebrzy).

O wysokim potencjale biotycznym obszaru świadczy bogactwo krajobrazu, fauny i flory, występowanie licznych chronionych rzadkich gatunków roślin i zwierząt, a także znaczna ilość obszarów objętych statusem ochrony. Są to:

- Park Krajobrazowy Puszczy Knyszyńskiej im. Prof. Witolda Sławińskiego.
- Obszar Krajobrazu Chronionego Wzgórz Sokólskich.
- Obszar sieci ekologicznej NATURA 2000 (Dyrektwa Ptasia i Dyrektywa Siedliskowa) – obszar Puszczy Knyszyńskiej.
- Rezerваты przyrody: Nietupa (gm. Krynki); Pieszczańska Góra, Stare Biele, Stara Dębina, Woronicza, Międzyrzecze, Bahno w Borkach (gm. Szudziałowo), Kozłowy Ług (gm. Sokółka).

- Pomniki przyrody – głównie drzewa i ich grupy oraz głazy – 91 szt. (gm. Sokółka – 7; gm. Krynki – 19, gm. Szudziałowo – 11; gm. Kuźnica – 41; gm. Sidra – 13, w tym 11 głazów).
- Parki podworskie w miejscowościach: Krynki, Rudaki, Żylicze, Górka (gm. Krynki); Łosośna Mała, Łosośna Wielka, Pawłowicze, Tołoczki Małe (gm. Kuźnica); Makowlany (gm. Sidra), Zubowszczyzna, Zubrzyca Wielka, Żuchowo (gm. Szudziałowo), Kundzin Kościelny, Lebieżin (gm. Sokółka).

W gm. Krynki obszary prawnie chronione stanowią 12.788,1 ha, tj. 77,1% powierzchni gminy (Park Krajobrazowy Puszczy Knyszyńskiej i Obszar Chronionego Krajobrazu „Wzgórza Sokólskie”); w gm. Szudziałowo – 66,87% (PKPK i „Wzgórza Sokólskie”; 1381,0 ha – lasy ochronne i 1014,0 ha – rezerваты przyrody); w gm. Kuźnica – 4.550,0 ha, tj. 34,1% obszaru gminy („Wzgórza Sokólskie”); w gm. Sokółka – 8915,6 ha, tj. 28,43% powierzchni gminy (PKPK i „Wzgórza Sokólskie”).

Lasy, obok terenów rolnych, stanowią dominującą formę użytkowania terenu. Użytki leśne stanowią ok. 32% powierzchni obszaru gmin LGD Szlak Tatarski. Od 48% powierzchni w gminie Szudziałowo do 18% powierzchni w gminie Sidra. Cechą charakterystyczną całego tego obszaru jest stały wzrost użytków leśnych.

Pod względem faunistycznym obszar ten należy do cennych nie tylko w skali województwa, ale i kraju. Dzieje się tak przede wszystkim za przyczyną Puszczy Knyszyńskiej, będącej ostoją licznych gatunków rzadkich i ginących na naszym kontynencie zwierząt. Do charakterystycznych gatunków tego obszaru zaliczyć można m.in. takie ssaki jak: żubr, łось, jeleń, wilk, ryś, bóbr, wydra, czy ptaki: bocian czarny, żuraw, orlik krzykliwy, dzięcioł trójpalczasty.

Na obszarze LGD Szlak Tatarski występują gleby wykształcone z polodowcowych piasków i żwirów, glin i pyłów oraz współczesnych osadów torfowych, namułów. Największy odsetek zajmują gleby wytworzone z piasków i glin w trybie gleb brunatnych i bielcowych, a następnie czarne ziemie i gleby bagienne. Skalne surowce mineralne eksploatuje się metodami odkrywkowymi. Szczególnie bogate są zasoby piasku, żwiru i kruszywa naturalnego.

II. 1.3. Uwarunkowania historyczne

Tereny w widłach Biebrzy i Narwi długo stanowiły zwarty kompleks leśny i pozostawały bez przynależności politycznej do któregośkolwiek z ościennych państw wczesnofeudalnych. W XIII w. rozpoczęły się długotrwałe i wyniszczające walki o objęcie władania nad tym obszarem. Powtarzające się wzajemne najazdy najpierw Jaćwingów, Prusów, Mazowszan i Rusinów, a następnie Litwinów i Krzyżaków, doprowadziły w ciągu XIII i XIV w. do zniszczenia i tak nikłego osadnictwa w dorzeczu Biebrzy i Narwi.

Ponowny rozwój osadnictwa nastąpił dopiero w XV w., a więc po unormowaniu się stosunków polsko-litewskich (unia krewska 1385 r.) i powstrzymaniu ekspansji krzyżackiej (bitwa pod Grunwaldem 1410 r.). Unia lubelska z 1569 r. utrwaliła przebieg granicy między Litwą i Koroną na linii rzek: Netta, Biebrza, Brzozówka, Czarna i Supraśl. **Tak więc obszar LGD Szlak Tatarski do końca istnienia Rzeczypospolitej Obojga Narodów, tj. do roku 1795, znajdował się w granicach Wielkiego Księstwa Litewskiego.**

W latach 1469-1473 olbrzymi obszar lasu między Bugiem a Niemnem podzielono na tak zwane puszcze, podległe poszczególnym zamkom i dworom panującego. Największy teren leśny od doliny Supraśli po Czarną Hańczę podporządkowano zamkowi grodzieńskiemu i nazwano Puszczą Grodzieńską. Kolonizacja tych terenów w wieku XV doprowadziła do podziału Puszczy Grodzieńskiej na mniejsze jednostki administracyjne. Między Brzozową, Biebrzą i Sidrą powstała Puszcza Nowodworska. Na południe od niej wyodrębniły się cztery mniejsze puszcze: Kuźnicka, Molawicka, Odelska i Kryńska, które potem połączono w jedno leśnictwo sokólskie z siedzibą w Sokółce (Sokołce). Z czasem dla obszaru całego tego leśnictwa przyjęło się określenie Puszcza Sokólska.

Osadnictwo tego okresu (XV w.) skupiało się przy głównych traktach. Przez obszar dzisiejszej LGD Szlak Tatarski biegły dwa ważne szlaki łączące Koronę (Kraków) i Litwę

(Wilno). Starszy i najważniejszy to droga z Grodna do Brześcia nad Bugiem idąca przez Krynki, Białowieżę i Kamieniec. Drugi trakt od Grodna przez Kuźnicę - Sokółkę (wówczas Sokołda) – Knyszyn – Tykocin nabrał znaczenia dopiero za czasów Zygmunta Augusta, który z Knyszyna na Podlasiu uczynił swą główną rezydencję.

Dwór królewski **Krynki** i rozłożona w jego sąsiedztwie osada powstały na początku XV w. jako ważny punkt na trakcie łączącym Grodno z Brześciem, a dalej przez Lublin z Krakowem. W 1434 r. odbyło się tu spotkanie króla Polski Władysława Jagiełły z Zygmuntem Kiejstutowiczem i wznowienie unii polsko-litewskiej. Zygmunt I w 1509 r. lokował miasto i nadał mu herb. Prawo miejskie magdeburskie otrzymały Krynki w roku 1569 od Zygmunta Augusta. Początek i nazwę **Kuźnicy** dała rudnia położona w głębi Puszczy Grodzieńskiej na lewym brzegu rzeki Łosośna, gdzie w specjalnych piecach hutniczych, tzw. kuźnicach, wytapiano żelazo z rudy darniowej. W 1508 r. wzmiankowany jest dwór wielkksiążęcy Kuźnica, który dał początek osadzie. W 1536 r. na polecenie królowej Bony założone zostaje miasteczko Kuźnica. Po 10 latach wolnizny, w 1546 r. królowa Bona nadała Kuźnicy prawa miejskie magdeburskie. Pierwsza wzmianka o **Sokołce** pochodzi natomiast z 1524 r. kiedy to wzmiankowany jest dwór Suchołda, położony u źródeł rzeki Suchołda (Sokołda). Od początku XVI w. istniał tu dwór myśliwski. Natomiast prawa miejskie Sokółka otrzymała w 1609 r. od Zygmunta III. Także z czasami królowej Bony, a potem Zygmunta Augusta wiążą się początki **Sidry**. Z dziejami miejscowości związany był ród Wołowiczów, którego członkowie pełnili w XVI wieku ważne funkcje na obszarze Wielkiego Księstwa Litewskiego. W 1566 r. właściciel Sidry, starosta mohylowski, kasztelan trocki i podkomorzy litewski - Eustachy Wołowicz otrzymał od króla Zygmunta Augusta przywilej, na mocy, którego dotychczasowa wieś otrzymała prawa miejskie oraz targowe.

Szczególny okres w dziejach osadnictwa na tym terenie stanowią lata rządów królowej Bony i przeprowadzonej przez nią pomiarów włócznej. W 1524 r. Bona otrzymała prawie całą ówczesną Puszczę Grodzieńską. W ciągu kilkunastu lat królowa wykupiła bądź odebrała wielką ilość dóbr i włości z rąk prywatnych, a w swych dobrach królewskich prowadziła ożywioną działalność gospodarczą. Rozpoczęła od tzw. pomiarów włócznej polegającej na przemierzaniu ziemi, komasacji gruntów, ujednoliceniu świadczeń chłopskich, wprowadzeniu trójpolówki i scaleniu rozproszonego osadnictwa w zwarte, duże wsie ulicówki. Powstał wówczas m.in. charakterystyczny ciąg osad, tzw. Długa Wieś (Kraśniany – Osmołowszczyzna) między Sokółką a Biebrzą. Na południe od Długiej Wsi zorganizowano szereg dalszych osad tworzących odrębne wsie ulicówki: Woroniany, Sokołdka, Bohusze (Stare), Słoja, **Szudziałowo**, Ostrów, Sanniki, Kruszyniany, Nietupa (Żylicze Wielkie), Skroblaki. Między nimi a rzeką Świsłocz skomasowano osadnictwo w zwarte wsie: Szidzielniki (Sukowicze), Trojgły, Ciurmicze, Nietupa-Białohorce, Narojki, Rudaki, Ozierany, Łosiniany, Chomontowce, Łużany i inne.

Na przełomie XVI i XVII w. zakończono w zasadzie kolonizację terenów między Krynkami i Sokółką. Nowych wsi powstało później niewiele, rozrastały się jedynie już istniejące osady. Znacznie bardziej ożywione osadnictwo prowadzone było w Puszczy Nowodworskiej (między Brzozówką a Sidrą). Doprowadziło to do prawie całkowitej likwidacji puszczy pomiędzy tymi rzekami i spowodowało, że np. dzisiaj gmina Sidra posiada najmniejszy % lasów ze wszystkich gmin LGD Szlak Tatarski.

W wyniku wojen z połowy XVII w. obszar ten poniósł olbrzymie straty ludnościowe. Największym zniszczeniom uległy królewsczyzny, a najbardziej opustoszałą spośród nich była włóść kryńska. Znajdowały się tu wsie w całości puste (Białogorce) lub takie, w których ponad połowa włók leżała odłogiem: Łużany (88,6%), Kruszyniany (72%), Narojki (53,3%), Żylicze (50%). Nowym elementem w strukturze osadniczej stali się w końcu XVII w. **Tatarzy**.

Kolejne zniszczenia i straty ludnościowe przyniosła wojna północna (1700-1721) i związane z nią przemarsze wojsk szwedzkich, rosyjskich, saskich i polskich. Gorsze od wojen okazały się zarazy (cholera, dżuma) powodujące wymieranie całych wsi. Dłuższy okres pokoju, jaki nastąpił po tych wydarzeniach, ponownie pozwolił na zasiedlenie opustoszałych wsi, a nawet kolonizację dalszych pozostałości puszczańskich. W XVIII w. zmianie także uległ najważniejszy szlak komunikacyjny między Warszawą a Grodnem: ten

biegnący dotychczas przez Kuźnicę, Sokółkę, Straż, Knyszyn i Tykocin został zastąpiony traktem wiodącym przez Białystok, będący główną siedzibą rodu Branickich.

Druga połowa XVIII w. to także istotne zmiany w gospodarce, strukturze i sieci osadniczej guberni grodzieńskiej, którą przyniosły rządy podskarbiego litewskiego Antoniego Tyzenhauza, który najpierw administrował (1765-1777), a następnie dzierżawił ekonomie litewskie. Tyzenhauz oprócz założenia nowych miast, rozwijał także starsze ośrodki: Krynki, Kuźnicę, Sokółkę. Poprzez komasację małych osad spowodował zanik wielu drobnych miejscowości. Utworzył także nowe jednostki administracji gospodarczej – gubernie i klucze. Krynki zyskały wówczas swój charakterystyczny i zachowany do dziś układ przestrzenny z regularnym sześciobocznym rynkiem i wybiegającymi z niego 12 ulicami. Czasy Tyzenhauza w Sokółce to przede wszystkim dynamiczny rozwój rzemiosła i zabudowy murowanej centrum miasta. W Kuźnicy rozplanowanie miasteczka się nie zmieniło, uporządkowano jednak działki rynkowe i uliczne.

Po III rozbiorze Polski cały obszar dzisiejszej LGD Szlak Tatarski znalazł się w zaborze pruskim i wchodził w skład departamentu białostockiego, który wraz z departamentem płockim stanowił Prusy Nowowschodnie. Po pokoju w Tylży (1807 r.) obszar ten, wraz z całą wschodnią częścią departamentu białostockiego, znalazł się w granicach Cesarstwa Rosyjskiego, stanowiąc obwód białostocki, który w latach czterdziestych XIX w. wcielono do guberni grodzieńskiej. Stan taki trwał do pierwszej wojny światowej.

W XIX w. nie prowadzono już na tym obszarze szerszej akcji osadniczej. Nowe wsie, jeśli powstawały, to było to związane przede wszystkim z rozwojem przemysłu leśnego. Dynamicznie natomiast rozwijały się ośrodki miejskie. Sokółka w połowie XIX w. była już poważnym ośrodkiem miejskim z kościołem katolickim, cerkwią prawosławną, synagogą, czterema żydowskimi domami modlitwy oraz liczyła 61 sklepów i kramów. Wydarzeniem stymulującym dalszy rozwój Sokółki było uruchomienie w 1862 roku linii kolejowej Białystok – Sokółka – Kuźnica – Grodno, będącej częścią linii kolejowej Wiedeń – Warszawa – Sankt Petersburg. Linia ta nie odegrała tak znaczącej roli w rozwoju Kuźnicy jak Sokółki, ale także to miasteczko w drugiej połowie XIX w. liczyło ponad 1000 mieszkańców, z czego ponad 50% stanowili Żydzi. W Krynkach w XIX w. powstało kilka manufaktur włókienniczych, ale podstawowym źródłem zatrudnienia i sukcesów gospodarczych był przemysł garbarski. W 1914 r. Krynki liczyły ok. 10.000 mieszkańców, czyli dwukrotnie więcej niż dzisiaj cała gmina.

Wiek XIX to okres dalszego kształtowania się mozaiki narodowościowej, kulturowej i religijnej obszaru. Od początku akcji osadniczej w XV-XVI w. osiedlała się tu ludność katolicka i prawosławną (Polacy, Litwini, Rusini), a od pocz. XVII w. pojawiła się ludność unicka (w Kuźnicy w XVIII w. był klasztor bazylianów, będący filią klasztoru supraskiego). Żydzi, którzy zaczęli się tu osiedlać w pierwszej poł. XVII w. w wieku XIX stanowili ponad 50% mieszkańców Sokółki, Krynek, Kuźnicy i Sidry w Krynkach w końcu XIX w. stanowili oni 80% mieszkańców). Sidra była też od XVII do XIX w. jednym z głównych ośrodków kalwinizmu w Polsce. Okres zaborów to także pojawienie się Rosjan i sporadycznie Niemców, wraz z początkami przemysłu. Pierwsze osadnictwo tatarskie pojawiło się w XV w., by od końca XVII w. stać się ważnym elementem struktury osadniczej obszaru.

Po odzyskaniu niepodległości w 1918 r. obszar objęty diagnozą znalazł się w granicach województwa białostockiego. Dawna puszcza królewska, teraz jako lasy państwowe, wchodziła w skład nadleśnictwa z siedzibą w Sokółce. Okres międzywojenny to dalszy rozwój Sokółki, jako miasta powiatowego oraz ważnego ośrodka gospodarczego i kulturalno-oświatowego regionu. Pozostałe ośrodki miejskie – Kuźnica, Sidra i Krynki okresy najlepszej prosperity miały już za sobą: Sidra i Kuźnica utraciły prawa miejskie. Krynki przez okres międzywojenny utrzymały status miasta, który utraciły w 1950 roku w wyniku zniszczeń wojennych, wyludnienia oraz zerwania dawnych szlaków komunikacyjnych i handlowych - granica państwowa z ZSRR (**od 1 stycznia 2009 r. Krynki odzyskują prawa miejskie**).

II wojna światowa przyniosła najpierw okupację radziecką (1939-1941) – obwód białostocki w tzw. Zachodniej Białorusi, potem niemiecką 1941—1944 – Okręg Białystok. Po II wojnie światowej wszystkie 5 gmin weszło w skład województwa białostockiego. Po reformie administracyjnej kraju wszystkie gminy LGD Szlak Tatarski znajdują się w województwie podlaskim, w powiecie sokólskim.

II. 1.4. Uwarunkowania kulturowe

Zabytki

Na terenie gmin LGD Szlak Tatarski istnieje szereg obiektów dziedzictwa kulturowego (architektonicznych, archeologicznych), wpisanych do rejestru Zabytków decyzją Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, a także wiele obiektów znajdujących się w wykazie obiektów zabytkowych.

- **Gmina Sokółka** – 11 obiektów i zespołów obiektów wpisanych do Rejestru Zabytków oraz ponad 70 w wykazie obiektów zabytkowych.
- **Gmina Krynki** - 20 obiektów i zespołów obiektów wpisanych do Rejestru Zabytków oraz ok. 120 w wykazie obiektów zabytkowych.
- **Gmina Szudziałowo** – 3 obiekty wpisane do Rejestru Zabytków oraz ok. 40 w wykazie obiektów zabytkowych.
- **Gmina Kuźnica** - 6 obiektów i zespołów obiektów wpisanych do Rejestru Zabytków oraz ponad 100 w wykazie obiektów zabytkowych.
- **Gmina Sidra** - 10 obiektów i zespołów obiektów wpisanych do Rejestru Zabytków oraz ponad 100 w wykazie obiektów zabytkowych.

Do najważniejszych obiektów zabytkowych należą:

- Meczet tatarski z 2 poł. XIX w. i cmentarz mużmański w Bohonikach, gm. Sokółka
- Układ urbanistyczny Sokółki z XVII-XVIII w.
- Zespół kościoła parafialnego pw. św. Antoniego w Sokółce z 2 poł. XIX w.
- Cerkiew parafialna pw. św. Aleksandra Newskiego w Sokółce z poł. XIX w.
- Meczet tatarski z k. XVIII w. i cmentarz mużmański w Kruszynianach, gm. Krynki
- Układ urbanistyczny Krynek XV-XVIII w.
- Żydowski cmentarz (kirkut) w Krynkach, XVII-XIX w.
- 2 synagogi („kaukaska” i „chasydzka”) w Krynkach
- Zespół dworski w Górcie, gm. Krynki
- Zespół dworski w Żyliczach Wielkich, gm. Krynki
- Cerkiew pw. św. Jana Chrzciela (Wierszalin) w Grzybowszczyźnie Starej z 1930 r., gm. Krynki
- Wiatrak koźlak we wsi Minkowce z 1900 r., gm. Szudziałowo
- Kościół parafialny pw. Opatrzności Bożej z cmentarzem przykościelnym w Kuźnicy
- Kościół parafialny pw. Św. Trójcy i św. Dominika z cmentarzem w Klimówce, gm. Kuźnica
- Dwór drewniany w Łosośnie Małej, gm. Kuźnica
- Pałac Wołowiczów (obecnie szkoła) w Pawłowiczach, gm. Kuźnica
- Układ urbanistyczny Sidry z XVI-XVIII w.
- Ruiny zboru kalwińskiego w miejscowości Sidra
- Zespół kościoła parafialnego pw. św. Trójcy z XVIII w. w miejscowości Sidra
- Pozostałości zespołu podworskiego z parkiem w Makowlanach, gm. Sidra
- Układ przestrzenny z XVII w. we wsi Zalesie, gm. Sidra
- Zespół kościoła parafialnego pw. Matki Bożej Pocieszenia we wsi Zalesie, gm. Sidra.

Zabytki archeologiczne:

- Grodzisko wczesnośredniowieczne w Miejskich Nowinach
- Cmentarzysko we wsi Harkowicze
- Cmentarzysko we wsi Knyszewicze

Produkty lokalne

Tradycyjne rzemiosła – rzeźbiarstwo, tkanina dwuosnowowa, garbarstwo.

Dziedzictwo kulinarne - **kuchnia tatarska**: Gospodarstwo Agroturystyczne – „Tatarska Jurta” w Kruszynianach jako jedyne w Polsce prowadzone przez tatarską rodzinę Bogdanowiczów w swojej ofercie gastronomicznej ma szereg autentycznych dań tatarskich. Do najbardziej znanych należą: kołduny tatarskie - potrawa Tatarów polskich, podawana w Bajram (Święto); pieremiacze – smażone na głębokim tłuszczu; bielusz i pieriekaczewnik - pierwszy jest na cieście drożdżowym, natomiast drugi - makaronowym, oba z farszem gęsim lub baranin z dodatkiem cebuli i przypraw spiralnie zawijane.

Dziedzictwo kulinarne - **kuchnia kresowa**: potrawy z ziemniaków: placki, kiszka, babka, pyzy, kartacze, pierogi, sery, miody, chleb, „Krzakówka”; „Duch Puszczy” – bimber.

Tradycyjne święta i imprezy cykliczne

Bohoniki i Kruszyniany są miejscem, w którym Tatarzy wspólnie obchodzą święta muzułmańskie, tzw. bajramy. Wówczas to do obu wsi zjeżdżają wierni z całej Polski, podczas nabożeństw nie wszyscy mieszczą się w meczetach. Szczególnie podniosłe obchodzone są święta **ramadan-bajram** i **kurban-bajram**. Pierwsze z nich jest związane z zakończeniem 30-dniowego postu w miesiącu ramadan. Drugie z wymienionych świąt - święto ofiarowania ustanowione zostało na pamiątkę ofiary uczynionej przez Abrahama z syna Ismaela, a zamienionej przez Boga na ofiarę z jagnięcia. Inne święta polskich muzułmanów to: mewlud-bajram (dzień urodzin Mahometa), muzułmański Nowy Rok, a także aszura-bajram (święto żałobne po śmierci dwóch synów córki Mahometa Fatimy). Także święta chrześcijańskie (katolickie i prawosławne) są nie tylko wydarzeniem religijnym, ale także ważnym elementem związanym z zachowaniem tradycyjnych zwyczajów i obrzędów.

Oprócz uroczystości religijnych na obszarze gmin LGD Szlak Tatarski odbywają się imprezy cykliczne związane z historią, kulturą i religią Tatarów polskich oraz innych narodowości i kultur tworzących w przeszłości i współcześnie mozaikę kulturową i religijną obszaru. Do najważniejszych należą: **Letnia Akademia Wiedzy o Tatarach** (w roku 2008 – X edycja imprezy: Sokółka, Krynki, Kruszyniany), **Festiwal Kultury i Tradycji Tatarów Polskich** (Krynki, Kruszyniany) oraz spotkania literackie **Trialog Białoruski** organizowane przez Stowarzyszenie „Villa Sokrates” (w roku 2008 w Łapiczach, gm. Krynki odbyła się IX edycja tej imprezy). Inne to: „Tatarska muzyka sakralna” – przedstawienie pieśni religijnych Tatarów (Sokółka); „Wędrowniki orientalne” impreza cykliczna, m.in.: „Kultura i tradycja ludów kaukaskich” oraz „Kultura i tradycja Bośni” (Sokółka); Międzynarodowy Plener Malarski „Kresowa Sztaluga” (Sokółka); Dni Sokółki, wśród imprez m.in. „Dni Jemenu” oraz „Wieczór cygański”; Dni Kultury Żydowskiej (Sokółka); „Wieczór czterech kultur” w ramach obchodów Dni Krynek.

Do ciekawych imprez związanych z lokalnym produktem i tradycją zaliczyć można: „Ziemniaczysko” – turniej sołectw, konkurs na potrawę z ziemniaka (Szudziałowo); Dary lasu – smacznie i pięknie „Biesiada grzybowa” (Szudziałowo).

II. 2. Potencjał demograficzny i gospodarczy

II.2.1. Charakterystyka ludności zamieszkującej obszar objęty LSR

LGD Szlak Tatarski na dzień **31.12.2006 r.** liczy **41.793** zameldowanych na pobyt stały mieszkańców.

Tabela 2 *Ludność LGD Szlak Tatarski w układzie gminnym – stan na 31.12.2006*

L.p.	Gmina	Ogółem	Kobiety	Mężczyźni	Miasto	Wieś
1.	Sokółka	26.505	13.618	12.887	18.911	7.594
2.	Szudziałowo	3.487	1.714	1.773	-	3.487
3.	Krynki	3.478	1.790	1.688	-	3.478
4.	Kuźnica	4.353	2.169	2.184	-	4.353
5.	Sidra	3.970	1.996	1.974	-	3.970
Ogółem		41.793	21.287	20.506	18.911	22.882

Źródło: www.stat.gov.pl

Większa część ludności LGD Szlak Tatarski (ok. 55%) koncentruje się na obszarach wiejskich. Wyjątek stanowi gmina Sokółka, gdzie w mieście Sokółka zamieszkuje ok. 71% ludności gminy, a obszary wiejskie 29%. Miasto Sokółka jest dziś jedynym ośrodkiem miejskim na obszarze gmin LGD Szlak Tatarski, jednak od 2009 r. prawa miejskie odzyskują także Krynki. Sokółka jest również miastem powiatowym. Rozpatrując rozmieszczenie

ludności w pozostałych gminach także widać zdecydowaną przewagę miejscowości mającej status ośrodka gminnego nad pozostałymi. I tak w gm. Krynki miejscowość Krynki zamieszkuje ok. 73% mieszkańców, w gm. Szudziałowo miejscowość Szudziałowo zamieszkuje ok. 21% ludności, w gm. Kuźnica miejscowość Kuźnica – ponad 36%, w gm. Sidra – 18% (711 osób).

Wszystkie gminy obszaru LGD Szlak Tatarski na przestrzeni ostatnich 10 lat odnotowują spadek liczby ludności. Jest to wynikiem malejącego przyrostu naturalnego oraz ujemnej migracji stałej. Jest to zjawisko zbieżne z trendami jakie występują w całym powiecie sokólskim i województwie podlaskim.

Tabela 3 Struktura wiekowa populacji LGD Szlak Tatarski w roku 2006

Wyszczególnienie	Wiek przedprodukcyjny *	Wiek produkcyjny **	Wiek poprodukcyjny ***	Razem ****	Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym
Gm. Sokółka					
Liczba	5479	16875	3925	26279	55,7
Udział %	20,9	64,2	14,9	100	
Gm. Krynki					
Liczba	635	1946	817	3398	74,6
Udział %	18,7	57,3	24,0	100	
Gm. Szudziałowo					
Liczba	610	1878	927	3415	81,8
Udział %	17,9	55,0	27,1	100	
Gm. Kuźnica					
Liczba	841	2452	975	4268	74,1
Udział %	19,7	57,5	22,8	100	
Gm. Sidra					
Liczba	813	2203	891	3907	77,3
Udział %	20,8	56,4	22,8	100	
Powiat sokólski					
Liczba	15148	43011	13887	72046	67,5
Udział %	21,0	59,7	19,3	100	
Województwo podlaskie					
Liczba	250616	744653	200832	1196101	60,6
Udział %	21,0	62,3	16,8	100,00	

* Wiek przedprodukcyjny: 17 lat i mniej

** Wiek produkcyjny: do 60 lat dla kobiet, do 65 dla mężczyzn

*** Wiek poprodukcyjny: od 60 lat dla kobiet, od 65 dla mężczyzn

**** Liczba ogółem uwzględniona przez GUS to nie wg zameldowania (jak w tab. nr 2, a zgodnie z faktycznym miejscem zamieszkania

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Regionalnych GUS, www.stat.gov.pl

Struktura wiekowa w gminach LGD Szlak Tatarski jest nieco gorsza niż średnia województwa i powiatu. Niższy jest % ludności w wieku produkcyjnym a wyższy w wieku poprodukcyjnym. Wyjątek stanowi gmina Sokółka, która ma wyższy % mieszkańców w wieku produkcyjnym (64,2%) oraz niższy % mieszkańców w wieku poprodukcyjnym (14,9%) od średniej wojewódzkiej (62,3%) i powiatu (59,7%).

Niestety, należy liczyć się z pogarszaniem struktury wiekowej mieszkańców gmin obszaru LGD Szlak Tatarski. Liczba stale zamieszkujących osób każdego roku zmniejsza się, a populacja „starzeje się”. Proces ten spowodowany jest ujemnym saldem migracji oraz ujemnym przyrostem naturalnym na terenach wiejskich oraz odpływem młodych ludzi tak z terenów wiejskich, jak miasta powiatowego Sokółki. Tak więc liczba mieszkańców obszaru zmniejsza się z jednoczesnym wzrostem udziału ludności w wieku poprodukcyjnym. Stąd jednym z najważniejszych problemów jakie należy rozwiązać jest wstrzymanie procesu migracji mieszkańców z tego obszaru. Proces ten wywołany jest różnymi czynnikami (niskie dochody w rolnictwie, brak miejsc pracy, niskie płace, zapóźnienia cywilizacyjne i gorsze

warunki życia) i dlatego jego powstrzymanie także wymaga całej gamy zintegrowanych działań w różnych dziedzinach. Wszystkie one muszą jednak prowadzić do rozwoju gospodarczego obszaru oraz poprawy infrastruktury społecznej i technicznej.

Coraz powszechniej widoczne na obszarze gmin LGD Szlak Tatarski zjawisko tzw. „drugich domów” o ile rozwiązuje problemy zagospodarowania i estetyki wsi, o tyle w chwili obecnej w niewielkim stopniu wpływa na poprawę stosunków demograficznych i gospodarczych obszaru.

Tabela 4 Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w latach 2003-2007

	2003 r.	2004 r.	2005 r.	2006 r.	2007 r.
Gm. Sokółka	2531	2260	2153	1832	1412
Gm. Krynki	420	384	344	317	254
Gm. Szudziałowo	334	283	260	228	198
Gm. Kuźnica	429	378	353	324	248
Gm. Sidra	310	280	262	224	199
Razem	4024	3585	3372	2925	2311

Źródło: www.stat.gov.pl

Wszystkie gminy odnotowały spadek liczby bezrobotnych, podobnie jak w województwie i kraju. Dane na temat bezrobocia nie uwzględniają jednak bezrobocia ukrytego w rolnictwie, które tworzy specyfikę obszaru. Sytuacja ta wskazuje na to, iż jednym z najważniejszych celów wspólnoty mieszkańców gmin LGD Szlak Tatarski oraz organów decyzyjnych powinno być wspieranie procesu powstawania nowych miejsc pracy. Tylko to może zmniejszyć bezrobocie, w tym bezrobocie ukryte, a także w przyszłości zmienić niekorzystne saldo migracji.

II.2.2. Potencjał gospodarczy obszaru

Do sektorów priorytetowych na obszarze gmin LGD Szlak Tatarski należy zaliczyć dziedziny wykorzystujące przede wszystkim zasoby lokalne: **rolnictwo** i przemysł przetwórstwa płodów rolnych (mleczarki, mięsny, owocowo-warzywny) oraz zakłady obsługujące rolnictwo i produkujące na rzecz rolnictwa; **leśnictwo** i przemysł drzewny i meblarski; **turystyka**.

Rolnictwo

Rolnictwo zajmuje szczególne miejsce w programach rozwoju wsi, nie tylko ze względu na tworzone miejsca pracy, czy produktywność ziemi, ale ze względu na jego rolę w przestrzeni wiejskiej oraz duże oddziaływanie na rodzaje podejmowanej działalności gospodarczej, styl życia, tradycję i kulturę mieszkańców wsi. Tereny rolnicze stanowią ponad 60% powierzchni gmin LGD Szlak Tatarski. Produkcja rolnicza ma charakter wielokierunkowy, słabo wyspecjalizowany o niskim poziomie infrastruktury technicznej. Mało korzystne warunki agro-przyrodnicze i spadek opłacalności produkcji powoduje systematyczny spadek powierzchni zasiewów, a produkcja roślinna jest ukierunkowana głównie na potrzeby produkcji zwierzęcej. Zasoby finansowe rolnictwa nie są wystarczające po pokrycia kosztów niezbędnej modernizacji gospodarstw i podniesienia ich pozycji konkurencyjnej. Przyszłość sytuacji dochodowej obszaru objętego diagnozą zależy m.in. od zwiększenia możliwości zatrudnienia poza rolnictwem.

Obszar ze względu na lokalne uwarunkowania, położenie, duże zasoby użytków rolnych, dużą liczbę ludności zamieszkującą tereny wiejskie, czyste środowisko, brak uciążliwego przemysłu, niewielki poziom intensyfikacji, w tym chemizacji rolnictwa ma potencjalne możliwości rozwoju wielokierunkowego rolnictwa przyjaznego środowisku, w tym rozwój gospodarstw ekologicznych. Szansą jest także wzrost popytu na żywność produkowaną metodami organicznymi, zapotrzebowanie na produkty regionalne i nietypowe, a także wsparcie UE dla programów rolno-środowiskowych.

Tabela 5. Struktura użytków rolnych (powierzchnia) – stan na 31.12.2005

	grunty orne		sady		łąki		pastwiska		razem	
	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
Gm. Sokółka	14770	67,9	92	0,4	4723	21,7	2178	10,0	21763	100
Gm. Krynki	6166	73,7	220	2,6	1173	14,0	816	9,7	8375	100
Gm. Szudziałowo	11167	77,8	490	3,4	1111	7,7	1589	11,1	14357	100
Gm. Kuźnica	6503	68,5	31	0,3	1765	18,6	1195	12,6	9494	100
Gm. Sidra	8371	65,1	59	0,5	2077	16,1	2357	18,3	12864	100
Razem	46977	70,3	892	1,3	10849	16,2	8135	12,2	66853	100
Pow. sokólski	91193	66,1	1511	1,1	26714	19,3	18634	13,5	138052	100
Woj. podlaskie	775724	64,5	5404	0,4	254562	21,2	167521	13,9	1203211	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Regionalnych GUS, www.stat.gov.pl

Analiza struktury użytków rolnych wskazuje na wyższy niż w powiecie i województwie % gruntów ornych, szczególnie wysoki w gm. Szudziałowo (77,8%). Wyższy jest także % sadów i tu także największą powierzchnię sadów ma gm. Szudziałowo (490 ha, co stanowi 3,4% ogółu użytków rolnych). Niższy natomiast od średniej powiatu i województwa jest % łąk i pastwisk w ogólnej powierzchni użytków rolnych.

Tabela 6. Liczba gospodarstw rolnych w poszczególnych gminach

Gmina	Sokółka	Krynki	Szudziałowo	Kuźnica	Sidra	Razem
Do 1ha włącznie	1683	1189	667	591	131	4261
1-2ha	610	315	678	251	64	1918
2-5ha	888	325	451	423	99	2186
5-7ha	333	91	140	185	74	823
7-10ha	418	84	164	211	140	1017
10-15ha	406	68	159	191	218	1042
15-20ha	167	32	70	88	138	495
20-30 ha	112	35	18	50	157	372
50-100ha	8	25	8	3	6	50
Powyżej 100ha	4	6	7	1	0	18
Łącznie LGD	4629	2170	2362	1994	1027	12182

Źródło: dane własne gmin LGD Szlak Tatarski

Turystyka

Obszar LGD Szlak Tatarski jest bardzo atrakcyjny turystycznie tak pod względem przyrodniczym, jak i kulturowym. Walory przyrodniczo-kulturowe stwarzają dużą szansę dla rozwoju turystyki kwalifikowanej (pieszej, konnej, rowerowej), krajoznawczej, agroturystyki, czy ekoturystyki. Zwarty kompleks lasów Puszczy Knyszyńskiej, urokliwy, pofałdowany teren Wzgórz Sokólskich, rzeki, rzeczki i zalewy (Sokółka, Sidra, Krynki), drewniana architektura wiejska to wielki potencjał obszaru objętego diagnozą. Zainteresowanie turystów krajowych i zagranicznych wzbudza także różnorodność kulturowa, etniczna i wyznaniowa: przede wszystkim meczety i mizary tatarskie w Bohonikach i Kruszyńskich, ale także synagogi i żydowskie kirkuty, kościoły i cerkwie, kapliczki i krzyże przydrożne.

Miernikiem rozwoju turystyki na danym obszarze jest także poziom infrastruktury technicznej i bazy turystycznej. Pełnienie przez obszar funkcji turystycznej przy braku elementów infrastruktury technicznej jest niemożliwe. Natomiast liczba obiektów turystycznych, miejsc noclegowych, punktów gastronomicznych, biur obsługi i informacji turystycznej odzwierciedla poziom zainwestowania i wykorzystania przestrzeni. Ważnym elementem zagospodarowania turystycznego obszaru jest także infrastruktura rekreacyjna, pojmowana jako wszelkiego rodzaju obiekty i urządzenia wpływające na atrakcyjność wypoczynku i wzbogacenie jego scenariusza.

Analiza powyższych elementów na obszarze LGD Szlak Tatarski pokazuje, iż jest to teren o olbrzymim potencjale, który ciągle jeszcze nie jest wystarczająco wykorzystany. Infrastruktura drogowa – stosunkowo dobra na poziomie sieci dróg krajowych i wojewódzkich, umożliwiających dotarcie do obszaru z zewnątrz – wymaga znaczących nakładów na poziomie dróg gminnych, których znaczna część nie spełnia standardów technicznych, a niektóre z nich utrudniają lub wręcz uniemożliwiają dotarcie do atrakcji turystycznych. Wiele nakładów wymaga także gospodarka wodno-ściekowa obszaru oraz zagospodarowanie odpadów. Baza turystyczna (noclegowa i gastronomiczna) aczkolwiek dynamicznie rozwijająca się w ostatnim 10-leciu daleka jest od tego by można mówić o turystyce jako znaczącej gałęzi gospodarki w regionie.

Warsztaty prowadzone w trakcie opracowywania LSR wskazują na pilną potrzebę rozwoju bazy gastronomicznej, hotelowej i agroturystyki, punktów sprzedaży produktów regionalnych.

Obszar objęty diagnozą posiada już wiele atrakcyjnych elementów infrastruktury rekreacyjnej (szlaki turystyczne, wieże i punkty widokowe, kąpieliska). Szczególnie widoczne w tym zakresie są w ostatnich latach działania **Nadleśnictwa Krynki** (także na tle innych nadleśnictw regionu): Szlak Ekumeniczny; Silvarium, a w nim m.in. „ziołowa tryba”, Park Megalitów, grupujący głazy narzutowe i zegar słoneczny wskazujący oprócz godzin pory roku; „Galeria na skraju Puszczy” – muzeum przyrodnicze z takimi osobliwościami jak przeszklony ul, czy formikarium – przeszklone mrowisko mrówki śmawej, w których można obserwować funkcjonowanie społeczności pszczół i mrówek.

Szlaki turystyczne

- **Szlak Tatarski Duży** (pieszy, zielony, oznakowany): KRUSZYNIANY (przystanek PKS) – Sanniki – Szaciły – Nietupa – Góranie – Świdziałówka Nowa – Borsukowizna – Sosnowik – Talkowszczyzna – Trzcianno Stare – kol. Klin – Wierzchlesie – Kamionka Stara – Bobrowniki – Bohoniki – Szyszki – Bułowo – SOKÓŁKA (PKP, PKS).
- **Szlak Tatarski Mały** (pieszy, niebieski, oznakowany): KRUSZYNIANY – Józefowo – Królowe Stojło – STACJA WALIŁY.
- **Szlak Śladami Powstania Styczniowego** (pieszy, czerwony, oznakowany): SOKÓŁKA (dworzec PKP) – Zawistowszczyzna – Irygły – Wysokie Łaski – Planteczka – Lipina – Woronicze – Kopna Góra – Lipowy Most – Podzałuki – WALIŁY STACJA (Stacja PKP).
- **Szlak Napoleoński** (pieszy, niebieski, oznakowany, 33 km): KRYNKI – Nowa Świdziałówka – Królowy Most – Zajma – ŻEDNIA. Łączy Wzgórza Sokólskie z Puszcą Knyszyńską.
- **Szlak Dawnego Pogranicza** (pieszy, żółty, oznakowany): KNYSZYŃ – Poniklica – Nowiny Kasjerskie – Krasne – Wojtacy – Brzozówka Ziemiańska – Brzozówka Strzelecka – Zamczysk – Niemczyn – Wilcza Jama – Stary Szor – Stara Rozedranka – Smolanka – Kantorówka – Bachmatówka – Kuryły – SOKÓŁKA (dworzec PKP).
- **Szlak Ekumeniczny** (pieszy, konny, rowerowy, samochodowy, oznakowany): wokół zalewu Ozierany, w pobliżu Kruszyńian.
- **Trasa „NIETUPA”** (gm. Krynki, nieznakowana): Górka – Ciumicze – Rez. Nietupa – Żylicze – Rez. Nietupa – Sanniki.
- **Trasa „WIERSZALIN”** (gm. Krynki, nieznakowana): Świdziałówka Nowa – Borsukowizna – Podlipki – Góranie – Grzybowszczyzna Stara – Wierszalin.
- **Trasa „KRUSZYNIANY”** (gm. Krynki, nieznakowana): Krynki – Kruszyńianie – Rudaki – Łosinińskie – Ozierany Wielkie – Ozierany Małe – Łapicze – Krynki.
- **Szlak „Szlacheckich Zaścianków”** (gm. Szudziałowo, nieznakowana): Horczaki Dolne – Horczaki Górne – Wojnowce – Zubrzyca Wielka – Zubrzyca Mała – Minkowce – Zubowszczyzna – Babiki – Miszkieniki Wielkie – Samogród.
- **Szlak rowerowy** (żółty, oznakowany): SOKÓŁKA – Drahle – Bohoniki – Bobrowniki – Suchenicze – Babiki – Usnarz Górny – Jurowłany – KRYNKI.
- **Szlak rowerowy** (zielony, oznakowany, 150 km): KRYNKI – Kruszyńianie – Góranie – Ostrów Północny – Szudziałowo – Kopna Góra – Surażkowo – Supraśl – Jałówka – Czarna Wieś Kościelna – Kopisk – Wasilków – KRÓLOWY MOST. Szlak zrealizowany w ramach projektu „Kresowe wędrówki – szlaki turystyczne Puszczy Knyszyńskiej” Związku Gmin Puszczy Knyszyńskiej Dorzecza Rzeki Supraśl, ze środków Unii Europejskiej.

- **Szlak rowerowy** (niebieski, nieoznakowany, 45 km, zachodnia i północna część gm. Sokółka): SOKÓŁKA – Kuryły – Kundzicze – Bachmatówka – Kantorówka – Smolanka – Stara Rozedranka – Lebieżin – Bogusze – Żuki – Sokolany – Gliniszcz Małe – Gliniszcz Wielkie – SOKÓŁKA.
- **Szlak rowerowy** (czerwony, nieoznakowany, 39 km, południowo-zachodnia część gm. Sokółka): SOKÓŁKA – Nowa Kamionka – Wojnacy – Kurowszczyzna – Pawełki – Sójniki – Janowszczyzna – Podkamionka – Nowa Rozedranka – Stara Rozedranka – Smolanka – Kantorówka – Bachmatówka – Kundzicze – Kuryły – SOKÓŁKA.
- **Szlak Rękodzieła Ludowego** (samochodowy): BIAŁYSTOK – Czarna Wieś Kościelna – Łapczyn – Zamczysk – Janów – kol. Wasilówka – SOKÓŁKA
- **Szlak Tatarski** (samochodowy): KRUSZYNIANY – Górka – Krynki – Ostrów Północny – Szudziałowo – Słójka – Wierzchlesie – Kamionka Stara – Bohoniki - Drahe – SOKÓŁKA.
- **Szlak Jurt Tatarskich** (konny, rowerowy, samochodowy, nieoznakowany) – GIENIUSZE – Bohoniki – Kruszyniany – Kuźnica Białostocka – Kraśniany – GIENIUSZE
- **Szlak długodystansowych rajdów konnych** (dł. 30 km z pętlami 13 i 6 km) – GIENIUSZE – Puszcza Knyszyńska i dolina Sokółki - GIENIUSZE

Uczestnicy warsztatów poświęconych budowie LSR Szlak Tatarski wskazywali na potrzebę budowy ścieżek rowerowych i włączenia ich do krajowej sieci szlaków turystycznych oraz oznaczenia i rozszerzenia Szlaku Tatarskiego na Litwę i Białoruś.

Działalność gospodarcza

Gminy LGD Szlak Tatarski posiadają potencjał dla pozyskiwania inwestycji zewnętrznych i lokowania na jego obszarze działalności gospodarczej, który współtworzą następujące czynniki: przygraniczne i tranzytowe położenie; dobra sieć komunikacyjna linii kolejowych i dróg krajowych i wojewódzkich; wolne tereny i obiekty do zagospodarowania, w tym tereny uzbrojone w niezbędne media; siedziba władz powiatowych i innych urzędów administracji publicznej w Sokółce.

Tabela 7 Zarejestrowane jednostki gospodarcze (w rejestrze REGON)

	2004			2007		
	ogółem	prywatne	podmioty gospod. osób fizycznych	ogółem	prywatne	podmioty gospod. osób fizycznych
Sokółka	1764	1696	1485	1705	1634	1411
Krynki	193	183	158	186	175	144
Szudziałowo	132	122	92	140	130	96
Kuźnica	166	151	129	165	151	129
Sidra	106	96	75	107	97	77
Razem LGD	2361	2248	1939	2303	2187	1857

Źródło: opracowanie własne na podstawie Bazy Danych Regionalnych GUS, www.stat.gov.pl

Sektor prywatny na terenie obszaru objętego diagnozą skupia 95% wszystkich jednostek zarejestrowanych w rejestrze Regon, a podmioty gospodarcze osób fizycznych stanowią 84,9% wszystkich podmiotów prywatnych.

Na przestrzeni analizowanych lat nastąpił niewielki spadek zarejestrowanych jednostek gospodarczych, w tym prywatnych i podmiotów gospodarczych osób fizycznych (osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą), liczone dla całego obszaru LGD Szlak Tatarski. Spadek nastąpił w gminach Sokółka, Krynki i Kuźnica, natomiast gm. Szudziałowo i Sidra odnotowały niewielki wzrost, tak w ilości wszystkich zarejestrowanych jednostek gospodarczych, jak w prywatnych i podmiotach gospodarczych osób fizycznych.

II.2.3. Infrastruktura społeczna

Ochrona zdrowia i opieka społeczna

Na terenie gmin LGD Puszcza Knyszyńska usługi w zakresie podstawowej opieki zdrowotnej świadczone są w przeważającej większości przez podmioty niepubliczne, które mają zawarte umowy z Narodowym Funduszem Zdrowia (Sokółka, Krynki, Szudziałowo, Kuźnica, Sidra). W zakresie stacjonarnej opieki zdrowotnej świadczeń udziela szpital w Sokółce, będący w strukturze organizacyjnej SP ZOZ. W ciągu roku w szpitalu w Sokółce hospitalizuje się powyżej 8 tys. chorych. Natomiast świadczeń w zakresie długoterminowej stacjonarnej opieki zdrowotnej udzielają: oddział opieki długoterminowej i oddział opieki paliatywnej w SP ZOZ w Sokółce oraz Samodzielny Publiczny Zakład Pielęgnacyjno-Opiekuńczy w Krynkach. Zadania z zakresu opieki społecznej oraz zadania zlecone w tym zakresie są natomiast realizowane przez ośrodki pomocy społecznej, będące jednostkami budżetowymi gmin (Sokółka, Krynki, Szudziałowo, Kuźnica, Sidra). W zakresie ratownictwa medycznego na 5 zespołów ratownictwa medycznego w powiecie sokólskim trzy znajdują się na obszarze LGD Szlak Tatarski: ambulans „R” reanimacyjny oraz ambulans „W” wypadkowy w Sokółce i w Krynkach. Dodatkowo w szpitalu w Sokółce znajduje się Szpitalny Oddział Ratunkowy z 5 łózkami, udzielający świadczeń przez całą dobę. W Krynkach znajduje się podstacja pogotowia ratunkowego.

Bezpieczeństwo publiczne

Służby realizujące zadania z zakresu bezpieczeństwa na obszarze LGD to Powiatowa Komenda Policji w Sokółce, na terenie gmin LGD Szlak Tatarski zorganizowana w komisariatach i podporządkowanych im posterunkach w Kuźnicy i Krynkach oraz Powiatowa Komenda Państwowej Straży Pożarnej z jednostkami ratowniczo-gaśniczymi w Sokółce, współdziałającymi z jednostkami ochotniczych straży pożarnych (gmina Sokółka – 7 OSP; gm. Krynki – 4; gm. Szudziałowo – 7; gm. Kuźnica – 3; gm. Sidra – 8). Od 2003 r. w powiecie sokólskim działa Powiatowy Zespół Reagowania Kryzysowego. W powiecie funkcjonuje także System Wczesnego Ostrzegania w celu szybkiego uzyskania informacji o zdarzeniach zagrażających ludziom lub ich mieniu oraz środowisku, ciągłego monitorowania potencjalnych zagrożeń, szybkiego ostrzegania i alarmowania zagrożonej ludności. Współdziałanie wszystkich służb odpowiedzialnych za bezpieczeństwo nadzoruje Powiatowe Centrum Zarządzania Kryzysowego z siedzibą w Sokółce.

Edukacja i wychowanie

W roku szkolnym 2006/2007 na obszarze gmin LGD Szlak Tatarski funkcjonowało 20 szkół podstawowych (gm. Sokółka – 10; gm. Krynki – 1; gm. Szudziałowo – 2; gm. Kuźnica – 4; gm. Sidra – 3); 7 gimnazjów (Sokółka – 3, Krynki, Szudziałowo, Kuźnica, Sidra – po 1); 6 szkół i placówek ponadgimnazjalnych (Zespół Szkół Zawodowych im. Elizy Orzeszkowej w Sokółce, Zespół Szkół z liceum ogólnokształcącym i liceum profilowanym w Sokółce, Zespół Szkół Rolniczych im. m. H. Dobrzyńskiego-Hubala w Sokółce, poradnia psychologiczno-pedagogiczna w Sokółce oraz 2 szkoły niepubliczne: Liceum Ekonomiczne przy Zakładzie Doskonalenia Zawodowego oraz Prywatna Szkoła Muzyczna I Stopnia). W Sokółce funkcjonuje także prowadzony przez powiat Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy im. Janusza Korczaka, w skład którego wchodzi: szkoła podstawowa specjalna, gimnazjum specjalne, szkoła specjalna przysposabiająca do pracy. Wobec niewystarczającej subwencji budżetowej, wzrastających kosztów własnych gmin w finansowaniu oświaty, zmniejszającej się liczby uczniów należy liczyć się z koniecznością racjonalizacji sieci szkół i funkcjonowania oświaty w gminach. I tak szkoły podstawowe w Popławcach, Klimówce i Pawłowiczach (gm. Kuźnica) funkcjonują tylko do dn. 31 sierpnia 2008 r.

Sport i rekreacja

Na terenie LGD Szlak Tatarski działa aktywnie 21 uczniowskich klubów sportowych i stowarzyszeń kultury fizycznej, jako podstawowych jednostek realizujących cele i zadania kultury fizycznej (gm. Sokółka – 16; gm. Krynki – 2; gm. Szudziałowo – 1; gm. Kuźnica – 2; gm. Sidra – 1). Baza sportowa na terenie obszaru to: hale sportowe (Sokółka, Krynki) i sale

gimnastyczne, boiska sportowe; stadion miejski z widownią na 940 miejsc, bieżnią lekkoatletyczną, dwoma boiskami piłkarskimi i zapleczem (Sokółka), zalewy z kąpieliskami (Sokółka, Sidra, Krynki); siłownia, skatepark, kort tenisowy, pole golfowe, basen kryty (Sokółka), 2 baseny otwarte (Krynki, Sidra), stadniny konne i ujeżdżalnie.

Kultura

Na obszarze LGD Szlak Tatarski funkcjonuje miejski (Sokółka) i gminne (Krynki, Szudziałowo, Kuźnica i Sidra) ośrodki kultury oraz świetlice wiejskie, m.in. w Wierzchlesiu, Wojnowcach i Zubrzycy Wielkiej (gm. Szudziałowo). Działają biblioteki publiczne (5) i szkolne. W Sokółce funkcjonuje Społeczne Muzeum Ziemi Sokólskiej i kino „Sokół”, natomiast w Janowszczyźnie (gm. Sokółka) - Izba Regionalna. Gminy obszaru LGD Szlak Tatarski posiadają bogaty kalendarz imprez, z których znaczna część, mająca charakter ponad lokalny, znajduje się w wydawanym corocznie (od 1999 r.) kalendarzu imprez powiatowych i ponadpowiatowych powiatu sokólskiego. Liczne imprezy organizowane są z wykorzystaniem koni sokólskich, hodowanych w powiecie sokólskim województwa podlaskiego oraz w jego okolicy.

Charakterystyka kapitału społecznego i aktywność obywatelska

Na obszarze LGD Szlak Tatarski działa 17 stowarzyszeń i fundacji oraz 21 związków sportowych i stowarzyszeń kultury fizycznej. M.in. w gminach istnieją stowarzyszenia działające na rzecz przeszłości i dnia dzisiejszego miejscowości: Towarzystwo Ziemia Sokólska; Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Ziemi Sokólskiej „Barka” (Sokółka); Stowarzyszenie Klub Miłośników Sidry, Sidrzańskie Towarzystwo Gospodarcze (Sidra); Stowarzyszenie Przyjaciół Gminy Szudziałowo.

Według danych Państwowej Komisji Wyborczej, frekwencja na omawianym obszarze w wyborach samorządowych w 2006 roku wyniosła 45,26% a w wyborach parlamentarnych 2007 r. - 40,54%.

Tabela 8 Frekwencja w wyborach samorządowych 2006 r. i parlamentarnych 2007

Gmina	Liczba uprawnionych		Liczba głosujących		Frekwencja - %	
	samorządowe	parlamentarne	samorządowe	parlamentarne	samorządowe	parlamentarne
Sokółka	21435	21415	9986	9386	46,59	43,83
Krynki	2903	2862	1657	1321	57,08	46,16
Szudziałowo	2921	2889	827	1030	28,31	35,65
Kuźnica	3590	3563	2094	1540	58,33	43,22
Sidra			1262	1085	36,00	33,86
Razem LGD					45,26	40,54

II.2.4. Infrastruktura techniczna

Sieć komunikacyjna

Sieć komunikacyjną na obszarze gmin wchodzących w skład LGD Szlak Tatarski stanowią linie kolejowe i połączenia drogowe. Sokółka jest ważnym węzłem komunikacyjnym drogowym i kolejowym, leżącym przy międzynarodowej trasie kolejowej i drogowej Warszawa – Grodno, z odgałęzieniem na Rygę, Sankt Petersburg, Wilno i Moskwę. Przewozy kolejowe mają charakter regionalny i międzyregionalny. Przez obszar gmin przebiega linia kolejowa Białystok – Sokółka – Kuźnica - granica państwa oraz linia kolejowa Białystok – Sokółka – Dąbrowa Białostocka – Suwałki. Kolej, jako bardziej przyjazna środowisku, powinna być utrzymana i rozwijana. Gminy i powiat sokólski winny być zainteresowane jej dalszym rozwojem, m.in. poprzez rozbudowę stacji przeładunkowych i budowę szybkiej kolei.

Transport drogowy odbywa się siecią dróg zarządzanych przez wszystkie szczeble administracji, są więc drogi krajowe, wojewódzkie, powiatowe i gminne. Najważniejszą osią

komunikacyjną jest droga krajowa nr 19 Rzeszów - Białystok – Sokółka – Kuźnica – granica państwa. Drogi wojewódzkie to: droga nr 673 Sokółka – Dąbrowa Białostocka – Lipsk; droga nr 674 Sokółka – Krynki; droga nr 676 Białystok – Supraśl – Krynki – granica państwa; droga nr 672 Korycin – Janów - Sokolany.

Tabela 9 Sieć drogowa (drogi krajowe, wojewódzkie, powiatowe, gminne w km)

Gmina	Drogi (długość w km)			
	krajowe	wojewódzkie	powiatowe	gminne
Sokółka	20,0	20,5	135,7	98,8
Krynki	0	6,0	90,0	53,0
Szudziałowo	0	32,0	107,0	56,0
Kuźnica	11,6	0	72,5	54,0
Sidra	0	12,5	61,7	58,1
Razem LGD	31,6	71,0	466,9	319,9

Źródło: dane własne gmin

Sieć drogowa obszaru LGD Szlak Tatarski jest zadawalająca jeśli chodzi o jej układ przestrzenno-funkcjonalny: duży % dróg krajowych i wojewódzkich oraz dostosowanie do potrzeb osadnictwa sieci drogowej powiatowej i gminnej. Poważnym mankamentem jest natomiast nie spełniający standardów poziom wielu dróg powiatowych i gminnych: wiele z nich to drogi gruntowe, często o nie ulepszonej nawierzchni.

Przeście graniczne

Przeście graniczne w Kuźnicy to obecnie największe i najnowocześniejsze przeście w kraju, w 2003 roku po remoncie, oddane do użytku. Na około 18 hektarach znajduje się ponad 50 obiektów, wyposażonych w najnowocześniejsze urządzenia elektroniczne. Jest osiem pasów ruchu i 230 miejsc postojowych dla tirów. Inwestycję sfinansowano ze środków Unii Europejskiej.

Jest szansa, że - po zakończeniu modernizacji obiektu po stronie białoruskiej, dokonaniu wreszcie niezbędnych uzgodnień (m.in. wspólne odprawy) i wejściu w życie umowy o małym ruchu granicznym między Polską i Białorusią - **przygraniczne położenie stanie się motorem rozwoju całego obszaru LGD Szlak Tatarski, a nie wyrokiem historii skazującym na marazm i brak perspektyw.**

Energetyka i sieć gazowa

Energia elektryczna dostarczana jest prawie w całości z krajowego systemu elektroenergetycznego. Obsługę zasilania w energię wykonuje Zakład Energetyczny Białystok S.A. Rejon Energetyczny Sokółka. Część powierzchni gmin LGD Szlak Tatarski ma niedostatecznie rozbudowaną sieć linii rozdzielczych, szczególnie w strefie przygranicznej.

Teren gmin LGD Szlak Tatarski nie jest zgazyfikowany.

Gospodarka wodno-ściekowa

Miejscowości gmin LGD Szlak Tatarski są w znacznej części zwodociągowane, ale w dużo mniejszym stopniu skanalizowane. Ścieki są odprowadzane przy pomocy kanalizacji sanitarnej oraz do bezodpływowych zbiorników, tzw. „szamb”. Z „szamb” osady są wywożone wozami asenizacyjnymi do gminnych oczyszczalni ścieków. Mechaniczno-biologiczne oczyszczalnie ścieków zlokalizowane są w Sokółce, Krynkach, Kuźnicy i Sidrze. Skanalizowane w ponad 70% są jedynie miejscowości: Sokółka i aglomeracja sokóleka, Krynki, Kuźnica.

Tabela 10 Rozwój sieci wodociągowej i kanalizacyjnej w latach 1995-2006

Sieć wodociągowa			Sieć kanalizacyjna		
Długość w km			Długość w km		
1995	2006	przyrost %	1995	2006	przyrost %

Sokółka	73,2	147	200,82	16,0	39,20	245,0
Krynki	19,9	38,7	194,5	1,6	19,3	1206,2
Szudziałowo	23,4	38,0	162,4	1,7	4,4	258,8
Kuźnica	12,3	53,0	430,8	0	10,7	-
Sidra	30,7	78,7	256,3	2,1	7,2	342,8
Powiat sokólski	498,1	1095,4	219,9	48,5	133,20	274,6
Woj. podlaskie	5952,7	11375,7	191,1	745,2	2160,6	289,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie Bazy Danych Regionalnych GUS, www.stat.gov.pl

Na całym obszarze LGD Szlak Tatarski istnieje pilna potrzeba rozbudowy sieci kanalizacji sanitarnej oraz przyzagrodowych oczyszczalni ścieków. Na obszarach zabudowy zwartej powinna to być sieć kanalizacyjna, natomiast na obszarach zabudowy kolonijnej właściwa byłaby budowa przyzagrodowych oczyszczalni ścieków. Ze względu na specyfikę terenu perspektywą są np. gruntowo-korzeniowe oczyszczalnie ścieków, które są nowoczesnymi i ekologicznymi systemami oczyszczania ścieków bytowo-gospodarczych. Wariantem przejściowym mogłoby być czasowe gromadzenie nieczystości płynnych w lokalnych szczelnych zbiornikach, a następnie wywożenie ich do komunalnych oczyszczalni ścieków w Sokółce, Krynkach, Kuźnicy i Sidrze.

Także zaopatrzenie w wodę w oparciu o scentralizowane systemy wodociągowe należy uznać za niewystarczające. Nadal duża część mieszkańców zaopatruje się w wodę z ujęć lokalnych, w większości ze studni kopanych, w których jakość wody niejednokrotnie nie odpowiada normom wody pitnej. Jest to problem szczególnie istotny w gminie Sidra, gdzie braki w poborze wody odpowiadającej normom sanitarnym i w ilości pokrywającej pełne potrzeby mieszkańców i sfery gospodarczej stanowią barierę w rozwoju gminy. Znaczną rozbudowę sieci wodociągowej planuje także gmina Szudziałowo, gdzie obecnie zwodociągowanych jest niecałe 40% ogółu wsi, a więc znacznie mniej niż średnia wojewódzka, która stanowi ponad 66%.

Gospodarka odpadami

Ze względu na rolniczy charakter obszaru znaczną część odpadów powstających na obszarze LGD Szlak Tatarski stanowią odpady komunalne z gospodarstw domowych. Odpady te są odbierane bezpośrednio z gospodarstw domowych i kierowane na składowiska. Tylko gminy Sokółka (od 2007 r.) i Krynki prowadzą selektywną zbiórkę odpadów. Wszystkie gminy LGD Szlak Tatarski dysponują gminnymi wysypiskami śmieci.

Odpady komunalne i przemysłowe są dziś jednym z najpoważniejszych problemów i zagrożeń środowiska, a bezpieczny system ich składowania i utylizacji stanowi palący problem w całym kraju. Także wszystkie gminy LGD Szlak Tatarski mają wiele do zrobienia w tej dziedzinie. Poważnym problemem we wszystkich gminach są wysypiska wiejskie nie urządzone, zajmujące często różne wyrobiska poeksploatacyjne oraz ciągle powstające „dzikie” wysypiska. Niepokojące, szczególnie na obszarach chronionych i atrakcyjnych turystycznie jest zaśmiecanie terenu, tak przez mieszkańców okolicznych wsi, jak i turystów, czy przypadkowych podróżnych. Problemem jest też fakt, że niewielki % ludności objęty jest zorganizowaną zbiórką odpadów (np. w gminie Kuźnica jest to 10% mieszkańców).

II. 3. Specyfika obszaru objętego LSR

II. 3.1. Specyfika społeczeństwa wielokulturowego

Obszar gmin LGD Szlak Tatarski, podobnie jak całe województwo podlaskie, jest regionem o wielokulturowym i wielonarodowościowym charakterze oraz najbardziej zróżnicowanym etnicznie w kraju. Zamieszkują tu obok Polaków: Białorusini, Litwini, Tatarzy i Romowie. W przeszłości także Żydzi, Rosjanie, Niemcy. Różnorodność etniczna i narodowościowa znajduje swoje odbicie w zabytkach architektury, kulturze, tradycji. Na terenie obszaru LGD Szlak Tatarski do dziś funkcjonują obiekty sakralne (świątynie,

Europę Wschodnią, zagrażając Europie Środkowej i Zachodniej (bitwa pod Legnicą - 1241 r.). Zachodnia jego część wkrótce przekształciła się w niezależne państwo zwane Złotą Ordą. Jej mieszkańcy stanowili kulturalno-etniczną mieszaninę powstałą w wyniku asymilacji mongolskich najeźdźców z turkojęzycznymi Kipczakami, od których zdobywcy przyjęli kulturę, język i religię (islam). Ogólnie zwano ich Tatarami.

Na ziemiach znajdujących się pod władzą wielkich książąt litewskich rozwój kolonizacji tatarskiej nastąpił za rządów Wielkiego Księcia Witolda, przypadających na lata 1392-1430. Napłynęły wówczas większe grupy tej ludności, głównie w wyniku walk wewnętrznych i przegranych wojen. Wśród przybywających byli dobrowolni emigranci, zbiegli pretendenci do tronu, członkowie rodu panującego, najemnicy, jak też jeńcy wojenni. Witold przyjmował ich chętnie. Nadawał im ziemię, w zamian za co zobowiązani byli do służby wojskowej. Ich tradycyjny, koczowniczy tryb życia przekształcił się w osiadły, rolniczy. **Właśnie z czasów Witolda pochodzą najstarsze historyczne skupiska Tatarów na Litwie, w tym nad Łosośną, na obszarze dzisiejszej LGD Szlak Tatarski.**

Przybysze ze Złotej Ordy asymilowali się bardzo szybko. Już w XVI w. zatracili w większości swój język, zastępując go polskim i ruskim. Wyróżnikiem, który pozostał do dziś jest przede wszystkim religia i obyczaje z nią związane. Islam świadczył o przynależności etnicznej, był podstawą więzi społecznej i kultury życia rodzinnego. Stał się też z czasem jedyną drogą identyfikacji ze wspólnotą.

Z biegiem czasu, kiedy kolejne unie połączyły Polskę i Litwę w jedno państwo, Tatarzy stali się poddani króla polskiego, mieszkańcami Rzeczypospolitej Obojga Narodów. Głównym i tradycyjnym zajęciem tej ludności było rzemiosło wojenne. W XV i XVI w. służyli oni we własnych chorągwiach plemiennych ziemskich, których było sześć. Obowiązkiem Tatarów osiedlanych na ziemi była służba wojenna konna „po kozacku”, z szablą, na własny koszt. W zamian, podobnie jak cała szlachta biorąca udział w pospolitym ruszeniu, wolni byli od podatków. W drugiej połowie XVII w., ziemska służba wojskowa Tatarów zanikła całkowicie, podobnie jak pospolite ruszenie szlachty (zastąpione przez oddziały zaciężne). Głównym zajęciem ludności tatarskiej pozostało jednak rzemiosło wojenne – służba w zaciężnych oddziałach lekkiej jazdy tatarskiej.

Skupisko Tatarów nad rzeką Łosośną liczyło w XV w. co najmniej 400 osób, wzniesiono tu meczet i założono cmentarz. Znaczna część jednej z sześciu chorągwi plemiennych – ułańska (grodzieńska) składała się właśnie z muzułmanów zamieszkających na tym terenie. Najazd szwedzki w latach 1655-1656, a szczególnie moskiewski (1655-1660), spowodował wielkie straty w tym osadnictwie. Muzułmanie uchodzący z Litwy w inne strony kraju padali często ofiarą rabunków, a wiele ich wsi zostało całkowicie zniszczonych. W latach tych opustoszało większość osad nad Łosośną i zniknął charakterystyczny ciąg dworów tatarskich wzdłuż dolnego biegu tej rzeki.

Od 1667 r. Polska prowadziła wyniszczającą i długą wojnę z Turcją. Tatarzy polscy stanęli przed nową, niezwykle trudną próbą wierności wobec Rzeczypospolitej. Skarb państwa, świecący pustkami od kilku już lat, ociągał się z wypłaceniem żołdu muzułmanom służącym w wojsku koronnym. Zimą 1671 r. w chorągwiach tatarskich rozlokowanych na Ukrainie rozpoczęły się zamieszki, a wiosną roku następnego – w przededniu wielkiej ofensywy tureckiej – doszło do otwartego buntu. W ciągu 1672 r. na stronę turecką przeszły wszystkie chorągwie tatarskie z armii koronne. Wydarzenia te przeszły do historii jako „bunt Lipków”, a w powszechnej świadomości Polaków zaistniały głównie z kart „Pana Wołodyjowskiego” Henryka Sienkiewicza i z ekranizacji powieści Jerzego Hoffmana. Zachowała natomiast lojalność Rzeczypospolitej jazda tatarska w wojsku litewskim.

Spustoszenia czynione przez Tatarów były ogromne, ale już w 1673 r. rozpoczęły się pertraktacje z Lipkami na temat ich powrotu. Tatarzy od wieków osiadli w Rzeczypospolitej, w znacznym stopniu spolonizowani, przywiązani do szlacheckich przywilejów, nie mogli przywyknąć do tureckiego despotyzmu. Dopiero jednak w końcu 1674 r. – po zdobyciu przez wojska polskie Baru – Jan Sobieski (już jako król) przyjął przebywających tam Lipków na powrót do swego wojska. W 1676 r. sejm uchwalił amnestię dla wszystkich muzułmanów, którzy wrócili na polską służbę. Potwierdził im także dawne prawa i przywileje. W 1679 r. przystąpiono do likwidacji zatargu o zaległy żołd. Ponieważ skarb państwa nadal był pusty

Jan III Sobieski obiecał wynagrodzić żołnierzy chorągwi tatarskich ziemiami w dobrach stołowych. Na mocy przywilejów z jednakową datą - Grodno 12 marca 1679 – wydanych osobno dla każdego rotmistrza, osadzono ich razem z żołnierzami z oddziałów we wsiach ekonomii królewskich: brzeskiej, kobryńskiej i grodzieńskiej. W tej ostatniej ulokowani zostali w pobliżu starych osad tatarskich nad Łosośną.

Pułkownik Samuel Murza Krzeczowski i jego podkomendni otrzymali wsie Kruszyniany, Łużany i Nietupę (dziś Białogorce). Rotmistrzowie Bohdan Kieński i Giza Sielecki otrzymali część gruntów dużej wsi Podlipki, natomiast ich żołnierze wsie Bohoniki i Drahle oraz część gruntów wsi Kamionka, Grzebień i Malawicze Górne. We wsiach pod Sokółką osiadł także oddział rotmistrza Olejowskiego. Były to nadania wieczyste, ale z obowiązkiem służby wojennej, nie darmowej jednak, jak w XV i XVI w., lecz płatnej – w oddziałach zaciężnych. Odtąd wsie te – pięknie położone wśród wzgórz, choć o niezbyt urodzajnej glebie – stały się nową ojczyzną Tatarów. Wzniesli tu swoje drewniane meczety w Bohonikach, Kruszynianach, Malawiczach (nie istniejące) i założyli cmentarze. Wśród wsi chłopów pańszczyźnianych i czynszowych oraz drobnej szlachty powstał nowy zespół osad muzułmańskich o specyficznym charakterze społecznym i prawnym – osadnictwo wojskowe. Szacunkowo można przyjąć, że w 1679 r. osiadło tu ok. 400 osób z tatarskim rodowodem. W ciągu XVIII w. stan posiadania Tatarów na tym terenie powiększył się. Dodatkowo należały do nich w całości lub części, m.in. Leszczany, Żylicze, Ozierany, Trejgle, Ciemicze, Talkowszczyzna, Nietupa i Górka.

W XIX w. część wsi i folwarków wyszło z rąk tatarskich. Spis powszechny 1921 r. wykazał w powiecie sokólskim 212 Tatarów, a w całym województwie białostockim 441. W latach 30. XX w. liczba ta wzrosła do ok. 650 osób. Mimo powstania nowych większych skupisk tej ludności (Sokółka, Suchowola, Białystok), nadal najważniejszymi ich miejscowościami były **Bohoniki** i **Kruszyniany**. Tu były ich meczety, tu chowali swoich zmarłych na mizarach, wśród swych przodków – wojowników z XVII i XVIII w.

W całej II Rzeczypospolitej zamieszkiwało w okresie międzywojennym ok. 6000 Tatarów, najwięcej w dwóch województwach północno-wschodnich: nowogródzkim i wileńskim. Po II wojnie światowej, w wyniku zmiany polskiej granicy na wschodzie, większość skupisk tatarskich pozostała na terenach przyłączonych do ZSRR. W kraju zostały tylko nieliczne, głównie w woj. białostockim. Przywiązani do polskości Tatarzy już w 1945 r. jako przesiedleńcy zaczęli się przenosić na ówczesne Ziemie Odzyskane. Spowodowało to powstanie w końcu lat czterdziestych większych zbiorowisk ludności, przede wszystkim w Gdańsku, Trzciance k. Piły i w Gorzowie Wielkopolskim. Liczba Tatarów przesiedleńców wynosiła prawdopodobnie ok. 2000 osób.

Obecnie w Polsce mieszka ok. 4000 osób pochodzenia tatarskiego, z tego blisko połowa w woj. podlaskim. Wielu z nich przybyło tu z Ziemi Zachodnich. Z przedwojennych gmin muzułmańskich działają gminy w **Bohonikach** i **Kruszynianach** oraz w Warszawie. Powstały też nowe, założone po 1945 r. – w Białymstoku, Gorzowie Wielkopolskim i Gdańsku. Nad całością spraw wyznaniowych czuwa Najwyższe Kolegium Muzułmańskiego Związku Religijnego w Rzeczypospolitej Polskiej. W 1992 r. Tatarzy polscy, w nawiązaniu do przedwojennych tradycji, powołali organizację społeczno-kulturalną, jaką jest Związek Tatarów Polskich w Rzeczypospolitej Polskiej.

II.3.3. „Szlak Tatarski” na obszarze LGD Szlak Tatarski

Szlak Tatarski to nie tylko dobra marka, hasło reklamowe, nazwa Lokalnej Grupy Działania obejmującej obszary gmin: Sokółka, Krynki, Szudziałowo, Kuźnica i Sidra. To także szlak turystyczny mogący stać się osią wspólnych działań gmin wchodzących w skład tej Lokalnej Grupy Działania.

Przez obszar gmin wchodzących w skład LGD Szlak Tatarski przebiegają liczne szlaki turystyczne piesze i rowerowe, w tym Szlak Tatarski Duży i Szlak Tatarski Mały oraz popularny od lat siedemdziesiątych XX w. szlak tatarski dla zmotoryzowanych łączący Kruszyniany z Bohonikami. Walory geograficzne, przyrodnicze i kulturowe gmin Sokółka,

Krynki, Szudziałowo, Kuźnica i Sidra predestynują ten obszar do rozwijania turystyki właśnie w oparciu o szlak turystyczny, **którego motywem przewodnim i wspólnym jest wielokulturowość obszaru, w tym historia i religia polskich Tatarów.**

Proponowany szlak jest przedłużeniem funkcjonującego już szlaku łączącego Kruszyniany, Bohoniki i Sokółkę o atrakcje z obszaru gmin Sidra i Kuźnica. Nie należy traktować go jedynie jako liniowego szlaku turystycznego, chociaż taką rolę także może pełnić, szczególnie po oznakowaniu, opisanu i rozpropagowaniu. Chodzi raczej o wskazanie obszaru funkcjonalnego gmin LGD Szlak Tatarski i możliwości związanych z rozwojem turystyki na tym terenie.

„Szlak Tatarski”

- **Sokółka**, gm. Sokółka: zalew, basen kryty; kościół katolicki, cerkiew prawosławna, muzeum – jeden z działów prezentuje pamiątki kultury materialnej Tatarów polskich; imprezy związane z historią i dniem dzisiejszym polskich Tatarów.
- Kraśniane, Woroniane, Sokolany, gm. Sokółka, Jacowlany, Makowlany, gm. Sidra – ciąg XVI-wiecznych wsi ulicówek z czasów pomiaru włóczęgi stanowiące fragment tzw. **Długiej Wsi**.
- **Bierwicha**, gm. Sidra: XVI-wieczna wieś ulicówka, duża ilość starych drewnianych domów z częścią gospodarczą; obok szosy gład z wyrytym napisem „A.D. 1655 Moskal Litwę splondrował złamawszy mir wieczny”.
- **Sidra**, układ przestrzenny z XVI-XVIII wieku; kościół pw. św. Trójcy; ruiny zboru kalwińskiego z połowy XVII wieku; ruiny młyna wodnego kamiennego, dwór Eynarowiczów (obecnie Ośrodek Zdrowia); 2 zalewy, basen otwarty.
- **Zalesie**, gm. Sidra: układ przestrzenny z XVII w., kościół katolicki fundowany przez Wołowiczów na pocz. XVII w., zabytkowa architektura drewniana.
- **Pawłowicze**, gm. Kuźnica: zespół pałacowy Wołowiczów wzniesiony w 1610 r.
- **Kuźnica**, gm. Kuźnica: układ przestrzenny z XVII w., cerkiew prawosławna, młyn wodny.
- **Łosośna Mała i Łosośna Wielka**, gm. Kuźnica: zespół dworski z pierwszej poł. XVIII w. w Łosośnej Małej oraz pozostałości zespołu dworskiego w Łosośnej Wielkiej.
- **Parczowce**, gm. Kuźnica, architektura drewniana, obok kolonia: **Tatarszczyzna**.
- **Klimówka**: kościół katolicki, gm. Kuźnica;
- **Tołoczki Małe i Tołoczki Wielkie**: zespoły dworskie.
- **Malawicze Górne i Malawicze Dolne**, gm. Sokółka: część wsi Malawicze Górne nadana w 1679 r. Tatarom; w sąsiednich Malawiczach Dolnych: wiatrak kozłak i wiatrak paltrak.
- **Bohoniki**, gm. Sokółka: wieś nadana Tatarom w 1679 r.; meczet, mizar.
- **Drahle**, gm. Sokółka: wieś nadana Tatarom w 1679 r.
- **Kamionka Stara**, gm. Sokółka: XVI-wieczny układ wsi ulicówki z czasów pomiaru włóczęgi, drewniana zabudowa, kapliczki i krzyże przydrożne.
- **Wierzchlesie**, gm. Szudziałowo: wieś ulicówka, z dużą ilością starej drewnianej architektury, kapliczki i krzyże przydrożne, deski wotywne.
- **Słójka**, gm. Szudziałowo: park podworski.
- **Szudziałowo**: XVII-wieczny układ wsi targowej z kościołem i placem przykościelnym, kościół katolicki.
- **Ostrów Północny**: XVI-wieczny układ wsi ulicówki, cerkiew i cmentarz prawosławny.
- **Krynki**: zabytkowy układ przestrzenny z sześciobocznym rynkiem i promienistym układem ulic, cmentarz żydowski – kirkut, cmentarz prawosławny z zabytkową cerkiewką, dwie synagogi i ruiny trzeciej, cerkiew prawosławna, neogotycki kościół katolicki.
- **Górka**, gm. Krynki: zespół dworski z pięknym drewnianym dworem, aleja lipowa.
- **Kruszyniany**, gm. Krynki: XVI-wieczny układ wsi ulicówki, meczet, mizar; tatarska kuchnia; jazda konna; imprezy związane z historią i dniem dzisiejszym polskich Tatarów.

II. 3.4. Ekspansja puszczy

Charakterystyka dziejów osadnictwa na obszarze gmin LGD Szlak Tatarski na przestrzeni wieków pozwala prześledzić dwie przeciwstawne tendencje.

Pierwsza – dominująca to cofanie się i kurczenie terenów puszczańskich na rzecz obszarów zamieszkałych i zagospodarowanych przez człowieka. W ten sposób prastara

Puszcza Grodzieńska w ciągu XV-XVI w. wycofała się na linię tzw. Długiej Wsi (ciągu osad między Sokółką a rzeką Biebrzą), a zwarte osadnictwo objęło m.in. tereny na zachód i południe od Krynek, okolice dzisiejszej Sokółki, tereny nad Łosośną i nad Sidrą.

Tendencja druga – to powrót Puszczy na obszary zasiedlone i wykorzystywane gospodarczo. Wtórna ekspansja Puszczy związana była z takimi wydarzeniami jak duże przemieszczenia ludności, wojny, zarazy, kryzysy gospodarcze. Tak więc, wszystko co hamowało w przeszłości rozwój społeczeństw ludzkich „służyło” lasom, umożliwiając im wtórną ekspansję. Takimi okresami na interesującym nas obszarze była epoka żelaza, XIII-XIV w., czy lata potopu szwedzkiego.

Dziś bez wątplenia sytuacja wygląda inaczej. Czym bogatsze państwo i społeczeństwo tym większą rolę przykładą do zachowania środowiska naturalnego (a więc także do nie zmniejszania lub wręcz powiększania obszarów leśnych – np. dopłaty z funduszy UE do zalesień). Z drugiej strony na interesującym nas obszarze możemy zaobserwować zjawisko tak stare jak dzieje ludzkości i jej zapasy z lasem – wtórnej ekspansji Puszczy na tereny osadnicze i rolnicze w chwili zmniejszenia dynamiki rozwoju gospodarczego. Dobrym przykładem ilustrującym to zjawisko jest sytuacja Nadleśnictwa Krynki (gm. Krynki i Szudziałowo). Po II wojnie światowej lasy w tym Nadleśnictwie zajmowały ok. 6000 ha. W chwili obecnej liczba ta ulega podwojeniu. Jedynie w latach 1992-2006 zalesiono ponad 3000 ha gruntów porolnych, a proces zalesiania rozpoczęto już w latach 70. XX w.

Proces zwiększania lesistości obszaru jest kontynuowany, co obrazują poniższe tabele. W latach 2002–2006 powierzchnia gruntów leśnych na obszarze gmin LGD Szlak Tatarski wzrosła z 33.990,1 ha do 35.641,50 ha, a % lesistości z 29,88% do 31,54%. Co ciekawe, po raz pierwszy w historii tego obszaru, to co w przeszłości znamionowało jego słabość może być jego siłą. Wzrost terenów leśnych i występowanie obszarów przyrodniczo cennych staje się ważnym atutem i szansą rozwoju, przestając być jednocześnie synonimem zacofania i kryzysu gospodarczego.

Tabela 11 Powierzchnia gruntów nieleśnych zalesionych w latach 2000-2006 (ha)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Razem
Sokółka	1,5	9,0	19,5	1,0	1,5	9,8	17,0	59,3
Krynki	145,9	154,0	144,0	30,4	45,8	8,8	9,6	538,5
Szudziałowo	51,1	130,4	98,4	78,3	10,1	1,6	15,1	385,0
Kuźnica	13,6	13,4	32,3	18,9	27,5	3,4	0,2	109,3
Sidra	63,9	82,0	33,5	21,6	4,4	2,6	2,2	210,2
Razem	276,0	388,8	327,7	150,2	89,3	26,2	44,1	1302,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie Bazy Danych Regionalnych GUS, www.stat.gov.pl

Tabela 12 Powierzchnia gruntów leśnych i % lesistości w latach 2002-2006

	2002 r.		2006 r.	
	Pow. gruntów leśnych (ha)	% lesistości	Pow. gruntów leśnych (ha)	% lesistości
Sokółka	6230,7	19,70	6319,8	20,00
Krynki	7593,5	45,00	8075,6	47,90
Szudziałowo	14478,7	46,90	15005,7	48,70
Kuźnica	2644,6	19,80	3097,3	23,10
Sidra	3042,6	18,00	3143,1	18,00
Razem	33990,1	29,88	35641,5	31,54

Źródło: opracowanie własne na podstawie Bazy Danych Regionalnych GUS, www.stat.gov.pl

II. 4. Uzasadnienie wewnętrznej spójności obszaru

Spójność przestrzenna:

- Gminy leżące obok siebie, w jednym obrysie.
- Obszar objęty diagnozą w całości leży w woj. podlaskim, w powiecie sokólskim.
- Cały obszar LGD Szlak Tatarski znajduje się w 30 km strefie przygranicznej, która zostanie objęta umową o małym ruchu granicznym między Polską i Białorusią.

Spójność geograficzna i przyrodnicza:

- Makroregion fizyczno-geograficzny: Nizina Północnopodlaska: mezoregion Wysoczyzna Białostocka (część zachodnia obszaru) i mezoregion Wzgórza Sokólskie (część wschodnia obszaru).
- Obszar będący wododziałem wód powierzchniowych oddzielających zlewnię rzeki Wisły od Niemna (zlewnia Wisły: Sokółka, Słoja, Sidra; zlewnia Niemna: Świsłocz z Nietupą i Krynką, Łosośna).
- Obszar o wzrastającym % lesistości – zalesianie gruntów porolnych i nieużytków.
- Bogactwo obszarów przyrodniczych prawnie chronionych (Park Krajobrazowy Puszczy Knyszyńskiej im. Prof. Witolda Sławińskiego, obszar Krajobrazu Chronionego Wzgórz Sokólskich, obszar sieci ekologicznej NATURA 2000, rezerваты przyrody, parki podworskie, pomniki przyrody).

Spójność historyczna i kulturowa:

- Przynależność całego obszaru do Wielkiego Księstwa Litewskiego w ramach Rzeczypospolitej Obojga Narodów (XVI-XVIII w.)
- Przynależność całego obszaru do historycznej Puszczy Grodzieńskiej (XV w.), a potem wyodrębnionej z niej Puszczy Sokólskiej, w skład której weszły Puszcze: Kuźnicka, Molawicka, Odelska i Kryńska (XVI-XVIII w.), stanowiące dobra królewskie.
- Sieć osadnicza obszaru powstała w przeważającej części w XVI w., związana w dużej mierze z „pomiarą włóczną” królowej Bony.
- Kształtująca się od XV w. mozaika narodowościowa, kulturowa i religijna (Polacy, Rusini, Litwini, Tatarzy, Żydzi, Rosjanie, Niemcy; katolicyzm, prawosławie, unicy, kalwinizm, islam, judaizm).
- Współczesna wielokulturowość i różnorodność religijna obszaru (katolicyzm, prawosławie, islam) kultywowana i rozwijana przez lokalną społeczność.
- Polscy Tatarzy i jedyne historyczne meczety w powojennych granicach Polski w Bohonikach i Kruszyńkach są wielką specyfiką tego obszaru w skali kraju i Europy, a jednocześnie elementem silnie identyfikującym i wyróżniającym obszar objęty diagnozą.

Spójność społeczna i gospodarcza:

- Wszystkie gminy obszaru objętego diagnozą odnotowują w ostatnich latach spadek liczby ludności oraz proces „starzenia się” społeczeństwa, spowodowane ujemnym saldem migracji oraz ujemnym przyrostem naturalnym na terenach wiejskich oraz odpływem młodych ludzi tak z terenów wiejskich, jak miasta powiatowego Sokółki.
- Jednym z najważniejszych problemów stojących przed całym obszarem objętym diagnozą jest wstrzymanie procesu migracji mieszkańców.
- Przygraniczne położenie – granica Polski i Unii Europejskiej to jedna z najważniejszych barier, a jednocześnie jedna z największych szans rozwoju całego obszaru LGD Szlak Tatarski.
- Cały obszar objęty diagnozą zostanie objęty umową o małym ruchu granicznym między Polską i Białorusią.
- Branżą kluczową dla całego obszaru jest rolnictwo i przemysł związany z przetwórstwem rolno-spożywczym.
- Olbrzymi, w dużej mierze niewykorzystany, potencjał turystyczny.

CZĘŚĆ III

Strategia działania LGD Szlak Tatarski

III. 1. Analiza SWOT dla obszaru objętego LSR i wnioski wynikające z przeprowadzonej analizy

SILNE STRONY	SŁABOŚCI
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Czyste i mało zmienione działalnością człowieka środowisko ➤ Wybitne walory przyrodniczo-kulturowe ➤ Wododział wód powierzchniowych oddzielających zlewnię rzeki Wisły od Niemna (zlewnia Wisły: Sokołda, Słoja, Sidra; zlewnia Niemna: Świsłocz z Nietupą i Krynką, Łosośna) ➤ Obszar o wzrastającym % lesistości – zalesianie gruntów porolnych i nieużytków ➤ Bogactwo obszarów przyrodniczych prawnie chronionych ➤ Mozaika narodowościowa, kulturowa i religijna ➤ Tradycyjna drewniana zabudowa, tzw. „ulicówki” ➤ Bogata historia i kultura – Polski Orient, Egzotyka Kultury Wschodu ➤ Położenie na Szlaku Tatarskim ➤ Położenie transgraniczne ➤ Otwarta, gościnna i tolerancyjna lokalna społeczność ➤ Wysoki potencjał rolniczy ➤ Wysoka lesistość i bogate zasoby runa leśnego ➤ Żywe tradycje i liczne zabytki różnych kultur ➤ Utrwalanie się tradycji organizowania imprez kulturalnych ➤ Dobra sytuacja finansowa wiodącego samorządu w LGD ➤ Konsekwentne rozbudowywanie infrastruktury technicznej ➤ Unikalny charakter zabytków architektonicznych 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Słaba infrastruktura turystyczna – brak hoteli, pensjonatów, bazy gastronomicznej ➤ Brak punktów sprzedaży produktów regionalnych i pamiątek ➤ Brak powiązań z krajową siecią szlaków turystycznych ➤ Niewystarczający poziom wyposażenia w infrastrukturę techniczną poza ośrodkami gminnymi (główne braki: drogi, kanalizacja, odpady) ➤ Przygraniczne położenie ➤ Słaba dostępność komunikacyjna poza ośrodkami gminnymi ➤ Wysokie bezrobocie (brak miejsc pracy w sektorze pozarolniczym, bezrobocie ukryte w rolnictwie) ➤ Niska świadomość lokalnej społeczności odnośnie niebywałych walorów przyrodniczo-kulturowych regionu ➤ Spadek liczby ludności oraz proces „starzenia się” społeczeństwa ➤ Brak inwestycji zewnętrznych ➤ Niski poziom dochodów ludności ➤ Słaba kondycja lokalnego sektora produkcyjnego ➤ Niski poziom wykształcenia na wsi ➤ Słaba dostępność do usług edukacyjnych, a w szczególności szkoleniowych i przekwalifikowań ➤ Niewystarczająca ilość form organizacji czasu wolnego dzieciom i młodzieży ➤ Słaby rozwój turystyki, mimo ogromnego potencjału ➤ Niedostateczna polityka promocyjna obszaru LGD ➤ Słaba dostępność do Internetu ➤ Brak kapitału własnego sektora prywatnego ➤ Brak instrumentów wspierania przedsiębiorczości ➤ Niska opłacalność produkcji rolnej ➤ Rozdrobnienie gospodarstw rolnych ➤ Trudności w zbyciu produktów rolnych ➤ Zaniedbania w zakresie infrastruktury społecznej ➤ Niski standard infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej ➤ Brak jednolitego programu wykorzystania i

	<p>systemu oznakowania walorów kulturalnych i dziedzictwa kulturowego</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Niedostateczna ilość i trudność w dostępie do środków finansowych przeznaczonych na wspieranie aktywności kulturalnej ➤ Brak programu i środków finansowych na rewitalizację i odnowę zabytków kulturowych ➤ Brak punktów informacyjnych, w tym informacji turystycznej ➤ Niska aktywność społeczeństwa
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Czyste środowisko naturalne ➤ Rozwój turystyki na bazie walorów przyrodniczo-kulturowych regionu ➤ Przygraniczne położenie ➤ Budząca się aktywność społeczna ➤ Rosnący popyt na zdrową żywność ➤ Atrakcyjne warunki dla rozwoju rolnictwa i turystyki ekologicznej ➤ Różnorodność przyrodniczych atrakcji turystycznych ➤ Wzrost ilości turystów przyjeżdżających do Polski ➤ Postępująca integracja Polski ze strukturami Wspólnoty Europejskiej ➤ Zalesianie gruntów marginalnych dla rozwoju rolnictwa ➤ Promocja Szlaku Tatarskiego, produktów regionalnych i kuchni regionalnej (m.in. tatarskiej) ➤ Rozszerzenie Szlaku Tatarskiego na Litwę i Białoruś ➤ Rozwijająca się agroturystyka ➤ Tworzenie grup producenckich ➤ Propagowanie aktywności sportowej na łonie natury ➤ Budowa obiektów sportowych i rozwój oferty turystyczno-sportowej 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Niekorzystne tendencje demograficzne – wysoki poziom migracji ➤ Spadek tempa wzrostu gospodarczego ➤ Trudne perspektywy rozwoju produkcji rolnej ➤ Trudności w dostępie do funduszy pomocowych ➤ Wysoka cena kapitału ➤ Nadmierny fiskalizm w polityce gospodarczej państwa ➤ Niestabilny system dochodów samorządów terytorialnych ➤ Częste zmiany w przepisach podatkowych i prawnych ➤ Niedostosowanie polskich przepisów do prawodawstwa ➤ Nadmierna i nieprzemyślana gospodarka złożami kopalnianymi ➤ Brak dbałości o środowisko naturalne, niszczenie walorów przyrodniczych ➤ Niestabilna sytuacja na Białorusi

Wnioski z przeprowadzonej analizy SWOT

Opis zasobów lokalnych, w tym wszystkich aspektów spójności LGD Szlak Tatarski, oraz powyższa analiza SWOT wskazują jak duży potencjał ma ten obszar, a jednocześnie jak wielkie wyzwania stoją przed Lokalną Grupą Działania, aby ten potencjał wykorzystać.

Niewątpliwie najsilniejszą stroną obszaru jest olbrzymi potencjał turystyczny (kulturowy i przyrodniczy) niestety ciągle jeszcze w dużej mierze niewykorzystany.

Kształtująca się od XV w. mozaika narodowościowa, kulturowa i religijna (Polacy, Rusini, Litwini, Tatarzy, Żydzi, Rosjanie, Niemcy; katolicyzm, prawosławie, unicy, kalwinizm, islam, judaizm) oraz współczesna wielokulturowość i różnorodność religijna kultywowana i rozwijana przez lokalną społeczność to walor którego we współczesnej Polsce – dosyć monolitycznej narodowościowo, religijnie i kulturowo - nie da się przecenić. Także Polscy Tatarzy i jedyne historyczne meczety w powojennych granicach Polski w Bohonikach i Kruszynianach są wielką specyfiką Lokalnej Grupy Działania Szlak Tatarski w skali kraju i Europy, a jednocześnie elementem silnie identyfikującym i wyróżniającym obszar objęty diagnozą.

Bogactwo obszarów przyrodniczych prawnie chronionych (Park Krajobrazowy Puszczy Knyszyńskiej im. Prof. Witolda Sławińskiego, obszar Krajobrazu Chronionego Wzgórz Sokólskich, obszar sieci ekologicznej NATURA 2000, rezerваты przyrody, parki podworskie, pomniki przyrody) to także niewątpliwie wielka szansa na rozwój turystyczny, ale także pewne ograniczenia inwestycyjne związane z obszarami chronionymi. Także systematyczne zwiększanie się zasobów leśnych obszaru LGD Szlak Tatarski, które w dawnych czasach było symptomem regresu gospodarczego jest dzisiaj ważnym atutem obszaru i szansą jego rozwoju.

Kolejną cechą wyróżniającą jest przygraniczne położenie (granica Polski i Unii Europejskiej), które z jednej strony jest jedną z najważniejszych barier, a jednocześnie jedną z największych szans rozwoju regionu. Cały obszar LGD Szlak Tatarski znajduje się w 30 km strefie przygranicznej, która zostanie objęta umową o małym ruchu granicznym między Polską i Białorusią. Wobec pozytywnych symptomów zmian u naszego wschodniego sąsiada wydaje się to być historyczną szansą, która może zniwelować przynajmniej częściowo szkody jakie przyniosło odcięcie tego obszaru od tradycyjnych związków i powiązań gospodarczych i kulturowych z Grodnem i Wilnem.

Wszystkie gminy obszaru objętego diagnozą odnotowują w ostatnich latach spadek liczby ludności oraz proces „starzenia się” społeczeństwa, spowodowane ujemnym saldem migracji oraz ujemnym przyrostem naturalnym na terenach wiejskich oraz odpływem młodych ludzi tak z terenów wiejskich, jak miasta powiatowego Sokółki. Jednym z najważniejszych problemów stojących przed całym obszarem objętym diagnozą jest właśnie wstrzymanie procesu migracji mieszkańców. Będzie to możliwe jeśli zostaną podjęte kompleksowe działania sprzyjające poprawie jakości życia, tworzeniu nowych miejsc pracy, aktywizacji mieszkańców. Droga to tego jest niewątpliwie planowe i przemyślane wykorzystanie wszystkich silnych stron i szans rozwoju, przy jednoczesnej minimalizacji zagrożeń i stopniowej eliminacji słabych stron.

Pomoc publiczna, m.in. w postaci funduszy Unii Europejskiej, jest niewątpliwie ważnym czynnikiem prorozwojowym, a Lokalne Grupy Działania powstałe w ramach osi 4 LEADER, są najniższym szczeblem decyzyjnym o warunkach i możliwości przyznania/ otrzymania tej pomocy. O tym na ile efektywnie pomoc ta zostanie wykorzystana zadecyduje sposób wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju.

III.2. Określenie wizji, misji oraz celów rozwoju LGD

III.2.1. Wizja rozwoju obszaru objętego LSR

WIZJA

Obszar LGD Szlak Tatarski atrakcyjny mieszkańcom, jak i turystom, dzięki aktywnym działaniom lokalnych społeczności przy wykorzystaniu niebywałych w skali kraju i Europy walorów przyrodniczo-kulturowych i przygranicznego położenia

III.2.2. Misja LGD

MISJA

LGD Szlak Tatarski inicjuje i realizuje na swoim terenie nowatorskie projekty ukierunkowane na wykorzystanie unikatowych zasobów kulturowych, historycznych i przyrodniczych oraz poprawę jakości życia mieszkańców obszaru LGD

III.2.3. Cele ogólne i szczegółowe LGD

Zinwentaryzowanie zasobów obszaru LGD oraz uwzględnienie propozycji lokalnych społeczności w sondażach ankietowych, na spotkaniach konsultacyjnych poświęconych opracowaniu Lokalnej Strategii Rozwoju pozwoliło określić główne kierunki rozwoju obszaru, na którym wdrażana będzie LSR. Propozycje zespołu ds. opracowania Strategii zostały poddane weryfikacji podczas warsztatów konsultacyjnych przez lokalną społeczność z terenu 5 gmin tworzących LGD i ostatecznie zaakceptowane. W efekcie LGD Szlak Tatarski opowiedziała się za rozwojem swojego regionu poprzez realizację wybranych tematów wiodących: Poprawa jakości życia na obszarach wiejskich i jako równorzędny kierunek rozwoju określiła działania związane z wykorzystaniem zasobów naturalnych i dziedzictwa historyczno-kulturowego. Wypracowane kierunki rozwoju oraz określone cele są spójne z uwarunkowaniami obszaru, na którym będzie wdrażana Strategia. Cele założone do realizacji w ramach niniejszej LSR zostały tak określone, by możliwe były do realizacji w ciągu okresu, który ona obejmuje, tj. do 2015 r.

Przedsięwzięcia, które mają się do tego przyczynić są konkretne, mierzalne i prawdopodobne do osiągnięcia. Określenie konkretnych wskaźników celu (rezultatu), produktu i oddziaływania przedsięwzięć podejmowanych w ramach realizacji LSR, będzie możliwe w momencie składania konkretnych projektów w odpowiedzi na dany konkurs. Na tym etapie można dosyć ogólnie określić możliwe do osiągnięcia wskaźniki:

wskaźniki produktu:

- liczba przeszkolonych osób – min. 200 osób,
- liczba osób, które uzyskały dodatkowy dochód dzięki inicjatywom podejmowanym w ramach wdrażania LSR – min. 50 osób,

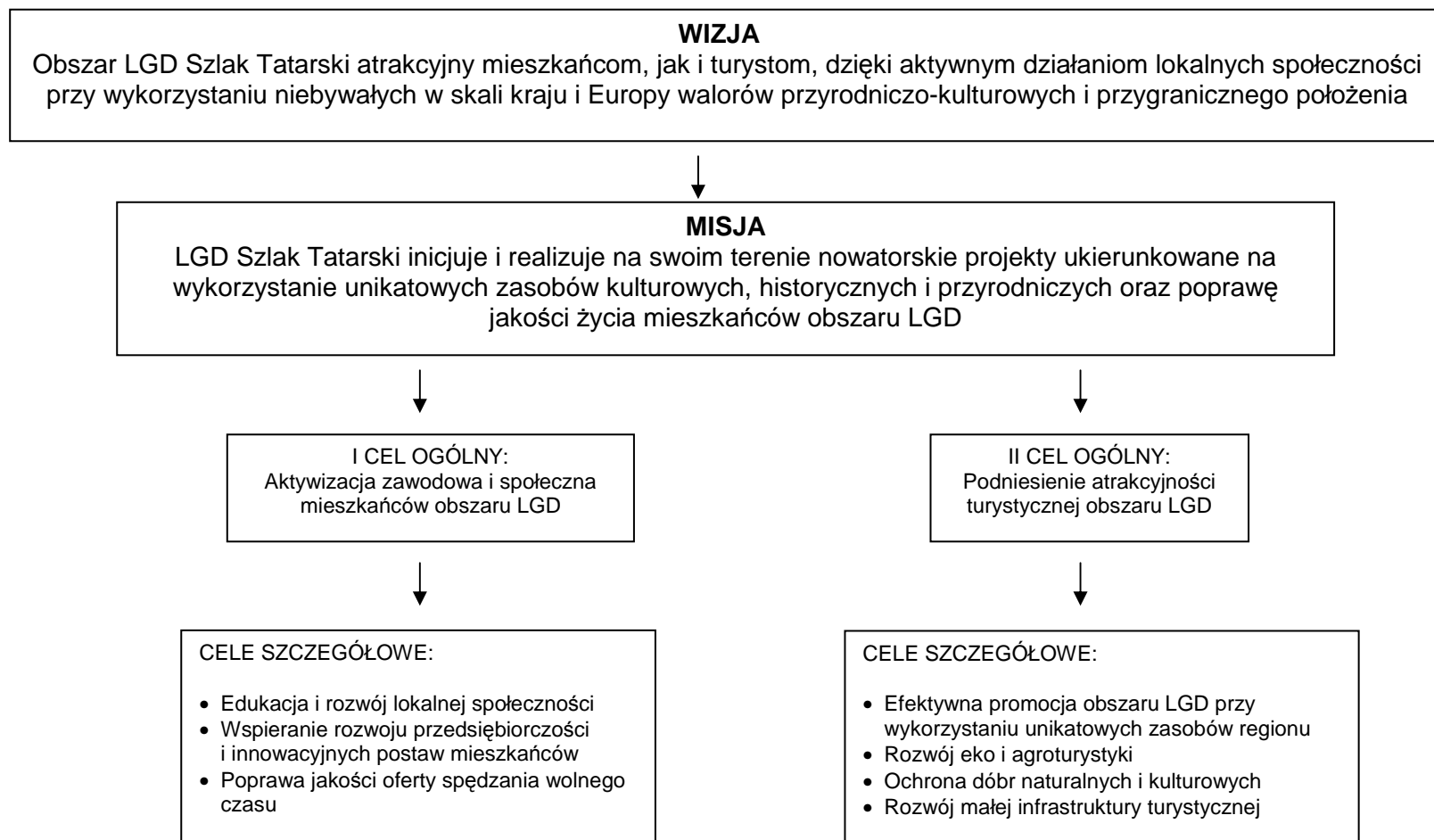
- liczba wydanych materiałów informacyjno-promocyjnych – min. 10 000 szt.,
- wskaźnik - rozwój markowego produktu turystycznego Szlak Tatarski, miernik – 1 szt.,
- liczba zorganizowanych szkoleń, warsztatów, seminariów i konferencji, miernik - min. 10 szt.
- liczba zorganizowanych na terenie LGD imprez i wydarzeń kulturalno-sportowych, miernik – min. 25 szt.,
- liczba rozwiniętych i nowych gospodarstw agroturystycznych, miernik – min. 5 szt.,
- liczba rozwiniętych i nowych obiektów infrastruktury turystycznej i okołoturystycznej, miernik – min. 10 szt.,
- liczba rozwiniętych i nowych obiektów bazy noclegowej, w tym tworzenie nowych campingów i pól biwakowych, miernik - min. 5 szt.,
- liczba rozwiniętych i nowych obiektów bazy gastronomicznej, w tym stworzenie punktów sprzedaży regionalnych produktów kulinarnych, miernik - min. 5 szt..

wskaźniki rezultatu:

- liczba przeszkolonych osób – min. 250 osób,
- liczba uczestników imprez i wydarzeń kulturalno-sportowych – min. 5000 osób,
- liczba osób, które uzyskały dodatkowy dochód dzięki inicjatywom podejmowanym w ramach wdrażania LSR – min. 50 osób,
- liczba powstałych nowych przedsiębiorstw – min. 5,
- liczba nowych miejsc pracy, miernik – min. 10 osób nowozatrudnionych,
- liczba istniejących przedsiębiorstw, które skorzystały ze wsparcia – min. 10

wskaźniki oddziaływania (szerzej zostały opisane w punkcie III.10.3. niniejszej Strategii):

- wskaźnik - wzrost dochodów mieszkańców LGD, miernik – o min. 5 %,
- wskaźnik - zwiększenie się liczby osób podnoszących kwalifikacje z terenu LGD, miernik – o min. 35%,
- zwiększenie się liczby turystów napływających na obszar LSR, miernik – o min. 20%,
- wskaźnik - większa liczba pozostających na obszarze LGD osób w wieku produkcyjnym, miernik – o min. 15%.

<p>WIZJA</p> <p>Obszar LGD Szlak Tatarski atrakcyjny mieszkańcom, jak i turystom, dzięki aktywnym działaniom lokalnych społeczności przy wykorzystaniu niebywałych w skali kraju i Europy walorów przyrodniczo-kulturowych i przygranicznego położenia</p>	
<p>MISJA</p> <p>LGD Szlak Tatarski inicjuje i realizuje na swoim terenie nowatorskie projekty ukierunkowane na wykorzystanie unikatowych zasobów kulturowych, historycznych i przyrodniczych oraz poprawę jakości życia mieszkańców obszaru LGD</p>	
<p>I CEL STRATEGICZNY (CS1): AKTYWIZACJA ZAWODOWA I SPOŁECZNA MIESZKAŃCÓW OBSZARU LGD</p>	
CELE OPERACYJNE	PRZEDSIĘZWIECIA
<p>I CEL OPERACYJNY (CO1.1) Edukacja i rozwój lokalnej społeczności</p>	Opracowanie programów aktywizacji (P1)
	Szkolenia (P2)
	Doradztwo (P3)
	Warsztaty (P4)
<p>II CEL OPERACYJNY (CO1.2) Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości i innowacyjnych postaw mieszkańców</p>	Poprawa warunków funkcjonowania i wsparcie lokalnych przedsiębiorców (P5)
	Rozwijanie i integracja lokalnych środowisk, wspieranie wspólnych inicjatyw rozwojowych (P6)
	Stymulowanie postaw innowacyjnych związanych z umiejętnością kreowania nowych usług, tworzenia nowych produktów oraz zdolnością do ich stałego doskonalenia (P7)
<p>III CEL OPERACYJNY (CO1.3) Poprawa jakości oferty spędzania wolnego czasu</p>	Realizacja programów, akcji, wydarzeń sprzyjających aktywizacji mieszkańców (P8)
	Zwiększanie możliwości organizowania imprez kulturalnych i sportowych (P9)
	Rozwijanie i integracja lokalnych środowisk, wspieranie wspólnych inicjatyw rozwojowych (P10)
<p>II CEL STRATEGICZNY (CS2): PODNIESIENIE ATRAKCYJNOŚCI TURYSTYCZNEJ OBSZARU LGD</p>	
CELE OPERACYJNE	PRZEDSIĘZWIECIA
<p>I CEL OPERACYJNY (CO2.1) Efektywna promocja obszaru LGD przy wykorzystaniu unikatowych zasobów regionu</p>	Kreowanie zintegrowanego, sieciowego produktu turystycznego (P11)
	Organizacja wydarzeń promujących obszar objęty LSR, w tym imprez kulturalnych, sportowych, rekreacyjnych (P12)
	Promocja lokalnych produktów wykorzystujących potencjały regionu (P13)
	Podjęcie działań promujących obszar w innowacyjny sposób (P14)
<p>II CEL OPERACYJNY (CO2.2) Rozwój turystyki, w tym eko i agroturystyki</p>	Wspieranie procesu tworzenia i rozwoju gospodarstw eko- i agroturystycznych (P15)
	Sieciowanie gospodarstw ekologicznych (P16)
	Poprawa estetyzacji obszarów wiejskich (zagród, terenów zielonych) (P17)

III CEL OPERACYJNY (CO2.3) Ochrona dóbr naturalnych i kulturowych	Inwentaryzacja i społeczna opieka nad pomnikami przyrody i zabytkami (P18)
	Kompleksowa waloryzacja zasobów przyrodniczych i kulturowych (P19)
	Wyznaczenie, dokumentowanie, i urządzanie szlaków turystycznych pieszych, rowerowych, konnych oraz ścieżek tematycznych (P20)
	Opracowanie i wdrożenie programu rewitalizacji walorów historyczno-kulturowych obszaru LGD (P21)
IV CEL OPERACYJNY (CO2.4) Rozwój infrastruktury turystycznej i okołoturystycznej	Rozwój bazy noclegowej (P22)
	Rozwój bazy gastronomicznej, w tworzenie punktów sprzedaży regionalnych produktów kulinarnych (P23)
	Rozwój pozostałej infrastruktury turystycznej (P24)
	Rozwój infrastruktury okołoturystycznej (P25)

III.3. Spójny, zintegrowany i innowacyjny charakter przedsięwzięć planowanych w ramach LSR

III.3.1. Spójność specyfiki obszaru z celami LSR

Zamieszczone w Strategii cele zostały wypracowane podczas szerokich konsultacji na etapie opracowywania LSR, w oparciu o przeprowadzoną diagnozę szans i problemów rozwojowych obszaru LGD.

Poniższe zestawienie zawiera wykaz przedsięwzięć, które będą realizowane w ramach poszczególnych działań:

- **Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju tj. operacji w ramach działań osi 3 oraz tzw. małych projektów:**
 - Opracowanie programów aktywizacji,
 - Szkolenia, Doradztwo, Warsztaty,
 - Poprawa warunków funkcjonowania i wsparcie lokalnych przedsiębiorców,
 - Stymulowanie postaw innowacyjnych związanych z umiejętnością kreowania nowych usług, tworzenia nowych produktów oraz zdolnością do ich stałego doskonalenia,
 - Realizacja projektów, programów, akcji, wydarzeń sprzyjających aktywizacji mieszkańców,
 - Zwiększanie możliwości organizowania imprez kulturalnych i sportowych,
 - Rozwijanie i integracja lokalnych środowisk twórczych,
 - Stworzenie spójnego systemu informacji i promocji turystycznej,
 - Wykreowanie zintegrowanego, sieciowego produktu turystycznego,
 - Organizacja imprez kulturowych, sportowych i rekreacyjnych,
 - Opracowanie programu rozwoju turystyki w obszarze funkcjonalnym LGD,
 - Promocja lokalnych produktów wykorzystujących potencjały regionu,
 - Podejmowanie działań promujących obszar w innowacyjny sposób,
 - Wspieranie procesu tworzenia i rozwoju gospodarstw eko- i agroturystycznych,
 - Sieciowanie gospodarstw ekologicznych,
 - Poprawa estetyzacji obszarów wiejskich (zagród, terenów zielonych),
 - Inwentaryzacja i społeczna opieka nad pomnikami przyrody i zabytkami,
 - Kompleksowa waloryzacja zasobów przyrodniczych i kulturowych,
 - Wyznaczenie, dokumentowanie, i urządzanie szlaków turystycznych, pieszych, rowerowych, konnych oraz ścieżek tematycznych,
 - Opracowanie i wdrożenie programu rewitalizacji tradycyjnych walorów kulturowych obszaru LGD,
 - Rozwój bazy noclegowej, w tym tworzenie nowych campingów i pól biwakowych,
 - Rozwój bazy gastronomicznej, w tym stworzenie punktów sprzedaży regionalnych produktów kulinarnych,
 - Rozwój pozostałej infrastruktury turystycznej,
 - Rozwój infrastruktury okołoturystycznej.
- **Wdrażanie projektów współpracy;** w zakresie współdziałania w realizacji celów statutowych LGD Szlak Tatarski:
 - Nawiązanie współpracy międzyregionalnej (międzygminnej) w zakresie rozwoju obszarów wiejskich,

- Zdobywanie nowej wiedzy, umiejętności i doświadczeń poprzez wzajemne kontakty z innymi LGD, w tym krajowe wyjazdy studyjne,
 - Nawiązanie współpracy z LGD Puszcza Knyszyńska,
 - Nawiązanie współpracy z LGD Fundacja Biebrzańska,
- Wykorzystanie położenia przygranicznego do rozwoju współpracy międzynarodowej, w tym przygranicznej i transgranicznej.
 - Nawiązanie współpracy z miasteczkiem Rochlitz (Niemcy).
 - Nawiązanie współpracy z Odelskiem (Białoruś),
 - Nawiązanie współpracy z Gminą Biała Waka w Rejonie Solecznickim Republiki Litewskiej.
- **Funkcjonowanie lokalnej grupy działania** („Funkcjonowanie lokalnej grupy działania, nabywanie umiejętności i aktywizacja”): Wskazać należy planowane operacje, w tym plan komunikacyjny z uwzględnieniem grup społecznych w szczególności podmiotów i osób fizycznych z obszaru LGD mający na celu zwiększenie ich zaangażowania i aktywizację. Ponadto w planie powinien znaleźć się opis działań informacyjno-promocyjnych:
 - Funkcjonowanie biura LGD,
 - Działania edukacyjne, szkoleniowe i doradcze,
 - Konferencje, seminaria tematyczne,
 - Wzbogacanie informacji w terenie na temat walorów obszaru dla zwiększania wiedzy mieszkańców oraz wzmacniania atrakcyjności turystycznej,
 - Organizacja wydarzeń promujących obszar LSR,
 - Przygotowywanie i wydawanie publikacji tematycznych promujących obszar LSR,
 - Kampanie medialne promujące korzyści funkcjonowania LGD dla mieszkańców możliwości korzystania ze wsparcia programu LEADER,
 - Utworzenie i administracja strony internetowej LGD,
 - Wspieranie działań zmierzających do gromadzenia wiedzy o obszarze z różnych źródeł, w tym tworzenie baz wiedzy o tradycjach, legendach, historii, ludziach, przyrodzie, dorobku kulturalnym, kuchni lokalnej,
 - Wsparcie działań zmierzających do kolekcjonowania i archiwizowania istotnych materiałów dokumentujących dziedzictwo historyczno-kulturowe i przyrodnicze obszaru,
 - Wsparcie procesu wydawniczego przygotowanych przez mieszkańców publikacji na temat dziedzictwa historyczno-kulturowego i przyrodniczego obszaru.

III.3.2. Podejście zintegrowane dla planowanych w ramach LSR przedsięwzięć

Warunkiem efektywnego wdrożenia Lokalnej Strategii Rozwoju jest zastosowanie w procesie planowania przedsięwzięć idei podejścia zintegrowanego, które wynika z założenia, że lokalny układ jest systemem składającym się z wielu elementów i jedynie działania biorące pod uwagę całość tego systemu mogą być uwieńczone powodzeniem. Zgodnie z holistycznym podejściem do rozwiązywania problemów obszarów wiejskich inicjatywa LEADER konkurencyjność wynikająca z mozaiki wielokulturowej regionu, posiadanie nieskażonego środowiska naturalnego i tworzenie szans na pracę dla lokalnej ludności to wzajemnie wspierające się aspekty

życia wiejskiego, wymagające szczególnych umiejętności, odpowiednich technologii oraz usług, które należy traktować jako spójny pakiet. Zintegrowany charakter niniejszej Strategii oznacza specyficzne podejście do rozwiązywania problemów w sferze społecznej, gospodarczej i publicznej, poprzez wielosektorowe, zintegrowane i synergiczne współdziałanie społeczności lokalnej z obszaru objętego LSR.

Zintegrowane myślenie oraz spójne działania uwidoczniły się już na etapie formułowania niniejszej Strategii. Zastosowane zintegrowane podejście, które przejawiało się przede wszystkim w partnerskim sposobie opracowywania Strategii poprzez rozbudowany proces konsultacji, pozwoliło na zachowanie spójności Strategii i jej celów ze specyfiką obszaru, na którym będzie wdrażana LSR. Dzięki szerokim konsultacjom treści LSR z reprezentantami różnych środowisk lokalnych, można śmiało stwierdzić, że proponowane cele spełniają podstawowe kryterium spójności ze specyfiką obszaru, jakim jest pełna zgodność z oczekiwaniami i aspiracjami społeczności lokalnej z obszaru pięciu gmin tworzących LGD.

W procesie partnerskiego opracowywania treści LSR wykorzystano szereg narzędzi konsultacyjnych, co umożliwiło osiągnięcie niezbędnej zbieżności pomiędzy treścią i formą celów, a lokalną hierarchią wartości. Zapewnieniu takiej spójności służyło między innymi opracowanie wizji rozwoju obszaru, w której mieszkańcy zaakcentowali najważniejsze dla nich oczekiwania. Równocześnie, należy bardzo wyraźnie zaakcentować, że takie podejście do tworzenia LSR doprowadziło do zintegrowania lokalnych podmiotów tworząc dobrą podstawę dla wdrożenia strategii. W LSR oraz w sformułowanych w ramach dokumentu przedsięwzięciach integracja przejawia się w trzech aspektach: podmiotowym, obszarowym i funkcjonalnym. Integracja w ujęciu podmiotowym jest uwzględniana w kontekście wewnątrz-sektorowym oraz w kontekście międzysektorowym. Realizacji zawartych w LSR przedsięwzięć wymaga zintegrowania oraz aktywnego włączenia się podmiotów reprezentujących różne miejscowości i różne sektory. Znaczna część przedsięwzięć związanych jest z sieciowaniem podmiotów, koordynowaniem ich działań, tworzeniem wspólnych projektów, prowadzeniem wspólnej, ujednoliconej polityki informacyjnej opartej na danych przekazywanych przez różne podmioty lokalne. Wynikiem integracji podmiotowej jest dodawanie potencjałów podmiotów oraz wzajemne uzupełnianie potencjałów podmiotów, a w konsekwencji zwiększenie możliwości realizacji projektów wdrażających LSR.

Jedną z głównych idei LSR jest integracja obszaru. Wśród proponowanych przedsięwzięć preferowane są te, które obejmują swoim zasięgiem cały obszar LGD. W sytuacji, gdyby charakter pojedynczego projektu ograniczał jego zasięg przestrzennie, powinien on stanowić część większego systemu (np. projekty turystyczne realizowane w ramach szlaków turystycznych).

Istotę niniejszej Strategii stanowi współzależny rozwój różnych funkcji, co przejawia się zarówno w kompleksowości przeprowadzonej diagnozy obszaru jak i we współzależności sformułowanych celów. Realizacja LSR sprzyja integracji rozwoju w wymiarach środowiskowym, społecznym, kulturowym, przestrzennym i gospodarczym. Podejście zintegrowane przejawia się w realizacji planowanych projektów, które zakładają współpracę i łączenie zasobów różnorodnych partnerów w dążeniu do realizacji celów określonych w Strategii. Realizacja projektów w ramach jednego wymiaru sprzyja osiągnięciu celów w innych wymiarach. Korelacja pomiędzy poszczególnymi działaniami i ich wzajemne uzupełnianie się wynika z dążenia do realizacji wspólnie wypracowanych przez lokalną społeczność kierunków rozwoju obszaru LSR. Poszczególne cele Strategii, przedsięwzięcia i operacje są spójne, powiązane ze sobą i wzajemnie się uzupełniają. Tworzą one logiczne związki i

wzajemnie na siebie oddziałują, dając efekt synergii. Cel „Efektywna promocja obszaru LGD przy wykorzystaniu unikatowych zasobów regionu”, powiązany jest z celem „Rozwój turystyki, w tym eko i agroturystyki”, gdyż oba cele przyczyniać się będą do szeroko rozumianego rozwoju obszaru LGD, poprzez rozwój turystyki i działania promocyjne. Poszczególne przedsięwzięcia służące realizacji tych celów, tj. stworzenie spójnego systemu informacji i promocji turystycznej, rozwój i promocję Szlaku Tatarskiego, promocję lokalnych produktów kulinarnych, a także wspieranie procesu tworzenia i rozwoju gospodarstw eko- i agroturystycznych, ukierunkowane są na podniesienie atrakcyjności turystycznej terenów objętych LSR poprzez wspólne działania lokalnej społeczności. Realizacja przedsięwzięć w ramach trzech spójnych, logicznie powiązanych celów strategicznych (aktywne działania – CEL I - i wzajemna współpraca – CEL III - na rzecz podniesienia atrakcyjności turystycznej obszaru LGD – CEL II) spowoduje wzmocnienie ich oddziaływania.

Operacje służące realizacji założonych celów przyczyniać się będą do poprawy warunków życia na wsi oraz większego zróżnicowania działalności gospodarczej na obszarze działania LGD, przez co wzmocni się siła oddziaływania przedsięwzięć stymulujących rozwój przedsiębiorczości. Przedsięwzięcia polegające na rozwijaniu współpracy międzyregionalnej i międzynarodowej, informowaniu o LSR/LGD, szkoleniach oraz aktywizowaniu lokalnych społeczności, poprzez wskazanie godnych naśladowania wzorców działań, przyczynią się do zwiększenia świadomości i umiejętności społeczności zamieszkującej obszar działania LGD, co z kolei przyczyni się do wzrostu zainteresowania działalnością gospodarczą jaka rozwinie się w ramach realizacji celu „Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości i innowacyjnych postaw mieszkańców obszaru LGD”.

Cele rozwoju i działania zostały sformułowane w ten sposób, że każdy z przedstawicieli trzech sektorów wchodzących w skład LGD ma możliwość realizacji własnych projektów. Dotyczy to każdego z celów strategicznych, np. dążenie do podniesienia atrakcyjności turystycznej aktywizować będzie do działania zarówno osoby prywatne, gminy, jak i przedsiębiorców. Grupy docelowe, do których skierowane będą działania realizowane w ramach LSR również obejmują podmioty pochodzące z każdego z trzech sektorów partnerstwa, dzięki czemu na realizacji celów, a przez to na rozwoju obszaru skorzystają wszyscy mieszkańcy LGD. Zarówno przedsiębiorcy, którzy będą mogli uzyskać wsparcie doradcze, szkoleniowe i dotacje na rozwój swojej działalności; osoby prywatne, dla których rozwój obszaru będzie warunkował poprawę jakości życia oraz samorządy, które dzięki uzyskane mu wsparciu przyczynią się do rozwoju obszaru, na którym będzie wdrażana LSR.

Przedsięwzięcia i operacje przewidziane do realizacji w ramach niniejszej Lokalnej Strategii Rozwoju będą realizowane we współpracy, przez podmioty publiczne, społeczne jak i gospodarcze. Realizacja częściowych zadań i operacji składających się na dane przedsięwzięcie wymusza współpracę podmiotów różnych sektorów. Zadania i operacje inwestycyjne, często realizowane przez sektor publiczny, powiązane będą z zadaniami i operacjami realizowanymi przez sektor społeczny i gospodarczy. W ramach rozwijanego przez sektor publiczny Szlaku Tatarskiego powstaną nowe kwatery agroturystyczne, miniskanseny i inne atrakcje turystyczne rozwijane przez sektor społeczny, zaś związany z nimi wzrost liczby turystów wykorzysta sektor gospodarczy, świadczący usługi hotelarskie, gastronomiczne i inne związane z obsługą ruchu turystycznego.

Planowane do realizacji przedsięwzięcia wykorzystują również lokalne zasoby obszaru objętego niniejszą LSR np.: zaplanowane działania na rzecz podniesienia atrakcyjności turystycznej bazują na historyczno-kulturowej atrakcyjności obszaru i

niebywałych walorach przyrodniczych regionu. Realizacja przedsięwzięć przewidzianych w ramach niniejszej Lokalnej Strategii Rozwoju oparta będzie m.in. na lokalnej tożsamości, tradycji, kulturze, historii oraz wykorzystaniu zasobów lokalnych. Planowane jest rozszerzenie Szlaku Tatarskiego, na obszar gminy Sidra i Kuźnica oraz na Litwę i Białoruś. Usługi gastronomiczne ukierunkowane będą na ofertę lokalnych potraw wykonanych z wysokiej jakości ekologicznych produktów rolnych i będą nawiązywały do tradycji i historii obszaru LGD.

Ważny jest również fakt, że często będzie miała miejsce sytuacja, gdy planowane przedsięwzięcia będą realizowane przez podmioty z tego samego sektora, ale z różnych działów gospodarki. Np. przedsięwzięcie polegające na organizacji krajowych zawodów w łucznictwie konny będzie realizowane we współpracy pięciu partnerów (Klub Jeździecki BIK, Łuksport). Ponadto planowane są przedsięwzięcia kierowane do różnych grup docelowych (np. szkolenia adresowane do przedstawicieli różnych sektorów gospodarki).

Podsumowując, należy stwierdzić, że zintegrowane podejście do planowanych przedsięwzięć w przypadku niniejszej LSR jest bardzo szerokie i dotyczy zarówno celów, przedsięwzięć, realizowanych projektów, jak i powiązań między różnymi podmiotami uczestniczącymi w ich realizacji. Doskonale wykorzystuje również specyfikę obszaru objętego LSR oraz unikatowe zasoby lokalne, co gwarantuje trafność i powodzenie Strategii.

III.3.3. Podejście innowacyjne dla planowanych w ramach LSR przedsięwzięć

Samo podejście Leader jest już novum w stosunku do typowych działań rozwojowych. Innowacyjność Lokalnej Strategii Rozwoju dało się wyraźnie zauważyć już na etapie opracowywania niniejszego dokumentu. Ogromne zaangażowanie społeczne, wspólne działania i niezwykła aktywność w dążeniu do wyznaczonych celów to nowość na obszarze wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju. Szeroki udział społeczny w procesie planowania przyszłości powoduje, że podjęte decyzje są bardziej trafne i odpowiadają występującym problemom, a wielostronne podejście do każdej z kwestii pozwala właściwie ją ocenić, zdiagnozować i zaproponować konkretne, trafne rozwiązanie. Szereg spotkań, warsztatów i konsultacji społecznych zmobilizował i pobudził do działania lokalną społeczność, co dobrze rokuje na przyszłość rozwoju obszaru LSR. Lokalna społeczność wiejska zyskała możliwość włączenia w proces planowania i wdrażania wynikających ze Strategii projektów, dzięki temu innowacyjnemu podejściu sami mieszkańcy decydują o tym, co dla nich i dla rozwoju ich otoczenia jest najważniejsze. Nigdy wcześniej tak wiele kompetencji w temacie pozyskiwania środków pomocowych nie zostało przekazanych zamieszkującym ten obszar mieszkańcom.

Zgodnie z partnerskim, oddolnym podejściem stymulowano nowe pomysły odnośnie projektów, co może skutkować wygenerowaniem innowacyjnych działań na podstawie pierwotnie przyjętej metody realizacji tej polityki. Gdyby jednak Lokalna Grupa Działania Szlak Tatarski ograniczyła się jedynie do dobrze znanych i sprawdzonych rozwiązań, wówczas innowacyjność samego podejścia nie znalazłaby odzwierciedlenia w projektach i działaniach podejmowanych przez partnerstwo.

Innowacyjne podejście dla planowanych w ramach LSR przedsięwzięć dotyczy praktycznie wszystkich aspektów niniejszej Strategii np. procesu

przygotowania LSR, organizacji procesów zarządzania, nowych produktów i usług, czy sposobów wykorzystywania lokalnych zasobów.

Innowacyjność charakteryzuje proponowane do realizacji w ramach LSR przedsięwzięcia, a także późniejsza ocena wpływających wniosków. Innowacyjność przedsięwzięć zawartych w Strategii przejawia się w nowych, nie stosowanych dotychczas na obszarze LSR działaniach, których realizacja przyczyni się do poprawy jakości życia na obszarach wiejskich. Na terenie wdrażania Strategii przykładami nowatorskiego podejścia mogą być chociażby:

- wykorzystywanie niepowtarzalnych walorów naturalnych i historyczno-kulturowych do rozwijania produktów turystycznych,
- rozszerzenie Szlaku Tatarskiego na Litwę i Białoruś, stworzenie sieci tras rowerowych, ścieżek zdrowia łączących miejscowości na obszarze wdrażania LSR znane z kultywowania lokalnych tradycji, dzięki czemu turysta będzie mógł zapoznać się z charakterystycznym klimatem polskiego orientu tych ziem, a także włączenie powstałych tras w ciąg międzynarodowej trasy rowerowej Euroroute R-1,
- nowe zorganizowanie współpracy, w tym tworzenie trwałych sieci kooperacji pomiędzy lokalnymi podmiotami (np. sieciowanie gospodarstw eko- i agroturystycznych)
- nowatorskie podejście do turystyki, w sposób aktywizujący jednocześnie różne środowiska (gminy, przedsiębiorcy, osoby prywatne, stowarzyszenia itp.).
- pomoc w podjęciu lub rozwoju działalności w zakresie usług turystycznych oraz związanych ze sportem, rekreacją i wypoczynkiem na Szlaku Tatarskim,
- kreowanie nowych produktów turystycznych i rekreacyjnych poprzez wykorzystywanie lokalnych zasobów, w tym rozwój markowego produktu turystycznego Szlak Tatarski,
- oferta potraw lokalnych, które obecnie nie są dostępne w handlu i gastronomii,
- inwestowanie w potencjał mieszkańców poprzez działania aktywizujące społeczność wiejskiej, w tym nowoczesne metody szkoleniowe, edukacja przedsiębiorcza zorientowana na wzmacnianie kompetencji młodych ludzi do generowania i realizowania pomysłów na własny biznes, imprezy integrujące lokalną społeczność i przyciągające turystów, krajowe i zagraniczne wyjazdy poznawcze i ln.),
- stymulowanie postaw innowacyjnych związanych z umiejętnością kreowania nowych usług, tworzenia nowych produktów oraz zdolności do ich stałego doskonalenia,
- pomoc mieszkańcom w odnawianiu cennych dla tożsamości regionu obiektów (do tej pory środki pomocowe na tego typu przedsięwzięcia kierowane były wyłącznie do jednostek sektora publicznego),
- wykorzystywanie nowoczesnych technologii informatycznych do promowania obszaru LGD,
- otwarcie na otoczenie, a w szczególności poznawanie doświadczeń innych obszarów wiejskich we wdrażaniu niekonwencjonalnych rozwiązań.

Nowatorskie podejście do rozwoju obszarów wiejskich jest widoczne praktycznie w każdym działaniu. Co więcej, wypracowane innowacyjne rozwiązania dadzą się bez problemu przenieść na inne obszary (geograficzne i społeczne). Innowacyjność stanowić będzie istotne kryterium wyboru konkretnych projektów zgłaszanych do realizacji w ramach sformułowanych przedsięwzięć.

III.3.4. Przedsięwzięcia planowane do realizacji w ramach LSR

Przedsięwzięcie	Uzasadnienie potrzeby realizacji przedsięwzięć i preferowane operacje	Cel
Rozwój infrastruktury turystycznej	Rozwój bazy turystycznej, w tym na cele szkoleniowe, promocja lokalnych produktów kulinarnych. Rozwój bazy noclegowej, w tym tworzenie wioski tatarskiej (zakup i przystosowanie jurt, tworzenie miejsc noclegowych, kompleksu sanitarnego i świetlic). Stworzenia kompleksu tradycyjnych zabudowań tatarskich. Zwiększona ilość turystów i wzrost dochodów lokalnej społeczności.	II CEL STRATEGICZNY: Podniesienie atrakcyjności turystycznej obszaru LGD IV CEL OPERACYJNY Rozwój infrastruktury turystycznej i okołoturystycznej
Rozwój infrastruktury okołoturystycznej	Zwiększona ilość turystów, Budowa, rozwój i zagospodarowanie ośrodków turystycznych, sportu i rekreacji Budowa wiat Budowa amfiteatrów Organizacja imprez kulturalnych Zapewnienia zadaszonego miejsca odpoczynku i rekreacji oraz sanitariatów dla osób korzystających ze ścieżek edukacyjnych i zdrowotnych znajdujących się na tym terenie obszarze LSR. Możliwość organizacji imprez plenerowych Podniesienie atrakcyjność turystycznej obszaru LSR, przy wykorzystaniu specyfiki obszaru oraz unikatowych zasobów przyrodniczych regionu Budowa strzelnic sportowych i organizacja międzynarodowych zawodów w strzelaniu sportowym z broni pneumatycznej	II CEL STRATEGICZNY: Podniesienie atrakcyjności turystycznej obszaru LGD IV CEL OPERACYJNY Rozwój infrastruktury turystycznej i okołoturystycznej
Rozwój turystyki i rekreacji	Zwiększona ilość turystów, Aktywny wypoczynek na łonie natury. Rozwoju turystyki (turystyka piesza, turystyka konna), eko i agroturystyki i kształcenia zdrowotnego.	II CEL STRATEGICZNY: Podniesienie atrakcyjności turystycznej obszaru LGD II CEL OPERACYJNY Rozwój turystyki, w tym eko i agroturystyki
Wspieranie procesu tworzenia i rozwoju gospodarstw eko i	Rozwój eko i agroturystyki. Zwiększenie atrakcyjności gospodarstw agroturystycznych. Napływ nowych turystów i wzrost dochodów lokalnej społeczności.	II CEL STRATEGICZNY: Podniesienie atrakcyjności turystycznej obszaru LGD

Lokalna Strategia Rozwoju Lokalnej Grupy Działania Szlak Tatarski
obejmująca obszar pięciu gmin: Sokółka, Krynki, Szudziałowo, Sidra i Kuźnica

agroturystycznych		II CEL OPERACYJNY Rozwój turystyki, w tym eko i agroturystyki
Organizacja imprez kulturalno – sportowo – rekreacyjnych	<p>Poprawa jakości oferty spędzania wolnego czasu. Aktywizacja i pobudzanie inicjatyw Integracja społeczna i rodzinna</p> <ul style="list-style-type: none"> - festyny - dożynki - warsztaty malarskie - warsztaty poetyckie - imprezy nawiązujące do historii XVI – XVIII w (np. Międzynarodowa Letnia Akademia Wiedzy o Tatarach) - imprezy sportowo-rekreacyjne (obozy sportowe, warsztaty tatarskiego łucznictwa konnego, krajowe zawody w łucznictwie konnym, rajdy historyczne). 	<p>II CEL STRATEGICZNY: Podniesienie atrakcyjności turystycznej obszaru LGD</p> <p>I CEL OPERACYJNY Efektywna promocja obszaru LGD przy wykorzystaniu unikatowych zasobów regionu</p>
Szkolenia i rozwój lokalnej społeczności.	<p>Aktywizacja zasobów ludzkich. Rozwój lokalnej społeczności, pogłębianie wiedzy i ukierunkowanie na nowe tory myślowe. Stymulowanie postaw innowacyjnych związanych z umiejętnością kreowania nowych usług, tworzenia nowych produktów oraz zdolnością do ich stałego doskonalenia.</p> <p>Doradztwo i szkolenia.</p>	<p>I CEL STRATEGICZNY: Aktywizacja zawodowa i społeczna mieszkańców obszaru LGD</p> <p>I CEL OPERACYJNY Edukacja i rozwój lokalnej społeczności</p>
Rozwijanie i integracja lokalnych środowisk, wspieranie wspólnych inicjatyw rozwojowych	<p>Aktywizacja społeczności lokalnej.</p> <p>Rozwój i wspieranie Stowarzyszeń, klubów i innych form działalności lokalnej społeczności.</p>	<p>I CEL STRATEGICZNY: Aktywizacja zawodowa i społeczna mieszkańców obszaru LGD</p> <p>I CEL OPERACYJNY Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości i innowacyjnych postaw mieszkańców</p>
Ochrona i rewitalizacja walorów historyczno-kulturowych obszaru LGD	<p>Kompleksowa waloryzacja zasobów przyrodniczych i kulturowych.</p> <p>Wyznaczenie, dokumentowanie i urządzenie szlaków turystycznych pieszych, rowerowych oraz ścieżek tematycznych.</p> <p>Przygotowanie tras narciarskich celem organizowania zawodów międzyszkolnych i międzygminnych.</p> <p>Zachowanie dziedzictwa historyczno kulturowego obszaru LSR, w tym:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zachowanie tradycyjnej drewnianej architektury charakterystycznej dla podlaskiej wsi - tworzenie miniskansenów (zachowanie starych obrzędów jakie panowały na wsi, kultywowanie żywej tradycji) - budowa regionalnych izb historycznych (zachowanie miejscowych tradycji kultury i rękodzielnictwa, organizacja spotkań oraz imprez turystyczno krajoznawczych i rekreacyjnych). 	<p>II CEL STRATEGICZNY: Podniesienie atrakcyjności turystycznej obszaru LGD</p> <p>III CEL OPERACYJNY Ochrona dóbr naturalnych i kulturowych</p>

Lokalna Strategia Rozwoju Lokalnej Grupy Działania Szlak Tatarski
obejmująca obszar pięciu gmin: Sokółka, Krynki, Szudziałowo, Sidra i Kuźnica

<p>Podjęmowanie działań promujących obszar w innowacyjny sposób</p>	<p>Zwiększona ilość turystów i poziomu ich zadowolenia. Podwyższony dochód lokalnej społeczności.</p> <p>Obsługa pojazdami konnymi turystów. Wzbogacenie oferty turystycznej na obszarze LSR. Rozszerzenie i uatrakcyjnienie pobytu turystów w gospodarstwach agroturystycznych. Wyznaczenie szlaku konnego „Tropami żubrów”. Zaprzęgi w stylu tatarskim.</p>	<p>II CEL STRATEGICZNY: Podniesienie atrakcyjności turystycznej obszaru LGD I CEL OPERACYJNY Efektywna promocja obszaru LGD przy wykorzystaniu unikatowych zasobów regionu</p>
---	---	--

III.4 Procedura wyboru operacji przez LGD wraz z opisem procedury ich zmiany

Ustalenie przejrzystych i obiektywnych reguł i zasad funkcjonowania LGD Szlak Tatarski, w tym w szczególności procedur dotyczących zasad wyboru projektów, które będą mogły uzyskać dofinansowanie w ramach wdrażania LSR stała się jednym z ważniejszych elementów prac nad niniejszą Strategią.

Tworząc procedury i kryteria wyboru projektów twórcy Lokalnej Strategii Rozwoju opracowanej dla LGD Szlak Tatarski kierowali się:

- wymogami wyznaczonymi poprzez odpowiednie akty legislacyjne, które warunkowały dobór tzw. kryteriów centralnych. Ogólna procedura aplikowania i obsługi wniosków o wsparcie w ramach wdrażania LSR wynika z zapisów PROW 2007-2013 oraz rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju”, o którym mowa w art. 5 ust. 1 pkt 21 ustawy z dnia 7 marca 2007 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich,
- ustaleniami wypracowanymi podczas warsztatów konsultacyjnych w ramach tworzenia Lokalnej Strategii Rozwoju. W wyniku szerokich konsultacji społecznych wybrane procedury i kryteria lokalne okazały się niezwykle trafne i dostosowane do potrzeb przyszłych beneficjentów środków.

Zastosowana metoda sformułowania kluczowych procedur i określenia kryteriów lokalnych odnosząca się do aktów normatywnych i propozycji zgłoszonych przez samych mieszkańców obszaru LSR daje gwarancję jasnych reguł, a przez to odpowiedniego wykorzystania środków.

W ramach prac nad Lokalną Strategią Rozwoju opracowano następujące procedury szczegółowe:

1. procedurę wyboru operacji przez LGD do dofinansowania w ramach realizacji LSR,
2. procedurę zgodności operacji z LSR,
3. procedurę oceny operacji w oparciu o kryteria centralne,
4. procedurę oceny operacji w oparciu o ustalone lokalne kryteria,
5. procedurę zmian lokalnych kryteriów wyboru operacji,
6. procedurę odwoławczej od rozstrzygnięć Rady,
7. procedurę wyłączenia członka Rady od udziału w wyborze projektów w razie zaistnienia okoliczności podważających jego bezstronność w procesie oceny.

Procedura wyboru operacji przez LGD do dofinansowania w ramach realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju

I ETAP. Ustalenie terminu naboru wniosków

Pierwszym działaniem, jakie podejmuje LGD w ramach procedury wyboru operacji jest ustalenie terminu otwarcia naboru wniosków o dofinansowanie w porozumieniu z Instytucją Wdrażającą, tj. Samorządem Województwa (w przypadku odnowy wsi i małych projektów) lub Agencją Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (w przypadku różnicowania działalności oraz mikroprzedsiębiorstw).

Następnie w odniesieniu do rozporządzenia o wdrażaniu LSR, PROW 2007-2013, Lokalnej Strategii Rozwoju LGD przygotowuje treść informacji na temat możliwości składania wniosków, zawierającą między innymi:

- nazwę Instytucji Ogłaszającej (LGD Szlak Tatarski);
- informację czego dotyczy ogłoszenie (nabór wniosków o dofinansowanie projektów w ramach realizacji LSR);
- sposób, termin i miejsce składania wniosków o przyznanie pomocy (adres i godziny pracy Biura LGD);
- informacje dotyczące kryteriów wyboru projektów, w tym lokalne kryteria wyboru projektów do dofinansowania określone w LSR wraz z listą dokumentów niezbędnych do oceny według lokalnych kryteriów;
- rodzaj projektów podlegających dofinansowaniu;
- typ beneficjentów do których skierowany jest konkurs;
- kwotę środków przeznaczonych na wsparcie finansowe projektów i poziom dofinansowania;
- początek terminu składania wniosków i termin rozstrzygnięcia konkursu (nie wcześniej niż 14 dni od dnia ogłoszenia naboru);
- informację gdzie można uzyskać szczegółowe informacje, w tym wsparcie doradcze dla potencjalnych beneficjentów, gdzie można pobrać dokumentację konkursową itp.);
- zapis informujący o tym, że wnioski z chwilą przyjęcia przez LGD podlegają procedurze ochrony danych osobowych i informacji handlowych;

II ETAP. Promocja i informacja o konkursie

Lokalna Grupa Działania Szlak Tatarski dbając o odpowiednią promocję i informację o konkursie, będzie szeroko upowszechniała informację o konkursie umieszczając ogłoszenie o naborze w wielu publicznych miejscach, m.in.:

- w Internecie (strony internetowe: Lokalnej Grupy Działania, Partnerów LGD, Urzędu Miasta Sokółka i Urzędów Gmin Krynki, Sidra, Szudziałowo, Kuźnica);
- na tablicach ogłoszeń w siedzibie LGD, Urzędu Miasta Sokółka i Urzędów Gmin Krynki, Sidra, Szudziałowo, Kuźnica;
- w prasie lokalnej,
- u sołtysów,
- w siedzibach członków/partnerów LGD.

III ETAP. Przyjmowanie wniosków przez Biuro LGD

Uprawnieni zgodnie z zapisami PROW oraz wytycznymi LGD w danym działaniu wnioskodawcy z terenu LGD Szlak Tatarski składają wnioski o dofinansowanie operacji bezpośrednio do Biura LGD, które powinno być wyraźnie oznakowane (godziny otwarcia, dyżury doradców, informacja na zewnątrz biura o przyjmowaniu wniosków itp.). Beneficjenci, którzy zamierzają złożyć wniosek o pomoc, mogą przy jego przygotowaniu korzystać z pomocy pracownika biura LGD (szczegółowe zasady funkcjonowania Biura określa Załącznik Nr. 7).

We właściwym dokumencie (instrukcja postępowania z wnioskiem) pojawi się informacja o ochronie danych osobowych wnioskodawców i informacji objętych tajemnicą handlową.

Proces składania wniosków odbywa się zgodnie z odpowiednimi aktami normatywnymi, tj. przez osobę upoważnioną, w formie papierowej, oryginał wypełniony komputerowo z podaniem spisu treści i liczby załączników oraz kopia potwierdzona za zgodność z oryginałem (przy składaniu wniosków sprawdzana jest kompletność załączników).

W procesie wydawania i przyjmowania wniosków uczestniczy uprawniony pracownik Biura LGD, który tworzy tzw. listę rejestrującą wydane i zgłoszone wnioski. Potwierdzenie przyjęcia wniosku zawiera: pieczęć LGD, datę złożenia wniosku, podpis osoby przyjmującej wniosek.

Po oficjalnym zamknięciu listy rejestrującej w dniu zakończenia terminu składania Wniosków, kierownik Biura i członek Rady przeliczają wnioski, sprawdzają rejestr i przekazują wnioski do oceny Radzie.

IV ETAP. Ocena i wybór wniosków o dofinansowanie w ramach ogłoszonego konkursu

Przed terminem posiedzenia Rady pracownik biura LGD przygotowuje streszczenia zarejestrowanych wniosków, tj. nr wniosku, beneficjent, tytuł projektu, data wpływu wniosku do LGD, w ramach jakiego działania jest realizowany projekt (oś 3 i małe projekty), zakres projektu (czego dotyczy), wysokość wnioskowanej kwoty pomocy itp. Przygotowana przez Biuro LGD prezentacja wniosków jest przedstawiana przez Przewodniczącego Rady na posiedzeniu Organu Decyzyjnego.. Następnie propozycje projektów są oceniane przez Radę, która podejmuje rozstrzygającą decyzję o przyjęciu, bądź odrzuceniu do dofinansowania projektu, dokonując oceny zgodności operacji z Lokalną Strategią Rozwoju w oparciu o ustaloną procedurę (głosowanie, na podstawie którego członkowie Rady wypełniają kartę oceny zgodności operacji z LSR) oraz z zastosowaniem lokalnych kryteriów wyboru, określających priorytety LGD jako instytucji finansującej (szczegółowy zakres kompetencji Rady zawiera Załącznik Nr. 8). Oceniający członkowie Rady mogą korzystać z pomocy ekspertów w dziedzinie, której dotyczy projekt (o zatrudnieniu eksperta spoza organu decyzyjnego decyduje np. Zarząd na wniosek członka oceniającego wniosek, Zarząd posiada listę dostępnych ekspertów). W przypadku pozytywnej decyzji Rada tworzy listę rankingową wniosków o dofinansowanie operacji w ramach danych działań lub przewidzianych w LSR przedsięwzięć, w ramach których uruchomiony jest nabór wniosków i następnie wnioski są kierowane do realizacji w kolejności zgodnej z ustalonym rankingiem, tj. LGD przesyła do właściwej IW listy wybranych (i odrzuconych) operacji wraz z wnioskami o ich dofinansowanie.

W dalszej kolejności Samorząd Województwa Podlaskiego bądź ARMiR (w zależności od działania, w ramach którego będzie ogłoszony nabór) rozpatrują wnioski o przyznanie pomocy (w terminie 3 miesięcy od dnia przekazania wniosku przez LGD do podmiotu wdrażającego). W przypadku pozytywnej oceny następnie z wybranymi przez Radę wnioskodawcami są podpisywane umowy o dofinansowanie operacji. Odwołanie się od decyzji Rady w sprawie wyboru operacji może nastąpić zgodnie ze statutem LGD tylko do Walnego Zebrania Członków za pośrednictwem Zarządu.

Przebieg posiedzenia Organu Decyzyjnego (Rady)	
CZĘŚĆ ORGANIZACYJNA	
Etap	Zakres odpowiedzialności
1. Prezentacja (streszczenie) wniosków, tj. nr wniosku, beneficjent, tytuł projektu, data wpływu wniosku do LGD, w ramach jakiego działania jest realizowany projekt (oś 3 i małe projekty), zakres projektu (czego dotyczy), wysokość wnioskowanej kwoty pomocy	Przewodniczący Rady (streszczenie przygotowuje pracownik biura LGD przed terminem posiedzenia Rady)
2. Ocena zgodności operacji (projektu) z LSR - głosowanie za pomocą Kart do oceny zgodności	Organ Decyzyjny (Rada)
3. Sprawdzenie poprawności wypełnienia „Karty oceny zgodności operacji z LSR”. Komisja Rewizyjna przelicza oddane głosy, i w przypadku stwierdzenia błędów i braków w sposobie wypełnienia karty oceny zgodności operacji z LSR Komisja Skrutacyjna wzywa członka Rady, który wypełnił tę kartę do złożenia wyjaśnień i uzupełnienia braków.	Komisja Rewizyjna
4. Ocena według centralnych kryteriów wyboru - głosowanie za pomocą Kart do oceny zgodności	Organ Decyzyjny (Rada)
5. Sprawdzenie poprawności wypełnienia Kart oceny zgodności z kryteriami centralnymi	Komisja Rewizyjna
6. Ocena według lokalnych kryteriów wyboru <ul style="list-style-type: none"> Zabezpieczenie danych poufnych zawartych we wniosku (złożenie oświadczeń członków Rady, że zobowiązują się do zachowania tajemnicy ze względu na ochronę danych osobowych i informacji objętych tajemnicą handlową oraz że zobowiązują się do bezstronnej oceny, oświadczenie, że oceniającego nie łączą interesy z wnioskodawcą (procedura wyłączenia członka Rady w przypadku zaistnienia sytuacji, która może wywoływać wątpliwość co do jego bezstronności) Głosowanie za pomocą Kart do oceny zgodności 	Organ Decyzyjny (Rada)
7. Sprawdzenie przez Komisję Skrutacyjną poprawności wypełnienia „Kart oceny operacji według lokalnych kryteriów” zgodnie z instrukcją, np. czy sumują się punkty, w przypadku stwierdzenia błędów i braków w sposobie wypełnienia karty oceny Komisja Skrutacyjna wzywa członka Rady, który	Komisja Skrutacyjna

<p>wypełnił tę kartę do złożenia wyjaśnień i uzupełnienia braków.</p> <p>5. Sporządzenie protokołu z I części posiedzenia Rady z listą potwierdzającą wydanie i zwrot wniosków:</p>	<p>Organ Decyzyjny (Rada)</p>
<p>CZĘŚĆ ZATWIERDZAJACA</p>	
<p>Etap</p>	<p>Zakres odpowiedzialności</p>
<p>1. Prezentacja (streszczenie) wniosków, jw. oraz liczba przyznanych punktów w ramach oceny wg kryteriów lokalnych, średnia liczba przyznanych punktów, uzasadnienie oceny członków oceniających dany wniosek.</p> <p>2. Informacja o dostępności środków na poszczególne typy operacji (przedsięwzięcia),</p> <p>3. Podjęcie uchwał w stosunku do każdej operacji przyjętej do finansowania, bądź odrzuconej, zawierających:</p> <ul style="list-style-type: none"> • datę i numer, na który składają się: cyfry rzymskie oznaczające numer kolejny posiedzenia od początku realizacji osi 4. Leader, łamane przez numer kolejny uchwały od początku realizacji osi 4. Leader zapisany cyframi arabskimi, łamane przez dwie ostatnie cyfry roku. • Wyniki głosowania w sprawie uznania operacji za zgodne z LSR, • Wyniki głosowania w sprawie oceny operacji według kryteriów centralnych • Wyniki głosowania w sprawie oceny operacji według lokalnych kryteriów LGD i sporządzoną na tej podstawie listę rankingową wniosków, • Dostępność środków LGD na poszczególne typy operacji. • Informacje o wnioskodawcy operacji (imię i nazwisko lub nazwę, miejsce zamieszkania lub miejsce działalności, adres lub siedzibę, PESEL lub REGON, NIP). • Tytuł operacji zgodny z tytułem podanym we wniosku. • Kwotę pomocy, o jaką ubiegał się wnioskodawca zgodną z kwotą podaną we wniosku. • Informację o decyzji Rady w sprawie zgodności lub braku zgodności operacji z LSR. • Informację o finansowaniu lub nie finansowaniu realizacji operacji. <p>Zasady obowiązujące przy podejmowaniu uchwał w stosunku do każdej operacji przyjętej do finansowania, bądź odrzuconej:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Przewodniczący Rady odczytuje uchwały dotyczące poszczególnych projektów rozpatrywanych w trakcie posiedzenia • Głosowanie uchwał zgodnie z zasadą, że decyzja odnośnie przyjęcia uchwały jest pozytywna, gdy większość bezwzględna składu Organu Decyzyjnego 	<p>1. Przewodniczący Rady Komisja Skrutacyjna (Komisja Skrutacyjna podsumowuje i uśrednia przyznane punkty i przekazuje wyniki Przewodniczącemu Rady)</p> <p>2. Członek Zarządu</p> <p>3. Rada</p>

<p>(ponad 50% jego składu) ją przyjmie.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Uchwałąm Rady nadaje się formę odrębnych dokumentów, z wyjątkiem uchwał proceduralnych, które odnotowuje się w protokole posiedzenia. • Uchwałą podpisuje Przewodniczący Rady po jej podjęciu. • Uchwały podjęte przez Radę, nie później niż 7 dni od ich uchwalenia, Przewodniczący Rady przekazuje Zarządowi. <p>4. Sporządzenie listy operacji niezgodnych z LSR,</p> <p>5. Sporządzenie listy rankingowej wszystkich projektów (zgodnych z LSR), które zostały poddane ocenie wg kryteriów lokalnych,</p> <p>6. Przyjęcie uchwałą listy rankingowej, zgodnie z zasadą, że decyzja o przyjęciu listy rankingowej operacji rekomendowanych do finansowania jest pozytywna, gdy większość bezwzględna składu organu decyzyjnego (ponad 50% jego składu) ją przyjmie.</p> <p>7. Sporządzenie listy operacji nie wybranych do finansowania wraz z uzasadnieniem,</p> <p>8. Sporządzenie protokołu z posiedzenia Rady (w terminie 7 dni po odbyciu posiedzenia), w którym odnotowuje się:</p> <ul style="list-style-type: none"> • skład osobowy Komisji Skrutacyjnej, • określenie liczby uprawnionych do głosowania, liczby biorących udział w głosowaniu, ilości oddanych głosów ważnych i nieważnych, przedmiot, przebieg i wyniki głosowania • podpisy członków Komisji Skrutacyjnej. <p>9. Udostępnienie sporządzonego protokołu do wglądu w Biurze LGD na okres 14 dni w celu umożliwienia członkom Rady wniesienia ewentualnych poprawek w jego treści. Ewentualne poprawki rozpatruje Przewodniczący Rady. Jeżeli Przewodniczący nie uwzględni proponowanych zmian, poprawkę poddaje się pod głosowanie na następnym posiedzeniu Rady, która decyduje o przyjęciu lub odrzuceniu poprawek.</p> <p>10. Zakończenie procedury dotyczącej możliwości nanoszenia poprawek do protokołu i podpisanie protokołu przez Przewodniczącego obrad</p> <p>11. Przechowywanie dokumentacji z posiedzeń Rady w Biurze LGD w celu dostępności do wglądu wszystkim zainteresowanym.</p> <p>12. Przekazanie w terminie 14 dni od dokonania wyboru operacji do finansowania LGD do właściwej IW</p> <ul style="list-style-type: none"> • listy wybranych projektów wraz ze złożonymi wnioskami o przyznanie pomocy oraz uchwałami organu decyzyjnego LGD o wyborze operacji do realizacji w ramach LSR: <ul style="list-style-type: none"> – Samorząd województwa - lista małych projektów, lista projektów do działania Odnowa i rozwój wsi; – Oddział regionalny ARiMR - listy projektów do działań 	<p>Rada Rada</p> <p>Rada</p> <p>Rada, Biuro LGD Przewodniczący Rady</p> <p>Biuro LGD</p> <p>Rada</p> <p>Biuro LGD</p> <p>Rada</p>
---	---

©EKOTON Sp, z o.o. Białystok 2008
Wszelkie prawa zastrzeżone

Schemat procesu przyjmowania wniosków, oceny, dokonywania wyboru operacji i przyznawania dofinansowania

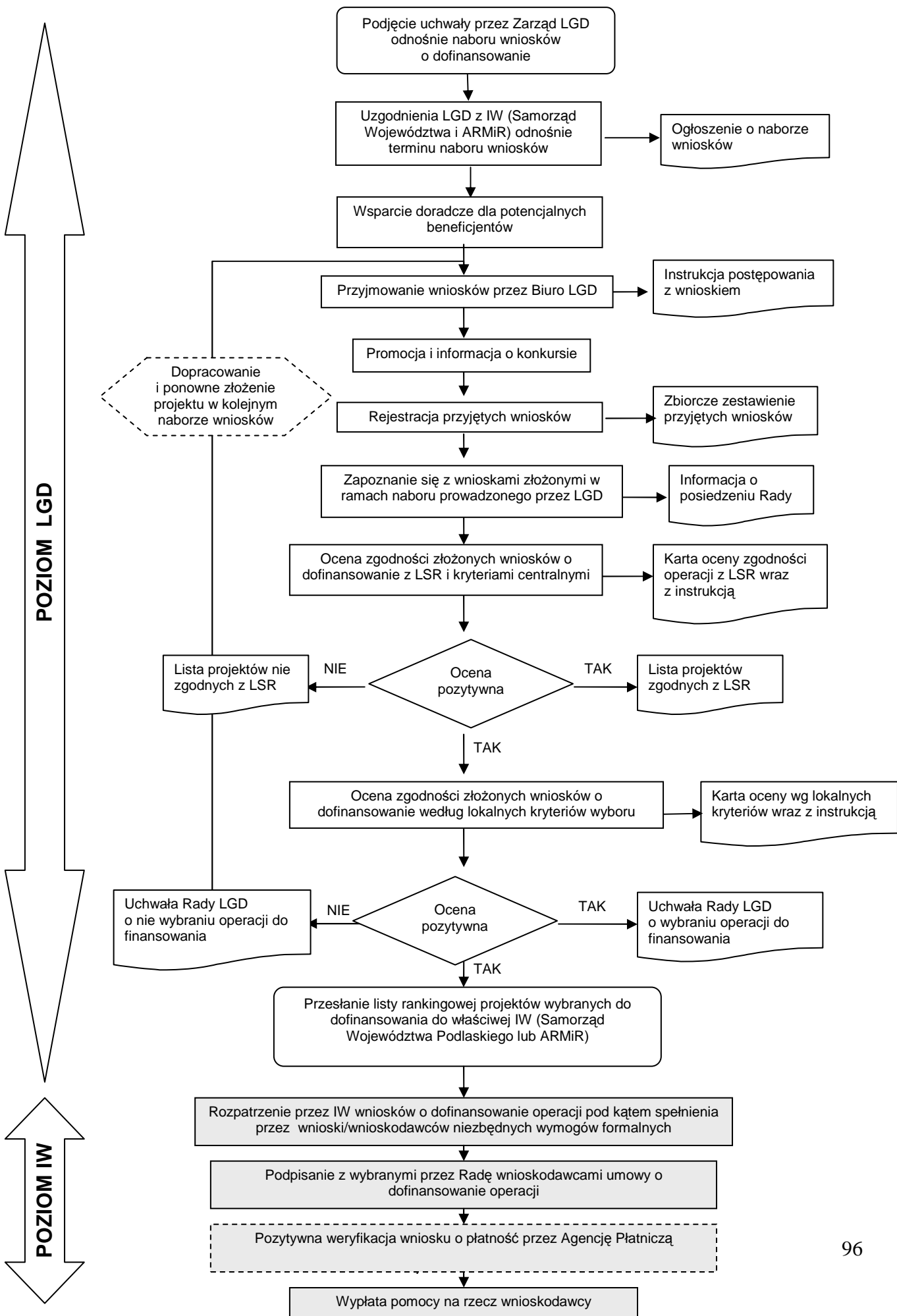

Tabela. Zadania, narzędzie i zakres odpowiedzialności w ramach procedury wyboru projektów do realizacji w ramach LSR

L.p.	Etap	Zadania	Narzędzia	Zakres odpowiedzialności
1	Ustalenie terminu naboru wniosków	<ol style="list-style-type: none"> 1. Rozpoznanie zainteresowania wśród potencjalnych wnioskodawców składaniem wniosków o pomoc na realizację projektów w ramach wdrażania LSR zgodnie z celami szczegółowymi i przedsięwzięciami 2. Podjęcie uchwały zarządu LGD w sprawie rozpoczęcia naboru wniosków pomoc w ramach środków przewidzianych na realizację LSR (Oś 3 i małe projekty); 3. Wystąpienie z wnioskiem do samorządu województwa o ogłoszenie terminu naboru wniosków o pomoc 	<ul style="list-style-type: none"> • Spotkania • Ankiety • Sondaże 	Prezes Zarządu Pracownik Biura LGD
2	Promocja i informacja o konkursie	<ol style="list-style-type: none"> 1. Przygotowanie treści ogłoszenia o naborze wniosków o dofinansowanie w ramach danego konkursu 2. Podanie do publicznej wiadomości informacji o możliwości składania wniosków o przyznanie pomocy 3. Wyznaczenie terminu na składanie wniosków, nie krótszego jak 14 dni od dnia ogłoszenia naboru 	<ul style="list-style-type: none"> • Internet • Tablice ogłoszeniowe • Prasa 	Pracownik Biura LGD
3	Przyjmowanie wniosków przez Biuro LGD	<ol style="list-style-type: none"> 1. Dyżury doradców pomagających przy wypełnianiu wniosków 2. Rejestracja wniosków 	<ul style="list-style-type: none"> • Instrukcja postępowania z wnioskiem • Lista potwierdzająca wydawanie i zwrot wniosków 	Kierownik Biura LGD Eksperti zewnętrznego
4	Ocena i wybór wniosków o dofinansowanie w ramach ogłoszonego	<ol style="list-style-type: none"> 1. Umożliwienie członkom organu decyzyjnego zapoznania się z wnioskami podlegającymi 2. ocenie, materiałami i dokumentami 	<ul style="list-style-type: none"> • Internet • Tablice ogłoszeniowe • Karta oceny 	Członkowie Rady Prezes Zarządu LGD

	konkursu	3. Uzgodnienie miejsca, terminu, porządku obrad 4. Poinformowanie członków Rady o terminie, miejscu posiedzenia i porządku obrad na 5. 14 dni przed posiedzeniem (pisemnie) 6. Podanie do publicznej wiadomości informacji o posiedzeniu Rady 7. Posiedzenie Rady, w tym: <ul style="list-style-type: none"> • Ocena zgodności projektów z LSR • Ocena zgodności projektów według kryteriów centralnych • Ocena punktowa według lokalnych kryteriów wyboru 	zgodności operacji z LSR wraz z instrukcją <ul style="list-style-type: none"> • Karta oceny wg lokalnych kryteriów wraz z instrukcją 	
--	----------	---	---	--

Procedura oceny zgodności operacji z Lokalną Strategią Rozwoju

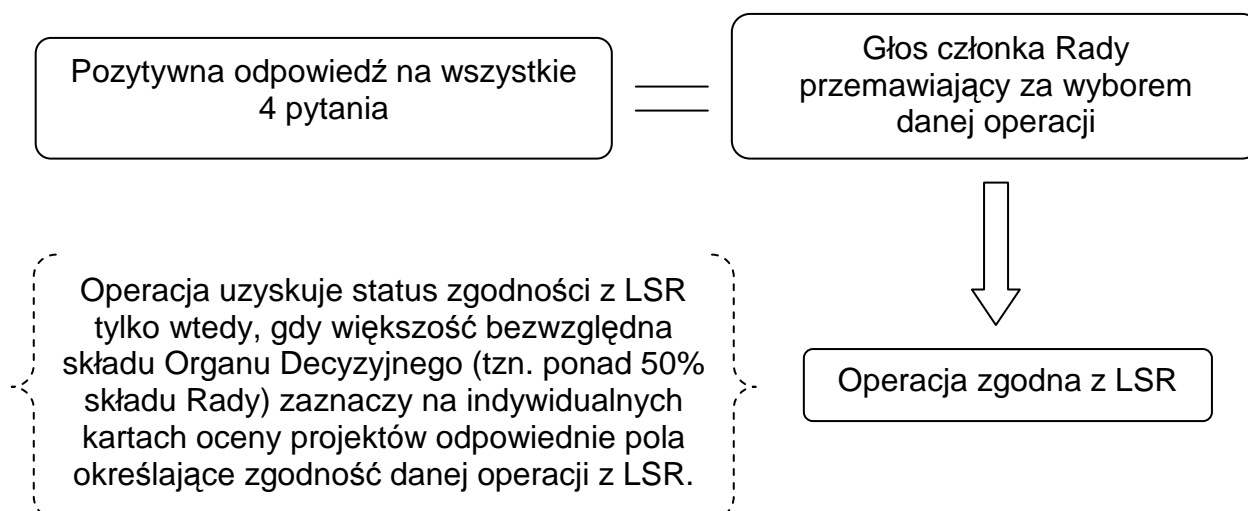
Odwołując się do zapisów ujętych w Programie Rozwoju Obszarów Wiejskich wnioski o dofinansowanie, kwalifikujące się do udzielenia pomocy w ramach osi 4 LEADER, a więc we wszystkich możliwych w ramach tej osi działaniach, mogą dotyczyć tylko i wyłącznie projektów zgodnych z LSR, przyjętą przez LGD Szlak Tatarski i zatwierdzoną wcześniej do dofinansowania przez Samorząd Województwa Podlaskiego. Zgodność danego projektu ze Strategią stanowi podstawowy i jednocześnie niezmiennie kryterium warunkujące dalszą ocenę wniosku o dofinansowanie projektu przez Radę LGD Szlak Tatarski w oparciu o lokalne kryteria wyboru.

Biorąc pod uwagę strukturę Lokalnej Strategii Rozwoju określoną przez IZ (zakładającą sformułowanie celów ogólnych, szczegółowych oraz przedsięwzięć) najwłaściwszą metodą oceny zgodności danego projektu z LSR będzie zbadanie przez członków Organu Decyzyjnego (Rady) czy proponowana operacja nawiązuje (jest zgodna/przyczynia się do realizacji) przynajmniej jednego celu ogólnego LSR, przynajmniej jednego celu szczegółowego LSR oraz przynajmniej jednego przedsięwzięcia zapisanego w LSR.

W związku z powyższym **Karta oceny zgodności operacji z LSR** wykorzystywana przez LGD w procesie oceny zgłoszonych projektów zawiera odpowiedzi na następujące pytania:

- Czy operacja przyczynia się do osiągnięcia co najmniej jednego celu ogólnego określonego w LSR ?
- Czy operacja przyczynia się do osiągnięcia co najmniej jednego celu szczegółowego określonego w LSR ?
- Czy operacja odpowiada założonym w LSR przedsięwzięciom?
- Czy operacja jest zgodna z działaniami, na które ogłoszono nabór w ramach danego konkursu?

Schemat procesu oceny zgodności operacji z LSR

W procesie oceny zgodności operacji z LSR Lokalna Grupa Działania Szlak Tatarski wykorzystuje Kartę oceny zgodności operacji z LSR:

Miejsce na pieczętkę	KARTA OCENY ZGODNOŚCI OPERACJI Z LSR
NUMER WNIOSKU:	IMIĘ I NAZWISKO lub NAZWA WNIOSKODAWCY:
NAZWA / TYTUŁ WNIOSKOWANEJ OPERACJI:	
DZIAŁANIE PROW 2007-2013 W RAMACH WDRAŻANIA LSR	☐ Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej ☐ Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw ☐ Odnowa i rozwój wsi ☐ Małe projekty
1. Czy realizacja projektu / operacji przyczyni się do osiągnięcia celów strategicznych LSR?	
☐ CS1: AKTYWIZACJA ZAWODOWA I SPOŁECZNA MIESZKAŃCÓW OBSZARU LGD ☐ CS2: PODNIESIENIE ATRAKCYJNOŚCI TURYSTYCZNEJ OBSZARU LGD	
2. Czy realizacja projektu / operacji przyczyni się do osiągnięcia celów operacyjnych LSR?	
☐ CO1.1. ☐ CO1.2 ☐ CO1.3	☐ CO2.1 ☐ CO2.2 ☐ CO2.3. ☐ CO2.4
3. Czy realizacja projektu / operacji jest zgodna z przedsięwzięciami zaplanowanymi w LSR?	

☐ P1 ☐ P2 ☐ P3 ☐ P4	☐ P5 ☐ P6 ☐ P7 ☐ P8	☐ P9 ☐ P10 ☐ P11 ☐ P12	☐ P13 ☐ P14 ☐ P15 ☐ P16	☐ P17 ☐ P18 ☐ P19 ☐ P20	☐ P21 ☐ P22 ☐ P23 ☐ P24	☐ P25
Czy operacja jest zgodna z działaniami, na które ogłoszono nabór w ramach danego konkursu?						
☐ TAK ☐ NIE						
Uzasadnienie zgodności operacji z LSR:						
Imię i nazwisko członka Rady						
Głosuję za uznaniem/nie uznaniem* operacji za zgodną z LSR (niepotrzebne skreślić)						
Miejsce:		Data:		Czytelny podpis członka Rady:		
Czytelny podpis Przewodniczącego Rady:						
Czytelny podpis Sekretarza Rady:						

Załącznik do Karty oceny zgodności operacji z LSR:

<p align="center">WIZJA</p> <p>Obszar LGD Szlak Tatarski atrakcyjny mieszkańcom, jak i turystom, dzięki aktywnym działaniom lokalnych społeczności przy wykorzystaniu niebywałych w skali kraju i Europy walorów przyrodniczo-kulturowych i przygranicznego położenia</p>	
<p align="center">MISJA</p> <p>LGD Szlak Tatarski inicjuje i realizuje na swoim terenie nowatorskie projekty ukierunkowane na wykorzystanie unikatowych zasobów kulturowych, historycznych i przyrodniczych oraz poprawę jakości życia mieszkańców obszaru LGD</p>	
<p align="center">I CEL STRATEGICZNY (CS1): AKTYWIZACJA ZAWODOWA I SPOŁECZNA MIESZKAŃCÓW OBSZARU LGD</p>	
CELE OPERACYJNE	PRZEDSIĘWZIĘCIA

I CEL OPERACYJNY (CO1.1) Edukacja i rozwój lokalnej społeczności	Opracowanie programów aktywizacji (P1)
	Szkolenia (P2)
	Doradztwo (P3)
	Warsztaty (P4)
II CEL OPERACYJNY (CO1.2) Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości i innowacyjnych postaw mieszkańców	Poprawa warunków funkcjonowania i wsparcie lokalnych przedsiębiorców (P5)
	Rozwijanie i integracja lokalnych środowisk, wspieranie wspólnych inicjatyw rozwojowych (P6)
	Stymulowanie postaw innowacyjnych związanych z umiejętnością kreowania nowych usług, tworzenia nowych produktów oraz zdolnością do ich stałego doskonalenia (P7)
III CEL OPERACYJNY (CO1.3) Poprawa jakości oferty spędzania wolnego czasu	Realizacja programów, akcji, wydarzeń sprzyjających aktywizacji mieszkańców (P8)
	Zwiększanie możliwości organizowania imprez kulturalnych i sportowych (P9)
	Rozwijanie i integracja lokalnych środowisk, wspieranie wspólnych inicjatyw rozwojowych (P10)
II CEL STRATEGICZNY (CS2): PODNIESIENIE ATRAKCYJNOŚCI TURYSTYCZNEJ OBSZARU LGD	
CELE OPERACYJNE	PRZEDSIĘZWIECIA
I CEL OPERACYJNY (CO2.1) Efektywna promocja obszaru LGD przy wykorzystaniu unikatowych zasobów regionu	Kreowanie zintegrowanego, sieciowego produktu turystycznego (P11)
	Organizacja wydarzeń promujących obszar objęty LSR, w tym imprez kulturalnych, sportowych, rekreacyjnych (P12)
	Promocja lokalnych produktów wykorzystujących potencjały regionu (P13)
	Podejmowanie działań promujących obszar w innowacyjny sposób (P14)
II CEL OPERACYJNY (CO2.2) Rozwój turystyki, w tym eko i agroturystyki	Wspieranie procesu tworzenia i rozwoju gospodarstw eko- i agroturystycznych (P15)
	Sieciowanie gospodarstw ekologicznych (P16)
	Poprawa estetyzacji obszarów wiejskich (zagród, terenów zielonych) (P17)
III CEL OPERACYJNY (CO2.3) Ochrona dóbr naturalnych i kulturowych	Inwentaryzacja i społeczna opieka nad pomnikami przyrody i zabytkami (P18)
	Kompleksowa waloryzacja zasobów przyrodniczych i kulturowych (P19)
	Wyznaczenie, dokumentowanie, i urządzanie szlaków turystycznych pieszych, rowerowych, konnych oraz ścieżek tematycznych (P20)
	Opracowanie i wdrożenie programu rewitalizacji walorów historyczno-kulturowych obszaru LGD (P21)
IV CEL OPERACYJNY (CO2.4) Rozwój infrastruktury turystycznej i okołoturystycznej	Rozwój bazy noclegowej (P22)
	Rozwój bazy gastronomicznej, w tworzenie punktów sprzedaży regionalnych produktów kulinarnych (P23)
	Rozwój pozostałej infrastruktury turystycznej (P24)
	Rozwój infrastruktury okołoturystycznej (P25)

INSTRUKCJA WYPEŁNIANIA KARTY:

Pola zaznaczone kolorem zielonym wypełnia biuro LGD przed rozpoczęciem procesu oceny zgodności operacji z LSR.

Pozostałe pola białe wypełnia Członek Rady LGD biorący udział w ocenie zgodności operacji z LSR.

1. Kartę należy wypełnić piórem, cienkopisem lub długopisem
2. Ocena zgodności polega na wpisaniu znaku „x” w wyznaczonym polu ☐ przy każdym celu/przedsięwzięciu, z którym dana operacja jest zgodna. Zgodność Oceniana operacja może być zgodna z LSR z kilkoma celami/przedsięwzięciami (dopuszczalne jest zaznaczenie więcej, niż jednego kwadracików),
3. Operacja zostanie uznana za zgodną z LSR jeżeli będzie zgodna z:
 - a. co najmniej jednym celem strategicznym,
 - b. co najmniej jednym celem operacyjnym,
 - c. co najmniej jednym przedsięwzięciem zapisanym w LSR.
4. Nie wpisanie imienia, nazwiska, miejsca, daty i czytelnego podpisu skutkuje nieważnością karty.

Procedura przeprowadzania głosowania zawarta jest w Regulaminie Rady, stanowiącym Załącznik Nr. 8 do niniejszej LSR.

Procedura oceny operacji w oparciu o centralne kryteria wyboru

Projekty kwalifikujące się do wsparcia w ramach działań osi 4 PROW muszą spełniać kryteria wyboru określone dla tzw. małych projektów i poszczególnych działań osi 3 (Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej, Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw, Odnowa i rozwój wsi) oraz dodatkowe kryteria wyboru określone w LSR, przyjętej przez Lokalną Grupę Działania Szlak Tatarski.

Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej	
Cel	Różnicowanie działalności rolniczej w kierunku podejmowania lub rozwijania przez rolników, domowników i małżonków rolników, działalności nierolniczej lub związanej z rolnictwem, co wpłynie na tworzenie pozarolniczych źródeł dochodów, promocję zatrudnienia poza rolnictwem na obszarach wiejskich.
Zakres działania	Podjęcie lub rozwój działalności w zakresie: <ul style="list-style-type: none">• usług dla gospodarstw rolnych lub leśnictwa;

	<ul style="list-style-type: none"> • usług dla ludności; • sprzedaży hurtowej i detalicznej; • rzemiosła lub rękodzielnictwa; • robót i usług budowlanych oraz instalacyjnych; • usług turystycznych oraz związanych ze sportem, rekreacją i wypoczynkiem; • usług transportowych; • usług komunalnych; • przetwórstwa produktów rolnych lub jadalnych produktów leśnych; • magazynowania lub przechowywania towarów; • wytwarzania produktów energetycznych z biomasy; • rachunkowości, doradztwa lub usług informatycznych; • wynajmowania pokoi w budynku mieszkalnym oraz sprzedaży posiłków domowych • lub świadczenia innych usług związanych z pobytem turystów w gospodarstwie • rolnym. <p>Szczegółowy wykaz rodzajów działalności – Załącznik do Rozporządzenia MRiRW, z dn. 17 października 2007 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.</p>
Warunki przyznania pomocy	<ul style="list-style-type: none"> • operacja jest uzasadniona ekonomicznie; • operacja jest realizowana na obszarze objętym LSR; • operacja spełnia wymagania wynikające z obowiązujących przepisów prawa, które mają zastosowanie do tej operacji; • miejsce zamieszkania beneficjenta znajduje się w miejscowości należącej do: <ul style="list-style-type: none"> ○ gminy wiejskiej, ○ gminy miejsko-wiejskiej, z wyłączeniem miast liczących powyżej 5 tys. mieszkańców, ○ gminy miejskiej, z wyłączeniem miejscowości liczących powyżej 5 tys. mieszkańców; • inwestycje związane z budową, remontem, wyposażeniem, zagospodarowaniem nieruchomości objętych operacją, dotyczą nieruchomości położonych w miejscowościach, o których mowa w pkt 3; • operacja wiąże się z możliwością zatrudnienia w ramach podjętej albo rozwijanej działalności nierolniczej; • gospodarstwo rolne, którego posiadaczem jest rolnik (beneficjent) było objęte, w roku poprzedzającym rok złożenia wniosku, płatnościami bezpośrednimi

Definicja beneficjenta	Osoba fizyczna, członek gospodarstwa domowego w gospodarstwie rolnym, która jest ubezpieczona na podstawie ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników, jako rolnik, który uzyskał w drodze decyzji dopłaty bezpośrednie lub domownik lub małżonek rolnika. Wnioskodawca ma miejsce zamieszkania albo siedzibę na obszarze objętym LSR lub realizując operacje na obszarze objętym LSR.
Forma i wysokość pomocy	Pomoc ma formę zwrotu części kosztów kwalifikowalnych operacji. Maksymalna wysokość pomocy udzielonej jednemu beneficjentowi w gospodarstwie rolnym, w okresie realizacji Programu, nie może przekroczyć 100 tys. zł.
Poziom pomocy	Poziom pomocy finansowej w ramach PROW 2007-2013 wynosi maksymalnie 50% kosztów kwalifikowalnych operacji.
Koszty kwalifikowalne	<ul style="list-style-type: none"> • Koszty budowy, przebudowy, remontu połączonego z modernizacją niemieszkalnych obiektów budowlanych wraz z zakupem instalacji technicznej, koszty rozbiórki i utylizacji materiałów szkodliwych pochodzących z rozbiórki; • Koszty nadbudowy, przebudowy, remontu połączonego z modernizacją istniejących budynków mieszkalnych wraz z zakupem instalacji technicznej, koszty rozbiórki i utylizacji materiałów szkodliwych pochodzących z rozbiórki; • Zagospodarowania terenu; • Zakupu maszyn, urządzeń, narzędzi, wyposażenia i sprzętu; • Koszty zakupu sprzętu komputerowego i oprogramowania służącego wsparciu podejmowanej i rozwijanej działalności nierolniczej; • Koszty zakupu środków transportu, z wyłączeniem zakupu samochodów osobowych przeznaczonych do przewozu mniej niż 8 osób wraz z kierowcą; • Koszty rat tytułem wykonania umowy leasingu, nieprzekraczające ceny netto nabycia rzeczy (o których mowa w pkt 4-6), jeżeli przeniesienie własności tych rzeczy na beneficjenta nastąpi w okresie realizacji operacji, lecz nie później niż do dnia złożenia wniosku o płatność ostateczną. • Koszty ogólne – bezpośrednio związane z przygotowaniem i realizacją operacji, w wysokości nie przekraczającej 10% pozostałych kosztów kwalifikowalnych: <ul style="list-style-type: none"> ○ Przygotowanie dokumentacji technicznej operacji, w szczególności: ○ Kosztorysów, ○ Projektów architektonicznych lub budowlanych, ○ Ocen lub raportów oddziaływania na środowisko, ○ Dokumentacji geologicznej, hydrologicznej, ○ Wypisów i wyrysów z katastrów nieruchomości,

	<ul style="list-style-type: none"> o Projektów technologicznych, o Opłat za patenty lub licencje, o Sprawowania nadzoru inwestorskiego lub autorskiego oraz koszty związane z kierowaniem robotami budowlanymi.
Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw	
Cel	Wzrost konkurencyjności gospodarczej obszarów wiejskich, rozwój przedsiębiorczości i rynku pracy, a w konsekwencji wzrost zatrudnienia na obszarach wiejskich.
Zakres działania	<p>Pomocy udziela się podmiotom z tytułu inwestycji związanych z tworzeniem lub rozwojem mikroprzedsiębiorstw, działających w zakresie: usług dla gospodarstw rolnych lub leśnictwa;</p> <ul style="list-style-type: none"> • usług dla ludności; • sprzedaży hurtowej i detalicznej; • rzemiosła lub rękodzielnictwa; • robót i usług budowlanych oraz instalacyjnych; • usług turystycznych oraz związanych ze sportem, rekreacją i wypoczynkiem; • usług transportowych; • usług komunalnych; • przetwórstwa produktów rolnych lub jadalnych produktów leśnych; • magazynowania lub przechowywania towarów; • wytwarzania produktów energetycznych z biomasy; • rachunkowości, doradztwa lub usług informatycznych.
Warunki przyznania pomocy	<ul style="list-style-type: none"> • operacja jest uzasadniona pod względem ekonomicznym; • operacja spełnia wymagania wynikające z obowiązujących przepisów prawa, które mają zastosowanie do tej operacji; • operacja nie jest finansowana z udziałem innych środków publicznych; • siedziba lub oddział lub miejsce zamieszkania przedsiębiorcy oraz, w przypadku operacji związanych z nieruchomością, miejsce położenia nieruchomości, znajdują się w miejscowości należącej do: <ul style="list-style-type: none"> o gminy wiejskiej o gminy miejsko-wiejskiej, z wyłączeniem miast liczących powyżej 5 tys. mieszkańców, o gminy miejskiej, z wyłączeniem miejscowości liczących powyżej 5 tys. mieszkańców, • w przypadku podmiotów innych niż grupy producentów rolnych,

	<p>wstępnie uznane grupy producentów owoców i warzyw, uznane organizacje producentów owoców i warzyw oraz podmioty świadczące usługi dla gospodarstw rolnych lub leśnictwa, na obszarach wiejskich zgodnie z najszerszą definicją, tj. miejscowości należącej do:</p> <ul style="list-style-type: none"> o gminy wiejskiej, o gminy miejsko-wiejskiej, z wyłączeniem miast liczących powyżej 20 tys. mieszkańców, o gminy miejskiej, z wyłączeniem miejscowości liczących powyżej 5 tys. mieszkańców, <ul style="list-style-type: none"> • w przypadku grup producentów rolnych, wstępnie uznanych grup producentów owoców i warzyw, uznanych organizacji producentów owoców i warzyw oraz podmiotów świadczących usługi dla gospodarstw rolnych lub leśnictwa, biznesplan przewiduje utworzenie co najmniej 1 miejsca pracy, co uzasadnione jest zakresem rzeczowym operacji; w okresie ostatnich 2 lat wnioskodawca nie uzyskał pomocy w ramach PO Kapitał Ludzki 2007-2013, działanie „Wsparcie oraz promocja przedsiębiorczości i samozatrudnienie”.
Definicja beneficjenta	<ul style="list-style-type: none"> • Osoba fizyczna lub osoba prawna, lub jednostka organizacyjna nie posiadająca osobowości prawnej, która prowadzi (podejmuje) działalność gospodarczą jako mikroprzedsiębiorstwo, zatrudniające przez co najmniej 2 ostatnie lata obrotowe poniżej 10 osób, osiąga roczny obrót netto ze sprzedaży towarów, wyrobów i usług oraz operacji finansowych nieprzekraczający równowartości w złotych 2 mln euro. <p>Wnioskodawca ma miejsce zamieszkania albo siedzibę na obszarze objętym LSR lub realizują operacje na obszarze objętym LSR.</p>
Forma i wysokość pomocy	<ul style="list-style-type: none"> • Zwrot części kosztów kwalifikowalnych operacji – maksymalnie 50% kosztów kwalifikowalnych operacji. • Wysokość pomocy przyznanej na realizację operacji nie może przekroczyć: <ul style="list-style-type: none"> o 100 000 zł – jeśli biznesplan przewiduje utworzenie od 1 do 2 miejsc pracy w przeliczeniu na pełne etaty średnioroczne), co uzasadnione jest zakresem rzeczowym operacji; o 200 000 zł (51 232,1 euro) – jeśli biznesplan przewiduje utworzenie powyżej 2 i mniej niż 5 miejsc pracy (w przeliczeniu na pełne etaty średnioroczne), co uzasadnione jest zakresem rzeczowym operacji; o 300 000 zł (76 848,2 euro) – jeśli biznesplan przewiduje utworzenie co najmniej 5 miejsc pracy (w przeliczeniu na pełne etaty średnioroczne), co uzasadnione jest zakresem rzeczowym operacji. • Maksymalna wysokość pomocy udzielonej jednemu beneficjentowi, w okresie realizacji Programu, nie może przekroczyć 300 000 zł; • W przypadku przetwórstwa produktów rolnych (objętych

	załącznikiem nr 1 do Traktatu Wspólnot Europejskich) lub jadalnych produktów leśnych, maksymalna wysokość pomocy udzielonej jednemu beneficjentowi, w okresie realizacji Programu, wynosi 100 000 zł.
Poziom pomocy	Poziom pomocy finansowej w ramach PROW 2007-2013 wynosi maksymalnie 50% kosztów kwalifikowalnych operacji.
Koszty kwalifikowalne	Analogicznie jak w działaniu „Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej”
Odnowa i rozwój wsi	
Cel	Działanie będzie wpływać na poprawę jakości życia na obszarach wiejskich przez zaspokojenie potrzeb społecznych i kulturalnych mieszkańców wsi oraz promowanie obszarów wiejskich. Umożliwi rozwój tożsamości społeczności wiejskiej, zachowanie dziedzictwa kulturowego i specyfiki obszarów wiejskich oraz wpłynie na wzrost atrakcyjności turystycznej i inwestycyjnej obszarów wiejskich.
Zakres działania	<p>Inwestycje w zakresie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • budowy, przebudowy, remontu lub wyposażenia obiektów: <ul style="list-style-type: none"> ○ pełniących funkcje publiczne, społeczno-kulturalne, rekreacyjne i sportowe; ○ służących promocji obszarów wiejskich, w tym propagowaniu i zachowaniu dziedzictwa historycznego, tradycji, sztuki oraz kultury, • kształtowania obszaru przestrzeni publicznej, tj. odnawianie, budowa placów parkingowych, chodników, oświetlenia ulicznego, urządzenie i porządkowanie terenów zielonych, parków, innych miejsc wypoczynku, zagospodarowanie zbiorników i cieków wodnych w celu wykorzystania ich do rekreacji lub poprawy estetyki miejscowości); • budowy, remontu lub przebudowy infrastruktury związanej z rozwojem funkcji turystycznych, sportowych lub społeczno-kulturalnych; • zakupu, odnawiania, rewitalizacji obiektów charakterystycznych dla danego regionu lub tradycji budownictwa wiejskiego, w tym budynków będących zabytkami, obiektami sakralnymi, obiektami małej architektury użytkowanych (adaptowanych) na cele publiczne; • odnawiania, eksponowania lub konserwacji lokalnych pomników historycznych, budynków będących zabytkami, miejsc pamięci; • kultywowania tradycji społeczności lokalnej oraz tradycyjnych zawodów.
Warunki przyznania	<ul style="list-style-type: none"> • projekt jest realizowany w miejscowości należącej do: <ul style="list-style-type: none"> ○ gminy wiejskiej,

pomocy	<ul style="list-style-type: none"> ○ gminy miejsko-wiejskiej, z wyłączeniem miast liczących powyżej 5 tys. mieszkańców, ○ gminy miejskiej, z wyłączeniem miejscowości liczących powyżej 5 tys. • projekt wpisuje się w zakres Planu Odnowy Miejscowości; • projekt nie ma charakteru komercyjnego; • w przypadku, gdy projekt realizowany będzie na nieruchomości nie należącej do beneficjenta, beneficjent posiada prawo do dysponowania tą nieruchomością na cele określone w projekcie przez okres 7 lat po realizacji projektu; • organizacja pozarządowa działa w obszarze zbieżnym z celami działania „Odnowa i rozwój wsi” w szczególności na rzecz aktywizacji ludności, rozwoju oraz zachowania dziedzictwa kulturowego lub przyrodniczego; • projekt składany przez instytucję kultury, dla której organizatorem jest jednostka samorządu terytorialnego został zaakceptowany przez tę jednostkę.
Definicja beneficjenta	<ul style="list-style-type: none"> • Osoba prawna: gmina, instytucja kultury, dla której organizatorem jest jednostka samorządu terytorialnego, • Kościół lub inny związek wyznaniowy, • Organizacja pozarządowa mająca status organizacji pożytku publicznego (w rozumieniu ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie). <p>Wnioskodawca ma miejsce zamieszkania albo siedzibę na obszarze objętym LSR lub realizując operacje na obszarze objętym LSR.</p>
Forma i wysokość pomocy	<ul style="list-style-type: none"> • Pomoc finansowa ma formę refundacji części kosztów kwalifikowalnych projektu. • Maksymalna wysokość pomocy na realizację projektów w jednej miejscowości wynosi 500 000 zł w okresie realizacji Programu; • Pomoc może być przyznana na maksymalnie 3 operacje w każdej gminie; • Wielkość pomocy przyznanej na realizację jednego projektu nie może być niższa, niż 25 000 zł.
Poziom pomocy	<ul style="list-style-type: none"> • pomoc finansowa ma formę refundacji części kosztów kwalifikowalnych projektu. • poziom pomocy finansowej wynosi maksymalnie 75% kosztów kwalifikowanych projektu (refundacja składająca się ze środków krajowych i z EFRROW); • wymagany krajowy wkład środków publicznych, w wysokości co najmniej 25% kosztów kwalifikowalnych projektu, pochodzi ze środków własnych beneficjenta.
Koszty kwalifikowalne	<p>Szczegółowy zakres kosztów kwalifikowanych określa Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 14 lutego 2008 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznania pomocy finansowej w ramach działania „Odnowa i rozwój wsi”</p>

	objętego PROW na lata 2007-2013
„Małe projekty”	
Cel	Aktywizacja lokalnej ludności zamieszkującej obszary wiejskie
Zakres działania	<ul style="list-style-type: none"> • przewidują przyznawanie pomocy na operacje działań osi 3 („Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej”, „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw” i „Odnowa i rozwój wsi”) • przewidują przyznawanie pomocy na operacje, które nie kwalifikują się do przyznania pomocy w ramach działań osi 3, ale przyczyniają się do osiągnięcia celów osi 3, tj.: <ul style="list-style-type: none"> ○ podnoszenie świadomości społeczności lokalnej, w tym przez organizację szkoleń i innych przedsięwzięć o charakterze edukacyjnym i warsztatowym dla podmiotów z obszaru objętego LSR, innych niż realizowane w ramach działania: szkolenia zawodowe dla osób zatrudnionych w rolnictwie i leśnictwie; ○ podnoszenie jakości życia społeczności lokalnej na obszarze objętym LSR, w tym przez: udostępnianie urządzeń i sprzętu komputerowego, w tym urządzeń i sprzętu umożliwiającego dostęp do Internetu, ○ organizację imprez kulturalnych, rekreacyjnych lub sportowych; ○ rozwijanie aktywności społeczności lokalnej, w tym przez: ○ promocję lokalnej twórczości kulturalnej z wykorzystaniem lokalnego dziedzictwa, w tym kulturowego, historycznego lub przyrodniczego, ○ kultywowanie miejscowych tradycji, obrzędów i zwyczajów, ○ kultywowanie języka regionalnego i gwary, ○ kultywowanie tradycyjnych zawodów i rzemiosła; ○ rozwijanie turystyki lub rekreacji na obszarze objętym LSR, w tym przez: ○ utworzenie lub zmodernizowanie bazy informacji turystycznej oraz stron internetowych, przygotowanie i wydanie folderów oraz innych publikacji informacyjnych dotyczących obszaru objętego LSR, ○ budowę, odbudowę lub oznakowanie małej infrastruktury turystycznej, w szczególności punktów widokowych, miejsc wypoczynkowych lub biwakowych, tras narciarstwa biegowego lub zjazdowego, szlaków wodnych, szlaków rowerowych, szlaków konnych, ścieżek spacerowych lub dydaktycznych; ○ zachowanie, odtworzenie, zabezpieczenie lub oznakowanie cennego, lokalnego dziedzictwa krajobrazowego i przyrodniczego, w szczególności obszarów objętych poszczególnymi formami ochrony przyrody, w tym obszarów Natura 2000;

	<ul style="list-style-type: none"> o zachowanie lokalnego dziedzictwa kulturowego i historycznego, w tym przez: odbudowę albo odnowienie lub oznakowanie budowli lub obiektów małej architektury wpisanych do rejestru zabytków lub objętych wojewódzką ewidencją zabytków, o odnowienie dachów lub elewacji zewnętrznych budynków wpisanych do rejestru zabytków lub objętych wojewódzką ewidencją zabytków, o remont lub wyposażenie muzeów, o remont lub wyposażenie świetlic wiejskich; o inicjowanie powstawania, przetwarzania lub wprowadzania na rynek produktów i usług opartych na lokalnych zasobach, tradycyjnych sektorach gospodarki lub lokalnym dziedzictwie, w tym kulturowym, historycznym lub przyrodniczym, albo podnoszenie jakości takich produktów; o wykorzystanie energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych w celu poprawienia warunków prowadzenia działalności kulturalnej lub gospodarczej, w tym rolniczej. o będzie realizowany w zakresie określonym w załączniku nr 1 do rozporządzenia, a jego całkowity planowany koszt wynosi co najmniej 4,5 tys. złotych, lecz nie więcej niż 100 tys. złotych; o nie będzie finansowany z udziałem innych środków publicznych, z wyłączeniem przypadku współfinansowania: z Funduszu Kościelnego lub ze środków własnych jednostek samorządu terytorialnego.
Warunki przyznania pomocy	<ul style="list-style-type: none"> • projekt będzie realizowany w nie więcej niż dwóch etapach, jego zakończenie i złożenie wniosku o płatność ostateczną będącą refundacją kosztów kwalifikowanych wypłacaną po zrealizowaniu całego małego projektu nastąpi w terminie 2 lat od dnia zawarcia umowy, na podstawie której jest przyznawana pomoc na małe projekty, lecz nie później niż do dnia 30 czerwca 2015 r., przy czym płatność ostateczna będzie obejmować nie mniej niż 25% łącznej planowanej kwoty pomocy.
Definicja beneficjenta	<ul style="list-style-type: none"> • w przypadku działań osi 3 podmioty, którym może być przyznana pomoc w ramach tych działań (PROW 2007-2013) mające miejsce zamieszkania albo siedzibę lub oddział na obszarze objętym lokalną strategią rozwoju, • w przypadku operacji z zakresu działania „Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej” również podmioty mające miejsce zamieszkania w mieście położonym na obszarze gminy miejsko – wiejskiej, liczącym ponad 5 tys. mieszkańców, ale nie więcej niż 20 tys. mieszkańców; • osoby fizyczne, które: są obywatelami państwa członkowskiego UE, są pełnoletnie, są zameldowane na pobyt stały na obszarze objętym LSR lub prowadzą działalność gospodarczą na tym obszarze, • osoby prawne albo jednostki organizacyjne nieposiadające

	<p>osobowość prawną, którym ustawy przyznają zdolność prawną: działającym na podstawie przepisów o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, o stosunku Państwa do innych kościołów i związków wyznaniowych oraz o gwarancjach wolności sumienia i wyznania, które posiadają siedzibę na obszarze objętym LSR lub prowadzą działalność na tym obszarze, lub utworzonym na podstawie przepisów ustaw, w tym fundacjom albo stowarzyszeniom, które posiadają siedzibę na obszarze objętym LSR lub prowadzą działalność na tym obszarze.</p>
<p>Forma i wysokość pomocy</p>	<p>Pomoc na małe projekty jest przyznawana:</p> <ul style="list-style-type: none"> • podmiotowi, jeżeli został mu nadany numer identyfikacyjny w trybie przepisów o krajowym systemie ewidencji producentów, ewidencji gospodarstw rolnych oraz ewidencji wniosków o przyznanie płatności; • jeżeli zostały spełnione warunki określone w rozporządzeniu oraz przepisach odrębnych, których regulacje dotyczą realizacji małego projektu; • do wysokości limitu dostępnych środków, który jest określony w informacji o możliwości składania wniosków o przyznanie pomocy na małe projekty za pośrednictwem lokalnej grupy działania wybranej do realizacji LSR. <p>Pomoc na małe projekty przyznaje się w formie refundacji części kosztów niezbędnych do realizacji małego projektu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • określonych w załączniku nr 2 do rozporządzenia MRiRW w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju” objętego PROW na lata 2007 – 2013, w tym kosztów ogólnych, które są bezpośrednio związane z przygotowaniem i realizacją małego projektu, • poniesionych od dnia, w którym została zawarta umowa, na podstawie której jest przyznawana pomoc na małe projekty, • w formie rozliczenia pieniężnego, a w przypadku transakcji, której wartość, bez względu na liczbę wynikających z niej płatności, przekracza 1 tys. złotych – w formie rozliczenia bezgotówkowego przeprowadzonego poleceniem przelewu. • Do kosztów kwalifikowalnych małych projektów stanowiących koszty ogólne zalicza się koszty określone w załączniku nr 2 do rozporządzenia w pkt 1 w wysokości nie przekraczającej 10 % pozostałych kosztów kwalifikowalnych małych projektów. <p>Wysokość pomocy w ramach „małych projektów”</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pomoc na małe projekty przyznaje się i wypłaca do wysokości limitu, który w okresie realizacji PROW na lata 2007 – 2013, wynosi 100 tys. złotych na jednego beneficjenta, przy czym wysokość pomocy przyznanej na realizację jednego małego projektu nie może być wyższa niż 25 tys. złotych.

	<ul style="list-style-type: none"> • Przy ustalaniu limitu, uwzględnia się sumę kwot pomocy wypłaconej na zrealizowane małe projekty i kwot pomocy przyznanej na małe projekty, których realizacja nie została jeszcze zakończona.
Poziom pomocy	<ul style="list-style-type: none"> • pomoc finansowa ma formę refundacji części kosztów kwalifikowalnych projektu. • refundacji podlega nie więcej niż 70% kosztów kwalifikowalnych małych projektów poniesionych przez beneficjenta.
Koszty kwalifikowalne	<ul style="list-style-type: none"> • ogólne: przygotowania dokumentacji technicznej małego projektu, obejmujące koszty kosztorysów, projektów architektonicznych lub budowlanych, dokumentacji geologicznej lub hydrologicznej, wypisów lub wyrysów z katastru nieruchomości, • opłat za patenty lub licencje, • badań lub analiz, • sprawowania nadzoru autorskiego lub inwestorskiego; • robót budowlanych; • wynagrodzenia za świadczenie usług, w tym usług prawnych lub księgowych; • podłączenia do Internetu; • opracowania, druku lub powielenia oraz dystrybucji materiałów informacyjnych lub szkoleniowych, w tym audiowizualnych, dotyczących małego projektu, zakupu lub wynajęcia powierzchni reklamowych, zakupu czasu antenowego oraz zamieszczenia materiałów prasowych w prasie; • najmu sal lub innych powierzchni lub dzierżawy gruntu; • zakupu materiałów lub przedmiotów, w tym materiału siewnego lub nasadzeniowego roślin wieloletnich; • zakupu, najmu lub dzierżawy oraz montażu maszyn, urządzeń, narzędzi, wyposażenia, sprzętu lub oprogramowania, z wyłączeniem środków transportu, przy czym koszt zakupu podlega refundacji jedynie w przypadku gdy koszt najmu albo dzierżawy przekraczałby koszt zakupu; • organizacji i przeprowadzenia wydarzeń promocyjnych, kulturalnych, rekreacyjnych lub sportowych; • wytyczenia lub oznakowania szlaków turystycznych, ścieżek dydaktycznych lub przyrodniczych, w tym pomników przyrody, obiektów małej infrastruktury turystycznej, obiektów historycznych, przyrodniczych, kulturowych lub sakralnych; • utworzenia lub aktualizacji baz danych, w tym bazy informacji turystycznej; • tworzenia stron internetowych; • upominków lub nagród do łącznej wysokości 5% pozostałych kosztów podlegających refundacji w ramach realizacji małych projektów; • wynagrodzenia lub pobytu osób prowadzących szkolenia;

	<ul style="list-style-type: none"> • podróży lub wyżywienia uczestników szkoleń; • noclegu uczestników szkoleń – w przypadku szkoleń trwających co najmniej dwa dni; • tłumaczeń, jeżeli osoby prowadzące szkolenia nie posługują się językiem polskim. <p>Do kosztów kwalifikowalnych małych projektów zalicza się także:</p> <ul style="list-style-type: none"> • podatek od towarów i usług (VAT), • wartość pracy oraz usług świadczonych nieodpłatnie, stanowiącą iloczyn liczby przepracowanych godzin oraz ilorazu przeciętnego wynagrodzenia w gospodarce narodowej w roku poprzedzającym rok, w którym złożono wniosek o przyznanie pomocy na małe projekty, i liczby 168, lecz nie więcej niż 10 % całkowitych kosztów kwalifikowalnych małych projektów pomniejszonych o wysokość kosztów ogólnych. • W przypadku przyznania pomocy do kosztów kwalifikowalnych małych projektów zalicza się również koszty, poniesione przez wnioskodawcę przed dniem zawarcia umowy, na podstawie której jest przyznawana pomoc na małe projekty, lecz nie wcześniej niż w dniu, w którym został złożony wniosek o przyznanie pomocy na małe projekty, a w przypadku kosztów stanowiących koszty ogólne – nie wcześniej niż w dniu 1 stycznia 2007 r. • Jeżeli mały projekt dotyczący inwestycji jest realizowany także poza obszarem objętym LSR, koszty poniesione poza tym obszarem nie są kosztami kwalifikowalnymi małych projektów.
--	--

W procesie oceny zgodności operacji z kryteriami centralnymi Lokalna Grupa Działania Szlak Tatarski wykorzystuje Kartę oceny zgodności operacji kryteriami centralnymi:

Miejsce na pieczęć	KARTA OCENY ZGODNOŚCI OPERACJI Z KRYTERIAMI CENTRALNYMI
NUMER WNIOSKU:	IMIĘ I NAZWISKO lub NAZWA WNIOSKODAWCY:
NAZWA / TYTUŁ WNIOSKOWANEJ OPERACJI:	
DZIAŁANIE PROW 2007-2013 W RAMACH WDRAŻANIA LSR	☐ Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej ☐ Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw ☐ Odnowa i rozwój wsi ☐ Małe projekty

1. Czy realizacja operacji przyczyni się do osiągnięcia celu działania PROW?		
☐ TAK ☐ NIE		
2. Czy realizacja operacji mieści się w zakresie działania PROW?		
☐ TAK ☐ NIE		
3. Czy realizacja operacji spełnia warunki przyznania pomocy w ramach działania PROW?		
☐ TAK ☐ NIE		
4. Czy wnioskodawca mieści się w definicji beneficjenta działania PROW?		
☐ TAK ☐ NIE		
5. Czy wysokość i poziom wnioskowanej pomocy jest zgodna z wymogami PROW w zakresie działania?		
☐ TAK ☐ NIE		
6. Czy wszystkie wydatki w ramach wnioskowanej pomocy stanowią koszty kwalifikowalne?		
☐ TAK ☐ NIE		
Uzasadnienie zgodności operacji z kryteriami centralnymi:		
Imię i nazwisko członka Rady		
Głosuję za uznaniem/nie uznaniem* operacji za zgodną z kryteriami centralnymi (niepotrzebne skreślić)		
Miejsce:	Data:	Czytelny podpis członka Rady:
Czytelny podpis Przewodniczącego Rady:		

Czytelny podpis Sekretarza Rady:

INSTRUKCJA WYPEŁNIANIA KARTY:

Pola zaznaczone kolorem zielonym wypełnia biuro LGD przed rozpoczęciem procesu oceny zgodności operacji z kryteriami centralnymi.

Pozostałe pola białe wypełnia Członek Rady LGD biorący udział w ocenie zgodności operacji z kryteriami centralnymi.

1. Kartę należy wypełnić piórem, cienkopisem lub długopisem
2. Ocena polega na wyborze przy każdym pytaniu odpowiedzi „TAK” lub „NIE” poprzez wpisanie znaku „x” w wyznaczonym polu ☐.
- a. Operacja zostanie uznana za zgodną z kryteriami centralnymi jeżeli w każdym z 6 pytań oceniający wybierze odpowiedź „TAK”.
3. Nie wpisanie imienia, nazwiska, miejsca, daty i czytelnego podpisu skutkuje nieważnością karty

Operacje, które pomyślnie przejdą procedurę oceny zgodności z LSR i kryteriami centralnymi w kolejnym etapie podlegają ocenie według lokalnych kryteriów wyboru.

Procedura oceny operacji w oparciu o lokalne kryteria wyboru

Istotą inicjatywy Leader jest oddolne podejście do opracowania i wdrażania LSR. Możliwość swobodnego kształtowania przez LGD priorytetów w finansowaniu rozwoju lokalnego w procesie wyboru projektów stanowi o dużej atrakcyjności dla wszystkich potencjalnych beneficjentów z terenu 5 gmin tworzących LGD Szlak Tatarski.

Zaproponowane w niniejszej Strategii lokalne kryteria wyboru stanowią próbę odzwierciedlenia przyjętej przez LGD Szlak Tatarski polityki rozwoju, zmierzającej do osiągnięcia długofalowych celów rozwojowych dla obszaru działania grupy. Określone priorytety są adekwatne do przeprowadzonej analizy SWOT i wynikających z niej wniosków, przez co realizowane projekty spełniające kryteria lokalne wspierają rozwój silnych stron obszaru, wykorzystują szanse, niwelują słabości, i zapobiegają zagrożeniom.

Ze względu na zróżnicowany charakter operacji, które będą rozpatrywane i oceniane przez Organ Decyzyjny (Radę) Lokalna Grupa Działania Szlak Tatarski zbudowała 4 odmienne zestawy kryteriów do różnych operacji:

- Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej,
- Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw,
- Odnowa i rozwój wsi,
- Tzw. małe projekty.

W procesie oceny operacji według lokalnych kryteriów wyboru członkowie Organu Decyzyjnego indywidualnie dokonują oceny na imiennych kartach oceny

operacji wg. lokalnych kryteriów wyboru. Każda karta oceny operacji wg lokalnych kryteriów zawiera ocenę punktową według lokalnych kryteriów oraz uzasadnienie oceny sporządzone przez członka Rady oceniającego dany wniosek.

Poniżej przedstawiono pierwszy ranking propozycji lokalnych kryteriów wyboru wypracowany podczas warsztatów konsultacyjnych w pięciu gminach tworzących LGD Szlak Tatarski.

Lokalne kryteria wyboru operacji dla działania „Odnowa i rozwój wsi”

Miejsce na pieczęć		KARTA OCENY ZGODNOŚCI OPERACJI Z KRYTERIAMI LOKALNYMI	
NUMER WNIOSKU:		IMIĘ i NAZWISKO lub NAZWA WNIOSKODAWCY:	
NAZWA / TYTUŁ WNIOSKOWANEJ OPERACJI:			
DZIAŁANIE PROW 2007-2013 W RAMACH WDRAŻANIA LSR		☐ Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej ☐ Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw ☐ Odnowa i rozwój wsi ☐ Małe projekty	
Działanie	Lokalne Kryteria Wyboru		Punkty
ODNOWA I ROZWÓJ WSI	Zasoby, doświadczenie i kwalifikacje wnioskodawcy dające gwarancję realizacji operacji zgodnie z planem i możliwość osiągnięcia zakładanych efektów (0-10 pkt.)		
	Wnioskowana kwota pomocy wynosi: <ul style="list-style-type: none"> • mniej niż 100 tys. zł (10 pkt.) • od 100 tys. zł do 250 tys. zł (7 pkt.) • powyżej 250 tys. zł (0 pkt.) 		
	Korzyści lub oddziaływanie operacji dotyczy: <ul style="list-style-type: none"> • 5 gmin objętych LSR (10 pkt.) • od 3 do 4 gmin objętych LSR (7 pkt.) • co najmniej 2 miejscowości, lecz nie więcej niż 1 gminy (3 pkt.) • 1 miejscowości (0 pkt.) 		
	Operacja jest realizowana wspólnymi siłami mieszkańców i instytucji życia lokalnego – samorządów, przedsiębiorców i organizacji społecznych. Zakłada współdziałanie: <ul style="list-style-type: none"> • więcej niż 5 innych podmiotów (10 pkt.) • od 3 do 5 podmiotów (7 pkt.) • od 1 do 2 podmiotów (3 pkt.) • bez udziału innych podmiotów (0 pkt.) 		
	Wkład własny beneficjentów w wysokości: <ul style="list-style-type: none"> • powyżej 55% (10 pkt.) • od 45% do 55% (7 pkt.) • od 30% do 44% (5 pkt.) 		

	• poniżej 30% (0 pkt.)										
	Operacja ma jasno określony cel, dobrze zaplanowane działania, mierzalne rezultaty i rozsądne koszty realizacji (0-10 pkt.)										
	Operacja jest komplementarna w stosunku do innych operacji zrealizowanych na obszarze wdrażania LSR (0 – 10 pkt.)										
	Operacja umiejętnie i w sposób przemyślany angażuje zasoby lokalne - naturalne, społeczne, ludzkie i finansowe (0-10 pkt.)										
	SUMA PUNKTÓW										
	Uzasadnienie:										
<table border="1"> <tr> <td>Miejsce:</td> <td>Data:</td> <td>Czytelny podpis członka Rady:</td> </tr> <tr> <td colspan="3">Czytelny podpis Przewodniczącego Rady:</td> </tr> <tr> <td colspan="3">Czytelny podpis Sekretarza Rady:</td> </tr> </table>			Miejsce:	Data:	Czytelny podpis członka Rady:	Czytelny podpis Przewodniczącego Rady:			Czytelny podpis Sekretarza Rady:		
Miejsce:	Data:	Czytelny podpis członka Rady:									
Czytelny podpis Przewodniczącego Rady:											
Czytelny podpis Sekretarza Rady:											

Lokalne kryteria wyboru operacji dla działania „Małe projekty”

Miejsce na pieczęć	KARTA OCENY ZGODNOŚCI OPERACJI Z KRYTERIAMI LOKALNYMI
NUMER WNIOSKU:	IMIĘ i NAZWISKO lub NAZWA WNIOSKODAWCY:
NAZWA / TYTUŁ WNIOSKOWANEJ OPERACJI:	
DZIAŁANIE PROW 2007-2013 W RAMACH WDRAŻANIA LSR	☐ Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej ☐ Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw ☐ Odnowa i rozwój wsi

☐ Małe projekty		
Działanie	Lokalne Kryteria Wyboru	Punkty
MAŁE PROJEKTY	Zasoby, doświadczenie i kwalifikacje wnioskodawcy dające gwarancję realizacji operacji zgodnie z planem i możliwość osiągnięcia zakładanych efektów (0-10 pkt.)	
	Operacja jest realizowana w miejscowości liczącej: <ul style="list-style-type: none"> poniżej 800 mieszkańców (0-10 pkt.) od 800 do 2000 mieszkańców (7 pkt.) powyżej 2000 mieszkańców (0 pkt.) 	
	Wnioskowana kwota pomocy wynosi: <ul style="list-style-type: none"> mniej niż 10 tys. zł (10 pkt.) od 10 tys. zł do 15 tys. zł (7 pkt.) od 15 tys. zł do 20 tys. zł (3 pkt.) powyżej 20 tys. zł (0 pkt.) 	
	Operacja zakłada współdziałanie mieszkańców, dzięki której możliwe jest osiągnięcie celów o charakterze dobra wspólnego: <ul style="list-style-type: none"> więcej niż 5 innych podmiotów (10 pkt.) od 3 do 5 podmiotów (7 pkt.) od 1 do 2 podmiotów (3 pkt.) bez udziału innych podmiotów (0 pkt.) 	
	Wkład własny beneficjentów w wysokości: <ul style="list-style-type: none"> powyżej 55% (10 pkt) od 45% do 55% (7 pkt.) od 35% do 44% (5 pkt.) poniżej 35 % (0 pkt.) 	
	Korzyści lub oddziaływanie operacji dotyczy: <ul style="list-style-type: none"> 5 gmin objętych LSR (10 pkt.) od 3 do 4 gmin objętych LSR (7 pkt) co najmniej 2 miejscowości, lecz nie więcej niż 1 gminy (3 pkt.) 1 miejscowości (0 pkt.) 	
	Operacja ma jasno określony cel, dobrze zaplanowane działania, mierzalne rezultaty i rozsądne koszty realizacji (0-10 pkt.)	
	Operacja jest komplementarna w stosunku do innych operacji zrealizowanych na obszarze wdrażania LSR (0 – 10 pkt.)	
	Operacja w sposób innowacyjny na danym obszarze angażuje zasoby lokalne - naturalne, społeczne, ludzkie i finansowe (0-10 pkt.)	
	SUMA PUNKTÓW	
Uzasadnienie:		

Miejsce:	Data:	Czytelny podpis członka Rady:
Czytelny podpis Przewodniczącego Rady:		
Czytelny podpis Sekretarza Rady:		

Lokalne kryteria wyboru operacji dla działania „Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej”

Miejsce na pieczęć	KARTA OCENY ZGODNOŚCI OPERACJI Z KRYTERIAMI LOKALNYMI	
NUMER WNIOSKU:	IMIĘ i NAZWISKO lub NAZWA WNIOSKODAWCY:	
NAZWA / TYTUŁ WNIOSKOWANEJ OPERACJI:		
DZIAŁANIE PROW 2007-2013 W RAMACH WDRAŻANIA LSR	☐ Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej ☐ Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw ☐ Odnowa i rozwój wsi ☐ Małe projekty	
Działanie	Lokalne Kryteria Wyboru	Punkty
RÓŻNICOWANIE W KIERUNKU DZIAŁALNOŚCI NIEROLNICZEJ	Zasoby, doświadczenie i kwalifikacje wnioskodawcy dające gwarancję realizacji operacji zgodnie z planem i możliwość osiągnięcia zakładanych efektów (0-10 pkt.)	
	Powierzchnia gospodarstwa wnioskodawcy, w które posiada lub w którym pracuje, nie przekracza średniej powierzchni gospodarstwa rolnego w województwie podlaskim (0-10 pkt.)	
	Wnioskowana kwota pomocy wynosi: <ul style="list-style-type: none"> mniej niż 50 tys. zł (10 pkt.) od 50 tys. zł do 64 tys. zł (7 pkt.) 	

	<ul style="list-style-type: none"> • od 65 tys. zł do 80 tys. zł (3 pkt.) • powyżej 80 tys. zł (0 pkt.) 	
	Wkład własny beneficjentów w wysokości: <ul style="list-style-type: none"> • powyżej 80 % (10 pkt) • od 65% do 80 % (7 pkt.) • od 55% do 64% (5 pkt.) • poniżej 55 % (0 pkt.) 	
	Operacja ma jasno określony cel, dobrze zaplanowane działania, mierzalne rezultaty i rozsądne koszty realizacji (0-10 pkt.)	
	Operacja jest komplementarna w stosunku do innych operacji zrealizowanych na obszarze wdrażania LSR (0 – 10 pkt.)	
	Operacja w sposób innowacyjny na danym obszarze angażuje zasoby lokalne - naturalne, społeczne, ludzkie i finansowe (0-10 pkt.)	
	SUMA PUNKTÓW	
	Uzasadnienie:	
Miejsce:	Data:	Czytelny podpis członka Rady:
Czytelny podpis Przewodniczącego Rady:		
Czytelny podpis Sekretarza Rady:		

Lokalne kryteria wyboru operacji dla działania „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw”

Miejsce na pieczęć	KARTA OCENY ZGODNOŚCI OPERACJI Z KRYTERIAMI LOKALNYMI
NUMER WNIOSKU:	IMIĘ i NAZWISKO lub NAZWA WNIOSKODAWCY:
NAZWA / TYTUŁ WNIOSKOWANEJ OPERACJI:	

DZIAŁANIE PROW 2007-2013 W RAMACH WDRAŻANIA LSR		☐ Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej ☐ Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw ☐ Odnowa i rozwój wsi ☐ Małe projekty	
Działanie	Lokalne Kryteria Wyboru		Punkty
Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw	Zasoby, doświadczenie i kwalifikacje wnioskodawcy dające gwarancję realizacji operacji zgodnie z planem i możliwość osiągnięcia zakładanych efektów (0-10 pkt.)		
	Wnioskowana kwota pomocy wynosi: <ul style="list-style-type: none"> • mniej niż 40 tys. zł (10 pkt.) • od 40 tys. zł do 55 tys. zł (7 pkt.) • od 56 tys. zł do 90 tys. zł (3 pkt.) • powyżej 90 tys. zł (0 pkt.) 		
	W wyniku realizacji operacji w przeliczeniu na średnioroczne etaty, utworzone zostaną: <ul style="list-style-type: none"> • powyżej 4 miejsca pracy (10 pkt.) • 3-4 miejsca pracy (7 pkt.) • 2 miejsca pracy (5 pkt.) • 1 miejsce pracy (0 pkt.) 		
	Wkład własny beneficjentów w wysokości: <ul style="list-style-type: none"> • powyżej 80 % (10 pkt.) • od 65% do 80 % (7 pkt.) • od 55% do 64% (5 pkt.) • poniżej 55 % (0 pkt.) 		
	Operacja ma jasno określony cel, dobrze zaplanowane działania, mierzalne rezultaty i rozsądne koszty realizacji (0-10 pkt.)		
	Operacja jest komplementarna w stosunku do innych operacji zrealizowanych na obszarze wdrażania LSR (0 – 10 pkt.)		
	Operacja w sposób innowacyjny na danym obszarze angażuje zasoby lokalne - naturalne, społeczne, ludzkie i finansowe (0-10 pkt.)		
	SUMA PUNKTÓW		
	Uzasadnienie:		
Miejsce:	Data:	Czytelny podpis członka Rady:	

Czytelny podpis Przewodniczącego Rady:		
Czytelny podpis Sekretarza Rady:		

INSTRUKCJA WYPEŁNIANIA KARTY:

Pola zaznaczone kolorem zielonym wypełnia biuro LGD przed rozpoczęciem procesu oceny zgodności operacji z kryteriami lokalnymi.

Pozostałe pola białe wypełnia Członek Rady LGD biorący udział w ocenie zgodności operacji z kryteriami lokalnymi.

1. Kartę należy wypełnić piórem, cienkopisem lub długopisem.
2. Ocena polega na przyznaniu przy każdym kryterium oceny punktowej, wpisaniu przyznanych punktów po prawej stronie karty i zsumowaniu przyznanych punktów.
3. Brak daty, miejsca i czytelnych podpisów skutkuje nieważnością karty.

Po wypełnieniu Kart oceny operacji wg. lokalnych kryteriów wyboru przez wszystkich członków rady, określa się miejsce operacji na liście rankingowej wyliczając średnią arytmetyczną wszystkich indywidualnych ocen.

Konkursy będą ogłaszane raz do roku, a ich schemat będzie powtarzany co roku i przedstawia się następująco:

- I. Tzw. Małe Projekty,
- II. Odnowa i rozwój wsi,
- III. Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw,
- IV. Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej.

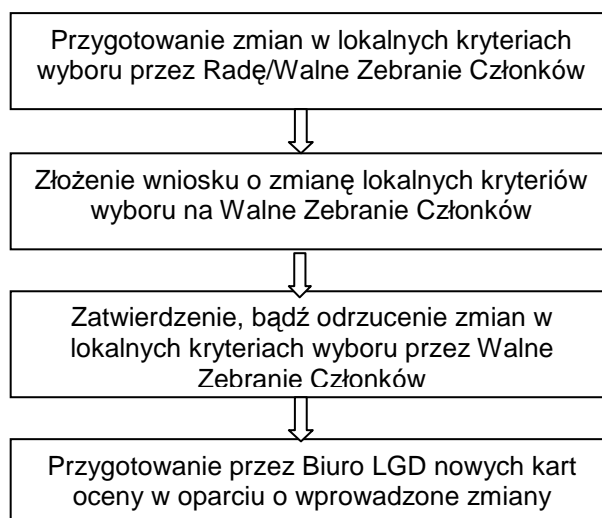
W celu uniknięcia sytuacji, w której zakwalifikowana do objęcia dofinansowaniem mogłaby zostać operacja spełniająca warunek zgodności z LSR, kryteriami centralnymi oraz pozostałymi lokalnymi kryteriami wyboru, a jej realne zrealizowanie zdaniem członków Rady byłoby niemożliwe użyte będzie kryterium tzw. wykonalności operacji o charakterze wykluczającym. Operacje, w przypadku których 60% głosujących członków Rady wyrazi negatywną opinię, są odrzucane i nie klasyfikowane na liście rankingowej. Odrzucenie operacji musi zostać uzasadnione.

Zaproponowane w niniejszym dokumencie lokalne kryteria wyboru. W razie jakichkolwiek problemów z ich przyszłym funkcjonowaniem LGD będzie miała możliwość ich zmiany, co zostało szerzej opisane w dalszej części tekstu.

Procedura zmiany lokalnych kryteriów wyboru operacji

Organ Decyzyjny (Rada) Lokalnej Grupy Działania Szlak Tatarski ma prawo do zmiany lokalnych kryteriów wyboru operacji do realizacji. Lokalne kryteria wyboru, podobnie jak sama LSR, będą ewoluowały w czasie, co będzie mogło powodować potrzebę ich zmiany lub pewnej modyfikacji do zmieniających się uwarunkowań i potrzeb. Wprowadzenie zmian jest uzasadnione np. w sytuacji, gdy zaistnieje obawa niewykorzystania środków ze względu na zbyt duże ograniczenia w dostępie do nich, zaproponowane początkowo zestawy kryteriów selekcji nie przynosiły oczekiwanych rezultatów lub wręcz w niekorzystny sposób realizowały politykę wsparcia LGD zapisaną w LSR.. Zawsze jednak taka zmiana wymaga zatwierdzenia przez Walne Zebranie Członków LGD, któremu jest przedstawiany wniosek takiej zmiany wraz z uzasadnieniem i nową propozycją kryteriów. Akceptacja zmiany odbywa się poprzez uzyskanie większości zwykłej głosów, przy 3/5 liczby partnerów LGD Szlak Tatarski.

Schemat Procedura zmiany lokalnych kryteriów wyboru operacji

W przypadku zmiany lokalnych kryteriów wyboru będą one obowiązywać wyłącznie dla konkursów ogłoszonych po dniu zatwierdzenia zmian.

Procedura odwoławcza od rozstrzygnięć Rady

Każdy wnioskodawca niezadowolony z rozstrzygnięcia w sprawie wyboru operacji ma prawo odwołania się od decyzji Organu Decyzyjnego (Rady), a także prawo wglądu do protokołu oceny w siedzibie Biura LGD. Wnioskodawca po otrzymaniu pisma informującego o nie zakwalifikowaniu operacji do dofinansowania w terminie 7 dni kalendarzowych może złożyć pisemne odwołanie z prośbą o ponowne rozpatrzenie wniosku o dofinansowanie operacji (wniosek odwoławczy powinien być szczegółowo uzasadniony).

Odwołanie od decyzji Organu Decyzyjnego ma postać wniosku skierowanego do Rady o ponowne rozpatrzenie wniosku (wg wzoru udostępnionego przez Biuro LGD) o dofinansowanie operacji na kolejnym posiedzeniu Organu Decyzyjnego.

©EKOTON Sp, z o.o. Białystok 2008
Wszelkie prawa zastrzeżone

TELEFON KONTAKTOWY WNIOSKODAWCY		
ADRES EMAIL WNIOSKODAWCY		
WNOSZĘ O PONOWNE ROZPATRZENIE WNIOSKU O DOFINANSOWANIE OPERACJI PRZEZ ORGAN DECYZYJNY LGD		
Miejsce:	Data:	Czytelny podpis członka Wnioskodawcy:
POTWIERDZENIE ZŁOŻENIA WNIOSKU W BIURZE LGD PRZEZ PERSONEL LGD	Data:	Czytelny podpis członka pracownika Biura LGD:

INSTRUKCJA WYPEŁNIANIA KARTY:

Pola zaznaczone kolorem zielonym wypełnia biuro LGD przed rozpoczęciem procesu oceny zgodności operacji z kryteriami lokalnymi.

Pozostałe pola białe wypełnia Wnioskodawca.

1. Wniosek należy wypełnić piórem, cienkopisem lub długopisem.
2. Wniosek będzie uznany za poprawnie złożony, tylko w sytuacji wypełnienia przez Wnioskodawcę wszystkich białych pól, w tym w szczególności uzasadnienia dla wszczęcia procedury odwoławczej.

Wniosek o ponowne rozpatrzenie operacji może pozostać bez rozpatrzenia w przypadku gdy:

- zostanie wniesiony po upływie terminu 14 dni od dnia poinformowania Wnioskodawcy o odrzuceniu operacji;
- zostanie wniesiony przez inną osobę, niż Wnioskodawca, którego wniosek o dofinansowanie operacji podlegał ocenie;
- nie będzie zawierał pisemnego uzasadnienia lub innych danych wymaganych we wniosku o ponowne rozpatrzenie wniosku o dofinansowanie operacji.

Ponowne rozpatrywanie wniosku o dofinansowanie operacji polega na ocenie przez członków Rady wniosku na podstawie kryteriów obowiązujących w danym konkursie, tylko w zakresie tych elementów, których dotyczyć będzie uzasadnienie podane przez Wnioskodawcę we wniosku odwoławczym. Wniosek o dofinansowanie operacji, który w wyniku ponownego rozpatrzenia uzyska liczbę punktów, która kwalifikowałaby go do objęcia dofinansowaniem w danym naborze zyska prawo dofinansowania w ramach dostępnych środków. Ponowna decyzja Rady jest ostateczna i nie przysługuje od niej odwołanie. O wynikach ponownego rozpatrzenia wniosku wnioskodawca zostanie poinformowany pisemnie w terminie 14 dni od dnia posiedzenia Rady, na którym wniosek zostanie rozpatrzony.

Procedura wyłączenia członka Rady od udziału w wyborze projektów w razie zaistnienia okoliczności podważających jego bezstronność w procesie oceny

Niniejsza procedura została opracowana jako narzędzie zapobiegania sytuacjom, w których członkowie Organu Decyzyjnego Rady ocenialiby operacje złożone przez Wnioskodawców, z którymi pozostają w pewnych formalnych lub nieformalnych zależnościach, uzasadniających wątpliwość co do ich bezstronności w procesie oceny i wyboru. W celu zapewnienia obiektywizmu i bezstronności oceny proponowanych do dofinansowania operacji członkowie Organu Decyzyjnego każdorazowo przed posiedzeniem Rady poświęconemu ocenie operacji poproszeni zostaną o wypełnienie deklaracji bezstronności i poufności wg. wzoru:

DEKLARACJA BEZSTRONNOŚCI I POUFNOŚCI

Niniejszym oświadczam, że nie pozostaję w jakichkolwiek stosunkach formalnych i nieformalnych z wnioskodawcą projektu, uniemożliwiających moją bezstronną ocenę danej operacji czy też umożliwiających osiągnięcie przeze mnie jakiegokolwiek korzyści w wyniku wyboru tego projektu do dofinansowania.

Jednocześnie zobowiązuję się, zapoznałem/zapoznałam się z Regulaminem Rady i będę wypełniać moje obowiązki w sposób uczciwy i sprawiedliwy, zgodnie z posiadaną wiedzą.

Zachowam w tajemnicy i zaufaniu wszystkie informacje i dokumenty ujawnione mi lub wytworzone przeze mnie lub przygotowane przeze mnie w trakcie lub jako rezultat procesu oceny i zgadzam się, że informacje te powinny być użyte tylko dla celów niniejszej oceny i nie powinny być ujawnione stronom trzecim. Zobowiązuję się również nie zatrzymywać kopii jakichkolwiek pisemnych informacji.

.....
Data

.....
Czytelny podpis członka Rady

Podobny zapis znajduje się w Regulaminie Rady LGD, umożliwiający w szczególnych przypadkach dobrowolne lub odgórne wyłączenie członka Organu Decyzyjnego z procesu oceny danej operacji. Zgodnie z procedurą wyłączenia członka Rady od udziału w wyborze projektów w razie zaistnienia okoliczności podważających jego bezstronność w procesie oceny operacji Przewodniczący Rady na początku każdego posiedzenia poświęconego ocenie wniosków, będzie przypominał o możliwości, dobrowolnego wyłączenia się członków Rady z oceny projektów wobec których trudno byłoby dokonać obiektywnej oceny, jak również o możliwości ewentualnego odgórnego wyłączenia członka Organu Decyzyjnego w drodze głosowania Rady, przeprowadzonego po przedstawieniu realnych przesłanek przemawiających, za tym że może zostać zakłócona bezstronność oceny.

III.5. Budżet LGD dla każdego roku realizacji LSR

Projekcja budżetu LGD została przygotowana w oparciu o liczbę mieszkańców obszaru LGD zameldowanych na pobyt stały, wg danych GUS na dzień 31.12.2006 r. na obszarze 5 gmin: Sokółka, Krynki, Szudziałowo, Sidra i Kuźnica, tj. 41 793 osób. Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie szczegółowych kryteriów i sposobu wyboru LGD do realizacji LSR w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 budżet LSR podzielono następująco:

- 4 847 988 zł – na realizację operacji zgodnych z działaniami osi 3 i małych projektów – wdrażanie Lokalnej Strategii Rozwoju,
- 125 379 zł – na wdrażanie projektów współpracy,
- 1 211 997 zł – na funkcjonowanie Lokalnej Grupy Działania oraz na aktywizację i nabywanie umiejętności.

Podziału środków z działania „413 – Wdrażanie LSR” dokonano z uwzględnieniem wymaganej rozporządzeniem minimalnej alokacji na poszczególne działania (Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej, Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw, Odnowa i rozwój wsi oraz Małe projekty) na poziomie minimum 10%.

W wyniku prowadzonych konsultacji, zdecydowano o wyborze wariantu budżetu, w którym największa alokacja środków finansowych będzie przeznaczona na wdrażanie tzw. Małych projektów, z tego względu że wówczas wdrażanie LSR faktycznie będzie aktywizować lokalną społeczność.

	Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej		Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw		Odnowa i rozwój wsi		Małe projekty	
	Kwota pomocy	Liczba operacji	Kwota pomocy	Liczba operacji	Kwota pomocy	Liczba operacji	Kwota pomocy	Liczba operacji
Wariant I	484 799	10	484 799	5	484 799	2	3 393 592	170
Wariant II	484 799	10	484 799	5	1 454 396	7	2 423 994	121
Wariant III	969 598	19	969 598	11	969 598	5	1 939 195	97
Wariant IV	1 454 396	29	1 454 396	16	969 598	5	969 598	48
Wariant V	1 454 396	29	1 454 396	16	1 454 396	7	484 799	24

Podział procentowy w rozważanych wariantach:

- Wariant I: 10%/10%/10%/70%
- Wariant II: 10%/10%/30%/50%
- Wariant III: 20%/20%/20%/40%
- Wariant IV: 30%/30%/20%/20%
- Wariant V: 30%/30%/30%/10%

Wybór Wariantu II jest optymalnym rozwiązaniem, z tego względu że duża część środków zostanie przeznaczona na projekty indywidualne pobudzające lokalną społeczność do działania – zrealizowanych zostanie, ponad 120 małych projektów o szacunkowej wartości ok. 20 tys. zł. Ponadto podział budżetu umożliwi realizację 7

projektów w ramach działania Odnowa i rozwój wsi, o średniej szacunkowej wartości 200 000 zł, założenie 5 mikroprzedsiębiorstw, które otrzymają dofinansowanie ok. 90 tys. zł i 10 projektów w ramach działania Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej, o szacunkowej wartości dofinansowania ok. 50 tys. zł.

Podstawą do opracowania budżetu LSR stały się III.2.4. przedsięwzięcia przewidziane do realizacji w ramach Strategii. Szczegółowy podział budżetu LSR wraz z harmonogramem realizacji projektów w ramach LSR przedstawiono w poniższych tabelach.

Tabela podziału budżetu wg. działań

Rok	Rodzaj kosztu	Wdrażanie LSR				4.21 – Wdrażanie projektów współpracy	Funkcjonowanie LGD, nabywanie umiejętności i aktywizacja		Razem działania
		4.1.3- Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej	4.1.3 - Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw	4.1.3 - Odnowa i rozwój wsi	4.1.3 - Małe projekty		4.31 - Koszty bieżące LGD	4.31- Nabywanie umiejętności i aktywizacja	
2009	całkowite	0,00	0,00	220000,00	400000,00	15016,00	18985,00	119246,00	773247,00
	kwalifikowalne	0,00	0,00	165000,00	280000,00	15016,00	18985,00	119246,00	598247,00
2010	całkowite	200000,00	200000,00	250000,00	769257,00	10061,00	22969,00	118492,00	1570779,00
	kwalifikowalne	96960,00	96960,00	187500,00	538480,00	10061,00	22969,00	118492,00	1071422,00
2011	całkowite	200000,00	200000,00	280000,00	580852,00	20061,00	27969,00	158492,00	1467374,00
	kwalifikowalne	96960,00	96960,00	210000,00	406596,00	20061,00	27969,00	158492,00	1017038,00
2012	całkowite	200000,00	200000,00	300000,00	573457,00	20061,00	27969,00	158492,00	1479979,00
	kwalifikowalne	96960,00	96960,00	225000,00	401420,00	20061,00	27969,00	158492,00	1026862,00
2013	całkowite	200000,00	200000,00	400000,00	570026,00	20061,00	27969,00	158492,00	1576548,00
	kwalifikowalne	96960,00	96960,00	300000,00	399018,00	20061,00	27969,00	158492,00	1099460,00
2014	całkowite	200000,00	200000,00	489195,00	569257,00	20061,00	27969,00	158492,00	1664974,00
	kwalifikowalne	96959,00	96959,00	366896,00	398480,00	20061,00	27969,00	158492,00	1165816,00
2015	całkowite	0,00	0,00	0,00	0,00	20058,00	27969,00	158492,00	206519,00
	kwalifikowalne	0,00	0,00	0,00	0,00	20058,00	27969,00	158492,00	206519,00
Razem koszty kwalifikowalne		484 799,00	484 799,00	1 454 396,00	2 423 994,00	125 379,00	181 799,00	1 030 198,00	6 185 364,00

Tabela podziału budżetu wg. celów

Cele ogólne	Przedsięwzięcia	Wdrażanie LSR				4.21 – Wdrażanie projektów współpracy	Funkcjonowanie LGD, nabywanie umiejętności i aktywizacja		
		4.1.3-Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej	4.1.3 - Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw	4.1.3 - Odnowa i rozwój wsi	4.1.3 - Małe projekty		4.31 - Koszty bieżące LGD	4.31- Nabywanie umiejętności	4.31- Aktywizacja
Aktywizacja zawodowa i społeczna mieszkańców obszaru LGD	Szkolenia i rozwój lokalnej społeczności.	108480	50000	12400	20600	0	181 799	400569	153020
	Rozwijanie i integracja lokalnych środowisk, wspieranie wspólnych inicjatyw rozwojowych	14544	90000	296960	50600	87765		0	207550
Podniesienie atrakcyjności turystycznej obszaru LGD	Rozwój infrastruktury turystycznej	70896	126959	282320	494799	0		0	0
	Rozwój infrastruktury okołoturystycznej	48480	93920	224716	252399	0		0	0
	Rozwój turystyki i rekreacji	96960	93920	203000	393599	12538		57265	0
	Wspieranie procesu tworzenia i rozwoju gospodarstw eko- i agroturystycznych	121200	30000	0	605999	0		57265	0
	Organizacja imprez kulturalno – sportowo – rekreacyjnych	24239	0	0	60600	6269		0	154529

	Ochrona i rewitalizacja walorów historyczno-kulturowych obszaru LGD	0	0	435000	60600	0		0	0
	Podjęmowanie działań promujących obszar w innowacyjny sposób	0	0	0	484798	18807		0	
Razem koszty kwalifikowalne = 6 185 364		484 799	484 799	1 454 396	2 423 994	125 379	181 799	515 099	515 099

Harmonogram realizacji budżetu LSR projektów w podziale na kwartalne okresy

Lp.	DZIAŁANIA	OKRES REALIZACJI																										
		2009 II Kw	2009 III kw	2009 IV kw	2010 I kw	2010 II kw	2010 III kw	2010 IV kw	2011 I kw	2011 II kw	2011 III kw	2011 IV kw	2012 I kw	2012 II kw	2012 II kwI	2012 IV kw	2013 I kw	2013II kw	2013 III kw	2013IV kw	2014I kw	2014II kw	2014III kw	2014IV kw	2015I kw	2015II kw	2015 III kw	2015 IV kw
1	Odnowa i rozwój wsi																											
2	Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej																											
3	Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw																											
4	Małe projekty																											
5	Funkcjonowanie Biura LGD																											
6	Projekty współpracy																											

III. 6. Opis procesu przygotowania i konsultowania LSR

Przy opracowywaniu Lokalnej Strategii Rozwoju przyjęto partnersko-eksperską metodologię działań. Uspołeczniiony model prac nad dokumentem polegał na szerokim i aktywnym udziale społeczności lokalnej w procesie budowania Strategii. Dzięki szerokim konsultacjom i działaniom informacyjnym o inicjatywie LEADER w proces powstawania dokumentu miał szansę zaangażować się każdy mieszkaniec obszaru LGD. Strategia powstawała przy udziale lokalnej społeczności, prowadzono szerokie konsultacje z różnymi środowiskami z obszaru LGD. W formułowaniu i redagowaniu Strategii na każdym z jej etapów czynny udział brali członkowie Lokalnej Grupy Działania Szlak Tatarski, na czele z członkami Zarządu oraz mieszkańcy terenu 5 gmin, na obszarze których wdrażana będzie Strategia.

Ponadto do współpracy przy opracowywaniu LSR zaproszeni zostali eksperci, w charakterze partnerów doradców i moderatorów pewnych działań podejmowanych na etapie opracowywania Strategii, dbający o dopełnienie wszelkich wymogów formalno-prawnych stawianych polskim Lokalnym Grupom Działania, wynikających m.in. z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013. Prace nad Strategią polegały z jednej strony na oddolnym gromadzeniu informacji bazowych do LSR – najczęściej poprzez pracę koordynatorów gminnych - z drugiej zaś strony na konkretyzowaniu kolejnych zapisów powstającej Strategii z Zarządem LGD, a także na systematycznym konsultowaniu kształtu LSR z pozostałymi uczestnikami przedsięwzięcia.

Proces opracowywania LSR został tak zaplanowany i zrealizowany, aby powstały dokument w możliwie największym stopniu odzwierciedlał autentyczne potrzeby i interesy mieszkańców terenów wiejskich z obszaru pięciu gmin, które obejmuje Strategia. Tworzenie Lokalnej Strategii Rozwoju rozpoczęło od przygotowania szczegółowego planu działania, w którym wskazano wykonawców poszczególnych działań częściowych przewidzianych w planie, oszacowano koszty i określono czas realizacji poszczególnych etapów prac nad Strategią. Pierwszym krokiem na etapie tworzenia dokumentu była inwentaryzacja zasobów obszaru, na którym będzie wdrażana LSR i porównania ich z zasobami innych terenów. W wyniku dogłębnych analiz powstała ciekawa diagnoza regionu, z której wyraźnie wynika spójność analizowanego obszaru.

Uspołecznianie procesu planowania strategicznego rozpoczęło od identyfikacji podmiotów i osób, które warto byłoby zaprosić do udziału w pracy nad Strategią. Propozycja współpracy została skierowana do wszystkich środowisk, które mają znaczący wpływ na obecną i przyszłą sytuację obszaru objętego Strategią.

W procesie konsultacji założeń Lokalnej Strategii Rozwoju wykorzystano szeroki wachlarz narzędzi i metod gromadzenia informacji oraz oceny i weryfikacji pomysłów, tj.:

- sondaże ankietowe zrealizowane przez ankierów w Sokółce i Kruszynianach, które kontynuowano drogą elektroniczną podczas warsztatów konsultacyjnych,
- wywiady telefoniczne,
- punkty informacyjno-konsultacyjne zorganizowane podczas „X Międzynarodowej Letniej Akademii Wiedzy o Tatarach Polskich” w Sokółce i Kruszynianach i Dożynek Wojewódzkich w Sokółce,

- warsztaty robocze wśród reprezentantów wszystkich gmin należących do obszaru LGD Szlak Tatarski podczas, których zastosowano metody skojarzeniowe, zachęcające do twórczego myślenia,
- spotkania konsultacyjne z przedstawicielami samorządów, biznesu i członkami Lokalnej Grupy Działania - prezentacje i dyskusje nad fragmentami i finalną wersją Strategii.

Sondaże ankietowe

Gminne dokumenty planistyczne oraz analiza statystyczna nie oddają poziomu samozadowolenia mieszkańców opisywanego terenu. W celu uzyskania wiernego obrazu sytuacji w gminach objętych Strategią opracowano ankiety, które skierowano do społeczności wiejskiej analizowanego obszaru. W wyniku badania uzyskano subiektywny obraz terenu widziany oczyma mieszkańców, obraz często zniekształcony hasłami popularyzowanymi przez administrację samorządową.

Uzyskane z ankiet informacje zostały poddane weryfikacji i przekazane do zaopiniowania dla uczestników warsztatów konsultacyjnych podczas gminnych spotkań konsultacyjnych.

Wywiady telefoniczne

W procesie uspołeczniania założeń Strategii wykorzystano szczególny rodzaj sondażu jakim jest wywiad telefoniczny, polegający na zadawaniu pytań i słuchaniu odpowiedzi podobnych treścią do pytań kwestionariuszowych zastosowanych w badaniu ankietowym. Zespół ds. opracowywania LSR w wyniku konsultacji z koordynatorami gminnymi wyłonił wartościowe osoby, z którymi warto byłoby porozmawiać na temat kierunków rozwoju obszaru LSR. Zastosowana metoda prowadzenia konsultacji była również doskonałą okazją do przedstawienia założeń podejścia LEADER, wzajemnego poznania się i rozszerzenia partnerstwa o wartościowe osoby i instytucje.

Punkty informacyjno-konsultacyjne

Punkty informacyjno-konsultacyjne zorganizowane podczas „X Międzynarodowej Letniej Akademii Wiedzy o Tatarach Polskich” w Sokółce i Kruszynianach i Dożynek Wojewódzkich w Sokółce.

Warsztaty w grupach roboczych

Na etapie prac nad Strategią w procesie wypracowywania założeń LSR poprzez system szerokich konsultacji zorganizowano cykl warsztatów konsultacyjnych w grupach roboczych, które zostały zorganizowane w 3 gminach:

- Warsztat konsultacyjny – Sokółka, 3 wrzesień 2008 r., na którym zgromadzili się przedstawiciele gminy Sokółka,
- Warsztat konsultacyjny – Krynki, 4 wrzesień 2008 r., na którym zgromadzili się przedstawiciele gmin Krynki i Szudziałowo,

- Warsztat konsultacyjny – Sidra, 5 wrzesień 2008 r., na którym zgromadzili się przedstawiciele gmin Sidra i Kuźnica.

Podczas prac ze społecznością lokalną wykorzystano różne metody pracy grupowej („burza mózgów”, dyskusja wielokrotna, debata). Na warsztatach konsultacyjnych określono silne i słabe strony, w kontekście szans i zagrożeń obszaru LSR, wypracowano wizję i misję Lokalnej Grupy Działania, a także określono cele strategiczne i operacyjne. Uczestnicy zebrań zaproponowali gradację haseł zarówno w ramach analizy SWOT jak i zadań realizacyjnych, które jeszcze kilkakrotnie były z wyłonionym już Zarządkiem konsultowane.

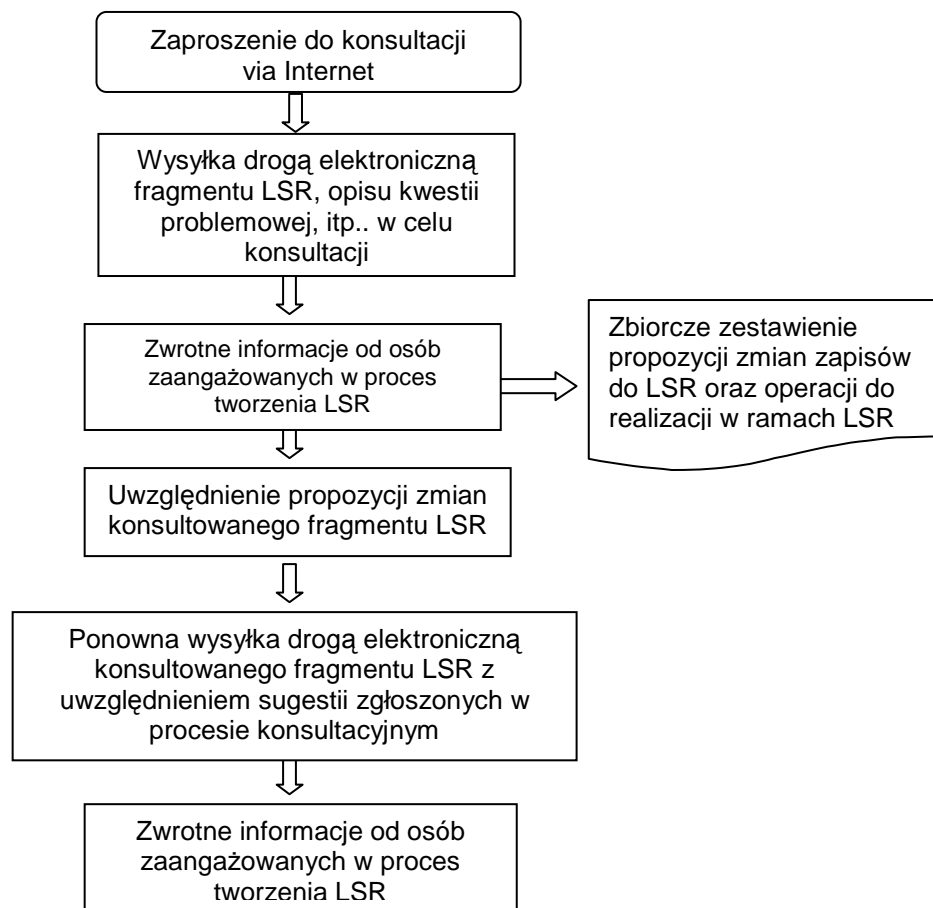
Spotkania konsultacyjne

W procesie konsultacji założeń LSR liczono się z głosem każdego mieszkańca regionu, a przecież to, w dokumencie jakim jest Lokalna Strategia Rozwoju powinno być najważniejsze. Na każdym spotkaniu Zespołu ds. opracowywania LSR prezentował wnioski i rezultaty dotychczasowych działań, co umożliwiało śledzenie postępów prac oraz pomagało wykryć i usunąć ewentualne nieprawidłowości, wyjaśniać kwestie wątpliwe i wprowadzać korekty założeń Strategii.

Konsultacje via Internet

W dobie elektroniki i ogromnego postępu technicznego warto wykorzystać potężne narzędzie jakim jest Internet w procesie uspołeczniania Strategii. LGD Szlak Tatarski na każdym etapie budowy LSR starała się konsultować fragmenty powstającego dokumentu z jak najszerszym gronem osób, które mają wpływ na obecną i przyszłą sytuację obszaru, na którym będzie wdrażana Strategia. Za proces oddolnych konsultacji elektronicznych założeń LSR odpowiadał zespół ds. opracowywania Strategii.

Schemat procesu konsultacji via Internet

Podmioty biorące udział w przygotowaniu LSR:

- Zarząd LGD Szlak Tatarski
- Walne Zebranie Członków LGD Szlak Tatarski,
- Koordynatorzy z obszaru 5 gmin, na terenie których wdrażana będzie LSR
- Mieszkańcy obszaru objętego LSR
- Zespół ekspertów ds. opracowania LSR

Dzięki różnorodnym działaniom, jakie były podejmowane na etapie opracowywania LSR, wypracowany dokument zawiera dogłębną analizę, w odpowiedni sposób określa cele i kierunki rozwoju obszaru objętego Strategią, a zaplanowane działania odpowiadają faktycznym potrzebom regionu i mają dużą szansę przynieść w przyszłości, oczekiwane pozytywne skutki.

Projekt Lokalnej Strategii Rozwoju LGD Szlak Tatarski przedstawiono do szerszej społecznej konsultacji podczas Walnego Zebrania Członków w dniu 26 września 2008 r. w Sokółce. Począwszy od listopada 2008 r. prowadzono szeroką akcję promocyjno-konsultacyjną Strategii, m.in. w sieci Internet oraz mediach lokalnych. Ostateczną treść LSR zaprezentowano i zaakceptowano podczas Walnego Zebrania Członków, kiedy to dokument został poddany głosowaniu przez Walne Zebranie Członków Stowarzyszenia LGD Szlak Tatarski, oraz przyjęty przez Zarząd.

III. 7. Opis procesu wdrażania i aktualizacji LSR

III.7.1. Sposób aktualizacji/zmiany LSR

Proces rozwoju lokalnego ma charakter ciągły, ewolucyjny, co pociąga za sobą konieczność monitorowania procesu wdrażania Strategii i w miarę potrzeb wprowadzania zmian. Zgodnie z zapisami w Statucie za ściśle powiązane ze sobą procesy wdrażania i aktualizacji niniejszego dokumentu odpowiedzialne jest Stowarzyszenie. LGD Szlak Tatarski zakłada prowadzone w sposób permanentny monitoringu i ewaluacji LSR oraz aktualizację dokumentu:

- okresowo – na początku roku kalendarzowego, po rozliczeniu zadań zakładanych do wykonania w mijającym roku,
- doraźny – w sytuacji pojawienia się potrzeby wprowadzenia zasadniczych zmian w uwarunkowaniach wdrażania LSR lub w sposobach jej wdrażania.

W celu ustalenia tematów niezbędnych do aktualizacji i przeprowadzenia procedury aktualizacji LSR Zarząd wyznaczy zespół zadaniowy ds. aktualizacji LSR, który wprowadzi niezbędne zmiany.

Zgodnie z założeniem, że inicjatywa LEADER powinna aktywizować lokalną społeczność, wdrażanie LSR odbywać się będzie z jak najszerzym udziałem partnerów LGD i wszystkich mieszkańców obszaru, na którym wdrażana będzie Strategia.

W procesie aktualizacji LSR biorą udział następujące podmioty:

- Zarząd Stowarzyszenia
- Rada Stowarzyszenia
- Walne Zgromadzenie Członków Stowarzyszenia
- Komisja Rewizyjna Stowarzyszenia
- Pracownicy biura LGD
- Zespół zadaniowy ds. aktualizacji LSR.
- W miarę potrzeb inne podmioty (np. eksperci, doradcy).

Zakres zmian dokonywanych w ramach aktualizacji strategii może obejmować:

- zmiany przedsięwzięć, wywołane potrzebą wyeliminowanie lub przeformułowanie treści przedsięwzięć nie cieszących się zainteresowaniem lub dezaktualizujących się na skutek zmiany uwarunkowań rozwojowych obszaru, a także wprowadzenie nowych przedsięwzięć wynikających z nowego spojrzenia na rzeczywistość i innowacyjnych pomysłów,
- zmianę celów strategii, a w ślad za tym odpowiednie przeformułowanie przedsięwzięć i lokalnych kryteriów wyboru operacji,
- przesunięcia środków pomiędzy poszczególnymi latami realizacji budżetu (uprawnienia Rady),
- inne zmiany, w miarę potrzeb.

Opracowane przez zespół zadaniowy ds. aktualizacji LSR propozycje zmian w dokumencie będą przedstawiane Zarządowi, a następnie opiniowane i uchwalane na Walnym Zebraniu Członków LGD Szlak Tatarski.

Aktualizacja LSR ma za zadanie jeszcze lepsze jej dostosowanie do potrzeb obszaru, efektywniejsze wykorzystanie przysługujących środków, szybkie reagowanie na zmiany sytuacji, uwzględnienie potrzeb społecznych wynikłymi już w trakcie realizacji LSR. Najlepszym sposobem, by odbywała się ona płynnie i przynosiła spodziewane efekty, będzie zastosowanie podobnych metod i rozwiązań, które sprawdziły się już w procesie tworzenia niniejszego dokumentu.

III.7.2. Sposób wdrażania LSR

Wsparciem w procesie realizacji Strategii będą prowadzone działania informacyjno-promocyjne zapewniające upowszechnienie informacji na temat LGD i LSR realizowanych przez nią działań opisane w pkt. III.7. niniejszej Strategii, oraz działalność biura LGD polegająca m.in. na doradztwie i przekazywaniu wszelkich posiadanych informacji.

Na etapie wdrażania Strategii obejmuje bardzo ważne jest określenie szczegółowych zasad i kryteriów jej realizacji, gromadzenie danych statystycznych i finansowych na temat postępów wdrażania oraz przebiegu realizacji projektów w ramach LSR, a także monitorowanie realizacji poszczególnych etapów wdrażania Strategii. LGD Szlak Tatarski, aby zapewnić sprawność i efektywność realizacji Strategii przygotowuje roczne raporty na temat wdrażania LSR, i dokonuje oceny realizacji Strategii.

Wdrażanie Lokalnej Strategii Rozwoju opierać się będzie głównie na realizacji projektów zmierzających do realizacji zapisanych zadań i działań. Projekty w ramach wdrażania LSR będą mogły być zgłaszane i realizowane przez wszystkie osoby, podmioty i instytucje znajdujące się na terenie objętym wdrażaniem LSR, reprezentujące trzy sektory: publiczny, gospodarczy i społeczny.

Podmiotami uczestniczącymi w procesie wdrażania LSR będą w szczególności:

- Walne Zgromadzenie Członków Stowarzyszenia
- Mieszkańcy obszaru objętego LSR
- Zarząd Stowarzyszenia
- Rada Stowarzyszenia
- Komisja Rewizyjna Stowarzyszenia
- Pracownicy biura LGD.

III. 8. Promocja i informowanie o LSR i LGD

Odpowiednio przygotowana i prowadzona strategia promocyjna jest niezbędnym elementem w dążeniu do realizacji założonych celów, zapewniającym sukces wdrażanej Lokalnej Strategii Rozwoju.

Strategia informacyjno-promocyjna Lokalnej Strategii Rozwoju LGD Szlak Tatarski tworzona była w oparciu o wymogi zawarte w Rozporządzeniu Komisji (WE) NR 1159/2000 z dnia 30 maja 2000 r. w sprawie prowadzenia przez Państwa

Członkowskie działań informacyjnych i promocyjnych dotyczących pomocy udzielanej z funduszy strukturalnych.

W procesie tworzenia programu promocji i informacji ważne jest ustalanie:

- celów promocji,
- określeniu grupy docelowej,
- podział budżetu,
- określenie rodzajów działań i środków zmierzających do realizacji założonych celów,
- określenie form i nośników przekazu.

W ramach przygotowanej strategii informacyjno-promocyjnej Lokalna Grupa Działania skupiła się na działaniach upowszechniających informacje o inicjatywie LEADER, LSR i LGD. Informowano o powołaniu LGD, o opracowaniu LSR – celach, założeniach itd., przekazywano informacje nt. możliwości zaangażowania się w działania podejmowane przez LGD, prezentowano korzyści dla indywidualnych mieszkańców wynikających z uczestnictwa w programach LEADER w kontekście pozytywnych skutków i możliwości, jakie działania LGD wniosą dla rozwoju obszaru LSR. W kolejnym etapie Lokalna Grupa Działania Szlak Tatarski będzie upowszechniać o informacje uzyskanym dofinansowaniu, zrealizowanych etapach realizacji LSR i przedstawić efekty wdrożeń.

Upowszechnianie informacji wśród mieszkańców terenów objętych LSR rozpoczęto już na etapie tworzenia Lokalnej Grupy Działania Szlak Tatarski. Podczas różnorodnych spotkań konsultacyjnych, konferencji i imprez lokalnych rozpowszechniane były informacje o tworzonej partnerstwie, inicjatywie LEADER, a także zasadach funkcjonowania Lokalnych Grup Działania.

Grupy docelowe kampanii informacyjno-promocyjnej to głównie społeczność lokalna, wszyscy mieszkańcy 5 gmin objętych LSR, w tym przedstawiciele biznesu i instytucji prowadzących działalność na terenie LSR. Lokalna Grupa Działania musi skoncentrować się zarówno na mieszkańcach zamieszkujących region LGD Szlak Tatarski od dawna, jak i na osobach, które należą do ludności napływowej, głównie z obszaru Białegostoku. Informacja będzie również kierowana na zewnątrz do władz administracyjnych innych gmin i partnerów gospodarczych w celu zachęcenia do współpracy na rzecz zintegrowanego rozwoju LGD, do LGD z innych obszarów w celu wymiany doświadczeń i inspiracji dla działań, do turystów w celu promocji obszaru LSR, i innych zainteresowanych osób.

W celu przekazywania informacji o LGD i realizacji LSR planuje się wykorzystanie odpowiednich metod i dostępnych narzędzi przekazu informacji, tj.:

- Ulotki, broszury, plakaty,
- Biuletyny informacyjne, gazetki informacyjne, publikacje w periodykach,
- Media elektroniczne (strona internetowa LGD, witryny internetowe gmin, mailing pocztą elektroniczną),
- Radio i telewizja regionalna,
- Prasa lokalna,
- Spotkania informacyjne, konferencje,
- Imprezy, wydarzenia kulturalne
- kontakt bezpośrednie, itp.

W procesie uspołeczniania założeń LSR zorganizowano cykl warsztatów roboczych. Do udziału w spotkaniach konsultacyjnych w gminach zaproszono

(wysyłając imienne zaproszenia) wytypowanych aktywistów oraz burmistrza gminy Sokółka i wójtów gmin: Krynki, Szudziałowo, Sidra i Kuźnica, zakładając, że wybrane przez lokalną społeczność władze są niekwestionowanymi liderami wiejskimi i najlepiej reprezentują jako przedstawiciele mieszkańców ich interesy. Informacja o organizowanych spotkaniach konsultacyjnych była szeroko rozpowszechniona. W każdej z pięciu gmin z obszaru, który obejmuje LSR w miejscach publicznych wywieszono ogłoszenia o planowanych spotkaniach w sposób zwyczajowo przyjęty w gminach. Skuteczność działań informacyjnych dodatkowo wzmocniła aktywność koordynatorów gminnych i samych członków LGD.

Doskonałym sposobem informacji o LGD będzie utworzenie logo Szlaku Tatarskiego, którego wizualizacja zawierać będzie informację o LGD. Wysoka jakość wypromowanego lokalnego produktu turystycznego, jakim bez wątpienia może stać się Szlak Tatarski będzie najlepszym ambasadorem atrakcyjnej kuchni regionalnej, dorobku historyczno-kulturowego społeczności tatarskiej oraz doskonałych warunków wypoczynku w czystym środowisku naturalnym.

Bardzo ważne w procesie promocji i komunikacji jest badanie efektów kampanii w celu oceny jej skuteczności i wprowadzenia w kolejnym procesie planowania strategii zmian, które zwiększą efektywność prowadzonych działań. Skuteczność programu promocyjnego będzie określana na podstawie okresowych badań marketingowych (głównie poprzez ankietowanie). O powodzeniu prowadzonej kampanii informacyjno-promocyjnej będzie badana również „w sposób bezpośredni”, jej skuteczność będzie określana np. poprzez popularność materiałów reklamowych, frekwencję na organizowanych spotkaniach itp..

Skutecznie prowadzona akcja informacyjno-promocyjna pozwoli wypromować partnerstwo i realizowane przez LGD działania na poziomie lokalnym, regionalnym i ogólnopolskim. Wszystkie działania promocyjne będą realizowane we współpracy z mieszkańcami oraz przy ich bezpośrednim, bądź pośrednim zaangażowaniu.

III. 9. Zasady i sposób dokonywania ewaluacji własnej

Ewaluacja własna (autoewaluacja) prowadzona przez LGD Szlak Tatarski ma na celu ocenę wszystkich aspektów działalności partnerstwa. Już na etapie szerokich konsultacji założeń LSR prowadzono monitoring i bieżącą ocenę realizowanych działań np. za pomocą badań ankietowych, spotkań z mieszkańcami, warsztatów roboczych itp. Ewaluacja jest niezwykle ważna, przy realizacji każdego projektu, zwłaszcza trwającego kilka lat, posiadającego spory budżet i złożone zadania projektowe. Prowadzona na bieżąco ogranicza ryzyko niepowodzenia i przybliża sukces wdrażanego projektu.

Przebiegiem i ocenie podlegają zrealizowane w ramach wdrażania LSR operacje, zarówno pod względem przyczyniania się do osiągnięcia założonych celów, jak i poprawności rozliczeń finansowych. W przypadku niniejszej Lokalnej Strategii Rozwoju w ramach ewaluacji dla poszczególnych celów operacyjnych (bezpośrednich celów poszczególnych projektów) będą przypisywane wskaźniki celów zgodnie z metodologią stosowaną w Funduszach Strukturalnych UE, a więc wskaźniki produktów, rezultatów i oddziaływań. Ewaluacja realizowanych operacji będzie przebiegała dwuetapowo:

- Ewaluacja ex-ante - na etapie przygotowywania poszczególnych projektów będą określone wskaźniki (zakładane możliwe do osiągnięcia wskaźniki zostały wymienione w pkt. III.1.3. i pkt. III.9.3. niniejszej Strategii), co pozwoli, dzięki przeprowadzonej analizie, określić spodziewane efekty i ich wpływ na realizację LSR.
- Ewaluacja ex-post - w cyklu rocznym będą określone zrealizowane cele i ich wpływ na dalszą realizację LSR.

Ewaluacja będzie dotyczyła również samej struktury i prawidłowości funkcjonowania LGD (funkcjonowanie biura i jego pracowników, organów LGD itp.), jakości i efektywności stosowanych procedur, przepływu informacji czy sprawności podejmowania decyzji.

LGD zakłada sporządzanie okresowych raportów ewaluacyjnych zawierających ocenę dotychczasowych działań i rekomendacje na przyszłość. Raport ewaluacyjny będzie sporządzany raz do roku przez wyznaczony przez Zarząd LGD zespół ewaluatorów i przedkładany Walnemu Zgromadzeniu LGD Szlak Tatarski. Raport będzie zawierał:

- wykaz projektów zgłaszanych przez podmioty lokalne w kolejnych okresach wdrażania, z krótkim opisem merytorycznym i informacją o każdym z nich, oceniana będzie jakość merytoryczna i techniczna realizowanych operacji,
- ocenę poziomu bezpośrednich efektów przedsięwzięć i porównanie ich z założeniami zakładanymi w fazie projektowania,
- analizę dotyczącą wpływu zrealizowanych przedsięwzięć na osiągnięcie celów określonych w LSR,
- ocenę efektywności realizacji projektu (stosunek wyniku użytecznego do poniesionych kosztów),
- ocenę zmian wewnętrznych uwarunkowań rozwoju obszaru na skutek wdrażania Strategii, a w szczególności operacji wynikających ze strategii
- wnioski dotyczące zmian w sposobie funkcjonowania LGD, które zapewnią wyższą efektywność działania LGD i osiągnięcie celów zakładanych w LSR.

Raport ewaluacyjny będzie wskazywał ewentualne słabe punkty w realizacji LSR i pozwoli na jej aktualizację do potrzeb podmiotów lokalnych i warunków rozwoju obszaru, dzięki czemu przyczyni się do doskonalenia działań techniczno-organizacyjnych na rzecz wdrażania LSR i efektywniejszego osiągnięcia zakładanych celów. Sporządzane raporty będą przedstawiane na Walnym Zebraniu Członków Stowarzyszenia LGD Szlak Tatarski i podawane do publicznej wiadomości np. poprzez umieszczenie na stronie www LGD, czy w lokalnej prasie.

III. 10. Relacje między LGD Szlak Tatarski, a obszarem jej działania

III.10.1 Powiązania LSR z innymi dokumentami planistycznymi związanymi z obszarem objętym LSR

Cele ogólne i szczegółowe oraz planowane do realizacji przedsięwzięcia wynikające z niniejszej Lokalnej Strategii Rozwoju, wizja i misji celów jest spójna z zapisami dokumentów strategicznych: Narodowej Strategii Spójności - Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia 2007 – 2013 (NSRO), Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki (POKL), Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013 (RPOWP) oraz Programem Operacyjnym „Innowacyjna Gospodarka” (POIG). LSR uwzględnia zapisy tych programów, niejako wpisuje się w nie, dzięki czemu działania realizowane na terenie objętym Strategią będą odpowiednio wzmocnione. Poniżej zaprezentowano korelacje Lokalnej Strategii Rozwoju z najważniejszymi dokumentami planistycznymi:

Komplementarność z POKL:	
Cele LSR	Cele/Działania POKL
I CEL STRATEGICZNY (CS1): Aktywizacja zawodowa i społeczna mieszkańców obszaru LGD II CEL OPERACYJNY (CO1.2) Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości i innowacyjnych postaw mieszkańców Rozwijanie i integracja lokalnych środowisk, wspieranie wspólnych inicjatyw rozwojowych (P7)	Priorytet I. Zatrudnienie i integracja społeczna 1.3 Ogólnopolskie programy integracji i aktywizacji zawodowej <ul style="list-style-type: none"> Celem Działania jest opracowywanie, wdrażanie i promocja ogólnopolskich i ponadregionalnych rozwiązań z zakresu aktywizacji zawodowej i integracji społecznej
I CEL STRATEGICZNY (CS1): Aktywizacja zawodowa i społeczna mieszkańców obszaru LGD I CEL OPERACYJNY (CO1.1) Edukacja i rozwój lokalnej	Priorytet II. Rozwój zasobów ludzkich i potencjału adaptacyjnego przedsiębiorstw oraz poprawa stanu zdrowia osób pracujących. 2.1 Rozwój kadry nowoczesnej gospodarki <ul style="list-style-type: none"> Poddziałanie 2.1.1 Rozwój kapitału ludzkiego w przedsiębiorstwach Poddziałanie 2.1.2 Partnerstwo dla zwiększania adaptacyjności Poddziałanie 2.1.3 Wsparcie systemowe na

<p>społeczności</p> <p>II CEL OPERACYJNY (CO1.2) Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości i innowacyjnych postaw mieszkańców</p>	<p>rzecz zwiększania zdolności adaptacyjnych pracowników i przedsiębiorstw</p> <p>2.2 Wsparcie dla systemu adaptacyjnego kadr</p> <ul style="list-style-type: none"> • Poddziałanie 2.2.1 Poprawa jakości usług świadczonych przez instytucje wspierające rozwój przedsiębiorczości i innowacyjności • Poddziałanie 2.2.2 Poprawa jakości świadczonych usług szkoleniowych
<p>I CEL STRATEGICZNY (CS1): Aktywizacja zawodowa i społeczna mieszkańców obszaru LGD</p> <p>I CEL OPERACYJNY (CO1.1) Edukacja i rozwój lokalnej społeczności</p>	<p>Priorytet III. Wysoka jakość systemu oświaty</p> <p>3.1. Modernizacja systemu zarządzania i nadzoru w oświacie</p> <ul style="list-style-type: none"> • Poddziałanie 3.1.1 Tworzenie warunków i narzędzi do monitorowania, ewaluacji i badań systemu oświaty <p>3.2 Rozwój systemu egzaminów zewnętrznych</p> <p>3.3 Poprawa jakości kształcenia</p> <ul style="list-style-type: none"> • Poddziałanie 3.3.3 Modernizacja treści i metod kształcenia – projekty systemowe • Poddziałanie 3.3.4 Modernizacja treści i metod kształcenia – projekty konkursowe <p>3.4 Otwartość systemu edukacji w kontekście uczenia się przez całe życie</p> <ul style="list-style-type: none"> • Poddziałanie 3.4.1 Opracowanie i wdrożenie Krajowego Systemu Kwalifikacji • Poddziałanie 3.4.2 Upowszechnienie uczenia się przez całe życie – projekty systemowe • Poddziałanie 3.4.3 Upowszechnienie uczenia się przez całe życie – projekty konkursowe.
<p>I CEL STRATEGICZNY (CS1): Aktywizacja zawodowa i społeczna mieszkańców obszaru LGD</p> <p>I CEL OPERACYJNY (CO1.1) Edukacja i rozwój lokalnej społeczności</p> <p>II CEL OPERACYJNY (CO1.2) Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości i innowacyjnych postaw mieszkańców</p>	<p>Priorytet VI. Rynek pracy otwarty dla wszystkich</p> <p>6.1 Poprawa dostępu do zatrudnienia oraz wspierania aktywności zawodowej w regionie</p> <ul style="list-style-type: none"> • Poddziałanie 6.1.1 Wsparcie osób pozostających bez zatrudnienia na regionalnym rynku pracy • Poddziałanie 6.1.2 Wsparcie powiatowych i wojewódzkich urzędów pracy w realizacji zadań na rzecz aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych w regionie • Poddziałanie 6.1.3 Poprawa zdolności do zatrudnienia oraz podnoszenie poziomu aktywności zawodowej osób bezrobotnych <p>6.2 Wsparcie oraz promocja przedsiębiorczości i samozatrudnienia</p> <p>6.3 Inicjatywy lokalne na rzecz podnoszenia poziomu aktywności zawodowej na obszarach Wiejskich</p>

<p>I CEL STRATEGICZNY (CS1): Aktywizacja zawodowa i społeczna mieszkańców obszaru LGD</p> <p>I CEL OPERACYJNY (CO1.1) Edukacja i rozwój lokalnej społeczności</p> <p>II CEL OPERACYJNY (CO1.2) Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości i innowacyjnych postaw mieszkańców</p> <p>Rozwijanie i integracja lokalnych środowisk, wspieranie wspólnych inicjatyw rozwojowych (P7)</p>	<p>Priorytet VII. Promocja integracji społecznej</p> <p>7.1 Rozwój i upowszechnianie aktywności integracji</p> <ul style="list-style-type: none"> • Poddziałanie 7.1.1 Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji przez ośrodki pomocy społecznej • Poddziałanie 7.1.2 Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji przez powiatowe centra pomocy rodzinie • Poddziałanie 7.1.3 Podnoszenie kwalifikacji kadr pomocy i integracji społecznej <p>7.2 Przeciwdziałanie wykluczeniu i wzmocnieniu sektora ekonomii społecznej</p> <ul style="list-style-type: none"> • Poddziałanie 7.2.1 Aktywizacja zawodowa i społeczna osób zagrożonych wykluczeniem społecznym • Poddziałanie 7.2.2 Wsparcie ekonomii społecznej <p>7.3. Inicjatywy lokalne na rzecz aktywnej integracji</p>
<p>I CEL STRATEGICZNY (CS1): Aktywizacja zawodowa i społeczna mieszkańców obszaru LGD</p> <p>I CEL OPERACYJNY (CO1.1) Edukacja i rozwój lokalnej społeczności</p> <p>II CEL OPERACYJNY (CO1.2) Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości i innowacyjnych postaw mieszkańców</p>	<p>Priorytet VIII. Regionalne kadry gospodarki</p> <p>8.1 Rozwój pracowników i przedsiębiorstw w regionie</p> <ul style="list-style-type: none"> • Poddziałanie 8.1.1 Wspieranie rozwoju kwalifikacji zawodowych i doradztwo dla przedsiębiorstw • Poddziałanie 8.1.2 Wsparcie procesów adaptacyjnych i modernizacyjnych w regionie • Poddziałanie 8.1.3 Wzmacnianie lokalnego partnerstwa na rzecz adaptacyjności • Poddziałanie 8.1.4 Przewidywanie zmiany gospodarczej <p>8.2 Transfer wiedzy</p> <ul style="list-style-type: none"> • Poddziałanie 8.2.1 Wsparcie dla współpracy sfery nauki i przedsiębiorstw
<p>I CEL STRATEGICZNY (CS1): Aktywizacja zawodowa i społeczna mieszkańców obszaru LGD</p> <p>I CEL OPERACYJNY</p>	<p>Priorytet IV. Rozwój wykształcenia i kompetencji w regionie</p> <p>9.1 Wyrównanie szans edukacyjnych i zapewnienie wysokiej jakości usług edukacyjnych świadczonych w systemie oświaty</p> <ul style="list-style-type: none"> • Poddziałanie 9.1.1 Zmniejszanie nierówności w stopniu upowszechnienia edukacji

<p>(CO1.1) Edukacja i rozwój lokalnej społeczności</p>	<p>przedszkolnej</p> <ul style="list-style-type: none"> • Poddziałanie 9.1.2 Wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów z grup o utrudnionym dostępie do edukacji oraz zmniejszanie różnic w jakości usług edukacyjnych • Poddziałanie 9.1.3 Pomoc stypendialna dla uczniów szczególnie uzdolnionych <p>9.2 Podniesienie atrakcyjności i jakości szkolnictwa zawodowego 9.3 Upowszechnienie formalnego kształcenia ustawicznego 9.4 Wysoko wykwalifikowane kadry systemu oświaty 9.5 Oddolne inicjatywy edukacyjne na obszarach wiejskich.</p>
--	---

Komplementarność z RPOWP:	
Cele LSR	Cele/Działania RPOWP
<p>I CEL STRATEGICZNY (CS1): Aktywizacja zawodowa i społeczna mieszkańców obszaru LGD</p> <p>II CEL OPERACYJNY (CO1.2) Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości i innowacyjnych postaw mieszkańców</p>	<p>Oś Priorytetowa I. Wzrost innowacyjności i wspieranie przedsiębiorczości w regionie</p> <p>Działanie 1.1. Tworzenie warunków dla rozwoju innowacyjności</p> <ul style="list-style-type: none"> • Celem działania jest wzrost konkurencyjności gospodarki regionu poprzez rozwój potencjału innowacyjnego przedsiębiorstw i innych podmiotów <p>Działanie 1.2. Region atrakcyjny inwestycjom</p> <ul style="list-style-type: none"> • Celem działania jest stworzenie warunków do rozwoju przedsiębiorczości, powstawania nowych innowacyjnych firm oraz podniesienie konkurencyjności podlaskich przedsiębiorstw działających na rynku krajowym i międzynarodowym. <p>Działanie 1.3. Wsparcie instytucji otoczenia biznesu</p> <ul style="list-style-type: none"> • Celem działania jest ułatwienie przedsiębiorcom dostępu do zewnętrznych źródeł finansowania inwestycji oraz stworzenie dogodnych warunków do rozwoju przedsiębiorczości. • Działanie 1.4. Wsparcie inwestycyjne przedsiębiorstw Celem działania jest zwiększenie konkurencyjności MSP prowadzących działalność na terenie województwa podlaskiego poprzez podnoszenie ich innowacyjności oraz unowocześnienie ich oferty produktowej i technologicznej.

<p>II CEL STRATEGICZNY (CS2): Podniesienie atrakcyjności turystycznej obszaru LGD</p> <p>II CEL OPERACYJNY (CO2.2) Rozwój turystyki, w tym eko i agroturystyki</p> <p>IV CEL OPERACYJNY (CO2.4) Rozwój infrastruktury turystycznej i okółoturystycznej</p>	<p>Oś Priorytetowa III. Rozwój turystyki i kultury</p> <p>Działanie 3.1. Rozwój atrakcyjności turystycznej regionu</p> <ul style="list-style-type: none"> Celem działania jest wzrost atrakcyjności i konkurencyjności turystycznej województwa podlaskiego w stosunku do innych regionów kraju. <p>Działanie 3.2. Wsparcie inwestycyjne przedsiębiorstw z branży turystycznej</p> <ul style="list-style-type: none"> Celem działania jest wzrost standardu infrastruktury turystycznej w województwie podlaskim poprzez bezpośrednie wsparcie projektów inwestycyjnych MSP działających w branży turystycznej.
<p>II CEL STRATEGICZNY (CS2): Podniesienie atrakcyjności turystycznej obszaru LGD</p> <p>III CEL OPERACYJNY (CO2.3) Ochrona dóbr naturalnych i kulturowych</p>	<p>Oś Priorytetowa VI. Rozwój infrastruktury społecznej</p> <p>Działanie 6.3. Rozwój infrastruktury z zakresu kultury i ochrony dziedzictwa historycznego i kulturowego.</p> <ul style="list-style-type: none"> Celem Działania jest zachowanie zasobów dziedzictwa historycznego i kulturowego regionu poprzez wsparcie instytucji zajmujących się kulturą i sztuką.

Komplementarność z POIG:	
Cele LSR	Cele/Działania POIG
<p>I CEL STRATEGICZNY (CS1): Aktywizacja zawodowa i społeczna mieszkańców obszaru LGD</p> <p>II CEL OPERACYJNY (CO1.2) Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości i innowacyjnych postaw mieszkańców</p>	<p>Cel główny: Rozwój polskiej gospodarki w oparciu o innowacyjne przedsiębiorstwa</p> <ul style="list-style-type: none"> realizacja celu przyczyni się do tworzenia nowych innowacyjnych przedsiębiorstw, których rozwój będzie wspierany poprzez zapewnienie kapitału na inwestycje w innowacje oraz wzajemną współpracę i działalność licznych instytucji otoczenia biznesu. <p>Cel szczegółowy 1: Zwiększenie innowacyjności przedsiębiorstw</p> <ul style="list-style-type: none"> Oś priorytetowa 3. Kapitał dla innowacji Cele osi priorytetowej: a) zwiększenie liczby przedsiębiorstw działających na bazie innowacyjnych

	<p>rozwiązań, b) zwiększenie dostępu do zewnętrznych źródeł finansowania przedsięwzięć innowacyjnych.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Oś priorytetowa 4. Inwestycje w innowacyjne przedsięwzięcia Cel osi priorytetowej: Podniesienie poziomu innowacyjności przedsiębiorstw poprzez stymulowanie wykorzystania nowoczesnych rozwiązań w przedsiębiorstwach. • Oś priorytetowa 5. Dyfuzja innowacji; Cele osi priorytetowej: a) zapewnienie przedsiębiorcom wysokiej jakości usług i infrastruktury służących wzmocnieniu oraz wykorzystaniu ich potencjału innowacyjnego; b) wzmocnienie pozycji konkurencyjnej przedsiębiorstw poprzez rozwój powiązań kooperacyjnych. • Oś priorytetowa 6. Polska gospodarka na rynku międzynarodowym Cel osi priorytetowej: Poprawa wizerunku Polski jako atrakcyjnego partnera gospodarczego, miejsca nawiązywania wartościowych kontaktów handlowych, lokowania inwestycji, prowadzenia działalności gospodarczej oraz rozwoju usług turystycznych. <p>Cel szczegółowy 2: Wzrost konkurencyjności polskiej nauki</p> <ul style="list-style-type: none"> • Oś priorytetowa 4. Inwestycje w innowacyjne przedsięwzięcia Cel osi priorytetowej: Podniesienie poziomu innowacyjności przedsiębiorstw poprzez stymulowanie wykorzystania nowoczesnych rozwiązań w przedsiębiorstwach. • Oś priorytetowa 5. Dyfuzja innowacji; Cele osi priorytetowej: a) zapewnienie przedsiębiorcom wysokiej jakości usług i infrastruktury służących wzmocnieniu oraz wykorzystaniu ich potencjału innowacyjnego; b) wzmocnienie pozycji konkurencyjnej przedsiębiorstw poprzez rozwój powiązań kooperacyjnych. <p>Cel szczegółowy 3: Zwiększenie roli nauki w rozwoju gospodarczym</p>
--	--

	<ul style="list-style-type: none"> • Oś priorytetowa 4. Inwestycje w innowacyjne przedsięwzięcia Cel osi priorytetowej: Podniesienie poziomu innowacyjności przedsiębiorstw poprzez stymulowanie wykorzystania nowoczesnych rozwiązań w przedsiębiorstwach. • Oś priorytetowa 5. Dyfuzja innowacji; Cele osi priorytetowej: a) zapewnienie przedsiębiorcom wysokiej jakości usług i infrastruktury słuŹących wzmocnieniu oraz wykorzystaniu ich potencjału innowacyjnego; b) wzmocnienie pozycji konkurencyjnej przedsiębiorstw poprzez rozwój powiązań kooperacyjnych. <p>Cel szczegółowy 4: Zwiększenie udziału innowacyjnych produktów polskiej gospodarki w rynku międzynarodowym</p> <ul style="list-style-type: none"> • Oś priorytetowa 3. Kapitał dla innowacji Cele osi priorytetowej: a) zwiększenie liczby przedsiębiorstw działających na bazie innowacyjnych rozwiązań, b) zwiększenie dostępu do zewnętrznych źródeł finansowania przedsięwzięć innowacyjnych. • Oś priorytetowa 4. Inwestycje w innowacyjne przedsięwzięcia Cel osi priorytetowej: Podniesienie poziomu innowacyjności przedsiębiorstw poprzez stymulowanie wykorzystania nowoczesnych rozwiązań w przedsiębiorstwach. • Oś priorytetowa 5. Dyfuzja innowacji; Cele osi priorytetowej: a) zapewnienie przedsiębiorcom wysokiej jakości usług i infrastruktury słuŹących wzmocnieniu oraz wykorzystaniu ich potencjału innowacyjnego; b) wzmocnienie pozycji konkurencyjnej przedsiębiorstw poprzez rozwój powiązań kooperacyjnych. • Oś priorytetowa 6. Polska gospodarka na rynku międzynarodowym Cel osi priorytetowej: Poprawa wizerunku Polski jako atrakcyjnego partnera gospodarczego, miejsca nawiązywania wartościowych kontaktów handlowych,
--	---

	<p>lokowania inwestycji, prowadzenia działalności gospodarczej oraz rozwoju usług turystycznych.</p> <p>Cel szczegółowy 5: Tworzenie trwałych i lepszych miejsc pracy</p> <ul style="list-style-type: none"> • Oś priorytetowa 3. Kapitał dla innowacji Cele osi priorytetowej: a) zwiększenie liczby przedsiębiorstw działających na bazie innowacyjnych rozwiązań, b) zwiększenie dostępu do zewnętrznych źródeł finansowania przedsięwzięć innowacyjnych. • Oś priorytetowa 4. Inwestycje w innowacyjne przedsięwzięcia Cel osi priorytetowej: Podniesienie poziomu innowacyjności przedsiębiorstw poprzez stymulowanie wykorzystania nowoczesnych rozwiązań w przedsiębiorstwach. • Oś priorytetowa 5. Dyfuzja innowacji; Cele osi priorytetowej: a) zapewnienie przedsiębiorcom wysokiej jakości usług i infrastruktury służących wzmocnieniu oraz wykorzystaniu ich potencjału innowacyjnego; b) wzmocnienie pozycji konkurencyjnej przedsiębiorstw poprzez rozwój powiązań kooperacyjnych. • Oś priorytetowa 6. Polska gospodarka na rynku międzynarodowym Cel osi priorytetowej: Poprawa wizerunku Polski jako atrakcyjnego partnera gospodarczego, miejsca nawiązywania wartościowych kontaktów handlowych, lokowania inwestycji, prowadzenia działalności gospodarczej oraz rozwoju usług turystycznych. <p>Cel szczegółowy 6: Wzrost wykorzystania technologii informacyjnych i komunikacyjnych w gospodarce</p> <ul style="list-style-type: none"> • Oś priorytetowa 4. Inwestycje w innowacyjne przedsięwzięcia Cel osi priorytetowej: Podniesienie poziomu innowacyjności przedsiębiorstw poprzez stymulowanie wykorzystania nowoczesnych rozwiązań w przedsiębiorstwach.
--	--

Komplementarność z NSRO:	
Cele LSR	Cele/Działania NSRO
I CEL STRATEGICZNY (CS1): Aktywizacja zawodowa i społeczna mieszkańców obszaru LGD II CEL OPERACYJNY (CO1.2) Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości i innowacyjnych postaw mieszkańców	<p>Tworzenie warunków dla wzrostu konkurencyjności gospodarki polskiej opartej na wiedzy i przedsiębiorczości, zapewniającej wzrost zatrudnienia oraz wzrost poziomu spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej.</p>

III.10.2. Planowane działania/przedsięwzięcia/operacje realizowane przez LGD w ramach innych programów wdrażanych na obszarze LSR

Działalność LGD Szlak Tatarski nie będzie ograniczała się tylko i wyłącznie do realizacji działań w ramach osi 4 LEADER Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007-2013. LGD jako beneficjent w miarę możliwości planuje realizować działania w ramach innych programów pomocowych, które zgodnie ze zintegrowanym charakterem Strategii mogłyby uzupełnić, bądź wzmocnić główne działania LGD wynikające z wdrażania LSR. Operacje realizowane w ramach innych programów będą miały charakter komplementarny w stosunku do tych, które będą realizowane w ramach LSR.

Planowane jest pozyskanie dofinansowania z Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki głównie na działalność doradczą i szkoleniową mającą na celu rozwój lokalnej przedsiębiorczości oraz inne typy działalności, które na tym etapie trudno wskazać, gdyż zależy to np. od harmonogramu ogłaszanych w ramach innych programów konkursów, czy kryteriów naboru.

Ponadto LGD Szlak Tatarski ubiegało się o wsparcie udzielane przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji w ramach realizacji zadań mających na celu ochronę, zachowanie i rozwój tożsamości kulturowej mniejszości narodowych i etnicznych oraz zachowanie i rozwój języka regionalnego. W ramach dotacji MSWiA ubiegano się o dotacje na dwa projekty:

- Międzynarodowy Plener Malarski „Sztaluga Kresowa” p.h. „Na Tatarskim Szlaku”,
- Międzynarodowa Letnia Akademia Wiedzy o Tatarach Polskich.

Aby wyeliminować niebezpieczeństwo podwójnego finansowania działań (nakładania się pomocy), należy wskazać mechanizmy zabezpieczające przed nakładaniem się pomocy w ramach PROW i innych programów m.in. Zabezpieczeniem przed taką sytuacją będzie zatrudnienie ekspertów ds. funduszy

UE, którzy monitorując możliwości pozyskania wsparcia z UE, będą wyszukiwać szanse, określać programy i działania, w których LGD może partycypować, dbając aby realizacja podobnych operacji nie była finansowana z dwóch różnych źródeł. Dbając o prawidłową realizację (rozliczanie) projektów finansowanych z różnych programów pomocowych LGD będzie posiadało oddzielne konta bankowe dla każdego z programów, co zapobiegnie przypadkowemu i nieprzemyślanemu wydatkowaniu środków.

III.10.3. Przewidywany wpływ realizacji LSR na rozwój regionu i obszarów wiejskich

Obszar objęty Lokalną Strategią Rozwoju Obszarów Wiejskich obejmuje pięć gmin: Sokółka, Krynki, Szudziałowo, Kuźnica i Sidra o istotnym znaczeniu dla regionu, szczególnie z kulturowo-historycznego i ekologicznego punktu widzenia.

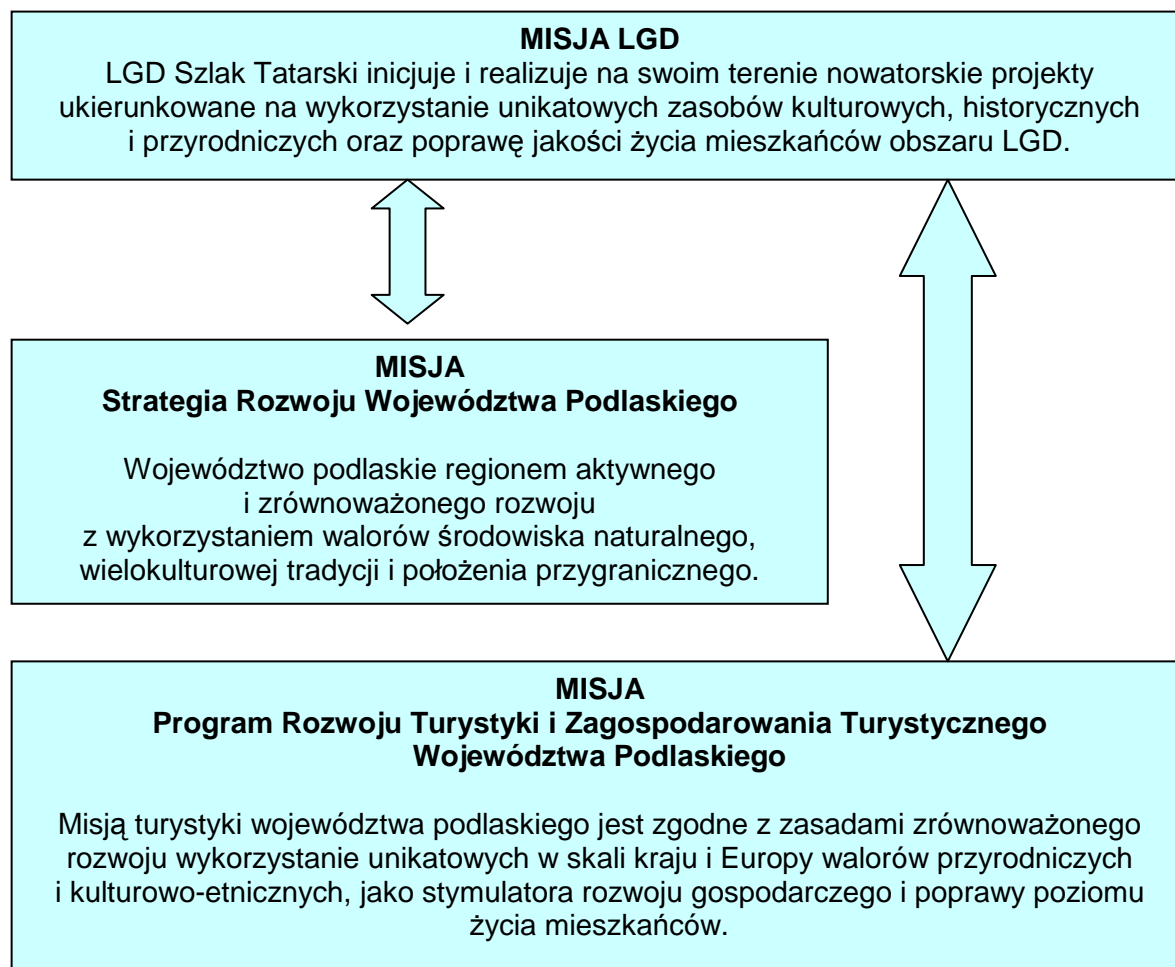
Znajdujące się na tutaj tereny prawnie chronione (Park Krajobrazowy Puszczy Knyszyńskiej i Obszar Chronionego Krajobrazu „Wzgórza Sokólskie”) odznaczają się unikatowymi walorami przyrodniczymi, których ochrona i wykorzystanie jest ważnym celem wskazanym zarówno w Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego, jak i Programie Rozwoju Turystyki i Zagospodarowania Turystycznego Województwa Podlaskiego do 2010 r..

Wszystkie analizowane gminy należą do województwa podlaskiego i powiatu sokólskiego. Określenie wpływu realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju Obszarów Wiejskich na rozwój regionu i obszarów wiejskich wymaga analizy dokumentów planistycznych zarówno na poziomie województwa, powiatu, jak i gmin wchodzących w skład Lokalnej Grupy Działania Szlak Tatarski. Uzasadnieniem dlaczego przy określaniu wpływu realizacji LSR na rozwój regionu skupiono się na analizie dokumentów planistycznych i strategicznych jest fakt, że dokumenty te najwierniej odzwierciedlają faktyczne potrzeby mieszkańców, zwłaszcza jeśli ich opracowywanie przebiegało przy szerokim udziale społeczności.

Szczegółową analizę poniższych dokumentów, na podstawie których sporządzono diagnozę obszaru LSR zawiera Część II niniejszej Strategii:

- ✚ Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego,
- ✚ Program Rozwoju Turystyki i Zagospodarowania Turystycznego Województwa Podlaskiego,
- ✚ Plan Rozwoju Lokalnego Powiatu Sokólskiego na lata 2008-2015,
- ✚ Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Sokółka do roku 2015,
- ✚ Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Sokółka na lata 2008-2013,
- ✚ Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Krynki na lata 2005-2009,
- ✚ Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Sidra na lata 2007-2013,
- ✚ Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Kuźnica na lata 2004-2006.

Misja rozwoju obszaru LSR koresponduje z misją określoną w Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego i Programie Rozwoju Turystyki i Zagospodarowania Turystycznego Województwa Podlaskiego:

Realizacja Lokalnej Strategii Rozwoju przez LGD Szlak Tatarski w sposób bezpośredni lub pośredni przyczyni się do osiągania wszystkich celów strategicznych określonych w Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego:

- Cel 1: Podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej województwa
- Cel 2: Rozwój zasobów ludzkich zgodnie z potrzebami rynku pracy
- Cel 3: Podniesienie konkurencyjności podlaskich firm w aspekcie krajowym i międzynarodowym
- Cel 4: Ochrona środowiska naturalnego
- Cel 5: Rozwój turystyki z wykorzystaniem walorów przyrodniczych i dziedzictwa kulturowego
- Cel 6: Wykorzystanie przygranicznego i transgranicznego położenia województwa
- Cel 7: Rozwój rolnictwa i tworzenie warunków wielofunkcyjnego rozwoju wsi.

Komplementarność LSR i Programu Rozwoju Turystyki i Zagospodarowania Turystycznego Województwa Podlaskiego do 2010 r. jest widoczna również w spójnych w obu dokumentach zapisach mówiących o podniesieniu atrakcyjności i konkurencyjności regionu poprzez rozwój i promocję unikatowych dla regionu

markowych produktów turystycznych, opartych o niebywałe walory turystyczne, jakim bez wątpienia jest Szlak Tatarski.

Cele określone w Lokalnej Strategii Rozwoju korespondują z celami rozwoju zidentyfikowanymi w ramach prac nad Strategią Rozwoju Miasta i Gminy Sokółka:

- Cel strategiczny A: Aktywizacja gospodarcza obszaru dla tworzenia nowych miejsc pracy oraz wzrostu dochodów mieszkańców budżetu.
- Cel strategiczny B: Poprawa dostępności do instytucji infrastruktury społecznej oraz tworzenie warunków dla wszechstronnego rozwoju osobistego mieszkańców.

Lokalna Strategia Rozwoju LGD Szlak Tatarski jest spójna z Planem Rozwoju Lokalnego Powiatu Sokólskiego na lata 2008-2015, który jest realizowany poprzez siedem celów strategicznych:

1. Zrównoważony rozwój rolnictwa i obszarów wiejskich.
2. Rozwój przedsiębiorczości.
3. Ochrona środowiska i zagospodarowanie jego potencjału.
4. Modernizacja drogowej sieci transportowej.
5. Rozwój infrastruktury społecznej oraz zasobów ludzkich.
6. Poprawa bezpieczeństwa mieszkańców powiatu.
7. Tereny przygraniczne – infrastruktura i zagospodarowanie.

Prawidłowa realizacja LSR Stowarzyszenia LGD Szlak Tatarski w pozytywny sposób wpłynie na otoczeniu. Założone cele rozwoju zostały tak skonstruowane, żeby wspomagać, zrównoważony i zintegrowany rozwój regionu. Działanie LGD Szlak Tatarski ma na celu dążenie do trwałego wzrostu poziomu życia mieszkańców i potencjału gospodarczego, tworzenie warunków dla jak najpełniejszego rozwoju regionalnego – rozwoju regionalnej wspólnoty. Realizacja LSR przyczyni się do:

- Pobudzenia lokalnej społeczności do działania i integracji społecznej, aktywności gospodarczej, poprzez min.: programy wsparcia działalności gospodarczej ukierunkowanej na lokalne produkty,
- Poprawy jakości życia mieszkańców tego obszaru, min poprzez: wzrost dochodów lokalnej społeczności, dostęp do edukacji i szkoleń, wzbogacenie oferty w zakresie spędzania wolnego czasu, zmniejszenie salda emigracji,
- Wzrostu atrakcyjności gospodarczej obszaru, poprzez min. rozwój infrastruktury turystycznej i okołoturystycznej, wspieranie działalności gospodarczej w obszarze turystyka, promocja i rozwój Szlaku Tatarskiego,
- Podniesienia wartości dziedzictwa przyrodniczego, historycznego i kulturowego, poprzez min.: rewitalizację walorów historyczno-kulturowych obszaru LGD, wyznaczenie, dokumentowanie, i urządzenie szlaków turystycznych pieszych, rowerowych oraz ścieżek tematycznych, w tym Szlaku Tatarskiego.

IV. Informacja o załącznikach

1. Załącznik Nr. 1 – Protokół z Zebrania Członków Założycieli
2. Załącznik Nr. 2 – Regulamin Zarządu
3. Załącznik Nr. 3 – Regulamin Komisji Rewizyjnej
4. Załącznik Nr. 4 – Regulamin Walnego Zebrania Członków
5. Załącznik Nr. 5 - Statut Stowarzyszenia LGD Szlak Tatarski
6. Załącznik Nr. 6 - Lista członków Stowarzyszenia LGD Szlak Tatarski
7. Załącznik Nr. 7 - Regulamin Biura LGD
8. Załącznik Nr. 8 - Regulamin Rady